

ประเมินภารกิจการส่งเสริมการเกษตร
ของสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นางสาวยุคลธร ไกรวสิน

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน ภาควิชาการสื่อสารมวลชน

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-17-0238-8

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

AN EVALUATION OF AGRICULTURE PROMOTION
ON MINISTRY OF AGRICULTURE 'S RADIO

Miss Yukoltorn Kraiwasin

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Mass Communication

Department of Mass Communication

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2001

ISBN 974-17-0238-8

ยุคฉัตร ไกรวศิน : ประเมินภารกิจการส่งเสริมการเกษตรของสถานีวิทยุกระจายเสียงใน
สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์.(AN EVALUATION OF AGRICULTURE
PROMOTION ON MINISTRY OF AGRICULTURE'S RADIO) อ.ที่ปรึกษา :
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขวัญเรือน กิติวัฒน์ , 246 หน้า. ISBN 974-17-0238-8.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเป้าหมาย นโยบาย การบริหารจัดการและการปฏิบัติภารกิจ
การส่งเสริมการเกษตรของสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้คือ
การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้บริหารและผู้ผลิตรายการของทั้ง 4 สถานี คือสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการ
เกษตร และสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงในจังหวัดระยอง จังหวัดร้อยเอ็ด และจังหวัดเชียงราย รวมทั้ง
วิเคราะห์เนื้อหาจากเทปบันทึกการถ่ายทอดออกอากาศ ในช่วงเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม 2544 และเดือน
มกราคม 2545

ผลการวิจัยพบว่า รายการที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร ดำเนินงานโดย
กลุ่มผู้ผลิต 2 กลุ่ม ซึ่งรายการส่วนใหญ่ผลิตโดยกรม กองต่างๆ ในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประเด็นเนื้อหา
จึงมุ่งเน้นการเผยแพร่ นโยบาย ผลงานของหน่วยงานเหล่านั้น ส่วนการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรพบว่า
เป็นสาระความรู้ขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวกับการเพาะปลูกดูแลพืช และการเลี้ยงสัตว์ นอกจากนี้ยังมีการรายงานข่าว
สารสถานการณ์ด้านการเกษตร ผู้ผลิตอีกกลุ่มหนึ่งคือเอกชนผู้เช่าเวลา ซึ่งเข้ามาผลิตรายการภายใต้กรอบ
เงื่อนไขของสถานี คือ ผู้เช่าเวลาต้องผลิตรายการเอง เนื้อหารายการเป็นความรู้ด้านการเกษตร ความรู้ทั่วไป
สาระบันเทิง และการโฆษณาที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่าสถานีวิทยุ
กระจายเสียงกรมประมงทั้ง 3 สถานี ดำเนินงานในรูปแบบการให้สัมปทานกับบริษัทเอกชนเข้ามาดำเนินการ
ผลิตรายการ โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องให้เวลาในการเผยแพร่และถ่ายทอดข่าวสารความรู้ของกรมประมงในแต่ละ
สถานีวันละ 2 ชั่วโมง ซึ่งบริษัท เอส.บี. บรอดคาสติ้งมีเดีย จำกัด เป็นผู้ได้รับสัมปทาน ดำเนินการผลิตรายการ
ของสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดระยองในลักษณะรายการเพลงและสาระความรู้ทั่วไป บริษัท
ไอเอ็นเอ็น จำกัด เป็นผู้ได้รับสัมปทานดำเนินการผลิตรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง 2 สถานี
คือที่จังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดเชียงราย โดยสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ดดำเนินงานใน
รูปแบบของสถานีที่ให้บริการข่าวและสาระบันเทิงในระดับท้องถิ่น โดยได้มีการให้เวลากับหน่วยงานราชการ
และองค์กรสาธารณประโยชน์ระดับท้องถิ่นเข้ามาผลิตรายการ ในขณะที่สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง
จังหวัดเชียงรายมีความแตกต่างตรงที่บริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด ได้เปิดเช่าช่วงเวลาในการออกอากาศให้ผู้ผลิต
เอกชนรายย่อยเข้ามาดำเนินการผลิตรายการ

ภาควิชา..... การสื่อสารมวลชน	ลายมือชื่ออนิสิต.....
สาขาวิชา..... การสื่อสารมวลชน.....	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา...2544.....	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

##4285263028:MAJOR MASS COMMUNICATION

KEY WORD : AGRICULTURE PROMOTION / AGRICULTURE'S RADIO

YUKOLTORN KRAIWASIN : AN EVALUATION OF AGRICULTURE PROMOTION
ON MINISTRY OF AGRICULTURE'S RADIO. THESIS ADVISOR:
ASST.PROF.KWANRUEN KITTIWAT,246 pp.ISBN 974-17-0238-8.

The purpose of this research is to study objectives, policies, administrative and the agriculture promotion on Ministry of Agriculture's radio . This research is conducted by depth interview with station administrators and program producers of 4 radio stations, which are the station for agriculture and the other 3 stations under Department of Fishery in Rayong, Roi-et and Chiang Rai Province. The research is also analyzed contents of the programs that on air during November 2001 – January 2002.

The result found that the programs that broadcast by the station for agriculture are produced by 2 groups. The first group is the staffs of different Departments in Ministry of Agriculture. Therefore, the contents of these programs are emphasized on publicizing their policies and their works. The distribution of agricultural knowledge is focused on fundamental of plantation and farming. Moreover, the programs include the news on agricultural issues. The other group is private sectors that rent airtime from the station, and run the program under conditions and frameworks of the station. The contents of these programs are agriculture, general knowledge and entertainment. The 3 radio stations under Department of Fishery give concession to private sectors to operate under the condition that they have to broadcast programs from fishery department 2 hours a day. S.B. broadcasting media Co., Ltd. has a concession of Fishery department's radio station at Rayong Province. Its programs include music and general knowledge. INN Co., Ltd. has a concession of Fishery Department's radio stations at Roi-et and Chiang Rai Province. The programs in Roi-et include local news and entertainment. Moreover, INN Co., Ltd. gives its airtime to government and non-government organizations to on air their programs. Whereas, in Chiang Rai, Inn Co., Ltd. let private production companies rent its airtime and run their programs.

Department.....Mass Communication Student's signature.....
Field of study....Mass Communication Advisor's signature.....
Academic year.....2001..... Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

กว่าวิทยานิพนธ์เรื่องนี้จะเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้เกิดกระบวนการเรียนรู้มากมาย จากความอนุเคราะห์และช่วยเหลือของบุคคลหลายฝ่าย ในองค์ความรู้ทางวิชาการนั้นผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ ประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปนัดดา ธนสถิตย์ กรรมการ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ขวัญเรือน กิติวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษา สำหรับคำแนะนำที่เป็นประโยชน์อันทำให้วิทยานิพนธ์นี้มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

ในองค์ความรู้ทางวิชาชีพด้านการบริหารและการจัดการวิทยุกระจายเสียง ขอขอบพระคุณข้าราชการและเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิทยุการเกษตร กองเกษตรสัมพันธ์ กรมส่งเสริมการเกษตร ที่ให้ความช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อข้อมูลต่างๆ อย่างดียิ่ง ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิทยุกระจายเสียงกรมประมง เจ้าหน้าที่สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง และบริษัท เอส.บี. บรอดคาสติ้ง มีเดีย จังหวัดระยอง, เจ้าหน้าที่สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง และบริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด จังหวัดร้อยเอ็ด, เจ้าหน้าที่สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง และบริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด จังหวัดเชียงราย ที่เอื้อเฟื้อทางด้านข้อมูลของแต่ละสถานี

กระบวนการเรียนรู้หนึ่งที่สำคัญยิ่งคือ ความเข้าใจในคำว่า “กำลังใจ” นามธรรมที่สามารถผลักดันให้เกิดเป็นวิทยานิพนธ์อันเป็นรูปธรรมฉบับนี้ได้ ขอขอบคุณกำลังใจที่มอบให้แก่กันของพี่น้องๆ และผองเพื่อน ที่ใส่ใจถามไถ่อยู่เสมอ ขอขอบคุณ “บ้าน” สถานที่เติมเต็มกำลังใจในทุกสถานการณ์ และทำที่สุดขอมอบกำลังใจไปยังเกษตรกรไทย ให้ยังคงเป็นผู้ผลิตอาหารเลี้ยงคนไทยและคนทั่วโลกต่อไปด้วยความเข้มแข็งและภาคภูมิใจ

ยุคลธร ไกรวสิน

14 พ.ค. 2545

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญแผนภูมิ.....	ญ

บทที่

1	บทนำ.....	1
	1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
	1.2 ปัญหำนำวิจัย.....	17
	1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	17
	1.4 ข้อสันนิษฐานเบื้องต้น.....	17
	1.5 ขอบเขตการศึกษาวิจัย.....	18
	1.6 นิยามศัพท์.....	18
	1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	19
2	แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	20
	2.1 แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างองค์กรสื่อมวลชน.....	20
	2.2 แนวคิดเกี่ยวกับประเภทองค์กรวิทยุกระจายเสียง.....	30
	2.3 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทสื่อมวลชนและประโยชน์สาธารณะ.....	34
	2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร.....	38
	2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	50
3	ระเบียบวิธีวิจัย.....	53
	3.1 แหล่งข้อมูลการศึกษา.....	53

บทที่	หน้า
3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	57
3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล	57
3.4 การนำเสนอผลการวิจัย.....	58
4 เป้าหมาย นโยบาย และการบริหารจัดการองค์กร	
สถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์.....	59
4.1 สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร.....	59
4.2 สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง	81
สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง จ.ระยอง.....	88
สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง จ. ร้อยเอ็ด	95
สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง จ. เชียงราย.....	102
5 รูปแบบและเนื้อหารายการเพื่อส่งเสริมการเกษตร.....	115
5.1 รูปแบบและเนื้อหารายการเพื่อส่งเสริมการเกษตร	
ที่เผยแพร่ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร.....	115
5.2 รูปแบบและเนื้อหารายการเพื่อส่งเสริมการเกษตร	
ที่เผยแพร่ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดระยอง.....	184
5.3 รูปแบบและเนื้อหารายการเพื่อส่งเสริมการเกษตร	
ที่เผยแพร่ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ด.....	196
5.4 รูปแบบและเนื้อหารายการเพื่อส่งเสริมการเกษตร	
ที่เผยแพร่ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดเชียงราย.....	209
6 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อศักยภาพการปฏิบัติการกิจการส่งเสริมการเกษตร.....	226
7 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	239
เอกสารอ้างอิง.....	244
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	246

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1	แสดงจำนวนสถานีวิทย์กระจายเสียงในประเทศไทย จำแนกตามหน่วยงานต้นสังกัดที่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งสถานี.....15
4.1	แสดงเวลารายการที่ออกอากาศทางสถานีวิทย์กระจายเสียงเพื่อการเกษตร.....79
4.2	แสดงเวลารายการที่ออกอากาศทางสถานีวิทย์กระจายเสียงกรมประมง จังหวัดระยอง.....94
4.3	แสดงเวลารายการที่ออกอากาศทางสถานีวิทย์กระจายเสียงกรมประมง จังหวัดร้อยเอ็ด.....101
4.4	แสดงเวลารายการที่ออกอากาศทางสถานีวิทย์กระจายเสียงกรมประมง จังหวัดเชียงราย.....110
5.1	แสดงรูปแบบและประเด็นเนื้อหาที่น่าสนใจของรายการที่ผลิตโดย ภาคเอกชนที่ออกอากาศทางสถานีวิทย์กระจายเสียงเพื่อการเกษตร.....126
5.2	แสดงรูปแบบและประเด็นเนื้อหาที่น่าสนใจของรายการที่ผลิตโดย กรมส่งเสริมการเกษตรที่ออกอากาศทางสถานีวิทย์กระจายเสียงเพื่อการเกษตร.....165
5.3	แสดงรูปแบบและประเด็นเนื้อหาที่น่าสนใจของรายการ ที่ผลิตโดยหน่วยงานราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ออกอากาศทางสถานีวิทย์กระจายเสียงเพื่อการเกษตร.....185
5.4	แสดงรูปแบบและประเด็นเนื้อหาที่น่าสนใจของรายการ ที่ออกอากาศทางสถานีวิทย์กระจายเสียงกรมประมงจังหวัดระยอง.....195
5.5	แสดงรูปแบบและประเด็นเนื้อหาที่น่าสนใจของรายการ ที่ออกอากาศทางสถานีวิทย์กระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ด.....208
5.6	แสดงรูปแบบและประเด็นเนื้อหาที่น่าสนใจของรายการ ที่ออกอากาศทางสถานีวิทย์กระจายเสียงกรมประมงจังหวัดเชียงราย.....224

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
4.1	โครงสร้างสายงานบังคับบัญชาของสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร.....68
4.2	แสดงสัดส่วนประเภทเนื้อหารายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร.....80
4.3	โครงสร้างสายงานบังคับบัญชาของสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง 85
4.4	โครงสร้างสายงานบังคับบัญชาของสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง จังหวัดระยอง 89
4.5	แสดงสัดส่วนประเภทเนื้อหารายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง จังหวัดระยอง 95
4.6	โครงสร้างสายงานบังคับบัญชาของสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง จังหวัดร้อยเอ็ด..... 96
4.7	แสดงสัดส่วนประเภทเนื้อหารายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง จังหวัดร้อยเอ็ด..... 102
4.8	โครงสร้างสายงานบังคับบัญชาของสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง จังหวัดเชียงราย 103
4.9	แสดงสัดส่วนประเภทเนื้อหารายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง จังหวัดเชียงราย 111
5.1	แสดงสัดส่วนเวลาออกอากาศรายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร โดยแบ่งตามหน่วยงานผู้ผลิต 115
5.2	แสดงสัดส่วนเวลาออกอากาศรายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง จังหวัดระยอง โดยแบ่งตามหน่วยงานผู้ผลิต 185
5.3	แสดงสัดส่วนเวลาออกอากาศรายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยแบ่งตามหน่วยงานผู้ผลิต..... 196
5.4	แสดงสัดส่วนเวลาออกอากาศรายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง จังหวัดเชียงราย โดยแบ่งตามหน่วยงานผู้ผลิต 209

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ภาคการเกษตรเป็นสาขาหนึ่งของระบบเศรษฐกิจที่มีบทบาทและความสำคัญ ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากภาคเกษตรเป็นวิถีชีวิตของคนไทย สภาพดินฟ้าอากาศของประเทศไทยก็มีความเหมาะสมต่อการประกอบอาชีพการเกษตร ปัจจุบันประชากรร้อยละ 60 ยังคงอยู่ภาคการเกษตร และพื้นที่ร้อยละ 42 เป็นพื้นที่ถือครองทางการเกษตร ภาคเกษตรเป็นแหล่งผลิตอาหารเพื่อป้อนประชากรทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งจะเห็นได้จากรายได้เงินตราต่างประเทศที่ได้จากการส่งออกสินค้าเกษตรมีมูลค่าประมาณร้อยละ 30 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด นอกจากนี้ภาคเกษตรยังเป็นแหล่งวัตถุดิบเพื่อป้อนภาคอุตสาหกรรมและเป็นตลาดที่สำคัญในการรองรับสินค้าจากภาคอุตสาหกรรมอีกด้วย

ความสำคัญ และบทบาทอันหลากหลายของภาคเกษตร โดยเฉพาะการใช้ทรัพยากรธรรมชาติโดยผ่านกระบวนการของเทคโนโลยีต่างๆ ในการผลิตสินค้า เพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารและผลิตสินค้าเพื่อส่งออกนำรายได้มาพัฒนาประเทศ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้มีผลต่อความเป็นอยู่ คุณภาพชีวิตของประชากรและการค้าของประเทศ รวมทั้งด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งนับได้ว่าเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาความเจริญรุ่งเรืองของประเทศไทยมาช้านาน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2543)

ในยุคที่ประเทศไทยเริ่มนำกระบวนการทัศน์ของการพัฒนา ที่มุ่งเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจด้วยการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มาใช้เป็นกรอบนโยบายในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพัฒนาประเทศ สถานภาพของประเทศไทยในช่วงเวลาดังกล่าวคือ ปี พ.ศ.2504 ยังคงเป็นประเทศเกษตรกรรม ดังนั้นการพัฒนาเศรษฐกิจจึงต้องอาศัยการพัฒนาการเกษตรของประเทศเป็นกำลังสำคัญ ซึ่งการเกษตรนั้นก็ยังคงเป็นสาขาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศไทยสืบเนื่องถึงปัจจุบัน ซึ่งอยู่ในช่วงแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 8 อย่างไรก็ตามแนวทางการพัฒนาภาคเกษตรกรรมตามแผนพัฒนา ฯ ในแต่ละฉบับก็มีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งสามารถสรุปสาระที่สำคัญในแผนพัฒนา ฯ แต่ละฉบับได้ดังนี้ (โสภณ ทองปาน, 2536)

ในช่วงก่อนประกาศใช้แผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 1 ประเทศไทยได้เผชิญปัญหาสำคัญคือ ระบายได้และมาตรฐานการครองชีพของประชาชนต่ำ เป็นผลมาจากการเพิ่มของประชากร ในขณะที่สมรรถภาพในการผลิตทั้งด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมยังต่ำ ดังนั้นการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504 - 2509) จึงวางแนวทางการพัฒนาเพื่อมุ่งยกมาตรฐานการครองชีพของประชาชน ให้ความสำคัญในด้านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เน้นการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและอุตสาหกรรม ในส่วนของนโยบายการเกษตรได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ว่า ให้เพิ่มการผลิตโดยเพิ่มผลผลิตต่อไร่ ด้วยการปรับปรุงการผลิตสมัยใหม่ ให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น และสามารถส่งออกได้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้รายได้ของประเทศเพิ่มขึ้นตามมา นอกเหนือจากนี้ยังได้ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงระบบสังคมของเกษตรกร เพื่อให้การครองชีพและสวัสดิการดีขึ้น ส่งเสริมอาชีพเกษตรกรกรรม ให้เป็นอาชีพที่ให้ผลตอบแทนสูง ป้องกันมิให้เกษตรกรต้องเสียเปรียบเรื่องตลาดและมีการปรับปรุงการถือครองที่ดิน รวมทั้งระบบสินเชื่อ

ในการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายข้างต้น ได้มีการกำหนดนโยบายหลักไว้ดังนี้ คือ สร้างปัจจัยพื้นฐานเพื่อพัฒนาการเกษตร เช่น การชลประทาน การพลังงาน การขนส่งและคมนาคม ปรับปรุงค้ำคว่ำปัจจัยด้านการเกษตรและการส่งเสริมเผยแพร่ทั้งในเรื่องพืช สัตว์และการประมง สนับสนุนให้ใช้วิธีการ สหกรณ์ในเรื่องจัดสรรและบำรุงที่ดินและจะช่วยในการแก้ปัญหาของสมาชิกให้เป็นองค์กรที่จะติดต่อขอรับบริการจากรัฐบาล จัดหาบริการต่างๆ ที่จำเป็น รวมทั้งเรื่องสินเชื่อการเกษตร การศึกษา การอนามัย และให้มีการรักษาป่าต้นน้ำลำธาร

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2510 – 2514) ได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 1 กล่าวคือเพิ่มรายได้และยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชนให้สูงขึ้น โดยนำเอากำลังทรัพยากรของประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เพื่อขยายกำลังการผลิตและเพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญของการพัฒนาสังคม พัฒนากำลังคนและพัฒนาภูมิภาคเพิ่มขึ้น ในส่วนของสาขาเกษตรได้กำหนดวัตถุประสงค์หลักไว้ว่าต้องเร่งรัดพัฒนาการผลิตทั้งในด้านปริมาณ คุณภาพ และประเภทการผลิตให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ซึ่งการจะบรรลุผลดังกล่าวนี้ จะต้องมีการดำเนินการต่างๆ เช่น การพัฒนาระบบชลประทานและการคมนาคม การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ การวิจัยและส่งเสริมเผยแพร่ รวมทั้งขยายบริการของรัฐที่สนับสนุนการผลิต

ในตอนปลายแผนฉบับที่ 2 ประเทศต้องประสบปัญหาเศรษฐกิจที่สำคัญ 3 ประการ คือ (1) ราคาสินค้าในตลาดโลกลดลงอย่างมาก โดยเฉพาะข้าวและยาง ซึ่งเป็นสินค้าส่งออกของไทย สาเหตุเกิดจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างความต้องการในตลาดโลก (2) ประเทศสหรัฐอเมริกา ลดรายจ่ายด้านการทหารในประเทศไทย และ(3) การลงทุนจากต่างประเทศลดลง ทำให้เกิดปัญหาขาดดุลการค้าและดุลการชำระเงิน นอกจากนี้รายได้ของประชาชนในแต่ละพื้นที่ภาคต่างๆ ของประเทศเกิดความแตกต่างกันอย่างมาก ทำให้เกิดช่องว่างทางเศรษฐกิจและสังคมเพิ่มขึ้น ดังนั้นวัตถุประสงค์ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515 – 2519) จึงมุ่งที่จะปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ตลอดจนเพิ่มรายได้ประชาชาติให้สูงขึ้น ให้ระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพ และเน้นการพัฒนาในภูมิภาคเพื่อลดความแตกต่างในด้านรายได้ ในส่วนของสาขาเกษตรก็มีวัตถุประสงค์ของการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาข้างต้น นั่นคือ (1) ยกย่องรายได้และระดับการครองชีพทั้งด้วยการเร่งรัดการผลิต ทั้งเพิ่มผลผลิตต่อไร่และเพิ่มชนิดสินค้าที่จะผลิตและจำหน่าย และด้วยการปรับปรุงบริการทางสังคม เพื่อการเกษตรมีการพัฒนามากขึ้นจะทำให้มีการส่งออกมากขึ้น (2) ลดการว่างงานและการทำงานไม่เต็มที่ของเกษตรกร และ (3) สนับสนุนให้เกษตรกรได้รวมกลุ่มเป็นสถาบันเพื่อรักษาประโยชน์ของตนเอง ในด้านการดำเนินการของรัฐบาลอันจะให้ผลตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว นั้น นโยบายส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกับในแผนพัฒนาที่ผ่านมา นั่นก็คือพยายามให้เกษตรกรได้รับบริการต่างๆ เช่น การชลประทาน บริการส่งเสริมและฝึกอบรม ทำการวิจัยเพื่อหาเมล็ดพันธุ์ใหม่ๆ ที่มีความก้าวหน้าสำหรับแจกจ่ายแก่เกษตรกร ตลอดจนการส่งเสริมอาชีพในรูปของนิคมสร้างตนเองนิคมสหกรณ์ให้กับเกษตรกร รวมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อประโยชน์ในอนาคต

นโยบายสำหรับการพัฒนาการเกษตรในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520 – 2524) เน้นทางด้านปรับปรุงโครงสร้างภายในภาคการเกษตรเอง การผลิตทางการเกษตรได้มีการดำเนินการขยายตัวโดยการใช้ที่ดินและแรงงานที่ว่างงานมากขึ้น รวมทั้งยังมีการสนับสนุนการกระจายการผลิตสินค้าเกษตรกรรวมให้มากขึ้น โดยเฉพาะในด้านปศุสัตว์ การประมงชายฝั่งทะเล และการผลิตพืชซึ่งได้กระจายการผลิตจากพืชหลัก 6 ชนิด อันได้แก่ ข้าว ข้าวโพด อ้อย มันสำปะหลัง ยางพารา และปอแก้ว เพื่อลดการเสี่ยงจากการเคลื่อนไหวขึ้นลงของราคา ซึ่งจะมีผลกระทบต่อระดับรายได้ของเกษตรกร นอกจากนี้ยังเน้นเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินโดยผ่านโครงการปฏิรูปที่ดิน และปรับปรุงความร่วมมือของการวิจัยงานส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ และการอนุรักษ์ด้านปัจจัยการผลิต ขยายการแจกจ่ายเมล็ด

พันธุ์ซึ่งมีคุณภาพดีและผ่านการรับรองแล้ว การให้สินเชื่อทางการเกษตรและส่งเสริมการใช้ปุ๋ยแก่เกษตรกร รวมทั้งดำเนินการประกันราคาสำหรับพืชสำคัญ ตลอดจนได้ขยายการจัดตั้งสถาบันเกษตรกรในรูปกลุ่มเกษตรกร

นโยบายการเกษตรในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525 – 2529) เป็นแผนพัฒนาประเทศแนวใหม่ โดยมีลักษณะเป็นแผนที่ได้ยึดพื้นที่เป็นหลักในการวางแผน เช่น กำหนดเป็นพื้นที่เป้าหมายเพื่อพัฒนาชนบท พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก พื้นที่เมืองหลัก เป็นต้น เน้นการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ โดยการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ภูมิภาค แก้ปัญหาความยากจนของคนในชนบทเขตล้าหลัง สำหรับการพัฒนาการเกษตรได้มีการดำเนินการเพิ่มผลผลิตโดยการขยายพื้นที่เพาะปลูก มาเป็นแบบการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เน้นการเพิ่มผลผลิตต่อไร่เร่งรัดการกระจายการถือครองที่ดินและการให้กรรมสิทธิ์ที่ดินทำกินเพื่อการเกษตร ในด้านการผลิตได้ส่งเสริมให้มีการกระจายการปลูกพืชเศรษฐกิจหลักให้มากประเภทยิ่งขึ้น เพื่อลดความเสี่ยงภัยของเกษตรกรจากภาวะผันผวนของระดับราคาผลผลิต และช่วยให้มีการใช้ประโยชน์จากที่ดินให้มากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการดำเนินงานตามนโยบายให้เกษตรกรขายผลผลิตได้ในราคาที่เป็นธรรม โดยการจัดการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และสนับสนุนให้เกษตรกรรวมตัวดำเนินการในรูปสถาบันเกษตรกร เพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองทางการตลาด

นโยบายการเกษตรในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530 – 2534) ได้กำหนดยุทธศาสตร์ของแผนการผลิตทางการเกษตรโดยมีการตลาดเป็นตัวนำ เนื่องจากช่วงเริ่มต้นของแผนฉบับนี้ ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาในด้านการแข่งขันทางการค้าที่มีความรุนแรง วัตถุประสงค์หลักของแผนพัฒนาฉบับนี้ คือ การรักษาระดับการขยายตัวทางเศรษฐกิจให้ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 และมุ่งพัฒนาคุณภาพของคนให้ดีขึ้น ในส่วนของสาขาเกษตรได้มีการกำหนดแนวนโยบายหลักในการดำเนินงานไว้ 3 แนวทาง ดังนี้ คือ (1) ปรับการผลิตให้ลดความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงของสภาวะตลาด เช่น กำหนดกลยุทธ์เพื่อผลิตเพื่อขายและมีการกระจายการผลิต (2) รัฐต้องประสานแผนการผลิตและการตลาดเข้าด้วยกัน เช่น มีมาตรการพัฒนาการงานเพิ่มขึ้นเพื่อลดปัญหาการว่างงานและการทำงานไม่เต็มที่ในชนบท และ (3) ให้มีการปลูกพืชหลายชนิดเพื่อให้มีความต้องการใช้แรงงานกับการปรับตัวในด้านการผลิตให้เป็นไปตามความต้องการของตลาด นอกจากนี้ยังส่งเสริมการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารการเกษตรและเทคโนโลยีที่เหมาะสมทั้งการผลิตและการตลาด ตลอดจนส่งเสริมการพัฒนาการเกษตรให้เหมาะสมกับแต่ละสภาพพื้นที่และความต้องการของเกษตรกรในท้องถิ่น

นโยบายการเกษตรในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535 – 2539) ได้มุ่งเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในแต่ละสาขาให้เกิดความสมดุลควบคู่ไปกับการกระจายรายได้ และยกระดับรายได้ของเกษตรกร ตลอดจนให้ความสำคัญกับกิจกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ในการยกระดับรายได้ของเกษตรกรนั้นจะเน้นความสำคัญ ของแนวทางการพัฒนาในด้านต่างๆ คือ การปรับปรุงโครงสร้างการผลิต โดยการกระจายการผลิต ไปสู่ผลิตผลหลายชนิดหรือผลิตผลที่ให้รายได้ดีกว่าที่ผลิตอยู่เดิม ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงและ กระจายสัดส่วนของแหล่งที่มาของรายได้ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าดั้งเดิม โดยเน้น การเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้น รวมทั้งการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตผลให้ตรงกับ ความต้องการของตลาด การเพิ่มมูลค่าของผลิตผลโดยเน้นการแปรรูปผลิตผลในระดับไร่นาหรือการ แปรรูปผลิตผลที่ผลิตได้ก่อนนำออกสู่ตลาด และการผลิตผลิตผลสำหรับอุตสาหกรรมเกษตร การรักษาเสถียรภาพราคาสินค้าเกษตร การทำงานนอกการเกษตร เพื่อเพิ่มรายได้และช่วยลด สัดส่วนของแรงงานในภาคเกษตรลง โดยการให้ความรู้เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถหรือโอกาส แก่เกษตรกรออกไปทำงานนอกภาคการเกษตร ในส่วนของการพัฒนาการเกษตรได้กำหนดแนว นโยบายไว้ 5 แนว คือ (1) ใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้มีประสิทธิภาพ (2) สนับสนุนการวิจัย พัฒนาและถ่ายทอดวิทยาการเพื่อการเกษตร (3) ปรับโครงสร้างการผลิตให้สอดคล้องกับสภาพ พื้นที่และตลาด (4) สนับสนุนพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตร และ (5) ปรับปรุงการ บริหารพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์

กระบวนการทบทวนในการพัฒนาตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 – 2544) ได้มีการปรับแนวคิดจากเดิมที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจมาเป็นการเน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ประกอบกับในช่วงปี 2540 – 2541 ประเทศไทยได้ ประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจจนเกิดปัญหาการว่างงานขึ้นโดยทั่วไป จึงได้มีการปรับแนวทาง และมาตรการบางด้านของแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 8 เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมาตรการหนึ่ง ที่มีความสำคัญก็คือให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของแผนพัฒนาฉบับนี้ ให้มากยิ่งขึ้น ในส่วนภาคการเกษตรได้มีการกำหนดปรัชญาของการพัฒนาการเกษตรในช่วง แผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 8 ไว้ว่า “พัฒนาคุณภาพชีวิต ผลิตเพื่อการแข่งขัน สัมพันธ์กับ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” เพื่อให้การพัฒนาการเกษตรบรรลุผลทั้งในด้านการพัฒนา “เกษตรกร” และการพัฒนา “ภาคเกษตร” รวมทั้งการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเป็น 3 ด้านด้วยกัน คือ ด้านความสามารถในการแข่งขัน

ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการพัฒนาอย่างยั่งยืน และด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์กรเกษตรกร (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์,2540)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) เป็นแผนที่ได้อัญเชิญแนวปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศให้เป็นไปในทางสายกลาง อันจะทำให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤต สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล การพัฒนาที่มีคุณภาพและการพัฒนาที่ยั่งยืน สำหรับกรอบแผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ประกอบไปด้วย 4 ยุทธศาสตร์ 18 แนวทาง ดังนี้คือ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์,2544)

1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและองค์กรในภาคเกษตร ประกอบไปด้วย 7 แนวทาง ได้แก่

- 1.1 เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมแก่เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
- 1.2 เสริมสร้างหลักประกันด้านสังคมให้แก่เกษตรกรและแรงงานภาคเกษตร
- 1.3 การแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกร
- 1.4 เพิ่มโอกาสและความสามารถในการประกอบอาชีพของเกษตรกร
- 1.5 เพิ่มศักยภาพการออมในชนบท
- 1.6 เพิ่มทักษะและความสามารถของบุคลากรภาครัฐในภาคเกษตร
- 1.7 ลดความเสี่ยงและจัดระบบประกันภัยสินค้าเกษตร

2 ยุทธศาสตร์การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันสินค้าเกษตร ประกอบไปด้วย 4 แนวทาง ได้แก่

- 2.1 วิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตรแผนใหม่
- 2.2 เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดต้นทุนการผลิต
- 2.3 พัฒนาอุตสาหกรรมเกษตร
- 2.4 เพิ่มศักยภาพการจัดการตลาด

3 ยุทธศาสตร์การสร้างเสริมความเข้มแข็งแนวเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบไปด้วย 4 แนวทาง ได้แก่

- 3.1 วิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีพื้นฐานและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 3.2 พัฒนาการผลิตในรูปแบบทำการเกษตรยั่งยืน

- 3.3 พัฒนาการผลิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
- 3.4 สร้างความเข้มแข็งแก่เศรษฐกิจชุมชน
- 4 ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบไปด้วย 4 แนวทาง ได้แก่
 - 4.1 รักษาสถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ให้เสื่อมโทรมไปกว่าในปัจจุบันและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรม
 - 4.2 แก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติระหว่างกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง
 - 4.3 บริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
 - 4.4 ปรับปรุงการจัดการที่ดินทำกินให้แก่เกษตรกร

จากภาพรวมของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทั้ง 9 ฉบับที่ผ่านมา ทุกฉบับเน้นสาระสำคัญเกี่ยวกับแผนพัฒนาด้านการเกษตรแตกต่างกันไป ตามสภาวะการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลง กล่าวคือ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 และ 2 ปัญหาที่สำคัญของประเทศไทยคือระดับรายได้และมาตรฐานการครองชีพของประชาชนต่ำ จึงได้เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจด้วยการสร้างรายได้จากการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรเพื่อการส่งออก โดยได้มีการให้การศึกษา ส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ในการผลิตไปยังเกษตรกร ในฉบับที่ 3 นั้นก็ยังคงเน้นการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรเช่นเดิม พร้อมกับยกระดับรายได้ ลดการว่างงานแก่เกษตรกร รวมทั้งพยายามให้เกษตรกรได้รับบริการต่างๆ เช่น การบริการส่งเสริมความรู้และฝึกอบรม การส่งเสริมอาชีพในรูปแบบนิคมสร้างตนเอง โดยได้ให้ความสำคัญกับแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อประโยชน์ในอนาคตมากยิ่งขึ้น จนกระทั่งถึงฉบับที่ 4 และ 5 ผลผลิตทางการเกษตรที่มีการส่งเสริมตามแนวทางการพัฒนาการเกษตรของประเทศนั้นมีหลายชนิดมากขึ้น เพื่อลดความเสี่ยงจากการเคลื่อนไหวขึ้นลงของราคา และด้วยเหตุนี้เองในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 จึงกำหนดยุทธศาสตร์การผลิตทางการเกษตรโดยมีการตลาดเป็นตัวนำ และส่งเสริมการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารการเกษตรและเทคโนโลยีที่เหมาะสมทั้งการผลิตและการตลาด สำหรับแผนพัฒนาฉบับที่ 7 ได้ให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านการผลิตและการใช้ทรัพยากร โดยได้มีการสนับสนุนการวิจัย พัฒนาและถ่ายทอดวิทยาการเพื่อการเกษตรให้แพร่หลาย ซึ่งนับว่าเป็นยุคที่ได้เริ่มนำแนวทางการเกษตรแบบยั่งยืนมาใช้ และแนวทางดังกล่าวนี้เองมีความชัดเจนยิ่งขึ้นในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ที่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน พัฒนาศักยภาพของเกษตรกร โดยให้การฝึกอบรม ถ่ายทอดเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสารและกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย ในทำนองเดียวกัน แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ก็ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน โดยให้มีการพัฒนาเกษตรกรควบคู่ไปกับภาคเกษตร ตลอดจนรักษา

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยการส่งเสริมความรู้ ถ่ายทอดเทคโนโลยี และสร้างทักษะเพื่อการพัฒนาอาชีพให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

เมื่อแผนพัฒนาด้านการเกษตรได้มีการปรับตัวประสงค์ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไป จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารและบริการความรู้ ตามแนวทางการส่งเสริมการเกษตรไปสู่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรซึ่งถือเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของการพัฒนาการเกษตร ได้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดทัศนคติ และพฤติกรรมต่าง ๆ ที่จะผลักดันให้การพัฒนาการเกษตรประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์เป้าหมายของแผนพัฒนา หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบในการถ่ายทอดความรู้ เพื่อการพัฒนาและการส่งเสริมการเกษตร ประกอบด้วยหน่วยงานหลักสำคัญ ดังต่อไปนี้ คือ

กรมวิชาการเกษตร ดูแลรับผิดชอบ การศึกษาวิจัยด้านวิชาการเกษตรสาขาต่างๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตพืช และเผยแพร่ ถ่ายทอดเทคโนโลยี รวมทั้งให้การฝึกอบรมทางวิชาการแก่ประชาชนทั่วไป

กรมป่าไม้ ดูแลรับผิดชอบ การบริหารและจัดการทรัพยากรป่าไม้ ตรวจสอบป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยป่าไม้และสัตว์ป่า และเป็นศูนย์กลางเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจการป่าไม้

กรมพัฒนาที่ดิน ดูแลรับผิดชอบ การสำรวจ วิจัยเพื่อการพัฒนาที่ดิน ปรับปรุงพัฒนาที่ดินที่เสื่อมโทรมให้ใช้ประโยชน์ได้ดีในด้านการเกษตร และถ่ายทอดข้อมูลทางวิชาการพัฒนาที่ดิน

กรมส่งเสริมสหกรณ์ ดูแลรับผิดชอบ การส่งเสริมและเผยแพร่อุดมการณ์ หลักการและวิธีการสหกรณ์ รวมทั้งความรู้และข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์ ส่งเสริมและแนะนำการจัดตั้งและการดำเนินธุรกิจสหกรณ์

กรมชลประทาน ดูแลรับผิดชอบ การก่อสร้างงานพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรกรรม การอุตสาหกรรม การอุปโภคบริโภค การพลังงาน การคมนาคม และดำเนินการออกแบบโครงการชลประทานพร้อมระบบการส่งน้ำและระบายน้ำ ตลอดจนเป็นศูนย์กลางการบริการเกี่ยวกับการชลประทาน

กรมประมง ดูแลรับผิดชอบ การศึกษา วิจัยเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ปรับปรุงพันธุ์สัตว์น้ำ พัฒนาผลิตภัณฑ์และอุตสาหกรรมสัตว์น้ำ ควบคุมการประมงให้เป็นไปตามกฎหมาย ตลอดจนการส่งเสริมและเผยแพร่การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ งานอาชีพประมงอื่นๆ

กรมส่งเสริมการเกษตร ดูแลรับผิดชอบ การอำนวยความสะดวกและเผยแพร่วิชาการหรือความรู้เกี่ยวกับการเกษตรแผนใหม่ให้ถึงตัวเกษตรกรโดยแพร่หลายให้ทั่วถึง เพื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิตในด้านการเกษตร

สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดูแลรับผิดชอบ เกี่ยวกับราชการประจำทั่วไปของกระทรวง และราชการที่คณะรัฐมนตรีมีได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของกรมใดกรมหนึ่งในสังกัดกระทรวง รวมถึงประชาสัมพันธ์และเผยแพร่กิจกรรม การปฏิบัติราชการของหน่วยงานในสังกัดกระทรวง

กรมปศุสัตว์ ดูแลรับผิดชอบ ด้านการปศุสัตว์ของประเทศ โดยรับผิดชอบการป้องกันกำจัดโรคระบาดสัตว์ที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ เพิ่มผลผลิตปศุสัตว์อย่างมีคุณภาพ

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ดูแลรับผิดชอบ ดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในการปรับปรุงเกี่ยวกับสิทธิและการถือครองในที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ดูแลรับผิดชอบ การวิเคราะห์นโยบายการเกษตรและแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ ศึกษาและวิเคราะห์การจัดระบบการตลาด ราคาและความต้องการสินค้าเกษตรกรรม

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ดูแลรับผิดชอบ การอำนวยความสะดวกผู้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับอุตสาหกรรมป่าไม้และธุรกิจต่อเนื่อง เผยแพร่ความรู้ ปลูกฝังทัศนคติและความสำนึกในการคุ้มครอง ดูแลรักษา บำรุงและพัฒนาทรัพยากรป่าไม้

องค์การสวนยาง ดูแลรับผิดชอบ การดำเนินการสร้างสวนยางพันธุ์ดีและแปลงเพาะขยายพันธุ์ยาง ผลิตยางชนิดต่างๆ ออกจำหน่าย รวมทั้งอำนวยความสะดวกแก่รัฐและประชาชนเกี่ยวกับยางพารา

องค์การสะพานปลา ดูแลรับผิดชอบ ในการดำเนินการหรือควบคุม และอำนวยความสะดวกกิจการแพปลา การขนส่งและกิจการอื่นๆอันเกี่ยวกับกิจการแพปลา รวมทั้งจัดส่งเสริมสหกรณ์หรือสมาคมการประมง

องค์การอุตสาหกรรมห้องเย็น ดูแลรับผิดชอบ การอำนวยความสะดวกแก่รัฐและประชาชนในอุตสาหกรรมห้องเย็น ช่วยเหลือแนะนำและจัดบริการคั้นคว่ำทางวิชาการเกี่ยวกับการดำเนินงานทั่วไปของโรงงานห้องเย็นและโรงน้ำแข็ง รวมทั้งอุตสาหกรรมต่อเนื่อง

องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย ดูแลรับผิดชอบ การส่งเสริมการเลี้ยงโคนมและสัตว์อื่นที่ให้น้ำนมและเนื้อ ผลิตน้ำนมและเนื้อประกอบผลิตภัณฑ์จากน้ำนมและเนื้อ ฝึกอบรมให้ความรู้ความชำนาญในการเลี้ยงโคนมและสัตว์อื่นที่ให้น้ำนมและเนื้อ

สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง ดูแลรับผิดชอบ การส่งเสริมการปลูกยาง พันธุ์ดีหรือไม่ยืนต้นเศรษฐกิจโดยการจัดตั้งกองทุนฯ ให้การสงเคราะห์แก่เกษตรกร รวมทั้งให้บริการความรู้ทางวิชาการ

บริษัท ไม้อัดไทย จำกัด ดูแลรับผิดชอบ การดำเนินการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมไม้ เพื่อปฏิรูปและเป็นแบบอย่างการใช้ไม้ของประเทศให้เป็นไปโดยประหยัดตามหลักวิชาการและทางเศรษฐกิจ

องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร ดูแลรับผิดชอบ การจัดหาปัจจัยในการผลิตที่จำเป็นจำหน่ายแก่เกษตรกรในราคาสมควร ดำเนินการพยุราคาผลิตผลเกษตรกรช่วยเหลือเกษตรกร เป็นแหล่งกลางในการซื้อขายผลิตผลเกษตรกรของเกษตรกร

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ดูแลรับผิดชอบ การตรวจสอบบัญชีสถาบันเกษตรกรและสหกรณ์ ให้คำแนะนำการบริหารการเงินและการบัญชีแก่สถาบันเกษตรกรและสหกรณ์ ให้การศึกษอบรมการบริหารการเงินแก่สมาชิกของสถาบันเกษตรกรและสหกรณ์

ซึ่งภารกิจหน้าที่ในการเผยแพร่ บริการข้อมูลความรู้ และส่งเสริมการเกษตรในสาขาต่างๆ นั้น แต่ละหน่วยงานต่างก็มีส่วนงานย่อยที่ทำหน้าที่ส่งเสริมเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความรู้ ที่เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกร รวมทั้งประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของหน่วยงาน โดยกำหนดวิธีการและอาศัยช่องทางในการเผยแพร่ที่แตกต่างกันไป ช่องทางที่สำคัญและนำมาใช้เพื่อการส่งเสริมการเกษตรกันอย่างแพร่หลายได้แก่

1 ช่องทางสื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาคสนามของแต่ละหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในแต่ละท้องที่ ทั้งในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด ที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร โดยการเข้าไปพบปะเยี่ยมเยียน พูดคุยประเด็นปัญหาต่างๆ ทางด้านการเกษตร รวมทั้งฝึกอบรมเพื่อถ่ายทอดความรู้โดยตรงแก่เกษตรกร

2 ช่องทางสื่อเฉพาะกิจ ได้แก่ สื่อที่ใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งหน่วยงานเป็นผู้ผลิตและเผยแพร่ในรูปแบบของการจัดนิทรรศการ การสาธิต จุลสาร วารสาร และแผ่นพับ เป็นต้น

3 ช่องทางสื่อมวลชน ได้แก่

3.1 สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ ฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ส่งข่าว บทความ และผลงานวิจัยไปยังหนังสือพิมพ์ฉบับต่างๆ เพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของหน่วยงาน

3.2 สื่อวิทยุโทรทัศน์ ได้แก่ รายการโทรทัศน์ของหน่วยงานในสังกัด กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่เผยแพร่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ต่างๆ เช่น รายการเกษตร บ้านเรา ของกรมส่งเสริมการเกษตร ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 วันจันทร์ – วันศุกร์ เวลา 19.30 – 19.45 น. รายการเพื่อนประมง ของกรมประมง ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 วันจันทร์ เวลา 10.30 – 11.00 น. และรายการหัวใจสีขาว ของกรมวิชาการเกษตร ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 วันอังคาร เวลา 07.40 – 08.05 เป็นต้น

3.3 สื่อวิทยุกระจายเสียง ได้แก่ รายการวิทยุกระจายเสียงที่หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมประมง สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรฯ กรมปศุสัตว์ กรมพัฒนาที่ดิน กรมชลประทาน กรมป่าไม้ กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร และองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร ได้ผลิตและเผยแพร่ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวน 4 สถานี ได้แก่

- 1 สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร ระบบ AM คลื่นความถี่ 1386 KHz
- 2 สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดระยอง ระบบ FM คลื่นความถี่ 100.75 MHz
- 3 สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ด ระบบ FM คลื่นความถี่ 101.25 MHz
- 4 สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดเชียงราย ระบบ FM คลื่นความถี่ 103 MHz

และยังได้ขอความอนุเคราะห์ในการเผยแพร่ รายการที่หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ผลิตเองเหล่านั้น ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา กรุงเทพมหานคร คลื่นความถี่ AM 1467 KHz , กระบี่ คลื่นความถี่ AM 936 KHz , ขอนแก่น คลื่นความถี่ AM 621 KHz , ลำปาง คลื่นความถี่ AM 549 KHz , สุราษฎร์ธานี คลื่นความถี่ AM 1242 KHz , อุบลราชธานี คลื่นความถี่ AM 711 KHz , จันทบุรี คลื่นความถี่ AM 918 KHz , นครสวรรค์ คลื่นความถี่ AM 936 KHz , สงขลา คลื่นความถี่ AM 558 KHz , แม่ฮ่องสอน คลื่นความถี่ FM 102 MHz , ระนอง คลื่นความถี่ FM 105.75 MHz และ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (รายการ 2) คลื่นความถี่ AM 837 KHz เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีรายการวิทยุที่หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จัดจ้าง บริษัทเอกชนผลิตพร้อมออกอากาศเผยแพร่ทางสถานีต่างๆ เช่น สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จัดจ้างบริษัท สื่อเกษตร จำกัด ผลิตและดำเนินรายการพบกระทรวงเกษตรและ

สหกรณ์ ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรมประมงจัด
จ้าง บริษัท เอส.บี. บรอดคาสติ้ง มีเดีย ผลิตรายการ 1 นาทีมีสาระกับกรมประมง ออก
อากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดระยอง เชียงราย และร้อยเอ็ด เป็นต้น

อนึ่ง ในปี พ.ศ. 2544 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดนโยบายในการจัดตั้งศูนย์
บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรชุมชนขึ้น เพื่อเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยี
ทางด้านการเกษตร ให้เกษตรกรมีแหล่งความรู้และเทคโนโลยีการเกษตรที่ถูกต้องเหมาะสม
สามารถนำไปปรับใช้ในพื้นที่การเกษตรได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพโดยได้ผสมผสานกิจกรรม
โครงการของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ ขณะเดียวกันก็ทำการสำรวจและรวบรวมข้อมูล
ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และความต้องการของเกษตรกร เพื่อประกอบการวางแผน
พัฒนาการเกษตรระดับตำบล ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรในชุมชน
นอกจากนี้ก็ยังจัดตั้งศูนย์สารสนเทศเกษตรสัมพันธ์ในระดับจังหวัดและอำเภอ เพื่อบริการข้อมูล
ข่าวสารการเกษตร รวมทั้งผลิตสื่อและข้อมูลข่าวสารการเกษตรเพื่อสนับสนุนศูนย์ถ่ายทอด
เทคโนโลยีการเกษตรชุมชนอีกทางหนึ่ง

แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินงานถ่ายทอดความรู้ โดยศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยี
การเกษตรก็ยังเป็นแนวทางใหม่ที่เพิ่งเริ่มดำเนินการ จึงมีศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการ
เกษตรนำร่องในบางตำบลเท่านั้น ทำให้ยังไม่สามารถดำเนินงานถ่ายทอดความรู้ที่เป็นประโยชน์
ต่างๆ ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ นอกจากนี้การทำให้เกษตรกรมีความคุ้นเคยกับการเป็นผู้ที่เฝ้าหา
ความรู้ข้อมูลหรือคำแนะนำในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตัวเอง ต้องอาศัยระยะเวลาเพื่อให้
เกษตรกรได้มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติ และเห็นความสำคัญของข้อมูลข่าวสารต่างๆ รวมทั้งเห็น
ความจำเป็นของศูนย์บริการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรที่จัดตั้งขึ้นมา

ในบรรดาช่องทางเผยแพร่และส่งเสริมการเกษตรที่สำคัญ ทั้ง 4 ช่องทางดังกล่าว
ข้างต้นนั้น สื่อวิทยุกระจายเสียงนับว่าเป็นช่องทางที่หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและ
สหกรณ์ได้มีการนำมาใช้เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารกันอย่างแพร่หลายมากที่สุด รวมทั้งได้มีการเล็ง
เห็นความสำคัญของสื่อวิทยุกระจายเสียง ในฐานะเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการเกษตรให้มี
ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นมาเป็นเวลาช้านานแล้ว โดยได้มีการดำเนินการจัดตั้งสถานีวิทยุกระจาย
เสียงเพื่อการเกษตร มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้และวิชาการด้านการ
เกษตรเป็นสำคัญมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2503

สืบเนื่องจากการริเริ่มนโยบายเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรเพื่อการพัฒนาประเทศ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 รัฐบาลโดยมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี ในสมัยนั้น ได้เห็นความสำคัญในการใช้สื่อวิทยุกระจายเสียง เป็นเครื่องมืออีกประเภทหนึ่งในการพัฒนาทางด้านการเกษตร จึงได้มีคำสั่งให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรคือพลเอกสุรจิต จารุเศรณี ซึ่งดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์อีกตำแหน่ง จัดให้มีสถานีวิทยุกระจายเสียงสำหรับเผยแพร่ความรู้ด้านการเกษตรแก่เกษตรกรโดยเฉพาะเป็นแห่งแรกของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้และวิชาการด้านการเกษตร ให้เกษตรกรได้นำไปปรับปรุงการทำไร่-นา รวมทั้งเผยแพร่ข่าว โดยเฉพาะข่าวราคาสินค้าเกษตรกรรม ซึ่งมีความสำคัญต่อเกษตรกรเป็นอย่างยิ่ง เกษตรกรควรจะได้ทราบภาวะความเคลื่อนไหวของตลาด ผลิตผลการเกษตรทั้งภายในและต่างประเทศทุกระยะ เพื่อจะได้วางแผนการผลิตได้ถูกต้อง โดยได้รับผลกำไรสูงสุดและไม่ถูกเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง และข่าวเกี่ยวกับดินฟ้าอากาศ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิดกับการเพาะปลูก เพื่อเกษตรกรจะได้เตรียมการได้ทันทั่วทั้ง และหลีกเลี่ยงการเสี่ยงภัยธรรมชาติ

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งนี้ดำเนินการสืบมาจนถึงปัจจุบัน โดยใช้ชื่อว่า “สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร” สังกัดกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ออกอากาศเป็นประจำทุกวัน ตั้งแต่เวลา 04.00 – 24.00 น. ในระบบเอ.เอ็ม. สเตอริโอ คลื่นความถี่ 1386 กิโลเฮิร์ตซ์ กำลังส่ง 10 กิโลวัตต์

นอกจากนี้ยังมีสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงอีก 3 แห่ง ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการเกษตร โดยได้มีการดำเนินงานจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2531 เนื่องระยะเวลาดังกล่าวเป็นช่วงเวลาที่ประเทศไทยประสบกับเหตุการณ์พายุไต้ฝุ่นเกย์ มีผลทำให้เกิดความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สินเป็นอย่างมาก ชาวประมง สมาคมชาวประมง เกษตรกรผู้ประกอบการอาชีพเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ รวมตลอดถึงประชาชนที่อาศัยอยู่ตามชายฝั่งทะเล จึงได้เล็งเห็นความสำคัญของข่าวสารการเตือนภัยของทางราชการ และได้รวมกลุ่มเพื่อร้องขอให้ทางราชการจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงขึ้น

ในขณะเดียวกันช่วงเวลาดังกล่าว สถานการณ์ทางด้านการประมงของไทยเกิดปัญหาหลายประการ อาทิ ปัญหาชาวประมงไม่ทราบข่าวสาร ตลอดจนประกาศเตือนต่างๆ จึงออกเรือทำการประมงรุกล้ำอาณาเขตประเทศเพื่อนบ้านและถูกจับกุม ทำให้รัฐบาลต้องสูญเสียเงินเป็นจำนวนมากในการช่วยเหลือลูกเรือ ปัญหาการให้บริการส่งเสริมและคำแนะนำของทางราชการใน

พื้นที่ไม่สามารถขยายตัวได้ทันกับความต้องการของชาวประมง และปัญหาเจ้าหน้าที่ของทางราชการในพื้นที่ไม่สามารถปฏิบัติงานได้สะดวกและรวดเร็วเพียงพอ ทำให้ประชาชนเข้าใจการดำเนินโครงการตามแผนพัฒนาต่างๆ ของกรมประมงไม่ดีพอ

จากสภาพการณ์ต่างๆ ดังกล่าว กรมประมงจึงพิจารณาเห็นว่าวิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่สามารถเผยแพร่ข่าวสารได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของประชาชนโดยทั่วไป ทั้งยังเป็นสื่อกลางในการส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชน กรมประมงจึงได้จัดทำหนังสือที่ กษ 0503 / 37807 ลงวันที่ 26 ธันวาคม 2531 เรื่อง โครงการจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง เสนอต่อคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (กบว.) ขอจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง จำนวน 3 แห่ง คือ จังหวัดระยอง จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดเชียงราย เนื่องจากจังหวัดดังกล่าวทั้ง 3 มีศักยภาพทางการประมงสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งอาหารและกระจายผลผลิตไปสู่จังหวัดอื่นๆ ในภูมิภาค

คณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (กบว.) ได้มีมติที่ประชุมเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2532 อนุมัติให้กรมประมงจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงระบบเอฟ.เอ็ม จำนวน 3 สถานี ตามที่ขอ ได้แก่

- 1 สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดระยอง ความถี่ 100.75 เมกกะเฮิรตซ์
- 2 สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ด ความถี่ 101.25 เมกกะเฮิรตซ์
- 3 สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดเชียงราย ความถี่ 103 เมกกะเฮิรตซ์

โดยมีเงื่อนไขห้ามมิให้มีการโฆษณาสินค้า (ภายหลังคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (กบว.) ได้ยกเลิกเงื่อนไขนี้) และหากไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ให้ยกเลิกการอนุมัติและสงวนความถี่ให้แก่กรมไปรษณีย์โทรเลข

สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดระยองและเชียงราย ได้ทำการออกอากาศกระจายเสียงเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2540 และสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ดได้เริ่มทำการออกอากาศครั้งแรกในวันที่ 5 พฤศจิกายน 2540 สืบเนื่องเรื่อยมาจนปัจจุบัน

สถานีวิทยุกระจายเสียงที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อการส่งเสริมการเกษตรดังกล่าวข้างต้น มีต้นสังกัดคือหน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทั้ง 4 สถานี จากจำนวนสถานีวิทยุกระจายเสียงทั้งหมด 524 สถานี (กรมประชาสัมพันธ์,2543) ซึ่งจำแนกตามหน่วยงานต้นสังกัดที่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งสถานี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ที่	หน่วยงานต้นสังกัด	ในกรุงเทพมหานคร			ในส่วนภูมิภาค			รวมสถานีฯ แต่ละสังกัด
		ระบบเอ.เอ็ม.	ระบบเอฟ.เอ็ม.	รวม	ระบบเอ.เอ็ม.	ระบบเอฟ.เอ็ม.	รวม	
1	สำนักพระราชวัง	1	1	2	-	-	-	2
2	กรมประชาสัมพันธ์	5	6	1	55	81	136	147
3	องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย	2	7	9	-	53	53	62
4	สำนักปลัดกระทรวงกลาโหม	1	1	2	1	-	1	3
5	กองบัญชาการทหารสูงสุด	1	2	3	6	5	11	14
6	กองทัพบก	12	12	24	66	37	103	127
7	กองทัพเรือ	1	3	4	6	11	17	21
8	กองทัพอากาศ	3	1	4	15	17	32	36
9	กรมตำรวจ	2	1	3	5	36	41	44
10	กระทรวงการต่างประเทศ	1	-	1	-	-	-	1
11	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	1	-	1	-	-	-	1
12	กระทรวงศึกษาธิการ	1	2	3	-	-	-	3
13	ทบวงมหาวิทยาลัย	2	1	3	3	6	9	12
14	กรมไปรษณีย์โทรเลข	2	2	4	4	4	8	12
15	กรมอุตุนิยมวิทยา	1	-	1	-	5	5	6
16	กรมประมง	-	-	-	1	3	4	4
17	กรมเจ้าท่า	-	-	-	-	1	1	1
18	กรุงเทพมหานคร	1	-	1	-	-	-	1
19	รัฐสภา	1	1	2	-	14	14	16
20	สถานีวิทยุเคลื่อนที่เฉพาะกิจ	-	-	-	11	-	11	11
รวมทั้งสิ้น		38	40	78	173	273	446	524

ตารางที่ 1.1 แสดงจำนวนสถานีวิทยุกระจายเสียงในประเทศไทย จำแนกตามหน่วยงานต้นสังกัด

หน่วยงานต้นสังกัดของสถานีวิทยุกระจายเสียงทั้งหมดในประเทศ เป็นหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจเท่านั้น ซึ่งหน่วยงานต่างๆเหล่านี้ต่างก็มีเจตนารมณ์ที่จะใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงเพื่อทำหน้าที่แตกต่างกันไป รวมถึงลักษณะการใช้ก็มีความแตกต่างกันไปด้วย หน่วยงานบางแห่งใช้สื่อวิทยุเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ของหน่วยงานเอง ในขณะที่บางแห่งเปิดโอกาสให้หน่วยงานเอกชนเข้ามาดำเนินการเพื่อประกอบธุรกิจ

สำหรับสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อันได้แก่ สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร และสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง รวม 4 สถานีนั้น ตามเจตนารมณ์เบื้องต้นจะเห็นได้ว่า ได้ถูกกำหนดให้ปฏิบัติภารกิจหน้าที่หลักเป็นสื่อกลางเผยแพร่ความรู้และข้อมูลข่าวสารเพื่อการส่งเสริมการเกษตรไว้อย่างชัดเจน ทั้งนี้เนื่องจากภาคการเกษตรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศมาโดยตลอด ดังปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 – 2509) เป็นต้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) ได้มีการนำรูปแบบการเกษตรอย่างยั่งยืนมาเป็นแนวทางในการพัฒนาโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับเกษตรกร นำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนาด้านการเกษตร ที่จะนำไปสู่การพัฒนาประเทศในที่สุด

สำหรับการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้สื่อมวลชนเพื่อการส่งเสริมการเกษตรที่ผ่านมา ส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การศึกษาและประเมินความต้องการของผู้รับสาร ขณะที่งานวิจัยทางด้านองค์การผู้ผลิตสื่อทางการเกษตรยังมีค่อนข้างน้อย โดยในส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงเพื่อส่งเสริมและเผยแพร่งานด้านการเกษตรนั้น พบว่ามีอยู่พอสมควร ซึ่งมักจะเป็นการศึกษาเฉพาะรายการของสถานีวิทยุฯ แห่งใดแห่งหนึ่งเท่านั้น หากแต่การศึกษาในภาพรวมของโครงสร้างและระบบการจัดการบริหารองค์การสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ยังไม่เคยมีการศึกษามาก่อน ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจศึกษาและประเมินว่าท่ามกลางปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงาน สถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จะสามารถปฏิบัติภารกิจเพื่อการส่งเสริมการเกษตร เพื่อตอบสนองต่อแนวทางการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้อย่างมีประสิทธิภาพแค่ไหน อย่างไร

สถาบันวิทยุกระจายเสียง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปัญหานำวิจัย

1. สถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีเป้าหมาย นโยบาย และการบริหารจัดการองค์กร ในการปฏิบัติภารกิจเพื่อส่งเสริมการเกษตรอย่างไร
2. รูปแบบและเนื้อหารายการด้านการส่งเสริมการเกษตรที่เผยแพร่ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีลักษณะอย่างไร
3. ศักยภาพในการปฏิบัติภารกิจการส่งเสริมการเกษตร ของสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ถูกกำหนดโดยปัจจัยเงื่อนไขอะไร ในลักษณะใดบ้าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเป้าหมาย นโยบายและการบริหารจัดการของสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการปฏิบัติภารกิจเพื่อการส่งเสริมการเกษตร
2. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหารายการด้านการส่งเสริมการเกษตรที่เผยแพร่ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
3. เพื่อประเมินปัจจัยที่มีผลกระทบต่อศักยภาพในการปฏิบัติภารกิจการส่งเสริมการเกษตร ของสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ข้อสันนิษฐานเบื้องต้น

ศักยภาพในการปฏิบัติภารกิจการส่งเสริมการเกษตร ของสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยเงื่อนไขต่างๆ ทั้งปัจจัยภายใน อันได้แก่ เป้าหมาย นโยบาย และแผนการบริหารจัดการองค์กร บุคลากรเทคโนโลยีของเครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ และปัจจัยภายนอก อันได้แก่ ลักษณะบริบททางสังคมและวัฒนธรรม กฎเกณฑ์ระเบียบข้อบังคับ แหล่งรายได้ขององค์กร รวมทั้งความพร้อมและความต้องการของเกษตรกร ผู้รับสารเป้าหมาย

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมินผลการปฏิบัติการเจ้าหน้าที่ ของสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อตอบสนองนโยบายการพัฒนาด้านการเกษตรของประเทศตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

คำนิยามศัพท์

การปฏิบัติการเจ้าหน้าที่ หมายถึง การกระทำกิจกรรมตามบทบาทหน้าที่ในฐานะเป็นสื่อกลางในการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการเกษตร

การส่งเสริมการเกษตร หมายถึง การถ่ายทอดหรือเผยแพร่ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการเกษตร ซึ่งครอบคลุมถึงการปลูกพืช การปศุสัตว์ การชลประทาน การป่าไม้ การพัฒนาที่ดิน การประมง การสหกรณ์ และการตลาดเพื่อการเกษตร โดยผ่านช่องทางการใช้สื่อมวลชน เพื่อพัฒนาภาคการเกษตร ตามแนวนโยบายการส่งเสริมการเกษตรของประเทศ

สถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หมายถึง สถานีวิทยุกระจายเสียงที่อยู่ภายใต้หน่วยงานตามการแบ่งส่วนราชการ ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่

- 1 สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร ดำเนินงานโดยกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระจายเสียงในระบบ เอ.เอ็ม. ความถี่ 1,386 กิโลเฮิร์ตซ์
- 2 สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง ดำเนินงานโดยกรมประมง ได้แก่
 - 2.1 สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดระยอง กระจายเสียงในระบบเอฟ.เอ็ม ความถี่ 100.75 เมกกะเฮิร์ตซ์
 - 2.2 สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ด กระจายเสียงในระบบเอฟ.เอ็ม ความถี่ 101.25 เมกกะเฮิร์ตซ์
 - 2.3 สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดเชียงราย กระจายเสียงในระบบเอฟ.เอ็ม ความถี่ 103 เมกกะเฮิร์ตซ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1 เพื่อนำผลการศึกษาวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารและการดำเนินงาน ของสถานีวิจัยกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ให้มีความชัดเจนและสอดคล้องตามบทบัญญัติมาตรา 40 ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี พุทธศักราช 2540
- 2 เพื่อนำผลการศึกษาวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนกลยุทธ์การใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงในการส่งเสริมการเกษตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และบรรลุเป้าหมายตามเจตนารมณ์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ประเมินภารกิจการส่งเสริมการเกษตรของสถานีวิจัยกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์” ผู้วิจัยได้นำแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบในการศึกษา ดังนี้

- 1 แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างองค์กรสื่อมวลชน
- 2 แนวคิดเกี่ยวกับประเภทขององค์กรวิทยุกระจายเสียง
- 3 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทสื่อมวลชนเพื่อผลประโยชน์สาธารณะ
- 4 แนวคิดเกี่ยวกับการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อส่งเสริมการเกษตร
- 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างองค์กรสื่อมวลชน

Denis McQuail (1994) กล่าวว่า โครงสร้างองค์กร (The Institutional Structures) นั้น โครงสร้าง (Structures) มีผลกระทบโดยตรงต่อการปฏิบัติงาน (The conduct) ขององค์กรสื่อ ซึ่งก็จะไปมีผลต่องาน (Performance) ที่ออกมาเช่นเดียวกัน และเนื่องจากองค์กรสื่อสารมวลชนซึ่งเป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อผลิตผลงานทางด้านสื่อสารมวลชนนั้น เป็นสถาบันหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้อง และสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยการรักษาดุลยภาพ ระหว่างความต้องการของส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลตอบแทนที่องค์กรผู้ผลิตสื่อมวลชนจะได้รับ บทบาทขององค์กรผู้ผลิตสื่อมวลชนจึงเป็นไปภายในกรอบของความสัมพันธ์ ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบของการเจรจาแลกเปลี่ยน ความขัดแย้ง การแฝงความหมายบางอย่าง และการแสดงออกของสื่อ ดังนั้นในการศึกษาองค์กรผู้ผลิตสื่อมวลชนเราจึงไม่อาจพิจารณาแค่ตัวองค์กรสื่อเท่านั้น แต่จะต้องมองไปที่ความสัมพันธ์ดังกล่าวข้างต้น โดยพิจารณาทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอกองค์กรที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ Selznick (1957) นักสังคมวิทยา ยังได้เน้นให้เห็นว่าในทุกองค์กรมีกระบวนการ “การจัดสถาบัน” (Institutionalization) เพื่อให้องค์กรนั้นดำรงอยู่ เพื่อทำประโยชน์ให้แก่สังคมโดยส่วนรวม ดังนั้น องค์กรจะอยู่โดดเดี่ยวไม่ได้ จำเป็นต้องผูกพันกับกลุ่มคนและสภาพแวดล้อมอื่นด้วย กระบวนการจัดองค์กรหรือสถาบันจึงต้องมุ่งไปที่การยอมรับเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้องค์กรนั้นดำรงอยู่ได้ องค์กรหรือสถาบันบางแห่งจัดตั้งขึ้นมาเพื่อผลิตสินค้าและแสวงหาผลกำไร แต่บางแห่งจัดตั้งขึ้นมาเพื่อเป้าหมายแตกต่างกันไป

ตามทฤษฎีองค์กรจะแบ่งองค์กรตามการกำหนดเป้าหมายขององค์กร ออกเป็น 2 แบบ คือ

- องค์กรที่ถือประโยชน์เป็นสำคัญ (Utilitarian organization) เป็นองค์กรที่มุ่งผลิตกระจายสินค้าหรือบริการเพื่อประโยชน์ทางการเงิน
- องค์กรที่เน้นบรรทัดฐานทางสังคม (Normative organization) มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนา ทำให้เกิดสิ่งที่เป็นประโยชน์โดยความสมัครใจของผู้เข้าร่วม

Tunstall (1971) ได้อธิบายถึงเป้าหมายขององค์กรสี่ในแง่เศรษฐกิจว่ามีความแตกต่างกันระหว่างองค์กรที่ไม่มุ่งหวังผลกำไรกับองค์กรที่มุ่งหวังผลกำไร คือ

1 องค์กรที่ไม่มุ่งหวังผลกำไร มีวัตถุประสงค์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเงินโดยตรง แต่จะเกี่ยวข้องกับการได้รับชื่อเสียง การมีอำนาจหรืออิทธิพลในสังคม หรือเพื่อบรรลুবรรทัดฐานทางสังคมในที่สุด จึงมีการวางเป้าหมายอยู่ภายในกรอบของผลประโยชน์สาธารณะอย่างกว้างๆ

2 องค์กรที่มุ่งหวังผลกำไร มีวัตถุประสงค์อยู่ 2 ประการ คือ

2.1 การได้รับรายได้จากการขายโดยตรงต่อผู้บริโภคหรือการขายช่วงเวลาให้แก่ผู้ลงโฆษณา

2.2 ผู้รับสารเป็นเป้าหมายรอง แต่ในทางปฏิบัติก็ต้องคำนึงถึงความพึงพอใจของผู้รับสารด้วย เพราะผู้ลงโฆษณาจะเลือกสื่อโดยพิจารณาจากความพึงพอใจของผู้รับสาร

ในการกำหนดเป้าหมายองค์กรแตกต่างกันนั้น Selznick (1957) กล่าวว่าต้องอาศัยกลยุทธ์ในการบริหารงานที่แตกต่างกันไปด้วย ซึ่งกลยุทธ์ในการบริหารงานองค์กรนั้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าได้รับการยอมรับและสามารถเข้ากันได้กับปัจจัยต่างๆ ภายในองค์กร

โดยปัจจัยภายในนั้น องค์การสื่อจะต้องประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบ คือ (Denis McQuail, 1994)

1 การจัดการองค์การ (Management) งานสื่อมวลชนเป็นงานที่ไม่สามารถทำคนเดียวได้ จะต้องมีส่วนร่วมมากมายภายในองค์การ และผู้ร่วมงานแต่ละคนก็มีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะ เป็นด้านระดับการศึกษา อายุ เพศ ฯลฯ องค์การจึงต้องอาศัยการจัดการบริหารที่ดี

ซึ่ง Selznick (1957) กล่าวว่าไว้ว่าการจัดการองค์การหรือสถาบันสามารถสร้างความมั่นคงและความภักดีต่อองค์การหรือสถาบันได้ แต่เมื่อใดที่มีความต้องการเปลี่ยนแปลงก็ไม่สามารถกระทำได้อย่างรวดเร็วเช่นกันกล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงขององค์การจะต้องเกิดขึ้นจากความต้องการการเปลี่ยนแปลงของทุกคนร่วมกัน มิฉะนั้นอาจเกิดความขัดแย้งและล้มเหลวได้

2 ด้านเทคนิค (Technical) เกี่ยวข้องกับการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีในการผลิตและกระจายข่าวสารข้อมูล

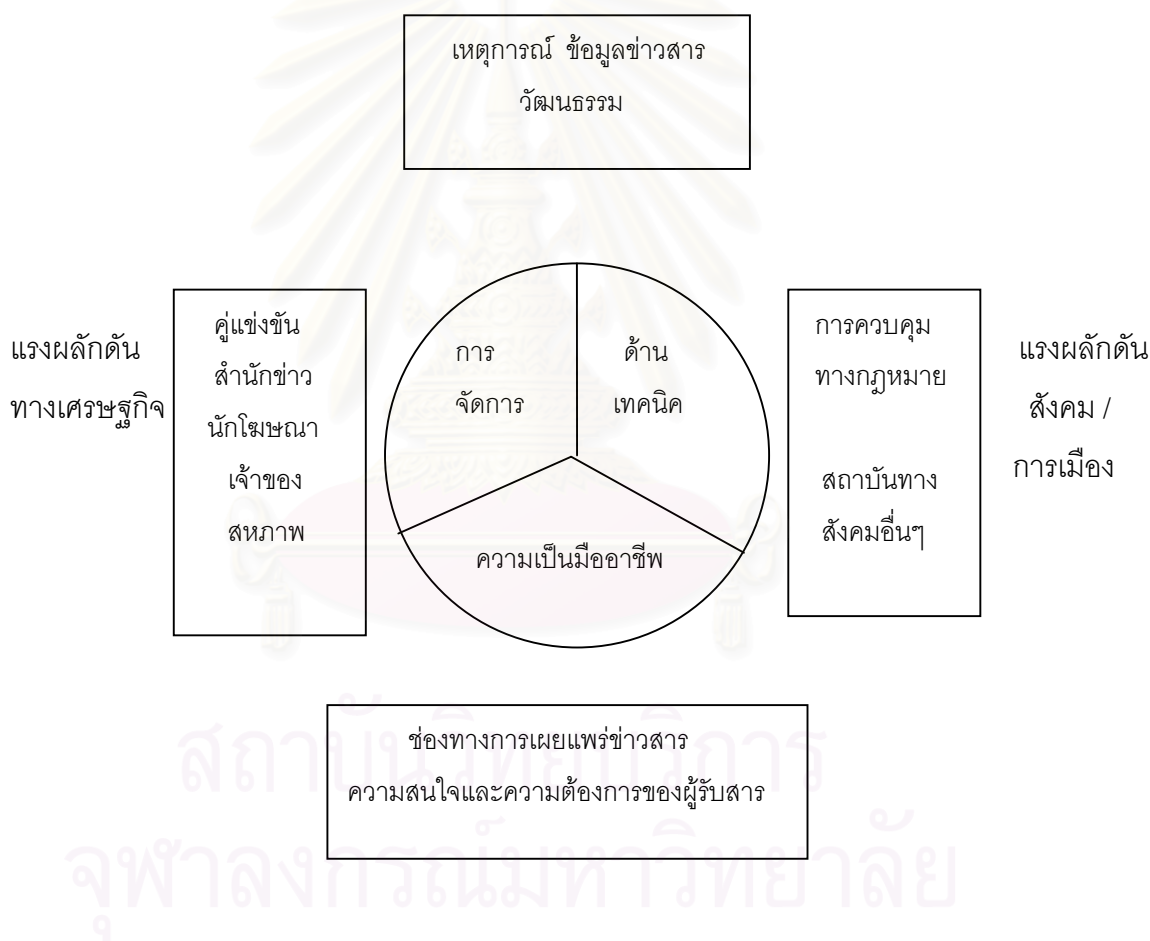
3 ความเป็นมืออาชีพ (Media professional) จะต้องมีการฝึกหัดและต้องมีวิชาความรู้เกี่ยวกับการสื่อสารมวลชน นอกจากนั้นจะต้องมีมาตรฐานจรรยาบรรณและกฎเกณฑ์ทางอาชีพประกอบด้วย

สำหรับปัจจัยภายนอกนั้น Westley & MacLean (1957) กล่าวว่า นักสื่อสารมวลชนนั้นต้องทำงานอยู่ท่ามกลางแรงกดดันจากบริบทต่างๆทางสังคม และการเฝ้ามองจากสาธารณะเพื่อดูว่าสื่อได้ตอบสนองความต้องการและความสนใจสาธารณะหรือไม่

Gerbner (1969) กล่าวถึงการดำเนินงานของนักสื่อสารมวลชนว่า อยู่ภายใต้แรงกดดันจากบทบาทของพลังภายนอกต่างๆ ได้แก่ ลูกค้ำ ซึ่งอาจหมายถึงนักโฆษณา คู่แข่งขัน ได้แก่ สื่ออื่นๆ ผู้มีอำนาจ เช่น ผู้มีอำนาจทางกฎหมายและการเมือง ผู้เชี่ยวชาญ สถาบันอื่นทางสังคม และผู้รับสาร พลังต่างๆ เหล่านี้ต่างก็พยายามเข้ายึดครองสื่อมวลชนไว้เป็นของตน ในบางครั้งเป็นแหล่งข่าวสารให้กับสื่อมวลชน ในบางแง่ที่อาจเป็นผู้สร้างสารหรือเป็นผู้ปกป้องการสร้างสรรค์เพื่อจุดมุ่งหมายบางอย่างด้วย สื่อมวลชนต้องมีวิธีการจัดการกับพลังหรือแหล่งสนับสนุนเหล่านี้

พลังและแรงกดดันที่มีต่อองค์กรสื่อสารมวลชนนี้ อาจเสนอได้ในภาพขององค์กรสื่อสารมวลชนภายใต้แรงกดดันของสังคม แรงกดดันที่มีต่อองค์กรสื่อสารมวลชนนี้บางครั้งอาจมีผลโดยตรงต่อองค์กรสื่อสารมวลชน แต่บางครั้งอาจไม่มีผลโดยตรง บางกรณีอาจเกิดการถ่วงดุลกันเองระหว่างสถาบันของสังคม เช่น ผู้รับสารกับนักโฆษณา เป็นต้น อย่างไรก็ตามหากขาดซึ่งแรงกดดันจากสังคมที่มีต่อองค์กรสื่อมวลชนแล้ว การทำงานองค์กรก็จะเป็นไปอย่างไร้จุดหมาย และอาจชี้ได้ว่าสังคมนั้นดำเนินไปอย่างไรซึ่งเป้าหมายเช่นกัน

แนวความคิดเกี่ยวกับองค์กรสื่อภายใต้แรงกดดันทางสังคมอื่นๆ นี้ สามารถแสดงออกมาได้ในรูปแบบของแผนภูมิดังนี้

นอกจากนี้ McQuail ยังได้สรุปถึงความสัมพันธ์ขององค์กรสื่อกับส่วนต่างๆในสังคม ซึ่งส่งผลต่อกิจกรรมขององค์กรและบทบาทของผู้สื่อสาร ดังนี้

1 ความสัมพันธ์กับสังคม

ในสังคมส่วนใหญ่ สื่อจะมีอิสระในการดำเนินงานภายใต้ข้อจำกัดทางกฎหมาย และยังมี ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับรัฐบาล สถาบันทางสังคมที่มีอำนาจและกลุ่มที่กดดันต่อการดำเนินงานขององค์กร นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับเป้าหมายภายในองค์กรสื่อเอง นั่นคือ องค์กรสื่อตีความตัวเองแบบไหนและมีเป้าหมายอย่างไร ซึ่งก็จะสัมพันธ์กับความคาดหวังของสังคม โดยองค์กรสื่อจะแสดงออกมาในลักษณะของการจัดการสถาบันและการผลิตผลงานออกมา

ความสัมพันธ์ระหว่างสื่อกับสังคม มักถูกคั่นกลางด้วยองค์กรหรือกลุ่มที่แสวงหาอิทธิพลจากสิ่งที่สื่อดำเนินการอยู่ โดยเฉพาะพยายามที่จะตั้งข้อจำกัดกับสิ่งที่สื่อนำเสนอออกมา สื่อเองก็พยายามที่จะหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

2 ความสัมพันธ์กับผู้เป็นเจ้าของ ลูกค้าและคนกลาง

องค์กรสื่อ่นั้นมีความสัมพันธ์กับผู้เป็นเจ้าของสื่อโดยตรง สอดคล้องกับคำกล่าวของ Altschull ว่า “ เนื้อหาของข่าวมักจะสะท้อนให้เห็นถึงผลประโยชน์ของผู้ที่ให้เงินสนับสนุนสื่อ ” อย่างไรก็ตามเจ้าของสื่อก็มีขอบเขตในการใช้อำนาจในการตัดสินใจในฐานะผู้กระทำการสื่อสาร และมีสื่อแตกต่างกันไปหลายประเภท รวมทั้งมีผู้ให้เงินทุนมากมายหลายประเภท ที่สำคัญได้แก่เจ้าของสื่อและผู้ลงโฆษณา

ผู้เป็นเจ้าของสื่อย่อมมีอำนาจต่อเนื้อหาของสื่อ อย่างไรก็ตามก็ยังมีธรรมเนียมปฏิบัติที่เคร่งครัด ซึ่งคุ้มครองอำนาจของบรรณาธิการในการเลือกข่าวสาร ถึงกระนั้นก็มีแนวโน้มว่าเจ้าของสื่อจะกำหนดนโยบายให้ปฏิบัติตาม

ทางด้านการกระจายเสียงเพื่อสาธารณะนั้นจะยิ่งสลับซับซ้อน ด้วยไม่มีเจ้าของ มีแต่เพียงผู้จัดการ ผู้ควบคุมและผู้ดูแล ที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาล อิสรภาพของนักสื่อสารมวลชนจะถูกจำกัดให้น้อยกว่าสื่อที่มีตลาดเป็นฐาน

ทางด้านผู้ลงโฆษณานั้น การเข้าไปแทรกแซงเนื้อหาของข่าวไม่เป็นสิ่งที่ติดต่อสื่อและผู้ลงโฆษณาเอง เพราะจะทำให้สูญเสียความน่าเชื่อถือและประสิทธิภาพ ของครีเอทีฟที่มักจะได้รับอิทธิพลจากแรงกดดันของผู้ลงโฆษณา คือองค์กรที่มีรายได้จากการโฆษณาเพียงแหล่งเดียว

3 ความสัมพันธ์กับผู้รับสาร

แม้ว่าผู้รับสารคือส่วนสำคัญที่สุดในการได้รายได้ และส่งอิทธิพลต่อสภาพแวดล้อมในองค์กรสื่อแต่ละองค์กรก็ตาม แต่งานวิจัยก็แสดงให้เห็นว่าผู้รับสารมีความสำคัญน้อยมากในสายตาของนักสื่อมวลชน นักสื่อสารมวลชนในสื่อที่มีความมั่นคง ส่วนใหญ่จะไม่ใส่ใจในการตอบสนองของผู้รับสาร พวกเขาจะให้ความสำคัญในการตัดสินใจต่อเนื้อหามากกว่า

จากลักษณะโครงสร้างของครีเอทีฟสื่อมวลชนที่มีความสัมพันธ์กับส่วนต่างๆ ของสังคมนี้เอง ในการประเมินบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน จึงต้องทราบบริบทและความสัมพันธ์ดังกล่าว เนื่องจากเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการกระทำบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนนั่นเอง โดย Leslie G. Moeller ได้กล่าวถึงปัจจัยเหล่านี้ว่า มีทั้งที่เป็นปัจจัยภายในและปัจจัยที่มาจากภายนอกองค์กร ดังนี้

- ปัจจัยภายใน ได้แก่ ธรรมชาติของระบบสื่อมวลชน กล่าวคือ
 - ระบบสื่อมวลชนไม่มีลักษณะตายตัว จะเป็นไปตามทิศทางของธุรกิจส่วนใหญ่ โดยมักจะขึ้นอยู่กับเจ้าของสื่อเป็นสำคัญ
 - ความสม่ำเสมอ ในแต่ละวันมีเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นมากมายในสังคม สื่อมวลชนจึงต้องมีกระบวนการจัดการกับข้อมูลต่างๆ นั้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากมีกำหนดเวลาในการนำเสนอผลงานที่ค่อนข้างแน่นอนเป็นประจำสม่ำเสมอ
 - สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อเหตุการณ์ต่างๆ โดยสื่อมวลชนจะมีหลักเกณฑ์ในการเลือกสิ่งที่เกิดขึ้นต่างๆ มากมายในสังคมให้เป็นเหตุการณ์ข่าวเพื่อนำเสนอ ซึ่งเกณฑ์ในการคัดเลือกนั้นไม่มีกำหนดแน่นอนอาจขึ้นอยู่กับบรรณาธิการ ขึ้นอยู่กับผู้รับสารหรือความน่าสนใจของประเด็นที่นำเสนอ
 - จรรยาบรรณของสื่อมวลชน เช่น ความน่าเชื่อถือ ความรับผิดชอบ ความถูกต้อง ความเป็นเอกภาพ และความยุติธรรม
 - พนักงาน เป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานของสื่อ ความสามารถและทัศนคติของพนักงานจึงส่งผลต่อการกระทำหน้าที่ของสื่อได้เช่นกัน

- ผลกำไร สื่อมวลชนมีวิธีการจัดการให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น อาทิ ทำงานได้อย่างรวดเร็วโดยมีการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และลดต้นทุนการผลิตจากการลดแรงงานคน ทั้งนี้เพื่อผลกำไรที่เพิ่มขึ้นนั่นเอง

- ปัจจัยภายนอก ได้แก่ สังคม การเมือง และเศรษฐกิจ

- สื่อและสังคม ในสังคมนั้นประกอบไปด้วยกลุ่มต่างๆ ซึ่งแต่ละกลุ่มต่างก็มีความสนใจในอำนาจของสื่อและมีการเตรียมพร้อมที่จะใช้สื่อในการทำหน้าที่ต่างๆ เพื่อจุดประสงค์ของกลุ่มตนเอง

- สื่อและผู้รับสาร มีคนจำนวนมากที่มีการใช้สื่อเป็นเวลานานขึ้น รวมทั้งมีความพอใจที่จะใช้จ่ายเพื่อสื่อมากขึ้นด้วย ดังนั้น ผู้รับสารจึงมีอิทธิพลต่อสื่ออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งสื่อนั้นก็ให้ความสนใจกับผู้รับสารเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน

- สื่อและรัฐบาล มีความสัมพันธ์และมีความจำเป็นต่อกัน รัฐบาลนั้นเป็นแหล่งข่าวที่สำคัญของสื่อมวลชน แต่อย่างไรก็ตามรัฐบาลก็มีมาตรการในการควบคุมการนำเสนอข่าวสารของสื่อ โดยผ่านวิธีการต่างๆ เช่น ควบคุมเวลาและปริมาณในการออกอากาศ ควบคุมข้อมูลที่ออกอากาศ เป็นต้น

- แรงกดดันจากกลุ่มองค์กรและนักโฆษณา มีกลุ่มองค์กรต่างๆที่ต้องการนำเสนอข้อมูลต่อสังคมในโอกาสต่างๆเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยใช้สื่อเพื่อเสนอข่าวหรือโฆษณา รวมไปถึงการสร้างเหตุการณ์เทียมขึ้นมาเพื่อให้กลุ่มของตนเองได้รับความสนใจจากสังคม

- แรงกดดันจากแหล่งข่าว ปริมาณและคุณภาพของแหล่งข้อมูลมีความสำคัญต่อสื่อ กล่าวคือ ถ้าแหล่งข้อมูลไม่ตั้งใจและไม่เต็มใจ ความสะดวกในการได้ข่าวก็ลดลง รวมไปถึงทำให้ค่าใช้จ่ายในการผลิตเพิ่มขึ้น และในขณะเดียวกันทำให้ผู้รับสารก็ได้รับการบริการลดลงตามไปด้วย

- การประเมินสื่อ จำนวนของบริษัทหรือคนที่ประเมินสื่ออย่างเป็นทางการมีจำนวนมากขึ้น และมีอิทธิพลเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการประเมินก็จะพิจารณาจากองค์ประกอบหลัก เช่น การพูด การเขียนเกี่ยวกับสื่อ สถาบันที่ให้ความรู้เกี่ยวกับสื่อมวลชน วิธีการใช้สื่อในแต่ละเหตุการณ์ เป็นต้น

- การเงินของสื่อ การเงินที่มาจากภายนอกองค์กรมีความสำคัญต่อสื่อมวลชนส่วนใหญ่ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะสร้างแรงกดดันให้กับสื่อมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ Leslie G. Moeller ยังได้กล่าวถึงการพิจารณาบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนว่า จะต้องพิจารณาว่าสื่อมวลชนนั้นๆ ทำหน้าที่ต่างๆ ได้อย่างสมบูรณ์มีคุณภาพแค่ไหน อย่างไร ซึ่งการทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์นั้น Hutchins Commission ได้กำหนดลักษณะสื่อในอุดมคติไว้ 5 ประการ ดังนี้

- 1 อธิบายเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นแต่ละวันในสังคมอย่างมีไหวพริบ ด้วยความเข้าใจ ตามความเป็นจริง
- 2 เป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการวิพากษ์วิจารณ์
- 3 แสดงภาพของตัวแทนกลุ่มต่างๆ ในสังคม
- 4 นำเสนอเป้าหมายและคุณค่าของสังคมอย่างชัดเจน
- 5 เข้าถึงข่าวคราวเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน

การจะประเมินว่าสื่อมวลชนแสดงบทบาทหน้าที่ได้ดีหรือไม่ ก็จะต้องทราบว่าสื่อมวลชนแสดงบทบาทในนามของใคร ผู้รับสารคือใคร เนื่องจากผู้รับสารของสื่อมวลชนนั้นจะมีลักษณะกระจัดกระจาย มีจำนวนมาก ดังนั้น สื่อมวลชนจึงมีการแสดงบทบาทหน้าที่ที่ต่างกันถ้าผู้รับสารแตกต่างกัน

Leslie G. Moeller ยังกล่าวว่าสื่อมวลชนได้ทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์หรือไม่นั้น พิจารณาได้หลายประเด็น อาทิ

- สื่อมวลชนต้องถ่ายทอดข่าวสารข้อมูลและอธิบายเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นแต่ละวันในสังคมอย่างมีไหวพริบ ด้วยความเข้าใจตามความเป็นจริง ซึ่งการประเมินว่าสื่อสามารถถ่ายทอดข่าวสารข้อมูลได้อย่างมีคุณภาพหรือไม่นั้น ผู้ประเมินจะต้องวิเคราะห์รายละเอียดของสื่อแต่ละประเภทและมีการกำหนดผู้รับสารเป้าหมายไว้แล้ว
- สื่อมวลชนต้องนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องตามความเป็นจริง และต้องเร่งแก้ไขความผิดพลาดที่เกิดขึ้นให้ถูกต้องชัดเจนอย่างรวดเร็วอีกด้วย
- สื่อมวลชนมีเวลาและพื้นที่จำกัดในการนำเสนอเหตุการณ์ต่างๆ ในแต่ละวัน ดังนั้นสื่อจึงต้องพยายามทำความเข้าใจถึงความเป็นมาและบริบทแวดล้อม ของแต่ละเหตุการณ์ เพื่อสามารถนำเสนอได้อย่างชัดเจน

- สื่อมวลชนต้องมีการนำเสนอที่ชาญฉลาดและมีเนื้อหาที่มีคุณภาพมากขึ้น เนื่องจากผู้รับสารมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น รวมทั้งมีความคาดหวังให้สื่อแสดงบทบาทต่างอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย
- สื่อมวลชนต้องมีความรับผิดชอบในการนำเสนอเป้าหมายและคุณค่าของสังคม ให้เกิดความชัดเจนโดยปราศจากการชี้นำใดๆ นอกจากนี้ยังต้องทำหน้าที่สานความสัมพันธ์กลุ่มต่างๆ ในสังคมเข้าด้วยกัน ด้วยการนำเสนอภาพและข้อมูลของตัวแทนกลุ่มให้กลุ่มอื่นๆ ในสังคมได้รู้จักและเข้าใจ
- สื่อมวลชนมีหน้าที่จัดเตรียมผู้นำหรือการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในสังคม โดยการเตรียมข้อมูลของประเด็นที่น่าสนใจ รวมไปถึงจัดเตรียมข้อมูลของสิ่งที่ควรเกิดขึ้นในอนาคตด้วย
- บทบาทหน้าที่ด้านความบันเทิงของสื่อมวลชนกำลังได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก โดยมีการผลักดันให้สื่อที่ให้ความรู้แน่นได้แทรกความบันเทิงมากขึ้น เพื่อให้ง่ายต่อการรับของกลุ่มเป้าหมายนั่นเอง

สำหรับ McQuail กล่าวถึงแนวคิดในการประเมินบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนว่า เป็นแนวคิดที่พัฒนามาจากแนวความคิดค่านิยมทางสังคมและการเมือง ได้แก่ ค่านิยมในเรื่องเสรีภาพ (freedom) ความเสมอภาค (equality) และภราดรภาพหรือความสงบเรียบร้อย (order) และจากแนวคิดดังกล่าวนี้ McQuail ได้กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์และประเมินบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนไว้ดังนี้

1 เสรีภาพในการดำเนินงาน (freedom and independence) เป็นการวิเคราะห์ว่าการแสดงบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนนั้น มีกฎเกณฑ์หรือการควบคุมใดๆ ที่มาจำกัดขอบเขตการปฏิบัติงานหรือการแสดงบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนหรือไม่ ซึ่งในแง่ขององค์กรสื่อมวลชนแล้ว เสรีภาพจะเป็นตัววัดระดับการควบคุมอันเกิดจากตัวเจ้าของสื่อ หรือผู้บริหารสื่อที่มีต่อตัวผู้ปฏิบัติงาน และในระดับของเนื้อหาที่ปรากฏออกมา ก็จะพิจารณาว่าเนื้อหาที่ปรากฏออกมานั้นมีลักษณะของการโฆษณาชวนเชื่อ เป็นการเสนอข่าวสารเพื่อผลประโยชน์ และเป็นข่าวสารที่มุ่งเสนอเกี่ยวกับผลผลิตของสถาบันตนเป็นหลัก (More self production of news) หรือไม่ สื่อมวลชนควรจะกำหนดและรักษาไว้ซึ่งการดำเนินงานอย่างมีเสรีภาพ และมุ่งประโยชน์ของสังคมเป็นสำคัญ การที่เจ้าของหรือผู้บริหารสื่อที่มีการควบคุมสื่อมาก ก็จะส่งผลให้บทบาทหน้าที่ของสื่อเป็นไปเพื่อตอบสนองต่อสถาบันผู้เป็นเจ้าของสื่อ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าบทบาทหน้าที่ของสื่อที่ปรากฏนั้นเป็นไปอย่างขาดเสรีภาพในการดำเนินงาน

2 ภาวะรภาพและการประสานสามัคคีให้แก่สังคม (order and solidarity) ในองค์กร สื่อมวลชนที่มีเสรีภาพ สื่อมวลชนย่อมจะต้องหลีกเลี่ยงการแสดงบทบาทที่จะก่อให้เกิดผลในการทำลายความมั่นคงของสังคม การก่อให้เกิดความรุนแรง หรือความก้าวร้าวทางพฤติกรรมในรูปแบบต่างๆขึ้นในสังคมที่ขัดแย้งกันอยู่ในสังคม โดยชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของส่วนรวมและความมีเอกภาพของสังคม

3 ความหลากหลายและการเข้าถึง (diversity and access) ความหลากหลายของสื่อและเนื้อหาที่สื่อเสนอออกมา นับเป็นสิ่งประเสริฐถึงบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนอย่างหนึ่ง เพราะความหลากหลายดังกล่าวนี้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้รับสารในการที่จะเลือกรับสารต่างๆตามต้องการได้ และความหลากหลายนี้จะเป็นมาตรวัดอย่างหนึ่งถึงอิสรภาพของสื่อมวลชน การที่ในสังคมสามารถมีสื่อได้หลากหลายชนิด หรือสื่อแต่ละชนิดสามารถเสนอแนวความคิด ทัศนคติ ต่อเนื้อหาประเด็นใดประเด็นหนึ่งได้หลากหลายมุมมอง ก็ย่อมเป็นการชี้ให้เห็นถึง อิสรภาพและเสรีภาพในการแสดงบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนนั้นๆ

4 ความถูกต้องเป็นจริงและคุณภาพของข่าวสาร (objectivity and information quality) ในเรื่องของความถูกต้องเป็นจริงและคุณภาพของข่าวสารนี้ ก็มีความเกี่ยวข้องกับอิสรภาพและเสรีภาพของสื่อมวลชนเช่นกัน ในองค์กรที่ขาดอิสรภาพและเสรีภาพในการดำเนินงาน องค์กรสื่อมวลชนย่อมมีการบิดเบือนข้อมูลข่าวสาร ทำให้ไม่อาจแสดงบทบาทหน้าที่ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารได้อย่างมีคุณภาพและถูกต้องเป็นจริงได้

5 คุณค่าทางวัฒนธรรม (cultural quality) บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนนั้น ควรมีคุณค่าทางวัฒนธรรมดังต่อไปนี้

- 5.1 การมีคุณค่าทางความจริงและความเที่ยงแท้แน่นอน การสามารถสะท้อนและขยายประสบการณ์ให้แก่สังคม
- 5.2 การธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของสังคม
- 5.3 ไม่สร้างความสับสนให้แก่ผู้รับสารเพื่อประโยชน์ส่วนตนของผู้สื่อข่าว
- 5.4 การสร้างวิถีทางความคิดให้แก่ผู้รับสาร
- 5.5 การไม่บิดเบือนข่าวสาร เมื่อสื่อจะต้องทำหน้าที่เสมือนช่องทางของวัฒนธรรมหรือช่องทางของข้อมูลข่าวสาร

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างองค์กรสื่อมวลชน มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์โครงสร้างองค์กรสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ว่ามีลักษณะอย่างไร และมีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลการดำเนินงานของแต่ละสถานีฯ รวมทั้งปัจจัยเหล่านั้นส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติภารกิจการส่งเสริมการเกษตรอย่างไร

แนวคิดเกี่ยวกับประเภทขององค์กรวิทยุกระจายเสียง

องค์กรวิทยุกระจายเสียงแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ได้หลายประเภท ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับลักษณะการบริหารงานและขนาดของสถานี วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานี และนอกจากนี้ ยังแบ่งตามแหล่งที่มาของงบประมาณในการดำเนินการอีกด้วย

หากจำแนกตามลักษณะการบริหารงานและขนาดของสถานี อาจจำแนกออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. องค์กรวิทยุกระจายเสียงแห่งชาติ องค์กรวิทยุกระจายเสียงแห่งชาติเป็นองค์กรขนาดใหญ่ที่มีบริการกระจายเสียงครอบคลุมทั่วประเทศ และมีบริการไปยังต่างประเทศด้วย องค์กรวิทยุกระจายเสียงแห่งชาติส่วนใหญ่มักจะดำเนินการในลักษณะของวิทยุเครือข่าย เพื่อให้รัศมีการกระจายเสียงครอบคลุมทั่วประเทศ
2. องค์กรวิทยุกระจายเสียงเครือข่าย ตามหลักสากลองค์กรวิทยุกระจายเสียงเครือข่าย หมายถึง สถานีวิทยุกระจายเสียงที่ประกอบด้วยสถานีย่อยหรือสถานีลูกข่ายตั้งแต่ 2 สถานีขึ้นไป สถานีวิทยุกระจายเสียงเหล่านี้เชื่อมโยงกันด้วยระบบถ่ายทอดสัญญาณ แต่ละสถานีสามารถกระจายเสียงรายการเดียวในเวลาพร้อมๆ กัน นอกจากนี้ สถานีวิทยุกระจายเสียงที่เป็นแม่ข่ายยังเป็นผู้บอกรายการให้แก่สถานีลูกข่ายมากกว่าการเป็นผู้รับรายการอีกด้วย การดำเนินรายการของสถานีวิทยุเครือข่ายมี 2 ลักษณะ คือ การที่สถานีวิทยุแม่ข่ายบอกรายการให้แก่สถานีวิทยุลูกข่าย ตลอดเวลาการกระจายเสียง หรือทุกรายการ หรืออีกลักษณะหนึ่งเป็นการรับรายการบางรายการจากสถานีแม่ข่าย ส่วนที่เหลือสถานีลูกข่ายผลิตรายการเอง
3. สถานีวิทยุกระจายเสียงท้องถิ่น สถานีวิทยุกระจายเสียงท้องถิ่นเป็นสถานีวิทยุกระจายเสียงที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นต่างๆ เป็นสถานีที่มีกำลังส่งจำกัด จึงมีเขตบริการครอบคลุมเฉพาะท้องถิ่นที่สถานีนั้นตั้งอยู่หรือบริเวณใกล้เคียง ในทางการบริหารองค์กรมีลักษณะไม่ซับซ้อน มีบุคลากรในการปฏิบัติงานน้อย สถานีวิทยุกระจายเสียงในท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านความรู้ ความบันเทิง และเป็นบริการสาธารณะแก่ประชาชนในท้องถิ่น

นอกจากการแบ่งประเภทตามลักษณะการดำเนินงานของสถานี่ ขนาด และการบริหาร
สถานี่ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีการแบ่งประเภทขององค์กรสถานี่วิทยุกระจายเสียงตามวัตถุประสงค์
ประสงค์ในการจัดตั้ง ได้แก่

1. องค์กรวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษาและการพัฒนา มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน
2. องค์กรวิทยุกระจายเสียงเพื่อการประชาสัมพันธ์ของรัฐหรือเพื่อบริการสาธารณะ มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ข่าวสารของรัฐบาลและข่าวสารอื่นๆ เพื่อเป็นบริการความรู้แก่ประชาชนทั่วไป รายการส่วนใหญ่ของสถานี่ประเภทนี้จะเน้นหนักไปในด้านการจัดรายการเพื่อข่าวสารมากกว่ารายการประเภทบันเทิง
3. องค์กรวิทยุกระจายเสียงเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อกิจการทางทหาร เพื่อต่อต้านการออกข่าวโจมตีของฝ่ายตรงข้ามและเพื่อการปฏิบัติการทางจิตวิทยา ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงปลอดภัยของประเทศชาติ
4. องค์กรวิทยุกระจายเสียงเพื่อพัฒนาทางด้านวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาทางด้านการจัดและผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงและฝึกปฏิบัติด้านเทคโนโลยีการกระจายเสียง

นอกจากแบ่งตามวัตถุประสงค์แล้ว ยังสามารถจำแนกตามลักษณะของระบบในการดำเนินกิจการอีกด้วย สำหรับประเทศไทยถึงแม้ว่าตามกฎหมายจะระบุไว้ว่าหน่วยงานของรัฐบาลและรัฐวิสาหกิจเท่านั้นที่เป็นเจ้าของสถานี่วิทยุกระจายเสียงได้ แต่ในทางปฏิบัติมีระบบในการดำเนินกิจการวิทยุกระจายเสียง 4 ลักษณะ คือ

1. รัฐเป็นเจ้าของและดำเนินการโดยบุคลากรของรัฐ รายได้ของสถานี่วิทยุกระจายเสียงเหล่านี้มาจากงบประมาณแผ่นดิน ไม่มีการขายเวลาหรือโฆษณาเพื่อหารายได้ ซึ่งได้แก่สถานี่วิทยุกระจายเสียงของกรมประชาสัมพันธ์ สถานี่วิทยุกระจายเสียงของหน่วยราชการบางแห่ง เช่น สถานี่วิทยุศึกษา สถานี่วิทยุ อ.ส. พระราชวังดุสิต เป็นต้น
2. รัฐเป็นเจ้าของในฐานะผู้บริหารกิจการและเป็นผู้วางนโยบายหลักของสถานี่ ส่วนการดำเนินการด้านรายการนั้นอนุญาตให้บุคคลภายนอก (ซึ่งอาจอยู่ในรูปของบุคคลหรือบริษัท) เข้ามาซื้อเวลาของสถานี่และหารายได้จากโฆษณาสินค้าเป็นหลัก

3. รัฐวิสาหกิจเป็นผู้ดำเนินการโดยมีส่วนราชการต่างๆ เป็นผู้ถือหุ้นและบริหารงานในรูปคณะกรรมการรัฐวิสาหกิจ ซึ่งได้แก่ สถานีวิทยุ ท.ท.ท. ในสังกัดองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย รายได้ของสถานีวิทยุกระจายเสียงเหล่านี้ได้จากการโฆษณาสินค้า หรือได้จากการขายเวลาของทางสถานี (ทั้งในรูปของการเช่าเป็นช่วงหรือเหมาเวลาทั้งหมด)

4. รัฐหรือรัฐวิสาหกิจทำสัญญาให้สัมปทานแก่บริษัทเอกชนเข้าดำเนินการวิทยุกระจายเสียง ซึ่งสัญญานั้นอาจทำเป็นรายปี หรือทำในระยะยาวแล้วแต่ข้อตกลง ซึ่งสถานีผู้ให้สัมปทานจะได้รับประโยชน์ที่แน่นอนจำนวนหนึ่งจากบริษัทเอกชนตามระยะเวลาที่ตกลงกันได้ สถานีวิทยุเหล่านี้หารายได้จากการโฆษณาสินค้าหรือขายเวลาให้แก่บุคคลภายนอก

จากลักษณะทั้ง 4 ประการนี้จะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันมีการดำเนินการงานในลักษณะที่ 2 และ 4 มากที่สุด กล่าวคือ หน่วยงานของรัฐที่เป็นเจ้าของสถานีวิทยุเป็นผู้วางนโยบายและอนุญาตให้บุคคลภายนอกเข้ามาซื้อเวลาของสถานี หรือให้สัมปทานแก่บริษัทเอกชนในระยะยาว โดยบริษัทเอกชนเป็นผู้จัดหาอุปกรณ์การกระจายเสียงรวมทั้งการจ้างบุคลากร (ขวัญเรือน กิติวิวัฒน์, 2526)

องค์การวิทยุกระจายเสียงยังมีการแบ่งอีกประเภทหนึ่งคือ การแบ่งตามแหล่งที่มาของงบประมาณในการดำเนินการ ซึ่งแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ

1. องค์การวิทยุกระจายเสียงที่ไม่ใช่การค้า (noncommercial radio) องค์การประเภทนี้ดำเนินการโดยอาศัยเงินงบประมาณของทางราชการหรือเงินบริจาค เงินอุดหนุนจากมูลนิธิต่างๆ ไม่มีการขายเวลาเพื่อโฆษณาสินค้า

2. องค์การวิทยุกระจายเสียงที่เป็นการค้า (commercial radio) องค์การประเภทนี้ดำเนินการโดยการหารายได้จากการให้เช่าเวลา

ซึ่งการดำเนินการระบบวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์แบบการค้านี้ ได้กระทำอย่างจริงจังเกือบทั้งระบบ ไม่ว่าจะเป็นสถานีในเครือกรมประชาสัมพันธ์ เครือกองทัพ และส่วนราชการอื่นๆ มาตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2500 - 2516 ช่วงเวลาดังกล่าวจึงเป็นช่วงที่รูปแบบความสัมพันธ์อภิสิทธิ์ระหว่างส่วนราชการเจ้าของคลื่นและธุรกิจเอกชนเริ่มก่อตัว จนพัฒนามาเป็นรูปแบบหลักของการให้สัมปทานคลื่นวิทยุและโทรทัศน์

โดยทั่วไปแล้ว การเปิดให้ทุนหรือธุรกิจเอกชนเข้ามาแสวงหาประโยชน์จากคลื่นวิทยุและโทรทัศน์ในระบบสัมปทานอภิสิทธิ์ มีวิธีการดำเนินการ 4 รูปแบบใหญ่ๆ คือ

1 การขายเวลาโฆษณา หมายถึง โฆษณาระหว่างรายการและโฆษณาในรายการ ซึ่งมีอัตราค่าโฆษณาแตกต่างกัน สถานีแต่ละแห่งขายเวลาโฆษณาได้อย่างไม่จำกัด เนื่องจากไม่มีกฎหมายควบคุมเวลาในการโฆษณาต่อชั่วโมง อัตราค่าโฆษณาสถานีวิทยุเอเอ็มในต่างจังหวัด เช่น ขอนแก่น ราคาเฉลี่ย 35 – 40 บาท / สปอต / 30 วินาที ในกรุงเทพฯ ราคาเฉลี่ย 100 – 120 บาท / สปอต / 30 วินาที บางสถานีอาจให้บริษัทเอกชนหรือเอกชนบางรายเช่าเหมาเวลาโฆษณาและนำไปให้เช่าต่อ บางสถานีมีฝ่ายโฆษณาของตนเองติดต่อขายเวลาโฆษณาแก่เจ้าของสินค้าโดยตรงหรือแก่บริษัทโฆษณา

2 การให้เช่าช่วงเวลา หมายถึง การให้บริษัทเอกชนหรือผู้ผลิตอิสระมากกว่าหนึ่งราย เช่าเวลาเพื่อผลิตรายการเป็นรายเดือน อาจมีช่วงเวลาตั้งแต่ 30 – 60 นาที – 3 หรือ 6 ชั่วโมงต่อวัน หรือต่อสัปดาห์ โดยมีการทำสัญญาระยะสั้นบริษัทเอกชนรายใหญ่บางรายสามารถเช่าช่วงเวลาจากหลายสถานีแล้วนำไปขายต่อแก่ผู้ผลิตอิสระ สถานีวิทยุเอเอ็มและเอฟเอ็มในกรุงเทพฯ มีอัตราค่าเช่าเฉลี่ย 6,000 – 20,000 บาท / ชั่วโมง / เดือน ขึ้นอยู่กับความนิยมของผู้ฟัง

3 การให้เช่าเหมาทั้งคลื่น หมายถึง การให้บริษัทเอกชนรายเดียวทำสัญญาเช่าเหมาเวลาของทั้งสถานี มีระยะสัญญา 5 - 10 ปี บริษัทต้องจ่ายค่าตอบแทนในลักษณะเหมาจ่ายจำนวนหนึ่ง อาจจะ 500,000 – 2,000,000 ล้านบาท และจ่ายค่าตอบแทนรายเดือนอีกจำนวนหนึ่งแก่สถานีทุก ๆ เดือน ระหว่าง 100,000 – 300,000 บาท พ่อค้าท้องถิ่นรายใหญ่หรือนักธุรกิจที่มีความสัมพันธ์กับนายทหารหรือข้าราชการมักได้สิทธิในการดำเนินการเช่าเหมา และมักมีเครือข่าย 20 – 30 สถานี ซึ่งทำให้มีอำนาจต่อรองในด้านอัตราค่าโฆษณาและค่าเช่าเวลา ในระยะนี้มีผู้มีอิทธิพลในวงการธุรกิจเช่าเหมาคลื่นวิทยุในเครือสถานีวิทยุทหารราว 4 – 5 ราย

4 การให้เอกชนลงทุนสร้างสถานี หมายถึง ให้บริษัทเอกชนลงทุนก่อสร้างอาคารสถานีและจัดหาอุปกรณ์เครื่องส่งและห้องส่ง และจ่ายค่าตอบแทนเหมาจ่ายจำนวนหนึ่ง รวมทั้งจ่ายค่าตอบแทนรายเดือนแก่สถานีทุกเดือนหรือเป็นรายปีในกรณีสถานีวิทยุ การทำสัญญากับเอกชนโดยทั่วไปมีระยะสัญญา 10 ปี เมื่อสิ้นสุดสัญญาบริษัทเอกชนคู่สัญญาจึงจะมอบอาคารสถานีและเครื่องส่งแก่ส่วนราชการที่เป็นเจ้าของคลื่น เป็นการให้สัมปทานในลักษณะ BOT หรือ BUILD OPERATION- TRANSFER สถานีวิทยุในเครือกองทัพบก มีการให้สัมปทานในลักษณะ BTO

หรือ BUILD TRANSFER – OPERATION ด้วยอีกลักษณะหนึ่ง คือเมื่อเอกชนสร้างสถานี่และจัดหาอุปกรณ์แล้ว จะส่งมอบให้แก่หน่วยงาน แล้วทำสัญญาเช่าเหมาเวลาโฆษณาทั้งหมดหรือเช่าเหมาเวลาทั้งคลื่น ตามแต่จะตกลงระยะเวลาของการเช่าเหมาระหว่างเจ้าของหน่วยและเอกชนที่ลงทุน

แต่อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติ การแบ่งประเภทขององค์กรวิทยุกระจายเสียงไม่สามารถแยกจากกันได้อย่างเด็ดขาด เพราะองค์กรวิทยุกระจายเสียงบางแห่งเป็นสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งชาติและมีการดำเนินการในลักษณะเครือข่าย ไม่มีการโฆษณาสินค้า หรือองค์กรวิทยุกระจายเสียงบางแห่งมีโฆษณาสินค้า และดำเนินการในลักษณะเครือข่าย ฉะนั้นจึงมีลักษณะร่วมกัน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,2530)

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับประเภทขององค์กรวิทยุกระจายเสียง มาเป็นกรอบในการศึกษาและวิเคราะห์องค์กรสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ว่าอยู่ในประเภทใด ซึ่งจะทำให้ทราบถึงลักษณะการบริหารงาน วัตถุประสงค์ แหล่งที่มาของงบประมาณ และระบบในการดำเนินการกิจการของสถานีฯ ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทสื่อมวลชนเพื่อผลประโยชน์สาธารณะ

Denis McQuail (1987) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนที่ควรปฏิบัติต่อสังคม ดังนี้คือ การให้ข่าวสาร (Information) , การประสานสัมพันธ์ (Correlation) , สร้างความต่อเนื่อง (Continuity) , ให้ความบันเทิง (Entertainment) และการกระตุ้นเร้า (Mobilization)

Wilbur Schramm (1964) ได้กล่าวว่าสื่อมวลชนที่มีอยู่ทุกชนิดในสังคมเป็นสถาบันทางสังคมที่ทำหน้าที่สร้างความทันสมัยให้เกิดขึ้นกับคน โดยจะให้บริการความรู้และข่าวสารในด้านต่างๆ ซึ่งความรู้เหล่านี้จะเป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของคนในสังคม อันเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาประเทศในโอกาสต่อไป

จากบทบาทหน้าที่ดังกล่าวข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าสื่อมวลชนได้ถูกคาดหวังให้ตอบสนองต่อผลประโยชน์สาธารณะมากกว่าเพื่อการค้า แต่อย่างไรก็ตามก็ไม่ใช่ว่าเรื่องง่ายที่จะให้คำนิยามว่าผลประโยชน์สาธารณะคืออะไร หรือสื่อมวลชนจะตอบสนองผลประโยชน์สาธารณะอย่างไรขอบเขตแค่ไหน

Vilfredo Pareto (1970) กล่าวว่า “ผลประโยชน์สาธารณะ” ก็คือสวัสดิการสังคม คือสิ่งใดก็ตามที่สามารถเพิ่มประโยชน์หรือให้ความสุขแก่สมาชิกของประชาคม โดยที่ไม่ทำให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดต้องสูญเสียผลประโยชน์อันเนื่องมาจากการที่สิ่งทีว่่านั้นเกิดขึ้น การที่บุคคลในสังคมได้รับประโยชน์สุขเพิ่มขึ้นโดยไม่มีใครสูญเสียผลประโยชน์นี้ ถือได้ว่าได้เพิ่มสวัสดิการสังคม หรือ “ผลประโยชน์สาธารณะ” แล้ว

“ผลประโยชน์สาธารณะ” ประกอบขึ้นจากผลประโยชน์ของปัจเจกชนในสังคมรวมเข้าด้วยกัน เนื่องจากปัจเจกชนแต่ละคนและแต่ละกลุ่มต่างมีความต้องการที่แตกต่างกันและอาจขัดแย้งกันและกัน ดังนั้นผลประโยชน์สาธารณะจึงมีลักษณะหลากหลายและอาจขัดแย้งซึ่งกันและกันด้วย แต่อย่างไรก็ตามสิ่งที่เป็นประโยชน์สาธารณะในประชาคมหนึ่งๆ อาจมีหลายสิ่งหลายอย่างที่ยกออกจากกันได้ โดยเหตุนี้รัฐบาลจึงต้องมีองค์กรหลายประเภทเพื่อจัดทำกิจกรรมสาธารณะในแต่ละด้านตามความชำนาญเฉพาะอย่าง เพื่อสร้างสรรค์ผลประโยชน์สาธารณะแก่สังคมส่วนรวมและเพื่อประชาชนแต่ละคน (จรัส สุวรรณมาลา, 2529)

สำหรับสื่อมวลชนนั้นควรตอบสนองผลประโยชน์สาธารณะ โดยการนำเสนอมุมมองและเรื่องราวที่หลากหลาย ขยายประสบการณ์และแนวคิดของสังคม ทั้งแนวความคิดเก่าและความคิดใหม่ ให้ประชาชนรู้จักวัฒนธรรมอื่นๆ ในโลกนี้ รวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีและนวัตกรรม ทั้งที่เป็นที่นิยมและที่ยังมีคนรู้จักน้อย

ความหลากหลายนี้ไม่ได้เฉพาะเรื่องที่เป็นสาระความรู้เท่านั้น แต่ยังรวมถึงเรื่องความสนุกสนานด้วย นั่นคือต้องมีข้อมูลความรู้และความบันเทิงในเวลาเดียวกัน เนื่องจากสิ่งที่ประชาชนต้องการอาจจะไม่ใช่สิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตเท่านั้น ดังนั้นสื่อมวลชนจำเป็นต้องให้ข้อมูลความบันเทิง รวมทั้งความท้าทายกับประชาชน โดยต้องอุทิศพื้นที่ เวลา และวัตถุดิบเพื่อให้ความรู้ข้อมูลกับประชาชนในประเด็นต่างๆ เพื่อมีมุมมองที่กว้างมากขึ้น

ในสื่อเพื่อความบันเทิงนั้นสิ่งที่แปลกใหม่และความแตกต่าง รวมทั้งมุมมองที่ทันสมัยเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งที่มีหมายถึงผลประโยชน์สาธารณะ ซึ่งสิ่งเหล่านี้สื่อหลักๆ ของสังคมจะเป็นผู้ทำหน้าที่กำหนดและชี้แนะว่าสิ่งใดคือสิ่งที่ประชาชนต้องการ สิ่งใดคือผลประโยชน์สาธารณะ มากกว่าที่ตัวของประชาชนจะรู้เสียอีก (David Croteau , 2001)

Denis McQuail (1992) ได้กล่าวถึงความหมายของ "สื่อเพื่อผลประโยชน์สาธารณะ" ว่า ควรจะประกอบไปด้วยสิ่งที่ดีสำหรับคนทั่วไปมากกว่าเป็นผลประโยชน์ส่วนตัวของคนใดคนหนึ่ง "สื่อเพื่อผลประโยชน์สาธารณะ" นั้นจะต้องมีลักษณะพื้นฐานอย่างน้อย 4 ข้อ ได้แก่

- 1 ความหลากหลาย ในสังคมประชาธิปไตย สื่อควรจะสะท้อนมุมมองและประสบการณ์ที่มีความหลากหลายของสังคม ประชาชนที่บริโภคสื่อควรได้พบกับตัวแทนวัฒนธรรมการเมืองที่สะท้อนมุมมองและประสบการณ์ที่แตกต่างไป
- 2 นวัตกรรม เทคโนโลยีอันทันสมัยของอุตสาหกรรมสื่อควรจะช่วยให้มีการนำเสนอรูปแบบและเนื้อหาที่มีความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ
- 3 มีแก่นสาร สื่อต้องมีการนำเสนอทั้งเนื้อหาที่มีสาระและความบันเทิง ซึ่งในความบันเทิงก็สามารถนำเสนอเรื่องราวในประเด็นต่างๆ ของสังคม และช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 4 ความอิสระ ประชาชนของสังคมอิสระจะรังเกียจอำนาจการควบคุมข้อมูลข่าวสารและวัฒนธรรม สื่อจึงควรให้ข้อมูลข่าวสารและมุมมองอิสระปราศจากอำนาจของรัฐบาลและบริษัทที่หวังกำไร

สำหรับบทบาทการนำเสนอผลประโยชน์เพื่อสาธารณะนั้น บุคลากรที่เป็นมืออาชีพควรมีลักษณะดังนี้ มีจริยธรรม มีความรับผิดชอบ มีอิสระที่จะทำงานของตนเอง มีความแน่วแน่ที่จะปกป้องหน้าที่ของสื่อเพื่อผลประโยชน์สาธารณะแม้อยู่ในองค์กรสื่อเพื่อการค้า รวมทั้งจะต้องสละเวลาและพื้นที่ของสื่อเพื่อสังคม และต้องพิจารณาว่าสิ่งที่ทำนั้นมีประสิทธิภาพตรงตามความต้องการของประชาชนหรือไม่

นอกจากนี้เงินทุนในการดำเนินกิจการก็ถือเป็นปัจจัยสำคัญเช่นกัน ทั้งนี้เพื่อป้องกันความกดดันต่างๆ และทำให้องค์กรสามารถเข้าถึงและจับต้องได้มากขึ้น เพื่อสนับสนุนให้การกระจายเสียงสาธารณะนำเสนอสิ่งใหม่ๆ มีรายการที่หลากหลายทั้งระดับประเทศและท้องถิ่น รวมทั้งสนับสนุนสถานีท้องถิ่นสามารถทำรายการเพื่อท้องถิ่น โดยการนำเสนอข่าว บริการสาธารณะ วัฒนธรรมและรายการเด็กที่จะช่วยพัฒนาแต่ละท้องถิ่นได้ ทำให้สถานีท้องถิ่นมีประสิทธิภาพมากขึ้นในการที่จะตอบสนองท้องถิ่นของตนเอง จากผู้ผลิตที่อยู่ในท้องถิ่น ที่จะ

สามารถส่งเสริมความหลากหลาย การแสดงออก และแนวทางการใช้ชีวิตของชุมชนทางสถานีโทรทัศน์และสถานีวิทยุของชุมชน นอกจากนี้ยังควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการที่มีความเป็นอิสระ และป้องกันการกดดันทางการเมือง ดังนั้นรายการจึงมีความเป็นอิสระ คณะกรรมการจะเป็นตัวแทนของอุตสาหกรรมสื่อกระจายเสียง ชุมชนการศึกษา ศิลปะ และเรื่องที่เป็นสาธารณประโยชน์ต่างๆ (David Croteau ,2001)

แต่อย่างไรก็ตามในสภาพความเป็นจริง สื่อมวลชนมักจะอยู่ห่างไกลคำว่าผลประโยชน์สาธารณะ เนื่องจากผู้ประกอบการธุรกิจสื่อก็เช่นเดียวกับผู้ประกอบการธุรกิจอื่นๆ ที่ต่างก็ต้องการกำไรจากการดำเนินงาน ดังนั้นความสนใจที่จะนำเสนอสิ่งเป็นผลประโยชน์สาธารณะ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ ความคิดที่อิสระ และความหลากหลายของรายการ จึงมีน้อยมาก แต่ทุกอย่างจะมีวัตถุประสงค์เพื่อการค้า รายได้จากการโฆษณาและกำไร ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจสื่อมักจะขึ้นน้ำหนัก โดยการโฆษณาสิ่งที่เขาต้องการและตอบสนองของผลประโยชน์ของผู้ฟัง เฉพาะที่เป็นกลุ่มเป้าหมายทางธุรกิจ โดยจำกัดให้ผู้ฟังมีทางเลือกเพียงเล็กน้อย ซึ่งเป็นทางเลือกที่เป็นไปตามความต้องการของผู้โฆษณา ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้เปลี่ยนแปลงได้ยากเนื่องจากอยู่ในสังคมประชาธิปไตย

สื่อที่หวังกำไร มีจุดประสงค์คือดึงดูดผู้ชมให้ซื้อสินค้าที่โฆษณา ผู้ชมคือเป้าหมายของการโฆษณา สื่อจะพูดกับผู้ชมในฐานะที่เป็นผู้บริโภค โดยจะเชิญชวนให้แก้ปัญหาและปรับปรุงชีวิตส่วนตัวของผู้ชมด้วยการขายสินค้าบางอย่าง สื่อประเภทนี้มีความนิยมของคนดูเป็นเครื่องวัดความสำเร็จของรายการ กล่าวคือเมื่อมีคนดูมาก ค่าโฆษณาก็มีราคาสูง และมีผลกำไรในการประกอบธุรกิจมากขึ้นตามไปด้วย

ในขณะที่สื่อเพื่อผลประโยชน์สาธารณะนั้น จะมีการนำเสนอเรื่องราวต่างๆในเชิงลึกของปัญหาสังคมหรือการโต้แย้งในเชิงนโยบาย มีจุดประสงค์ในการนำเสนอเพื่อต้องการให้ทราบข้อมูลข่าวสารและเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโลก โดยสื่อจะพูดกับผู้ชมในฐานะเป็นพลเมืองคนหนึ่ง และจะชักชวนให้ผู้ชมเรียนรู้เกี่ยวกับประเด็นสาธารณะที่สังคมต้องเผชิญ และบางครั้งก็เพื่อปรับปรุงชุมชนของผู้ชม (David Croteau ,2001)

ผู้วิจัยนำแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทสื่อมวลชนเพื่อผลประโยชน์สาธารณะ มาเป็นกรอบในการศึกษาการดำเนินงานของสถานวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ว่าได้แสดงบทบาทเพื่อผลประโยชน์สาธารณะ โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมการเกษตร หรือไม่อย่างไร

แนวคิดเกี่ยวกับการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อส่งเสริมการเกษตร

วิวัฒนาการของสังคมจากกำเนิดมาจนถึงปัจจุบันและการเปลี่ยนแปลงไปสู่อนาคต อาศัยการสื่อสารเป็นปัจจัยพื้นฐานทั้งสิ้น อาจกล่าวได้ว่าสังคมเกิดจากการสื่อสาร สังคมดำรงอยู่ได้ด้วยการสื่อสาร และเมื่อสังคมจะพัฒนาต่อไปก็ต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมืออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หากปราศจากการสื่อสารสมาชิกของสังคมก็ไม่สามารถรับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาและย่อมไม่สามารถเปลี่ยนเป็นคนที่ทันสมัยได้ สังคมโดยส่วนรวมก็ไม่อาจพัฒนาได้ในขณะที่สังคมกำลังอยู่ในขั้นตอนของกระบวนการพัฒนานั้น การสื่อสารจะถูกนำมาใช้เพื่อส่งเสริมและขยายการพัฒนา ตลอดจนทำให้งานพัฒนาดำเนินได้โดยสะดวก การสื่อสารจะทำหน้าที่เป็นกลไกสังคมที่จะผลักดันให้สังคมพัฒนาไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการพัฒนาอาชีพ การพัฒนาเกษตรกรรมจากวิธีการดั้งเดิมมาเป็นการใช้วิธีการสมัยใหม่

สังคมไทยเป็นสังคมการเกษตร ซึ่งเกษตรกรจะกระจายตัวอยู่ตามท้องถิ่นชนบทในพื้นที่ต่างๆทั่วประเทศ จากลักษณะดังกล่าวนี้เองส่งผลให้การรับรู้ข่าวสารต่างๆ รวมถึงข้อมูลเพื่อการพัฒนาการเกษตรเป็นไปอย่างล่าช้าและไม่ทั่วถึง ซึ่งข้อจำกัดนั้นนอกจากส่งผลเสียต่อเกษตรกรแล้ว ยังรวมไปถึงเศรษฐกิจโดยรวมและการพัฒนาประเทศอีกด้วย ดังนั้นการใช้การสื่อสารให้เกษตรกรได้รับทราบข่าวสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาการเกษตรจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น โดยการสื่อสารสามารถมีบทบาทต่อการพัฒนาทางด้านการเกษตรของเกษตรกร ดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2530)

- 1 ยกระดับความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรหรือผู้รับสาร ด้วยการแนะนำวิทยาการด้านการเกษตรใหม่ๆ ที่เหมาะสมให้เกษตรกรได้รับรู้และนำไปขบคิด
- 2 ให้ข่าวสารการเคลื่อนไหวทางด้านการเกษตร เป็นการรายงานความก้าวหน้าหรือความเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาการและการตลาดให้เกษตรกรได้รับทราบ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการติดตามวิทยาการสมัยใหม่และการค้าผลผลิตด้านการเกษตรของเกษตรกร

- 3 แนะนำส่งเสริมการพัฒนาการผลิตทางการเกษตร เป็นการแนะนำส่งเสริม วิทยาการสมัยใหม่โดยจูงใจให้เกษตรกรเกิดความรู้สึกต้องการทดลองใช้วิทยาการสมัยใหม่
- 4 กระตุ้นและสนับสนุนให้เกษตรกรมีความสามารถในการผลิต โดยการนำศักยภาพที่มีอยู่ในตัวออกมาใช้เพื่อการพัฒนาการผลิต เป็นการกระตุ้นหรือยั่วยุให้เกษตรกรได้มองเห็นบทบาทและความสามารถที่ซ่อนอยู่ในตัวเกษตรกรที่สมควรนำออกมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมในด้านการผลิต
- 5 ให้ข้อมูลแก่เกษตรกรในการเสริมสร้างความเข้าใจสู่สภาพการณ์ต่างๆ โดยรู้จักแก้ปัญหาความต้องการที่แท้จริง อันจะเป็นผลให้มีการพัฒนาการผลิตได้ตรงตามความต้องการ เป็นลักษณะของการรายงานข้อมูลต่างๆ ด้านการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรได้รับรู้ข้อมูลหรือเรื่องราวที่อาจเป็นประโยชน์ในโอกาสต่อไป
- 6 การแลกเปลี่ยนความรู้และข่าวสารต่างๆ ทั้งในชุมชนและต่างชุมชน โดยการทำให้เกษตรกรได้รับรู้เรื่องราวหรือวิทยาการ ที่อาจเป็นประโยชน์และเหมาะสมแก่ระดับการพัฒนาในสภาพสังคมที่ไม่แตกต่างกันมากนัก
- 7 สร้างบรรยากาศให้เกษตรกรมีโอกาสในทางพัฒนาปัญญาหรือความรู้ความสามารถ โดยรู้จักปฏิบัติตนให้มีคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคม มีวิธีการทำงาน ศิลปะการปฏิบัติตนในการครองชีพและสังคม
- 8 ช่วยในการดำรงชีพของเกษตรกรเป็นไปตามมาตรฐาน โดยการทำให้เกิดการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกร ทั้งในทางด้านการประกอบอาชีพและการดำรงชีพเป็นไปตามมาตรฐาน เพราะสื่อมวลชนเป็นส่วนเชื่อมสำคัญที่ก่อให้เกิดการยกระดับมาตรฐานการดำรงชีพ
- 9 ช่วยให้สมาชิกให้ครอบครัวเกษตรกร มีโลกทัศน์ทางการเกษตรกว้างขวางขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากสื่อมวลชนช่วยให้เกิดการรับรู้เรื่องราวกว้างขวางยิ่งขึ้น
- 10 สร้างความภาคภูมิใจในความเป็นอยู่และอาชีพ ความอิสระและพึ่งตนเอง มีความรักต่อถิ่นที่อยู่และประเทศชาติอื่นจะสร้างความเชื่อมั่นให้กับตนเอง
- 11 ช่วยให้การใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะสื่อมวลชน จะช่วยให้เกษตรกรได้รับรู้และเข้าใจความจำเป็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนการนำทรัพยากรธรรมชาติไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากบทบาทของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาการเกษตรข้างต้น จะเห็นได้ว่าการสื่อสารจะเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการเกษตรที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง ที่จะช่วยเผยแพร่ความรู้ทั้งทาง

ด้านการเกษตรและด้านอื่นๆ ที่จำเป็นในการดำรงชีพ เพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกร ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการเกษตรของประเทศในที่สุด

สำหรับการส่งเสริมการเกษตรนั้น ศาสตราจารย์ ทำนอง สิงคาลวณิช ได้ให้ความหมายไว้ว่า คือการถ่ายทอดหรือเผยแพร่ บริการความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ เกี่ยวกับการเกษตร ให้แก่เกษตรกรที่ยังไม่รู้ไม่เข้าใจ ตลอดจนให้คำปรึกษาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อความเข้าใจในปัญหาต่างๆ ให้เกษตรกรนำไปคิดตกลงใจและปฏิบัติตาม อันจะยังผลให้เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและเพิ่มรายได้

ลักษณะของการส่งเสริมการเกษตรอาจสรุปได้ดังนี้ (วิจิตร อวาระกุล, 2535)

- 1 การส่งเสริมการเกษตรเป็นระบบให้ความรู้แก่เกษตรกร
- 2 เป็นระบบการศึกษาแบบไม่เป็นพิธีการ (Informal education system) ไม่มีห้องเรียน หลักสูตรการเรียนการสอนไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับความต้องการของเกษตรกร
- 3 ให้การศึกษาโดยเน้นหนักที่การเรียนรู้และการปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ที่นำไปประกอบอาชีพได้
- 4 กลุ่มผู้เรียน ได้แก่ เกษตรกร แม่บ้านเกษตรกร ยุวเกษตรกร และผู้ที่ประกอบธุรกิจเกษตร หรือเกษตรกรอาชีพอื่นที่ไม่ได้ทำไร่ทำนา เช่น พ่อค้าผลิตภัณฑ์เกษตร สารเคมีการเกษตร เป็นต้น
- 5 เป็นการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการเกษตรไปสู่เกษตรกร เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมและการปฏิบัติ
- 6 มีการนำปัญหาต่างๆ จากเกษตรกรไปแก้ไข และนำวิธีการแก้ปัญหาเหล่านั้นกลับมาสู่เกษตรกร เป็นการเชื่อมโยงระหว่างสถาบันวิชาการกับเกษตรกร มีลักษณะการสื่อสารสัมพันธ์แบบสองทาง

จากลักษณะการสื่อสารแบบสองทางของการส่งเสริมการเกษตรนี้เอง ได้สอดคล้องกับลักษณะการสื่อสารของกระบวนทัศน์การพัฒนาแบบใหม่ ตามที่ J.Servaes (1996) ได้ทำการเปรียบเทียบองค์ประกอบของการพัฒนาและการสื่อสาร 2 ลักษณะคือ กระบวนทัศน์การพัฒนาในยุคแรก (Dominant Paradigm) และกระบวนทัศน์การพัฒนาแบบใหม่ (Alternative / Multiplicity Paradigm) ไว้ดังนี้

เกณฑ์	Dominant (Top to Bottom)	Alternative (Bottom to Top)
แหล่งข่าวสาร	กลุ่มผู้ปกครอง / กลุ่มชนชั้นสูง	คนทุกกลุ่มในสังคม
สื่อ	อยู่ภายใต้การผูกขาดเป็นเจ้าของกลุ่มเล็ก ๆ ไม่กี่กลุ่ม / มีอยู่รูปแบบเดียว	มีรูปแบบหลากหลาย มีลักษณะการเป็นเจ้าของหลายแบบ
โครงสร้าง	มีลำดับชั้น ทำงานแบบข้าราชการ	เป็นการสื่อสารแนวนอน เสมอภาค
เนื้อหาและอุดมการณ์	ถูกคัดเลือกและถูกตัดสินจากข้างบน เป็นไปในลักษณะทางเดียวกันหมด	มีเนื้อหาหลากหลายทัศนะ ถูกตัดสินจากข้างล่าง
ผู้รับสาร	Passive ต้องฟังข่าวสาร เป็นไปตามที่ผู้มีอำนาจในสังคมต้องการ	Active รับสาร มีปฏิริยาตอบโต้ ไม่อาจคาดเดาผลกระทบที่เกิดขึ้นได้
ผลกระทบ	สื่อสร้างผลกระทบได้อย่างมากและสามารถถูกทำให้มีทัศนะคล้ายกัน	ผลกระทบมีหลายรูปแบบ ไม่แน่นอน มีความแตกต่างระหว่างกลุ่ม

จากลักษณะของกระบวนทัศน์การพัฒนาดังกล่าว พบว่ากระบวนทัศน์การพัฒนารูปแบบใหม่ (Alternative Paradigm) ซึ่งเน้นการสื่อสารในลักษณะแนวนอน ผู้รับสารสามารถแสดงทัศนคติและมีปฏิริยาโต้ตอบกับผู้ส่งสารได้นั้น นับว่ามีรูปแบบที่สอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริมการเกษตร ที่ให้ความสำคัญกับการสื่อสารสัมพันธ์แบบสองทาง ซึ่งเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การพัฒนาการเกษตรตามเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างเต็มที่

ในแง่ของวิธีการส่งเสริมการเกษตรนั้น แบ่งโดยใช้จำนวนบุคคลเป้าหมายเป็นหลัก มี 3 วิธี คือ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2530)

- 1 การส่งเสริมแบบรายบุคคล
- 2 การส่งเสริมแบบกลุ่ม
- 3 การส่งเสริมแบบมวลชน

การส่งเสริมแบบรายบุคคล เป็นการส่งเสริมแก่บุคคลเป้าหมายเป็นรายตัวหรือส่งเสริมเป็นครอบครัว เน้นการส่งเสริมเฉพาะเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องที่จะต้องใช้ทักษะในการปฏิบัติ การติดต่อในลักษณะนี้สามารถให้ข่าวสารแก่เกษตรกรได้มาก สามารถทราบปฏิริยาโต้

ตอบจากเกษตรกรได้ทันที สามารถชักจูงและโน้มน้าวใจเกษตรกรได้คล้อยตามได้ แต่มีข้อจำกัดคือ ผู้ส่งสารจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ รวมทั้งยังทำให้สูญเสียเวลาและค่าใช้จ่ายมาก

การส่งเสริมแบบกลุ่ม เป็นการส่งเสริมแก่บุคคลเป้าหมายครั้งละตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป แต่ไม่มากเกินไปจนนับไม่ได้ และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสามารถมองเห็นคนในกลุ่มนั้นได้ทั่วถึง โดยมีรูปแบบต่างกัน เช่น การประชุม การฝึกอบรม การสาธิต เป็นต้น การติดต่อในลักษณะนี้มีข้อดีในการส่งข่าวสารถึงบุคคลหลายคนในคราวเดียวกันและทำให้ทราบปฏิกิริยาได้ตอบ รวมทั้งยังใช้กลุ่มเป็นแรงหนุนในการชักจูงใจ

การส่งเสริมแบบมวลชน เนื่องจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีจำนวนน้อย เมื่อเทียบกับจำนวนเกษตรกรที่ขอรับบริการความรู้ทางการเกษตรทั่วประเทศ ซึ่งมีที่ทำการกระจายกระจายห่างไกล จนเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรไม่สามารถให้ความช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาตลอดจนส่งเสริมการผลิตได้ทันฤดูกาล การส่งเสริมแบบมวลชนเป็นการเผยแพร่หรือถ่ายทอดวิชาความรู้ไปสู่บุคคลเป้าหมายซึ่งมีเป็นจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว เหมาะสำหรับในกรณีที่มีเรื่องเร่งด่วน เพื่อต้องการให้บุคคลเป้าหมายได้รับทราบข้อมูลพร้อมๆ กันเป็นจำนวนมาก โดยมีรูปแบบที่สำคัญคือ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อวิทยุโทรทัศน์ สื่อนิทรรศการ เป็นต้น

การส่งเสริมแบบมวลชน นับวันจะมีบทบาทต่อการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรมากขึ้น โดยเฉพาะสื่อวิทยุกระจายเสียงซึ่งเป็นสื่อมวลชนที่สามารถส่งหรือเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ไปยังภูมิภาคต่างๆ ของประเทศได้อย่างทั่วถึง ซึ่งการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อส่งเสริมการเกษตร เป็นรายการสำหรับผู้ฟังเฉพาะกลุ่มคือเกษตรกร

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2523:19) ได้กล่าวว่า สังคมใดมีสถาบันสื่อมวลชนที่มีศักยภาพในการผลิตและการถ่ายทอดข่าวสารที่มีคุณประโยชน์ และประชาชนมีโอกาสที่จะรับข่าวสารดังกล่าว สังคมนั้นก็จะพัฒนาไปในทิศทางที่พึงประสงค์

ในประเทศแถบยุโรปหลายประเทศ รายการวิทยุการเกษตรเป็นแหล่งข่าวสารข้อมูลด้านการเกษตรอันดับแรกๆ ของเกษตรกร เนื่องจากมีราคาถูกในบรรดาเครื่องมือสื่อสาร ผู้ฟังสามารถรับฟังได้แม้อยู่ห่างไกล เสียค่าใช้จ่ายน้อย และสามารถทำให้เกษตรกรมีโอกาสได้รับข้อมูลและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์กับการทำงานประจำวันได้ ผลการตอบแบบสอบถามเกษตรกรในประเทศนอร์เวย์ที่จัดทำโดยสถาบันการเกษตรนอร์เวย์ พบว่าวิทยุเป็นสื่อที่ให้คำแนะนำที่มีประ

สิทธิภาพมากที่สุดเมื่อเทียบกับสื่อชนิดอื่น เช่นเดียวกับที่ประเทศเยอรมนีที่เกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 52 รับฟังรายการวิทยุการเกษตรเป็นประจำ แต่อย่างไรก็ตามแม้ผลการวิจัยจะพบว่าสื่อวิทยุเป็นสื่อที่ได้รับความนิยมสูง แต่รายการวิทยุการเกษตรในประเทศส่วนใหญ่ยังมีคุณภาพที่ไม่น่าพอใจ ส่วนหนึ่งนั้นเนื่องจากผู้ดำเนินรายการยังมีประสบการณ์และความรู้ในการจัดรายการวิทยุการเกษตรไม่เพียงพอ รวมทั้งหน่วยงานที่ดำเนินการทางด้านนี้ก็มีจำนวนน้อยเช่นกัน (Organisation for Europe Economic Co-operation, 1956)

ประเทศสมาชิกองค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจยุโรป ได้เห็นพ้องกันว่า พื้นฐานที่สำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานวิทยุเกษตรประสบความสำเร็จนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างวิทยุเกษตรและหน่วยงานที่ให้บริการคำแนะนำด้านการเกษตร โดยส่วนใหญ่จะมีการเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตรมาให้คำแนะนำในรายการ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญที่รับเชิญนั้นก็ควรจะได้เรียนรู้เทคนิควิธีจัดรายการวิทยุการเกษตรด้วยเช่นกัน

สิ่งสำคัญประการหนึ่งซึ่งผู้ดำเนินรายการวิทยุควรรู้คือ ลักษณะกลุ่มเป้าหมายของรายการสำหรับการจัดรายการวิทยุเพื่อการส่งเสริมการเกษตรนั้น ความสำคัญไม่ได้อยู่ที่กลุ่มผู้ฟังเป้าหมายเพียงอย่างเดียว หากแต่ยังต้องให้ความสำคัญกับความต้องการของกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายด้วยความต้องการในที่นี้หมายถึงความต้องการข่าวสารเกี่ยวกับ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2530)

- 1 กิจกรรมการเกษตรของชุมชน เช่น การรวมกลุ่มการเกษตร การประชุมกลุ่มอนุรักษ์ดิน การสาธิตเครื่องจักรการเกษตร การลดราคาผลผลิตการเกษตร
- 2 กิจกรรมของรัฐบาลและกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษตรที่เกษตรกรสนใจเป็นพิเศษ
- 3 รายงานอากาศซึ่งมีผลต่อเกษตรกรรวม
- 4 กิจกรรมส่วนตัวเฉพาะเกษตรกรในชุมชนหรือท้องถิ่น เช่น เกษตรกรที่สามารถคิดประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ทางการเกษตรใหม่ๆ ได้
- 5 ความก้าวหน้าและความเปลี่ยนแปลงของเทคนิคการเกษตร ที่แนะนำวิธีการการศึกษารวม การใช้เครื่องมือ การใช้ยาปราบศัตรูพืชและปุ๋ยชนิดใหม่ๆ เพื่อช่วยให้ผลผลิตได้ปริมาณและมีคุณภาพ
- 6 เศรษฐกิจการเกษตร เช่น การให้เงินกู้ตามโครงการสินเชื่อเพื่อการเกษตรของธนาคาร ความช่วยเหลือขององค์กรระหว่างประเทศ หรือปริมาณผลผลิตการเกษตรแต่ละจังหวัดแต่ละภาค

- 7 ข้าราชการตลาดและการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้นว่า ราคาผลผลิต อัตราการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ปริมาณสินค้าเข้า-สินค้าส่งออก
- 8 ข่าวสารและเรื่องราวที่มีความสำคัญต่อครอบครัวของเกษตรกร เช่น คำแนะนำการปรุงอาหาร การประดิษฐ์ของใช้ในบ้านด้วยตัวเอง เป็นต้น

เนื้อหาสาระถือเป็นส่วนสำคัญของการทำรายการวิทยุ องค์การสหประชาชาติ (United Nations) (1989: 28 - 31) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาสาร โดยใช้หลักเกณฑ์ของการเสนอรายการทางการเกษตรสรุปได้ว่า ผู้จัดต้องวางแผนในการเสนอเนื้อหาอย่างประณีต มีความหลากหลายในด้านต่างๆ เช่น การบอกกล่าวหรือแจ้งให้ทราบ การให้ความรู้ การสร้างแรงจูงใจและการส่งเสริมการเกษตร

การบอกกล่าวหรือแจ้งข่าวให้ทราบ ควรเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจ มีความรวดเร็วฉับไวในการเสนอ โดยเฉพาะด้านสถานการณ์ตลาด สภาพอากาศ ฯลฯ จะเห็นได้ว่าหลายๆประเทศมีหน่วยงานที่ให้ข้อมูลด้านนี้โดยตรง อันเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการประกอบการตัดสินใจทำธุรกิจเกษตร

การให้ความรู้เป็นสิ่งสำคัญในการทำรายการวิทยุเพื่อการเกษตร ผู้ฟังจะได้ทราบถึงวิธีการปฏิบัติโดยอธิบายขั้นตอนการปฏิบัติและควรเป็นเรื่องจริงสามารถนำไปปฏิบัติได้ โดยไม่ขัดต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม เกษตรกรมีความพร้อมที่จะยอมรับ ฉะนั้นการเลือกเนื้อหาจึงเป็นงานที่สำคัญที่สุด ขณะเดียวกันผู้จัดรายการควรจะศึกษาสภาพพื้นฐานต่างๆไปของผู้ฟัง นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงความถูกต้อง เหมาะสม สามารถอธิบายและให้ความกระจ่างได้ง่ายต่อความเข้าใจและนำไปใช้ประโยชน์

นอกจากนี้หลักเกณฑ์ในการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ก็ควรมีคุณภาพและเหมาะสมกับเกษตรกร ซึ่งพิจารณาจากหลักเกณฑ์ ดังนี้ (ลัดดา จิตตคุตตานนท์ , 2542)

- 1 ภาษาที่ใช้ควรเป็นภาษาง่ายๆ ที่ผู้ฟังสามารถมองเห็นภาพพจน์ได้ และถ้าสามารถใช้ภาษาท้องถิ่นได้ยิ่งดี ควรหลีกเลี่ยงภาษาต่างประเทศ ภาษาทางราชการหรือศัพท์เทคนิคที่เข้าใจยาก หากมีความจำเป็นต้องใช้ก็ควรอธิบายจนคิดว่าเกษตรกรเข้าใจ

- 2 การสร้างความน่าเชื่อถือและความเป็นกันเองให้เกิดขึ้นตลอดเวลาที่ออกอากาศ เพื่อให้เกษตรกรมีความมั่นใจและเป็นกันเองกับผู้จัดรายการ จะได้ยอมรับหลักวิชาการทางการเกษตรไปปฏิบัติ
- 3 การให้ความรู้ทางการเกษตร พิจารณาตามความเหมาะสมในเนื้อหาของรายการไม่ให้หนักเกินกว่าเกษตรกรจะเข้าใจได้ วิธีการให้ความรู้มีหลายแบบ เช่น การสัมภาษณ์นักวิชาการเกษตร การเชิญเกษตรกรมาร่วมรายการ โดยการสนทนาในรายการอย่างสนุกสนานเป็นกันเอง และมีการแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เกษตรกร ก่อให้เกิดความสนใจในการรับฟังมากขึ้น
- 4 การแนะนำผลิตภัณฑ์เคมีเกษตร ควรเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพดี เป็นการสร้างความน่าเชื่อถือศรัทธาที่เกษตรกรจะมีต่อรายการที่ออกอากาศของสถานี
- 5 การโฆษณาสินค้าในรายการ ควรจะโฆษณาเฉพาะสินค้าที่ดีมีประโยชน์แก่เกษตรกร
- 6 เรื่องที่ออกอากาศ ควรเป็นเรื่องที่กำลังเป็นปัญหาที่ต้องการของผู้ฟัง เช่น ช่วงต้องการใส่ปุ๋ย ซึ่งจะชักจูงความสนใจของผู้ฟังได้มากกว่าสิ่งที่เกิดผ่านไปแล้วหรือว่าจะเกิดอีกหลายเดือน
- 7 ควรออกอากาศเกี่ยวกับเรื่องนั้นซ้ำๆ หลายครั้ง โดยใช้เทคนิคการออกอากาศต่างกัน เช่น บทความ สัมภาษณ์ อภิปราย เป็นต้น จะทำให้เกษตรกรเกิดความเข้าใจในเรื่องนั้นดีขึ้น แต่มีข้อควรระวังคือ การออกอากาศทุกครั้งทุกรูปแบบจะต้องพูดในเรื่องเดียวกัน เพื่อไม่ให้ผู้ฟังสับสน
- 8 ความรู้รอบตัวของผู้จัดรายการ ผู้จัดรายการควรเตรียมรายการมาอย่างดี อ่านค้นคว้าเรื่องที่พูดจนเข้าใจอย่างถ่องแท้ เรื่องใดที่ไม่เข้าใจไม่ควรพูดออกอากาศให้ผู้อื่นฟัง ซึ่งอาจจะทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้
- 9 การให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในรายการ โดยอาจเปิดโอกาสให้ส่งจดหมายมาถามหรือตอบปัญหา มีเอกสารแจกหรือสัมภาษณ์ออกรายการเป็นครั้งคราว จะช่วยให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกว่ารายการนี้เป็นของเขา หรือกระตุ้นให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันฟังรายการเพื่อให้เกิดการอภิปรายถึงปัญหาต่างๆ หลังจากที่ได้ฟังรายการวิทยุกระจายเสียงแล้ว
- 10 เนื้อหาของรายการต้องทำให้เป็นมาตรฐานการพูดจาแบบผู้ใหญ่ ไม่ใช่เสนอรายการแบบครูสอนนักเรียน ซึ่งเป็นจุดอันตรายระหว่างผู้จัดและผู้ฟัง
- 11 ผู้จัดรายการเพื่อเกษตรกรไม่จำเป็นต้องพูดเฉพาะวิชาการเกษตรเท่านั้น อาจพูดถึงเรื่องราวทั่วไปที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันรอบตัวของเกษตรกรด้วย โดยผู้จัดรายการจะต้องมีแผนการกระจายเสียงและมองการณ์ไกล เรื่องราวของข่าวสารต้องต่อเนื่องและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเกษตรกรด้วย

12 ต้องมีการประเมินผลการจัดการ ซึ่งการประเมินผลนี้อาจทำได้ทั้งทางตรง เช่น ทางออกไปสำรวจผลการฟังรายการ หรือประเมินผลทางอ้อมโดยดูจากจำนวนจดหมายที่ผู้ฟังเขียนมายังรายการ

องค์การสหประชาชาติ (1989) ยังกล่าวถึงยุทธศาสตร์การกระจายเสียงรายการเกษตรในท้องถิ่นชนบทว่า ในท้องถิ่นชนบทมีผู้รู้หนังสือมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันการเสนอข่าวสารทางสื่อมวลชนเป็นตัวกระตุ้นให้มีผู้รู้หนังสือเพิ่มตามไปด้วย ดังนั้นการกระจายเสียงรายการเกษตรในท้องถิ่นชนบทให้มีประสิทธิภาพ ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- 1 ความใกล้ชิดของข่าวสาร แหล่งกำเนิด หรือต้นตอของข่าวเป็นตัวกำหนดประสิทธิภาพในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งจะต้องมีความใกล้ชิดกับบุคคลเป้าหมาย
- 2 ความน่าเชื่อถือ ความใกล้ชิดเป็นตัวทำให้เกิดความน่าเชื่อถือของแหล่งข่าวและเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การติดต่อสื่อสารมีประสิทธิภาพ
- 3 ลักษณะพิเศษของข่าว ข่าวสารทางวิทยุท้องถิ่นควรมีลักษณะพิเศษ และให้รายละเอียดได้มากพอ เช่น การให้บริการด้านต่างๆ แหล่งปัจจัยการผลิต เครื่องมือทางการเกษตร
- 4 การใช้ประโยชน์ เป็นสิ่งสำคัญในการสื่อสารซึ่งสถานีวิทยุท้องถิ่นควรคำนึงถึงความเหมาะสม ความสนใจของผู้ฟัง สภาพพื้นที่ ดังนั้นควรหลีกเลี่ยงข่าวสารที่ไม่มีประโยชน์และไม่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย
- 5 มีการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริม จะทำให้ง่ายในการประสานกิจกรรมการพัฒนาในด้านต่างๆและทำให้การเสนอข่าวเป็นระบบขึ้น
- 6 สร้างความตื่นตัวในด้านการนำเสนอเทคนิคใหม่ๆ เช่น วิธีการผลิต แนวความคิด โครงการและนโยบายทางการเกษตร
- 7 การติดต่อสื่อสารที่ให้ประโยชน์ เช่น นวัตกรรมหรือการทำให้เกิดการยอมรับการส่งเสริม
- 8 ส่งเสริมการพึ่งพาตัวเองในด้านการผลิตทางการเกษตร
- 9 สนับสนุนการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการพัฒนารายการในท้องถิ่น
- 10 ให้ความสนใจโดยร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาของเกษตรกร
- 11 แจ้งให้ทราบถึงบทบาทสำคัญของภาคเกษตรกรรมในการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาด้านอื่นๆ
- 12 สร้างชุมชนเกษตรเพื่อสกัดกั้นการอพยพหรือเคลื่อนย้ายแรงงานไปสู่สังคมเมือง
- 13 ให้ความบันเทิงแก่ชุมชนในชนบท

นโยบายและวัตถุประสงค์ของรายการอาจแตกต่างกันในแต่ละสถานี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพท้องถิ่น การประชุมหรือข้อตกลงต่างๆ รวมทั้งรูปแบบการนำเสนอ ซึ่งผู้จัดรายการจะต้องทราบนโยบายให้ชัดเจนเพื่อการเสนอรายการอย่างมีประสิทธิภาพ

การวางแผนเป็นสิ่งสำคัญและเป็นพื้นฐานของการทำรายการ ผู้วางแผนจำเป็นต้องจัดทำตารางปฏิบัติงานและก่อนที่จะวางแผนควรศึกษาสภาพท้องถิ่น สังคม วัฒนธรรม แหล่งข้อมูลต่างๆ ความรู้เรื่องภาษา เพลงพื้นบ้านและข่าวสารที่รวบรวมได้ ควรมีความทันสมัย มีการประเมินความต้องการของผู้ฟัง ระดับความรู้ ผู้จัดจะไม่ประสบผลสำเร็จถ้าขาดความรู้ในตัวผู้ฟังหรือบุคคลเป้าหมาย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทราบถึงอุปนิสัยการรับฟังความต้องการ ซึ่งผู้จัดหรือผู้วางแผนสามารถรวบรวมได้จากแหล่งข่าว การสำรวจหรือข้อมูลด้านทฤษฎี เช่น รายงานผลการวิจัย ห้องสมุด บันทึกและสารคดี ฯลฯ การเยี่ยมเยียนหรือพบปะผู้ฟังตลอดจนเจ้าหน้าที่ส่งเสริมและเกษตรกรผู้นำจะให้ข้อมูลได้เป็นอย่างดี

Dr.M.E.Adams ได้กล่าวว่า หน่วยงานส่งเสริมการเกษตรในประเทศกำลังพัฒนาใช้วิธีทางสื่อมวลชนหลากหลายวิธี เพื่อเปลี่ยนทัศนคติ พฤติกรรมและสอนทักษะใหม่ๆ ในบรรดาเครื่องมือสื่อสารมวลชน เช่น วิทยุ และโทรทัศน์ นั้น หากใช้อย่างถูกต้องแล้วจะเป็นเครื่องมือที่ใช้ได้ดีที่สุดในการให้การศึกษานอกระบบ

ในการส่งเสริมการเกษตรเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ในระยะเริ่มแรกสามารถนำสื่อวิทยุกระจายเสียงหรือโทรทัศน์มาใช้ เพื่อให้เกษตรกรรับทราบความจำเป็นที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงและยังเป็นการเตรียมแนวทางที่การเปลี่ยนแปลงอาจจะเป็นไป สื่อมวลชนทั้ง 2 ประเภทจะสามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในการรณรงค์ เพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะในช่วงระยะเวลาอันสั้น เช่น การรณรงค์ในระยะการพ่นยาป้องกันโรคพืช เป็นต้น นอกจากนี้สื่อวิทยุกระจายเสียงและสื่อโทรทัศน์ยังสามารถใช้สนับสนุนการทำงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม ในแง่ของการทบทวนและย้ำเตือนเกี่ยวกับข่าวสารที่ทางการส่งเสริม อย่างไรก็ตามสื่อมวลชนดังกล่าวไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการสอนความรู้ที่มีรายละเอียดมากๆ หรือทักษะในการปฏิบัติงาน

ในประเทศอิสราเอล ซึ่งมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่แห้งแล้งและทะเลทราย มีพื้นที่การเกษตรร้อยละ 20 ของพื้นที่ทั้งหมด กิจกรรมทางการเกษตรส่วนใหญ่ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย และมีระบบงานส่งเสริมการเกษตรที่มีประสิทธิภาพสูง มีวิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยการเยี่ยมเยียนเกษตรกร การฝึกอบรม การนำชมงานวันเกษตร และการใช้สื่อต่างๆ โดยเฉพาะสื่อมวลชน

นั้น มีการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งรายการต่างๆ ที่จัดไว้เพื่อสนับสนุนให้การส่งเสริมการเกษตรบรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยเจ้าหน้าที่จากกรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งชำนาญงานแต่ละสาขาจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ร่วมกันจัดรายการเพื่อเผยแพร่วิชาการเกษตร โดยรายการวิทยุกระจายเสียงที่เกี่ยวกับการเกษตรนั้นจะทำการออกอากาศกระจายเสียงเป็นภาษาท้องถิ่น เป็นประจำทุกวันในช่วงเช้า ก่อนเกษตรกรออกไปทำงานในฟาร์ม และในช่วงเย็น หลังจากกลับจากทำงานแล้ว (โกวิทย์ นวลวัฒน์, 2528)

สำหรับประเทศอินเดีย มีหน่วยงานที่เรียกว่า FARM HOME UNITS ทำหน้าที่เผยแพร่ข่าวสารทางวิทยุกระจายเสียง สำหรับเกษตรกรและแม่บ้านเกษตรกรโดยตรงในส่วนภูมิภาค ผ่านสถานีวิทยุกระจายเสียงออล อินเดีย (All India Radio) ซึ่งให้บริการในแคว้นต่างๆ แก่ชุมชนทั่วไป เพื่อให้ความรู้ทุกแขนงที่เกี่ยวกับการเกษตร โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่จะรับฟังรายการที่แน่นอน เนื้อหาของรายการที่ออกอากาศจะเน้นการปรับปรุงด้านการเกษตร รวมถึงข้อมูลด้านสุขภาพของเกษตรกร การพยากรณ์อากาศ และข้อมูลการเกษตรอื่นๆ โดยตารางการออกอากาศเนื้อหาในด้านต่างๆนั้น จะมีการออกแบบและวางแผนให้มีความสอดคล้องกับฤดูกาลการทำงาน ของเกษตรกร เรื่องที่ออกอากาศบางเรื่องอาจนำมาพูดซ้ำได้เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทีมงานที่ดำเนินการผลิตรายการนั้นมีความตั้งใจที่จะให้เกิดการสื่อสารแบบ 2 จังหวะในการเผยแพร่ข้อมูลต่างๆ กล่าวคือจากวิทยุกระจายเสียงไปสู่ผู้นำความคิด จากนั้นจึงเผยแพร่ไปยังเกษตรกรในหมู่บ้านต่อไป โดยได้มีการส่งเสริมให้จัดกลุ่มรับฟังรายการ หรือที่เรียกว่าเรดิโอ ฟาร์ม ฟอรัม (Radio Farm Forum) ซึ่งเป็นวิถีทางที่จะเพิ่มพูนคุณค่าความรู้และกระตุ้นการรับฟังวิทยุให้มากขึ้น กลุ่มรับฟังรายการประกอบขึ้นจากชาวบ้านประมาณ 10 - 20 คนที่มีความสนใจเกี่ยวกับปัญหาการเกษตรร่วมกัน พวกเขาจะเลือกประธานกลุ่มซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้นำการอภิปรายและจะมีการสับเปลี่ยนตำแหน่งในแต่ละครั้งของการกระจายเสียง โดยการอภิปรายจะเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเองระหว่างผู้นำกลุ่มรับฟังรายการและเกษตรกร หลังจากที่ยุติรายการจบลงในแต่ละวัน เพื่อให้เกษตรกรสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของรายการกับสถานการณ์ของพวกเขาเอง และถ้าพวกเขาต้องการข้อมูลหรือต้องการปรับปรุงรายการเพื่อให้เข้ากับสภาพชนบทของกลุ่มก็แจ้งไปยังสถานีวิทยุฯได้

เรดิโอ ฟาร์ม ฟอรัม (Radio Farm Forum) นั้น เป็นที่ยอมรับว่าสามารถใช้ในการชักจูงใจได้ดี และเป็นรูปแบบของการส่งเสริมการเกษตรที่มีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จอย่างดี ซึ่งได้แพร่หลายออกไปอย่างกว้างขวางในประเทศต่างๆ เช่น ประเทศกานา เคนยา แซมเบีย และมาลาวี โดยในประเทศมาลาวีนั้นจะมีวารสารรายเดือนฉบับหนึ่ง ซึ่งพิมพ์ข่าวและเนื้อหา

โดยย่อของรายการที่จะออกอากาศทางวิทยุการเกษตร วารสารนั้นจะถูกส่งไปให้ผู้นำกลุ่มรับฟังล่วงหน้า เพื่อจะได้ทราบเนื้อหาการกระจายเสียงพร้อมมูลเมื่อถึงเวลาออกอากาศ (Joseph E. Kivlin, 1968)

สถานีวิทยุกระจายเสียงในประเทศเนปาลดำเนินงานโดยรัฐบาล รายการยอดนิยม นอกจากข่าวแล้วก็มีรายการส่งเสริมการเกษตร ซึ่งอยู่ในการดูแลของกระทรวงเกษตร ออกอากาศ 4 ครั้ง / สัปดาห์ ครั้งละ 15 นาที เวลา 18.45 น. รูปแบบรายการในแต่ละครั้งแตกต่างกันออกไป เช่น วันอาทิตย์จะเป็นการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร อาทิ เกษตรกร ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการเกษตร รวมไปถึงนายธนาคาร และร้านค้าการเกษตร นอกจากนี้ยังมีสัปดาห์สั้นที่เกี่ยวกับกิจกรรมการเกษตร เช่น การฉีดพ่นยา การป้องกันโรคแมลง สำหรับวันจันทร์เป็นรายการกึ่งละครที่ให้ความรู้ทางด้านการเกษตร ผ่านการสนทนาของหญิงสาวช่างสงสัยซึ่งเป็นตัวแทนของชาวบ้าน กับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่มาแนะนำข้อมูลต่างๆ รายการดังกล่าวนี้ได้รับความนิยมอย่างมากในหมู่ชาวชนบทของเนปาล (Kiranmani A. Dikshit, 1979)

ประเทศญี่ปุ่น มี " เอนเอชเค " ซึ่งเป็นองค์กรกระจายเสียงเพื่อสาธารณะของรัฐ ที่ทำหน้าที่เผยแพร่ข่าวเกี่ยวกับการเกษตรอย่างสม่ำเสมอ โดยในส่วนของสื่อวิทยุกระจายเสียงนั้นได้ดำเนินรายการเผยแพร่ข่าวการเกษตรไปทั่วประเทศ เป็นประจำทุกวันๆ ละหลายรายการ ซึ่งล้วนแต่มีเนื้อหาที่เป็นประโยชน์และมีการปรับให้ทันต่อเหตุการณ์และความต้องการของมวลชนตลอดเวลา โดยมีฝ่ายเกษตรและอุตสาหกรรมของเอนเอชเค รับผิดชอบในการผลิตและเผยแพร่ ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญในการจัดรายการคือ (โยอิชิโร พุจิ ,2525)

- 1 เป็นสะพานเชื่อมโยงเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างผู้บริโภคชาวเมืองกับผู้ผลิตคือเกษตรกรในท้องที่ต่างๆ
- 2 เพื่อบอกให้ประชาชน ผู้ฟังรู้ปัญหาเรื่องอาหารที่ประเทศญี่ปุ่นกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบันและจะต้องเผชิญในอนาคต
- 3 เพื่อบอกให้ประชาชน ผู้ฟัง รู้ถึงสภาพอันแท้จริงของการผลิตอาหารของโลก
- 4 เพื่อช่วยในการศึกษาและฝึกอบรมให้ความรู้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร
- 5 เพื่อช่วยเพิ่มพูนความรู้เรื่องอาหารบริโภคและอาหารสำเร็จรูปแก่ผู้บริโภคทั่วไป

ผู้วิจัยนำแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของสื่อวิทยุกระจายเสียงกับการส่งเสริมการเกษตร มาเป็นกรอบในการศึกษาและประเมินว่า สถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้การปฏิบัติการกิจด้านการส่งเสริมการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ เป็นไปในลักษณะใด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พิกุล ภูมิสุทธินันท์ (2525) ได้วิเคราะห์ค่าใช้จ่ายในการให้ข่าวสารการเกษตรทางสถานีวิทยุ ปชส. 8 กับผลได้ของเกษตรกร โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรในจังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรรמתทัศนคติที่ดีต่อรายการเกษตรทางสถานีวิทยุ ปชส. 8 โดยให้ความเห็นว่าได้รับประโยชน์พอสมควรก่อนไปทางได้รับประโยชน์มากจากการฟังรายการเกษตร ซึ่งสามารถนำไปปรับปรุงอาชีพของตนได้ เมื่อนำสิ่งที่ได้รับจากรายการเกษตรไปปฏิบัติแล้วได้ผลพอสมควรจนถึงได้ผลมาก แสดงว่าเกิดพฤติกรรมในการปรับปรุงการผลิต และได้นำผลที่เกิดขึ้นนั้นไปบอกกล่าวหรือเผยแพร่ให้ผู้อื่นทราบด้วย และเมื่อพิจารณาผลที่ได้ทั้งหมดพอจะสรุปอย่างมีเหตุผลได้ว่า ค่าใช้จ่ายในการให้ข่าวสารการเกษตรทางสถานีวิทยุ ปชส. 8 นั้นคุ้มค่าต่อการลงทุน

อุษณีย์ จินาพงษ์ (2535) ได้ศึกษาทัศนคติของสมาชิกที่มีต่อรายการโรงเรียนเกษตรทางอากาศของสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีทัศนคติและความคิดเห็นในแง่บวกต่อภาพรวมของรายการโรงเรียนเกษตรทางอากาศ สามารถนำความรู้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ปานกลาง โดยนำความรู้นั้นไปปรับปรุงการประกอบอาชีพที่ทำอยู่แล้ว และกลุ่มตัวอย่างจำนวนเกือบครึ่งเคยมีการติดต่อกับผู้จัดรายการทางจดหมายจำนวน 1-2 ฉบับ เพื่อการแก้ปัญหาและขอเอกสารทางการเกษตร

ศิริวรรณ รุจิขจร (2540) ได้ประเมินโครงการโรงเรียนเกษตรทางอากาศประจำหมู่บ้านฝ่ายวิทยุการเกษตร กองเกษตรสัมพันธ์ กรมส่งเสริมการเกษตร พบว่า กลุ่มตัวอย่างคิดว่าเนื้อหาของหลักสูตรมีประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ มีความพึงพอใจในโครงการและความรู้ที่ได้รับสำหรับรูปแบบของรายการก็มีความเหมาะสมมาก แต่ควรปรับปรุงในด้านความหลากหลายของรูปแบบรายการ

ประดิษฐ์ อดิษฐ์ (2542) ได้ทำการศึกษาทบทวนแนวทางและประสิทธิภาพของกรมส่งเสริมการเกษตรในการใช้การสื่อสารเพื่อการพัฒนาการเกษตร พบว่าในสื่อวิทยุกระจายเสียงของกรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งก็คือสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตรนั้น ดำเนินงานโดยฝ่ายวิทยุการเกษตร กองเกษตรสัมพันธ์ มีรายการที่ออกอากาศหลายรูปแบบ เช่น รายการสารคดี การเกษตร รายการบทความ รายสัปดาห์ รายการนิเทศสารทางอากาศ และรายการข่าว ซึ่งจะเป็นรายการในลักษณะการบันทึกเทปเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ยังมีการนำรูปแบบของการจัดรายการวิทยุมาใช้ร่วมกับรูปแบบของการส่งเสริมที่เรียกว่า Radio Forum ซึ่งก็คือรายการโรงเรียนเกษตรทางอากาศประจำหมู่บ้าน สำหรับประเด็นเนื้อหาที่น่าสนใจนั้นอาศัยปัจจัย 2 ประการ ได้แก่ นโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตรและความต้องการของเกษตรกร เป็นหลักสำคัญในการพิจารณาคัดเลือกเพื่อนำมาออกอากาศเผยแพร่ โดยฝ่ายวิทยุการเกษตรจะวัดผลความต้องการของเกษตรกรจากการสำรวจผลตอบรับของผู้ฟัง ทั้งจากโทรศัพท์และจดหมายที่เข้ามาในรายการ อย่างไรก็ตามแม้การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐ จะมีข้อได้เปรียบที่เป็นแหล่งข้อมูลและมีความน่าเชื่อถือก็ตาม แต่การดำเนินงานก็ยังมีข้อจำกัดหลายประการ อาทิ

- 1) ข้อจำกัดด้านกำลังคน
- 2) ปริมาณช่องทางเผยแพร่ยังไม่สามารถให้บริการแก่เกษตรกรในทุกพื้นที่อย่างทั่วถึง
- 3) งบประมาณในการปรับปรุงคุณภาพของสื่อและช่องทางสื่อ
- 4) ระเบียบราชการบางส่วนที่ไม่ยืดหยุ่น มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และ
- 5) ผู้บริหารหรือรัฐบาลยังไม่เห็นความสำคัญของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาการเกษตรเท่าที่ควร

ผู้วิจัยนำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาใช้เป็นกรอบในการศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการปฏิบัติการกิจการส่งเสริมการเกษตร ของสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ประเมินภารกิจการส่งเสริมการเกษตรของสถานีวิจัยกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์” เป็นการวิจัยเชิงประเมินผล มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาถึงเป้าหมาย นโยบาย และการบริหารจัดการองค์การในการปฏิบัติภารกิจเพื่อการส่งเสริมการเกษตร และวิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหารายการด้านการส่งเสริมการเกษตร รวมทั้งประเมินปัจจัยที่มีผลกระทบต่อศักยภาพในการปฏิบัติภารกิจการส่งเสริมการเกษตร ของสถานีวิจัยกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

แหล่งข้อมูลของการศึกษา

1 แหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร ได้แก่

1.1 เอกสารเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา เป้าหมาย นโยบาย แผนการดำเนินงาน และผังรายการ โดยศึกษาจากข้อมูลของสถานีวิจัยกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

1.2 เอกสารเกี่ยวกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ที่ได้เข้ามาใช้สถานีวิจัยกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ต่างๆ ได้แก่ บทรายการ ข้อมูลที่ใช้ในการออกอากาศ รวมทั้งเอกสารที่เป็นวัตถุประสงค์ นโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดที่ได้มีการใช้สถานีวิจัยกระจายเสียง

2 แหล่งข้อมูลที่เป็นบุคคล ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) แบ่งเป็น

2.1 สถานีวิจัยกระจายเสียงเพื่อการเกษตร ได้แก่

2.1.1 นายอภิชัย จิ่งประภา

ผู้อำนวยการกองเกษตรสัมพันธ์

2.1.2 นางสาวพร้อมพรรณ รัตนโกเศศ

หัวหน้าฝ่ายวิทยุการเกษตร

2.2 เจ้าหน้าที่ผู้จัดรายการของกรมส่งเสริมการเกษตร ได้แก่

- 2.3.1 นายสมชาย ภูแก้ว
หัวหน้าฝ่ายผลิตรายการ และ
ผู้จัดรายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตร
- 2.3.2 นายศิริ ศรีสาทร
ผู้จัดรายการ A.M 1386 วิทย์เกษตร
- 2.3.3 นางธัญสินี เมฆอรุณโณทัย
ผู้จัดรายการสายใยเกษตร
- 2.3.4 นางสาววรรรณ อังกสิทธิ์
ผู้จัดรายการ AM STATION และ
รายการ เกษตรสัมพันธ์
- 2.3.5 นางสาวพจนันท์ ชันธงวงษ์
ผู้จัดรายการเกษตรสัมพันธ์
รายการเกษตรสีเขียว และ
รายการสารคดีเพื่อการเกษตร
- 2.3.6 นายสมชาย จอมมะเรียง
ผู้จัดรายการคลื่นเกษตรกร / ผู้ประกาศ
- 2.3.7 นางธนพัศ เขียวสุนทร
ผู้จัดรายการเกษตรสัมพันธ์
- 2.3.8 นายทรรศนะ ลาภรวาย
ผู้จัดรายการข่าวเพื่อแผ่นดิน

2.4 เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่นๆ ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่
ผลิตรายการออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร ได้แก่

- 2.4.1 นางยุพิน วิวัฒน์ชัยเศรษฐ์
ผู้จัดรายการนาที่ทองประมง
กรมประมง
- 2.4.2 นางธนิษฐ์พรรณ ชำนาญกิจ
ผู้จัดรายการเกษตรคู่บ้าน
สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- 2.4.3 นางสาวพริ้มพราย วิไลรัตนภรณ์
ผู้จัดรายการปศุสัตว์พัฒนา
กรมปศุสัตว์
- 2.4.4 นางสาวยุคล นูมาศ
ผู้จัดรายการชลประทานเพื่อการเกษตร
กรมชลประทาน
- 2.4.5 นางสาวพนารัตน์ เสรีทวีกุล
ผู้จัดรายการรอบรั้วเกษตร
กรมวิชาการเกษตร
- 2.4.6 นางจรรยา สารสว่าง
ผู้จัดรายการสหกรณ์ก้าวหน้า
กรมส่งเสริมสหกรณ์
- 2.4.7 นางเดือนเพ็ญ ปานตัน
ผู้จัดรายการเศรษฐกิจการเกษตรเพื่อเกษตรกร
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
- 2.4.8 นางสาวนันทกา แสงจันทร์
ผู้จัดรายการหมอดินเพื่อเกษตรกรกรม และ
รายการพัฒนาที่ดินเพื่อเกษตรกรกรม
กรมพัฒนาที่ดิน
- 2.4.9 นางสาวยุคลธร ไกรวสิน
ผู้จัดรายการป่าเขาลำเนาไพร
กรมป่าไม้

2.5 เจ้าหน้าที่ภาคเอกชนที่นำเสนอรายการด้านการเกษตร ทางสถานีวิทยุ
กระจายเสียงเพื่อการเกษตร ได้แก่

- 2.5.1 อาจารย์ดีพร้อม ไชยวงศ์เกียรติ
ผู้จัดรายการห้องสมุดเกษตร
- 2.5.2 วัชรพร ปราบทอง
ผู้จัดรายการเกษตรแบบเศรษฐกิจ

2.6 เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง ได้แก่ พันจ่าเอกดำรงศักดิ์ ปานบัว หัวหน้าฝ่ายวิทยุกระจายเสียง กองสื่อสารและโทรคมนาคม

2.7 เจ้าหน้าที่กรมประมงที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดระยอง ได้แก่

2.7.1 จ่าเอกสุเทพ ชัมพิทักษ์

ผู้อำนวยการสถานีฯ

2.7.2 จ่าเอกมนัส เทพพันธ์

หัวหน้าฝ่ายรายการและข่าว /ผู้จัดรายการประมงสัมพันธ์

2.7.3 นายปฏิวัติ ชุ่มเย็น

ผู้จัดรายการคุยเฟื่องเรื่องประมง

2.8 เจ้าหน้าที่บริษัท เอส. บี บรอดแคสต์ติ้ง มีเดีย จำกัดที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดระยอง ได้แก่

2.8.1 นางสาววัลลภา ไชยกระโทก

ฝ่ายการตลาด

2.8.2 นายนพดล นาทองใบ

หัวหน้าฝ่ายรายการ

2.9 เจ้าหน้าที่กรมประมงที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่

2.9.1 นางอัมพร โพธิยา

ผู้อำนวยการสถานีฯ / หัวหน้าฝ่ายรายการและข่าว

ผู้จัดรายการประมงสัมพันธ์

2.9.2 นายนิสสัย แก้วสิริ

หัวหน้าฝ่ายเทคนิคและผู้จัดรายการประมงสัมพันธ์

2.10 เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรจังหวัดร้อยเอ็ดที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ นายวิชัย นิลพัฒน์ ผู้จัดรายการเกษตรร้อยเอ็ด พบประชาชน

2.11 เจ้าหน้าที่บริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด ที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ นายจีระวัฒน์ คำแหง ผู้จัดการสถานีวิทยุชุมชนร่วมด้วยช่วยกันจังหวัดร้อยเอ็ด

2.12 เจ้าหน้าที่กรมประมงที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดเชียงราย ได้แก่

2.12.1 จำเอกจรรยา เอี่ยมสะอาด

ผู้อำนวยการสถานีฯ

2.12.2 พันจ่าตรีไพโรจน์ บุตรเรียง

หัวหน้าฝ่ายรายการและข่าว / ผู้จัดรายการรอบทิศประมงไทย

2.12.3 จำเอกรัษฎ์ธร แสนยศ

หัวหน้าฝ่ายเทคนิค / ผู้จัดรายการประมงสัมพันธ์

2.13 เจ้าหน้าที่บริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด ที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดเชียงราย ได้แก่

2.13.1 นายสุเวศน์ อินสันทราย

ผู้จัดการวิทยุชุมชนร่วมด้วยช่วยกัน เชียงราย

2.13.2 นางสาวนงลักษณ์ สุวรรณพงษ์

ผู้ช่วยผู้จัดการวิทยุชุมชนร่วมด้วยช่วยกัน เชียงราย

2.13.3 นางเรณู วงศ์สุวรรณ

หัวหน้าชุดรายการ 1

2.13.4 นายธนนต์ มณีรัตนชาติ

ผู้จัดรายการชุมชนสี่เขียว

3 แหล่งข้อมูลที่เป็นรูปแบบและเนื้อหารายการ ได้แก่ เทปบันทึกรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทั้ง 4 สถานี ในช่วงระหว่างเดือนพฤศจิกายน – ธันวาคม 2544 และมกราคม 2545 โดยผู้วิจัยอาศัยข้อสันนิษฐานเบื้องต้นว่าในระยะเวลาดังกล่าว หากมีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับรูปแบบการดำเนินงานของทางราชการช่วงต้นปีงบประมาณ ก็จะดำเนินการเรียบร้อยแล้ว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสาร โดยผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่ได้รับมาทั้งหมด ที่ได้จากการขออนุญาตนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยจากสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบข้อมูลรายชื่อหน่วยงานราชการอื่นๆ ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานเอกชนที่เข้ามาใช้สถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ ด้วย จากข้อมูลรายชื่อผู้วิจัยได้ใช้เพื่อติดต่อขอสัมภาษณ์อย่างเจาะลึก ขอบทรายการวิทยุ และข้อมูลที่ใช้ออกอากาศรวมทั้งข้อมูลด้านอื่นที่เกี่ยวข้องต่อไป

2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth - Interview) ผู้วิจัยทำการนัดหมายล่วงหน้ากับบุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ดังรายชื่อข้างต้นที่กล่าวถึง

3 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นรูปแบบและเนื้อหารายการ จากผังรายการที่ออกอากาศและเทปบันทึกรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

4 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตการณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตการทำงาน of สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตรในฐานะผู้ปฏิบัติงานคนหนึ่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากได้ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยใช้กรอบแนวคิดและทฤษฎี ดังนี้

- 1 แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างองค์กรสื่อมวลชน
- 2 แนวคิดเกี่ยวกับประเภทของค์กรวิทยุกระจายเสียง
- 3 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทสื่อมวลชนเพื่อผลประโยชน์สาธารณะ
- 4 แนวคิดเกี่ยวกับการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร
- 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดดังกล่าวศึกษาและประเมินภารกิจการส่งเสริมการเกษตรของสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยพิจารณาถึงประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1 เป้าหมาย นโยบายและการบริหารจัดการของสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการปฏิบัติภารกิจเพื่อการส่งเสริมการเกษตร

2 รูปแบบและเนื้อหารายการเพื่อส่งเสริมการเกษตรที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งสามารถจำแนกตามกลุ่มผู้ใช้สถานีฯ แต่ละแห่ง เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

- หน่วยงานต้นสังกัดของแต่ละสถานี
- หน่วยงานราชการอื่นที่เข้ามาปฏิบัติงานของแต่ละสถานี
- หน่วยงานภาคเอกชนที่เข้ามาปฏิบัติงานของแต่ละสถานี

3 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อศักยภาพในการปฏิบัติภารกิจการส่งเสริมการเกษตรของสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

การนำเสนองานวิจัย

การนำเสนอข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ประเมินภารกิจการส่งเสริมการเกษตรของสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยแบ่งเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

- เป้าหมาย นโยบาย และการบริหารจัดการของสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการปฏิบัติภารกิจเพื่อการส่งเสริมการเกษตร
- ผลการวิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหารายการที่เผยแพร่ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- ผลการประเมินปัจจัยที่มีผลกระทบต่อศักยภาพในการปฏิบัติภารกิจการส่งเสริมการเกษตร ของสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- ผลการประเมินภารกิจการส่งเสริมการเกษตร ของสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ส่วนที่ 2 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

เป้าหมาย นโยบายและการบริหารจัดการองค์กร ของสถานีวิจัยกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ในบทนี้จะได้อธิบายถึงลักษณะโครงสร้างของสถานีวิจัยกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทั้ง 4 สถานี ดังนี้ สถานีวิจัยกระจายเสียงในสังกัดกรมส่งเสริมการเกษตร ได้แก่สถานีวิจัยกระจายเสียงเพื่อการเกษตร และสถานีวิจัยกระจายเสียงกรมประมง 3 สถานี ได้แก่ สถานีวิจัยกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดระยอง สถานีวิจัยกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ด และสถานีวิจัยกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดเชียงราย โดยการอภิปรายผลนั้น ประกอบด้วยการพรรณนาวิเคราะห์เริ่มต้นที่จุดกำเนิดและพัฒนาการของแต่ละสถานี และเน้นการวิเคราะห์ในรายละเอียดเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ในการกำหนดเป้าหมาย นโยบาย รวมทั้งการบริหารจัดการองค์กรในการกระทำภารกิจของแต่ละสถานี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สถานีวิจัยกระจายเสียงเพื่อการเกษตร

กำเนิดและพัฒนาการ

ในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี เป็นยุคที่ประเทศไทยได้นำกระบวนการทัศน์ของการพัฒนาโดยมุ่งเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มาเป็นกรอบนโยบายในการพัฒนาประเทศ โดยได้ริเริ่มจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (2504-2509) ขึ้น และสืบเนื่องจากในช่วงระยะเวลาดังกล่าวประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม การพัฒนาเศรษฐกิจจึงต้องอาศัยการพัฒนาการเกษตรของประเทศเป็นสำคัญ นโยบายเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรเพื่อการพัฒนาประเทศจึงถูกกำหนดขึ้น ในขณะเดียวกันก็ได้เห็นความสำคัญของการใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงในการเป็นเครื่องมือประเภทหนึ่ง ที่ใช้ผลักดันให้นโยบายดังกล่าวบรรลุตามเป้าหมาย จึงได้มีคำสั่งให้ พลเอกสุรจิต จารุเศรณี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร และดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ พิจารณาจัดตั้งสถานีวิจัยกระจายเสียงสำหรับเผยแพร่ความรู้ด้านการเกษตรโดยเฉพาะเป็นแห่งแรกของประเทศไทยขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2503 เพื่อเป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้และวิชาการด้านการเกษตรให้เกษตรกรได้นำไปปรับปรุงไร่นา รวมทั้งเผยแพร่ข่าวโดยเฉพาะข่าวราคาสินค้าเกษตรกรรมและข่าวเกี่ยวกับดินฟ้าอากาศ ซึ่งมีความสำคัญต่อเกษตรกรเป็นอย่างยิ่ง ในการที่จะนำไปพัฒนาการประกอบอาชีพและคุณภาพชีวิตของตัว

เกษตรกรเอง โดยใช้ชื่อว่า “สถานีวิทยุ ปชส. 8 วิทยุการเกษตร” เนื่องจากใช้ห้องส่งกระจายเสียงสถานีวิทยุ ปชส. 8 ของกรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งเดิมเป็นห้องส่งกระจายเสียงภาคภาษาจีน ทำการออกอากาศด้วยคลื่นความถี่ 1386 กิโลเฮิรตซ์ ในระบบเอ.เอ็ม. กำลังส่ง 10 กิโลวัตต์

การบริหารจัดการองค์การสถานีอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการบริหารสถานี โดยมีพลเอกสุรจิต จารุเศรณี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร ซึ่งดำรงอีกหนึ่งตำแหน่งคือ อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ เป็นประธานคณะกรรมการบริหารสถานี และ ม.จ. จักรพันธ์พิบูลศิริ จักรพันธ์ อธิบดีกรมการข้าว เป็นผู้อำนวยการสถานี โดยมีนายประเทือง สายพันธุ์ หัวหน้ากองเกษตรสัมพันธ์ เป็นหัวหน้าฝ่ายรายการ นายพร เวศานนท์ อาจารย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นผู้ช่วยหัวหน้าฝ่ายจัดการ

ในการดำเนินงานด้านการผลิตรายการนั้น มีข้าราชการจากกองเกษตรสัมพันธ์ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรเป็นผู้จัดการ โดยมีการนำข้าราชการจากกรมต่างๆ ในกระทรวงเกษตร เช่น กรมปศุสัตว์ กรมประมง กรมป่าไม้ เป็นต้น มาเป็นผู้ประกาศ สำหรับเทคนิคการส่งกระจายเสียงนั้นได้รับความร่วมมือจากกรมประชาสัมพันธ์ เป็นผู้รับผิดชอบดูแลด้านห้องส่ง เครื่องส่ง เจ้าหน้าที่ช่างเทคนิค ช่างควบคุมเสียง และเทคนิคการกระจายเสียง ตลอดจนอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการออกอากาศ

เริ่มทำการออกอากาศกระจายเสียงเป็นครั้งแรกในวันที่ 22 มกราคม 2503 แบ่งการกระจายเสียงเป็น 2 ภาค คือ ภาคกลางวันเวลา 11.00 – 14.00 น. และภาคกลางคืน เวลา 16.00 – 23.00 น. ภายหลังจากเวลาลงเป็น 22.00 น. การนำเสนอรายการมีรูปแบบที่หลากหลาย คือ รูปแบบข่าว ได้แก่ ข่าวการเกษตร ข่าวราคาสินค้าเกษตรกรรม รายงานอากาศเกษตร รูปแบบบทความเกี่ยวกับความรู้ทางการเกษตร จากกรมกองต่างๆ ในสังกัดกระทรวงเกษตรเป็นผู้ผลิตและตรวจสอบความถูกต้อง น่าเชื่อถือของเนื้อหา นอกจากนี้ยังมีรายการตอบคำถามจากผู้ฟังทางบ้าน คือรายการเสียงจากเกษตรกร ซึ่งได้รับความนิยมจากเกษตรกรอย่างมาก สำหรับรูปแบบเนื้อหาด้านความบันเทิง ได้แก่ รายการเพลงและละครวิทยุ หลังจากได้ดำเนินกิจการสถานีระยะหนึ่งก็ได้มีการโฆษณาสินค้า ซึ่งรายการทั้งหมดข้าราชการกระทรวงเกษตรได้ดำเนินการผลิตเอง จะเห็นได้จากที่นายมนัส นาน่วม หัวหน้าผู้ประกาศคนแรกของสถานี ได้เขียนไว้ในหนังสือที่ระลึกการเปิดอาคารสถานีวิทยุ ปชส. 8 วิทยุการเกษตร ว่า

“ ผมกับวนิดา ก็กลายเป็นโฆษก “ยื่น” คือประจำทุกวัน ในรายการอ่านที่สำคัญ เช่น เปิดสถานี ปิดสถานี อ่านข่าวทั้งภายในและต่างประเทศ รายการอากาศ ตลอด จนโฆษณาชิ้นรายการและประกาศต่างๆ ในทุกรายการของสถานีฯ ผมจึงเป็นผู้ทำได้ ตั้งแต่หัวหน้าผู้ประกาศ แสดงละคร เขียนเอง แสดงเอง จัดเพลงเอง ”

ต่อมาเมื่อ ม.จ.จักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธุ์ อธิบดีกรมการข้าว ซึ่งเดิมเป็นผู้อำนวยการ สถานี ได้ย้ายมาดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมการข้าว ดังนั้นเพื่อให้สถานีวิทยุกระจายเสียงทำหน้าที่ส่งเสริมเผยแพร่ข่าวสารและความรู้ทางการเกษตร ตามนโยบายของรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น กระทรวงเกษตรจึงได้มีคำสั่ง ที่ 29 / 2509 สั่ง ณ วันที่ 27 มีนาคม 2509 มอบหมายการดำเนินงานของสถานีวิทยุ ปชส. 8 วิทยุการเกษตร เป็นส่วนราชการในสังกัดกองส่งเสริมและเผยแพร่ กรมการข้าว ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2509

การบริหารจัดการองค์กรสถานีฯ อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการบริหาร สถานีฯ โดยมี ม.จ. จักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธุ์ อธิบดีกรมการข้าว ทรงเป็นประธานคณะกรรมการบริหารสถานีฯ นายมานะ บัวขาว หัวหน้าแผนกเผยแพร่และประกวด กรมการข้าว เป็นหัวหน้าสถานีฯ นายอนันต์ สวัสดิพิไล นักกลุ่กรม เป็นหัวหน้าฝ่ายรายการ สำหรับผู้ผลิตและดำเนินรายการนอกจากข้าราชการจากแผนกเผยแพร่และประกวด กรมการข้าวแล้วยังประกอบไปด้วยตัวแทนจากกรมกองต่างๆ ในกระทรวงเกษตรเช่นเดิม

สำหรับเวลาการออกอากาศกระจายเสียงในภาคกลางวันลดลงจากเดิม 1 ชั่วโมง คือเวลา 11.00 – 13.00 น. ในภาคกลางคืนก็ลดเวลาการออกอากาศลงเช่นกัน เป็น 17.00 – 22.00 น. รูปแบบรายการที่น่าเสนอยังคล้ายคลึงกันคือมีรูปแบบข่าว ได้แก่ ข่าวการเกษตร ราคาสินค้าเกษตรกรรม และข่าวสารบ้านเมืองโดยทั่วไป รูปแบบบทความ รายการตอบจดหมายผู้ฟัง สำหรับรูปแบบบันเทิงคือรายการละคร รายการเพลงสลับกับการโฆษณาสินค้า ซึ่งถือเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้เกิดรายได้ของสถานีที่สำคัญ ต่อมาเมื่อรัฐบาลมีคำสั่งระงับไม่ให้สถานีวิทยุกระจายเสียงทุกแห่งโฆษณาสินค้า ทำให้สถานีวิทยุ ปชส. 8 วิทยุการเกษตร ได้รับผลกระทบด้านรายได้ จึงต้องงดการออกอากาศรายการภาคกลางคืน ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2509 เป็นต้นไป แต่เนื่องจากมีเกษตรกรจำนวนมากเขียนจดหมายให้สถานีออกอากาศรายการภาคกลางคืนเช่นเดิม ดังนั้นอธิบดีกรมการข้าวจึงได้ขอตั้งงบประมาณรายจ่ายของสถานีฯขึ้น ซึ่งสำนักงบประมาณก็ได้ให้การสนับสนุนในปีงบประมาณ 2511 จึงนับว่าเป็นปีแรกที่สถานีวิทยุ ปชส. 8 วิทยุการเกษตรได้รับงบประมาณจากทางราชการ และเริ่มกระจายเสียงภาคกลางคืนอีกครั้ง

รวมทั้งได้มีการจัดทำวารสารรายเดือนของสถานี ชื่อว่า "สารนิเวศวิทยาการเกษตร" ที่มีเนื้อหาให้ความรู้ด้านการเกษตรส่งไปให้ผู้ฟังที่บอกรับเป็นสมาชิก ในขณะที่เดียวกันก็ยังมีการสร้างกลุ่มสมาชิกผู้ฟังประจำของสถานี โดยการจัดให้มี "รายการเกษตรสโมสร" ที่นำเสนอเนื้อหารายการโดยการตอบจดหมายผู้ฟังรายการที่เป็นสมาชิกวารสาร จึงนับเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการติดต่อกับผู้ฟังรายการโดยตรง ซึ่งได้รับความนิยมจากเกษตรกรเป็นอย่างมาก

วันที่ 21 ตุลาคม 2510 ได้มีการสถาปนากรมส่งเสริมการเกษตรขึ้น จากการรวม 3 หน่วยงาน คืองานส่งเสริมการเกษตรในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตร งานของกองส่งเสริมและเผยแพร่ สังกัดกรมการข้าว และงานของกองส่งเสริมและเผยแพร่ สังกัดกรมกลีกรวมเพื่อมีอำนาจหน้าที่อำนวยความสะดวก บริการและเผยแพร่วิชาการ ความรู้เกี่ยวกับการเกษตรให้ถึงตัวเกษตรกรอย่างแพร่หลายทั่วถึง กระทรวงเกษตรจึงพิจารณาเห็นสมควรให้สถานีวิทยุ ปชส. 8 วิทยุการเกษตรเข้ามาเป็นหน่วยงานหนึ่งของกรมส่งเสริมการเกษตร สังกัดฝ่ายประชาสัมพันธ์ กองเกษตรสัมพันธ์ ดำเนินการบริหารสถานีในรูปแบบคณะกรรมการบริหารสถานีฯ มีผู้อำนวยการกองเกษตรสัมพันธ์ดำรงตำแหน่งหัวหน้าสถานีฯ โดยตำแหน่ง มีข้าราชการจากฝ่ายประชาสัมพันธ์เป็นผู้รับผิดชอบผลิตรายการ

ในปี 2523 การถ่ายทอดข้อมูลความรู้ข่าวสารทางการเกษตรเกิดปัญหาหลายประการ อันเนื่องมาจากมีแหล่งเผยแพร่ข้อมูลหลายแห่ง ทว่าข้อมูลเหล่านั้นกลับมีความขัดแย้ง ผิดพลาด และมีวัตถุประสงค์ทางการค้ามากเกินไป ทำให้เกษตรกรเกิดความสับสน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้มีการจัดสัมมนาสื่อมวลชนขึ้น มีการแสดงความคิดเห็นว่าควรมีสุนัขกลางข่าวสารการเกษตรที่แน่นอน สถานีวิทยุ ปชส. 8 วิทยุการเกษตรในฐานะที่เป็นช่องทางการเผยแพร่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงควรที่จะทำหน้าที่ดังกล่าว พร้อมกันนั้นก็ได้มีการจัดตั้งฝ่ายวิทยุการเกษตรขึ้นเพื่อปฏิบัติหน้าที่ดังนี้

- 1 เป็นศูนย์กลางสำหรับเผยแพร่ข่าวสารด้านการเกษตรที่ถูกต้องให้แก่เกษตรกร ประชาชน ตลอดจนสื่อมวลชนทั่วไป ผลิตรายการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ สาขาเกษตรทุกสาขา ทั้งนี้ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดและเบี่ยงเบนของข่าวสารซึ่งอาจเกิดจากการรับรู้ข้อมูลผิดพลาด สับสน หรือเกิดจากวัตถุประสงค์ทางการค้ามากเกินไป ดังนั้น ข้อมูลที่นำมาจัดรายการเกษตรจึงได้จากผลงานวิชาการเกษตร ผลงานด้านการส่งเสริมการผลิต การตลาด ราคาสินค้าการเกษตร และข่าวความเคลื่อนไหวของเกษตรกรจากระดับพื้นที่

- 2 เป็นแหล่งศึกษาวิจัยเผยแพร่และรับความรู้ด้านการเกษตร เพื่อนำมากำหนดรูปแบบการเผยแพร่ความรู้การเกษตรที่เหมาะสม เพื่อนำไปประยุกต์ใช้และขยายผลสู่ระดับพื้นที่ต่อไป
- 3 เป็นแหล่งผลิตรายการด้านการเกษตรทางวิทยุกระจายเสียง
- 4 เป็นสถานที่ฝึกอบรมด้านวิทยุกระจายเสียงแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนนักศึกษาของสถาบันต่างๆ

การบริหารจัดการองค์กรอยู่ในรูปของคณะกรรมการบริหารสถานีฯ ในการดำเนินงานด้านการบริหารมีผู้อำนวยการกองเกษตรสัมพันธ์ เป็นผู้อำนวยการสถานีฯ และหัวหน้าฝ่ายวิทยุการเกษตร เป็นรองผู้อำนวยการสถานีฯ สำหรับด้านการผลิตรายการนั้นมีข้าราชการจากฝ่ายวิทยุกระจายเสียงเป็นผู้รับผิดชอบ

หลังจากได้จัดตั้งฝ่ายวิทยุการเกษตรแล้ว ในเดือนพฤศจิกายน 2524 ได้ร่วมกับนักวิชาการของสถานีฯ เจ้าหน้าที่ฝ่ายติดตามประเมินผล กองแผนงาน กรมส่งเสริมการเกษตร และเจ้าหน้าที่เกษตรสัมพันธ์ของสำนักงานเกษตรจังหวัดจำนวน 22 จังหวัดในรัศมี 200 กิโลเมตรจากสถานีฯ จัดทำโครงการวิจัยและประเมินผลการรับฟังวิทยุ สถานีวิทยุ ปชส.8 ขึ้น ซึ่งจากการประเมินพบว่าผู้ฟังรายการส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร รับฟังรายการวิทยุในช่วงเวลา 20.00 – 21.00 น.มากที่สุด รองลงมาคือ 05.00 – 06.00 น. สำหรับรายการที่ชอบฟังมากที่สุดคือรายการข่าวการเกษตร รองลงมาได้แก่รายการเพลงและรายการความรู้ทางการเกษตร นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ฟังสนใจที่จะจดจำชื่อของผู้จัดรายการมากกว่าชื่อรายการ

จากผลการประเมินดังกล่าวจึงมีการปรับปรุงรายการของสถานีฯ ดังนี้ เริ่มให้มีข่าวหรือคำแนะนำทางการเกษตรสั้นๆ ทุกช่วงต่อรายการแต่ละชั่วโมง เพิ่มรายการบทความทางการเกษตรที่ผลิตโดยนักวิชาการเกษตร เพื่อความถูกต้องของข้อมูล เชิญวิทยากร นักจัดรายการที่เป็นนักวิชาการและเป็นที่รู้จักของเกษตรกรมาเป็นผู้จัดรายการ โดยออกอากาศในช่วงที่มีเกษตรกรรับฟังเป็นจำนวนมากคือในตอนเช้าตรู่และตอนค่ำ

ในปีเดียวกันนั่นเอง กรมประชาสัมพันธ์ได้ขอห้องส่งกระจายเสียงคืนทำให้ต้องย้ายห้องส่งกระจายเสียงมาอยู่ที่อาคารกรมส่งเสริมการเกษตร บางเขน และในปี 2525 ได้มีการพัฒนาด้านการส่งกระจายเสียงด้วยการขยายกำลังเครื่องส่งจาก 10 กิโลวัตต์เป็น 20 กิโลวัตต์ พร้อม

ทั้งจัดหาสถานที่และสร้างอาคารติดตั้งในบริเวณศูนย์วิจัยข้าวของกรมวิชาการเกษตร อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี

ในปี พ.ศ. 2526 นอกจากจะมีการพัฒนากำลังส่งกระจายเสียงด้วยการสร้างเสาอากาศ สำหรับใช้กับเครื่องส่ง 20 กิโลวัตต์ ที่สามารถกระจายเสียงครอบคลุมพื้นที่กว้างไกลมากขึ้น แล้ว ยังมีการพัฒนารายการที่สำคัญที่ให้ความรู้ด้านการเกษตรในเชิงวิชาการ เน้นการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างจริงจังมากขึ้น ด้วยการจัดทำรายการโรงเรียนเกษตรทางอากาศ ซึ่งนำเสนอเนื้อหารายการตามหลักสูตรความรู้ทางการเกษตรด้านต่างๆ และเปิดโอกาสให้ผู้ฟังรายการสมัครเป็นสมาชิกของโรงเรียน โดยสมาชิกจะได้รับเอกสารความรู้ตามหลักสูตรที่เผยแพร่ออกอากาศทางวิทยุ และในแต่ละหลักสูตรจะมีการทดสอบเพื่อวัดผลความรู้ความเข้าใจของสมาชิกด้วย ขณะเดียวกันก็ได้ขยายช่องทางการเผยแพร่ความรู้ด้านการเกษตรด้วยการผลิตรายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตรและรายการคุยกันฉันท์เกษตรกร เพื่อนำไปออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา ต่อมาภายหลังจึงมีการเชื่อมสัญญาการออกอากาศรายการโรงเรียนเกษตรทางอากาศกับสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษาที่ส่งกระจายเสียงครอบคลุมพื้นที่กว้างไกลกว่าด้วย

ปี 2527 ได้มีการสร้างอาคารสถานีวิทยุ ปชส. 8 วิทยุการเกษตร พร้อมทั้งจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการกระจายเสียงใหม่ทั้งหมด และได้ทำพิธีเปิดอาคารอย่างเป็นทางการในวันพฤหัสบดีที่ 14 มีนาคม 2528 ซึ่งภายหลังได้เปลี่ยนมาใช้ชื่อ “สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร” ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2528 เป็นต้นมา

จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2540 จึงได้ทำการขยายขอบเขตการกระจายเสียงให้กว้างไกลมากขึ้นอีกครั้ง โดยปรับปรุงเครื่องส่งเป็นระบบเอ.เอ็ม.สเตอริโอ กำลังส่ง 10 กิโลวัตต์ ซึ่งสามารถส่งกระจายเสียงได้ครอบคลุม 22 จังหวัด ในพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และบางส่วนของภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้

หลังจากนั้นในปี 2543 ได้ทำการพัฒนาทางด้านระบบการส่งกระจายเสียงของเครื่องส่งกระจายเสียงอีกครั้ง เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่เป็น 32 จังหวัดและมีความชัดเจนในการรับฟังมากยิ่งขึ้น

โครงสร้างการบริหารและการจัดการองค์กร

สืบเนื่องจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 40 ได้กล่าวถึงการจัดสรรคลื่นความถี่วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และโทรคมนาคม เพื่อประโยชน์สาธารณะ ในปี 2542 สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตรจึงได้มีการทบทวนและกำหนดบทบาทหน้าที่โดยเฉพาะบทบาทเพื่อประโยชน์สาธารณะทางการเกษตรของสถานี เพื่อให้กรอบการดำเนินงานมีความชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนี้

- 1) เป็นเสมือนเครื่องมือของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในการถ่ายทอดเทคโนโลยี ความรู้ข่าวสารทางการเกษตรเป็นหลัก โดยเผยแพร่ความรู้ตั้งแต่ระดับพื้นฐานง่าย ๆ ไปจนถึงเทคโนโลยีใหม่ๆ ซึ่งเนื้อหาความรู้ที่นำมาถ่ายทอดนั้น ครอบคลุมทุกสาขาทางการเกษตร โดยมุ่งเน้นให้เกษตรกรและผู้รับฟังทั่วไปเกิดความเข้าใจ สนใจ หรืออาจนำไปปฏิบัติได้
- 2) เป็นช่องทางที่เกษตรกรสามารถติดต่อแสดงความคิดเห็นกลับมายังผู้ผลิตรายการ หรือระดับผู้บริหารได้ และในทางกลับกันระดับผู้บริหารหรือนักวิชาการก็สามารถแสดงความคิดเห็น นโยบายหรือความรู้ผ่านทางสื่อนี้ด้วยเช่นกัน
- 3) ถ่ายทอดความรู้ ข่าวสารด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรและผู้ฟังโดยทั่วไป เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนส่งเสริมการศึกษาจริยธรรม ศิลปวัฒนธรรมและความบันเทิงตามวัตถุประสงค์ของระเบียบว่าด้วยวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์

นอกจากบทบาทหน้าที่ดังกล่าวแล้ว ฝ่ายวิทยุการเกษตรในฐานะหน่วยงานผู้ดูแลรับผิดชอบหลักด้านการผลิตรายการเผยแพร่ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร ยังมีกรอบทิศทางการดำเนินงานส่งเสริมและเผยแพร่ซึ่งกำหนดโดยกองเกษตรสัมพันธ์เช่นกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกษตรกรและประชาชนทั่วไปได้รับข่าวสารการเกษตรอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง และใช้เป็นแนวทางการประกอบอาชีพ ตลอดจนให้ความร่วมมือสนับสนุนการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการเกษตร ทิศทางการดำเนินงานส่งเสริมและเผยแพร่ที่กำหนดไว้ ได้แก่ (กองเกษตรสัมพันธ์, 2540)

- 1) กำหนดบุคคลเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานส่งเสริมและเผยแพร่ โดยได้แบ่งเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1.1) ด้านการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมภาพพจน์ขององค์กร กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เกษตรกร ประชาชน และเจ้าหน้าที่การเกษตร เพื่อให้ได้รับทราบข่าวสารการส่งเสริมการเกษตรและให้การสนับสนุนการดำเนินงาน

1.2) ด้านการเผยแพร่วิชาการ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เกษตรกร เพื่อเพิ่มพูนความรู้และใช้เป็นแนวทางในการประกอบอาชีพแก่เกษตรกร

2) กำหนดประเด็นเนื้อหา ข่าวสารในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ซึ่งดำเนินการให้สอดคล้องกับนโยบายการส่งเสริมการเกษตร โดยได้กำหนดเนื้อหาที่เผยแพร่เป็น 3 ประเด็น ดังนี้

2.1) เนื้อหาที่จะรณรงค์ประชาสัมพันธ์เน้นหนัก โดยคัดเลือกจากนโยบายสำคัญเพื่อใช้เป็น “จุดขาย” ที่จะทำการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและเข้มข้นในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งกรมส่งเสริมการเกษตรได้กำหนดนโยบายสำคัญในปีงบประมาณ 2545 ดังนี้ (กรมส่งเสริมการเกษตร,2544)

- โครงการจดทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว
- โครงการจัดทำทะเบียนบัตรประจำตัวเกษตรกร
- ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยี
- โครงการเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ
- โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
- โครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังพายุไต้ฝุ่น
- โครงการอาสาสมัครผู้สื่อข่าวเกษตรชนบท

2.2) เนื้อหาในการประชาสัมพันธ์ทั่วไป เช่น นโยบายการส่งเสริมการเกษตร กิจกรรมการส่งเสริมการเกษตร ผลการดำเนินงาน ข่าวสารด้านการตลาด ราคาพืชผลต่างๆ โดยนโยบายการส่งเสริมการเกษตรมี 2 แนวทาง คือ

2.2.1) นโยบายตามแนวทางรัฐบาล ได้แก่

- เสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร เช่น ส่งเสริมเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรแบบยั่งยืน เกษตรอินทรีย์ ส่งเสริมให้เกษตรกรมีที่ทำกินอย่างพอเพียง และบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ

- พัฒนาตลาดภายในประเทศและเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน เช่น พัฒนาการผลิตในภาคชนบท พัฒนาระบบการตลาดสินค้าเกษตร ส่งเสริมสถาบันเกษตรกรและองค์กรชุมชน ส่งเสริมภูมิปัญญาไทย
- เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตรในตลาดโลก โดยการสร้างมูลค่าเพิ่ม พัฒนาการแปรรูปและการบรรจุภัณฑ์ ผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางสินค้าเกษตรอินทรีย์ และส่งเสริมการประมง

2.2.2) นโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่

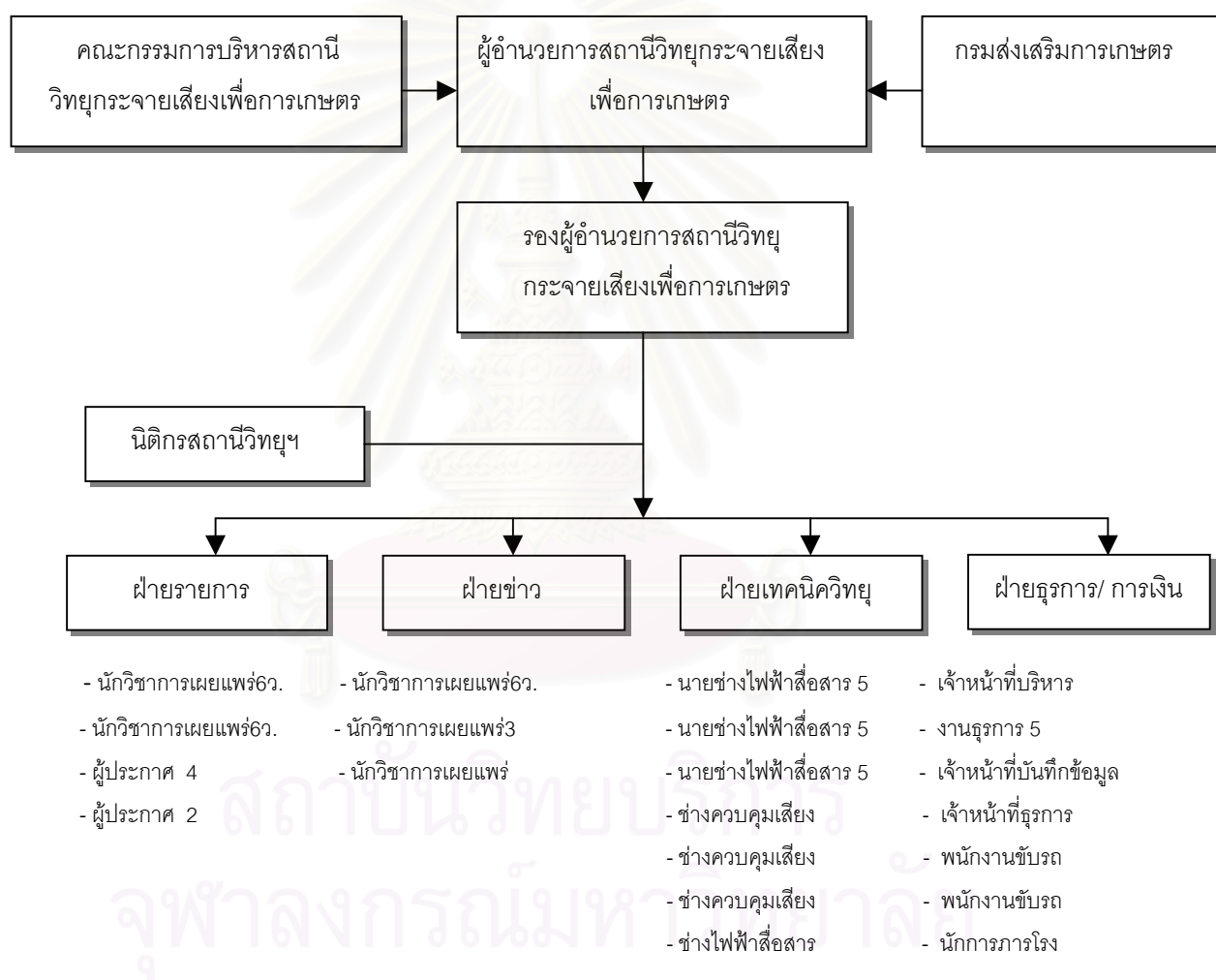
- ด้านการผลิต โดยเน้นการปรับโครงสร้างการผลิตภาคเกษตรเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยดำเนินงานใน 2 แนวทาง คือ
 - การผลิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรให้พึ่งพาตนเอง
 - การผลิตเพื่อการแข่งขัน โดยปรับปรุงประสิทธิภาพและเน้นการผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพให้ได้ตามมาตรฐานสากล
- ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เน้นการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติแบบมีส่วนร่วม
- ด้านการเกษตรกรและองค์กรเกษตรกรเน้นพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร

2.3) เนื้อหาวิชาการ ได้แก่ ความรู้วิชาการเกษตรและเทคโนโลยีที่เหมาะสม

- 3) พัฒนาเครือข่ายและช่องทางการเผยแพร่
- 4) พัฒนาวัสดุอุปกรณ์การส่งเสริมและเผยแพร่
- 5) พัฒนาระบบข้อมูลเพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์
- 6) พัฒนาบุคลากรในงานส่งเสริมและเผยแพร่

- 7) ศึกษาวิจัยและติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
- 8) ปรับปรุงระบบการบริหารโครงการและงบประมาณด้านส่งเสริมและเผยแพร่

ในการปฏิบัติภารกิจตามบทบาทหน้าที่ของสถานี และกรอบทิศทางการทำงานส่งเสริมการเกษตรทั้งในระดับกรมส่งเสริมการเกษตร ระดับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และระดับแผนพัฒนาประเทศนั้น “สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร” จึงมีการจัดโครงสร้างการบังคับบัญชาและการควบคุมเป็นไปตามแผนภูมิดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 4.1 โครงสร้างสายงานบังคับบัญชาของสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร

ปัจจุบันการบริหารจัดการองค์กรของสถานีวิจัยกระจายเสียงเพื่อการเกษตร อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการบริหารสถานีฯ ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มบุคคลตัวแทนจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง จำนวน 12 คน มีหน้าที่กำหนดแนวทางนโยบายของสถานีให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย อันประกอบไปด้วย

1)	นายสุทธิพร จีระพันธุ์
รองปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	ประธานกรรมการ
2)	นายอนุพร สุวรรณวาทกิจ
ผู้แทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	กรรมการ
3)	น.ส.จิระวรรณ ตันกูรानันท์
ผู้แทนอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์	กรรมการ
4)	นายบรรยง วดีศิริศักดิ์
ผู้แทนอธิบดีกรมประมง	กรรมการ
5)	น.ส.พริ้มพราย วิไลรัตนภรณ์
ผู้แทนอธิบดีกรมปศุสัตว์	กรรมการ
6)	น.ส.พรรณนีย์ วิชชาชู
ผู้แทนอธิบดีกรมวิชาการเกษตร	กรรมการ
7)	นายโยธิน ไตรโกมุท
ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและพัฒนางานเทคนิค
กรมประชาสัมพันธ์	กรรมการ
8)	นางชุตติมา ไตรโกมุท
ผู้แทนกองงานคณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียง
และวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ	กรรมการ
9)	นางศรีจรัส กฤษณรัักษ์ปาณี
ผู้แทนกระทรวงการคลัง	กรรมการ
10)	นางสุจิตา เหมเวช
ผู้แทนสำนักงบประมาณ	กรรมการ
11)	นายอภิชัย จีงประภา
ผู้อำนวยการกองเกษตรสัมพันธ์ กรมส่งเสริมการเกษตร
ทำหน้าที่ผู้อำนวยการสถานีฯ	กรรมการ
และเลขานุการ

- 12) นางวิมลพร อิติศักดิ์ กรรมการ
 ผู้อำนวยการกองเกษตรสารนิเทศ และผู้ช่วยเลขานุการ
 สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ในการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามแนวนโยบายที่คณะกรรมการบริหารสถานีกำหนดนั้น
 สถานีวิจัยกระจายเสียงเพื่อการเกษตรประกอบไปด้วยบุคลากรที่ปฏิบัติงานในหน้าที่ต่างๆดังนี้

1) ผู้อำนวยการสถานี ได้แก่ นายอภิชัย จีงประภา ผู้อำนวยการกองเกษตรสัมพันธ์
 ทำหน้าที่ควบคุมดูแลรับผิดชอบการดำเนินงานของสถานีให้เป็นไปตามแนวทางและนโยบายของ
 คณะกรรมการบริหารสถานีฯ ซึ่งได้กล่าวถึงแนวนโยบายการดำเนินงานของสถานีไว้ว่า

“ เนื่องจากสถานีฯ ที่เราใช้ในฐานะส่งเสริมการเกษตร ฉะนั้นรายการต่างๆเราก็จะ
 เน้นทางด้านเกษตร โดยมีการเชิญหน่วยงานทางด้านเกษตรต่างๆ ในสังกัด
 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เข้ามาจัดรายการด้วย ”

(นายอภิชัย จีงประภา, สัมภาษณ์ 25 มิ.ย. 44)

2) รองผู้อำนวยการสถานี ได้แก่ นางสาวพร้อมพรรณ รัตนโกเศศ หัวหน้าฝ่ายวิทยุ
 การเกษตร ทำหน้าที่กลั่นกรองงานฝ่ายต่างๆ นำเสนอผู้อำนวยการสถานี ฯ ควบคุมดูแลรับผิดชอบ
 งานสถานี ฯ ให้เป็นไปตามกฎหมายระเบียบวิฤกษ์กระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์

3) บุคลากรผู้ปฏิบัติงานในฝ่ายต่างๆ ซึ่งแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบเป็น 4 ฝ่าย ดังนี้

3.1) ฝ่ายรายการ ทำหน้าที่ จัดทำผังรายการ ควบคุมตรวจสอบรายการ ควบคุม
 งานประกาศของสถานี งานพัฒนารายการ ขยายเครือข่ายการออกอากาศรายการ
 รวมทั้งพิจารณาผู้เช่าเวลา และติดตามประเมินผลรายการ ประกอบไปด้วยบุคลากร
 จำนวน 5 คน ดังนี้

3.1.1) นายสมชาย ภูแก้ว นักวิชาการเผยแพร่ 6 ว หัวหน้าฝ่ายรายการ
 รับผิดชอบผลิตและดำเนินรายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตร พร้อมทั้งจัดทำหลักสูตร
 บทเรียนโรงเรียนเกษตรทางอากาศ

3.1.2) นางธัญสินี เมฆอรุณทัย นักวิชาการเผยแพร่ 6 ว รับผิดชอบผลิตและดำเนิน รายการสายใยเกษตรและรายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตร เฉพาะในวันอาทิตย์

3.1.3) นางธนพัทธ์ เรียงสุนทร นักวิชาการเผยแพร่ รับผิดชอบผลิตและดำเนินรายการเกษตรสัมพันธ์

3.1.4) นายสมชาย จอมมะเริง ผู้ประกาศ 4 ทำหน้าที่ประกาศเข้ารายการประจำทางสถานี อ่านข่าวต้นชั่วโมงประจำวัน ในช่วงเวลาเช้าตั้งแต่ 04.00 – 14.00 น. และรับผิดชอบผลิตและดำเนินรายการคลื่นเกษตรกร

3.1.5) นายวิจิตร กันเหตุ ผู้ประกาศ 2 ทำหน้าที่ประกาศเข้ารายการประจำทางสถานี อ่านข่าวต้นชั่วโมงประจำวัน ในช่วงเวลาบ่ายตั้งแต่ 14.00 – 24.00 น.

3.2) ฝ่ายข่าว ทำหน้าที่ สืบข่าวด้านการเกษตร รวบรวมและคัดเลือกข่าวสารการเกษตรและข่าวทั่วไป ผลิตรายการข่าวเพื่อนำออกอากาศกระจายเสียงในช่วงข่าวต้นชั่วโมง ทั้ง 7 ช่วง / วัน ของสถานี ซึ่งประกอบด้วยบุคลากรจำนวน 3 คน ดังนี้

3.2.1) นายศิริ ศรีสาท นักวิชาการเผยแพร่ 6 ว. หัวหน้าฝ่ายข่าว รับผิดชอบรวบรวมข่าวที่เผยแพร่ออกอากาศ ผลิตและดำเนินรายการ A.M. 1386 วิทยุการเกษตร

3.2.2) นางสาววรวรรณ อังกสิทธิ์ นักวิชาการเผยแพร่ 3 รับผิดชอบผลิตและดำเนินรายการ AM STATION และเกษตรสัมพันธ์ รวมทั้งเป็นผู้จัดเตรียมข้อมูลและคัดเลือกข่าวเกษตรเพื่อนำออกอากาศในช่วงข่าวต้นชั่วโมง

3.2.3) นางสาวพจนันท์ ชันทวงษ์ นักวิชาการเผยแพร่ รับผิดชอบผลิตและดำเนินรายการเกษตรสัมพันธ์ รายการเกษตรสีขาว และรายการสารคดีเพื่อการเกษตร

3.3) ฝ่ายเทคนิควิทยุ ทำหน้าที่ควบคุมการส่งกระจายเสียง บันทึกเสียงรายการสเปคต สารคดี สไลด์ วิดีโอ และดูแล บำรุง รักษาอาคารสถานี อาคารเครื่องส่งกระจายเสียงและวัสดุอุปกรณ์ในการกระจายเสียง ในส่วนนี้มีการปฏิบัติงานแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

3.3.1) งานห้องบันทึกเสียง มีช่างควบคุมเสียงในการบันทึกรายการ 2 คน

3.3.2) งานห้องส่งกระจายเสียง มีช่างควบคุมเสียงเพื่อออกอากาศประจำทั้งหมด 3 คน เข้าเวรประจำวัน วันละ 2 คน โดยแบ่งเป็นเวรเช้าเริ่มตั้งแต่ 04.00 – 14.00 น. เวรบ่าย 14.00 – 24.00 น. อีกคนหนึ่งพักเวร สลับหมุนเวียนกันตลอดไม่มีวันหยุด

3.3.3) งานเครื่องส่งวิทยุกระจายเสียง สถานีวิทยุกระจายเสียงมีอาคารเครื่องส่งฯ ตั้งอยู่ที่ศูนย์วิจัยข้าวคลองหก อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี มีเจ้าหน้าที่ช่างควบคุมเครื่องส่งกระจายเสียงประจำอยู่ทั้งหมด 3 คน โดยมีช่างควบคุมฯเข้าเวรประจำวัน วันละ 2 คน แบ่งเป็นเวรเช้า เริ่มตั้งแต่ 04.00 – 14.00 น. เวรบ่าย 14.00 – 24.00 น. อีกคนหนึ่งพักเวร สลับหมุนเวียนกันตลอดไม่มีวันหยุดงาน

3.4) ฝ่ายธุรการและการเงิน ซึ่งประกอบไปด้วยงานธุรการ งานพิมพ์เอกสาร งานการเงิน งานบัญชี งานพัสดุ งานบุคลากร งานกฎหมาย งานยานพาหนะ และงานประสานงานอื่นๆ ประกอบด้วยบุคลากร จำนวน 7 คน

ในการปฏิบัติงานเพื่อผลิตรายการเพื่อออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร นอกจากบุคลากรฝ่ายวิทยุการเกษตรแล้ว ยังได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นในสังกัดกรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญเข้ามาช่วยผลิตรายการให้ความรู้เกี่ยวกับข้าวโดยตรง ได้แก่ นายทรรศนะ ลามกรวย นักวิชาการเผยแพร่ 6 ว. กลุ่มงานข้าว กองส่งเสริมพืชไร่ฯ รับผิดชอบผลิตรายการข้าวเพื่อแผ่นดิน

นอกจากนี้ยังได้รับความร่วมมือกับหน่วยงานราชการอื่นในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ดำเนินการผลิตรายการเพื่อออกอากาศด้วย บุคลากรจากหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ผลิตรายการออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร มีจำนวน 12 คน จาก 11 หน่วยงาน ดังนี้

- 1) นางยุพิน วิวัฒน์ชัยเศรษฐ์ จากกรมประมง
ผลิตรายการนาที่ทองประมง
- 2) นางธนิษฐ์พรรณ ชำนาญกิจ จากสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรฯ
ผลิตรายการเกษตรคู่บ้าน

- 3) นางสาวพริ้มพราย วิไลรัตน์นาภรณ์ จากกรมปศุสัตว์
ผลิตรายการปศุสัตว์พัฒนา
- 4) นางสาวยุคล นุมาศ จากกรมชลประทาน
ผลิตรายการชลประทานเพื่อการเกษตร
- 5) นางสาวพนารัตน์ เสรีทวีกุล จากกรมวิชาการเกษตร
ผลิตรายการรอบรั้วเกษตร
- 6) นางจรรยา สารสว่าง จากกรมส่งเสริมสหกรณ์
ผลิตรายการสหกรณ์ก้าวหน้า
- 7) นางเดือนเพ็ญ ปานตัน จากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
ผลิตรายการเศรษฐกิจการเกษตรเพื่อเกษตรกรรม
- 8) นางสาวศรานี มณีโชติ จากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
ผลิตรายการเศรษฐกิจการเกษตรเพื่อเกษตรกรรม
- 9) นายวราภรณ์ สุพรรณนสาร จากองค์การตลาดเพื่อการเกษตร
ผลิตรายการองค์การตลาดเพื่อเกษตรกรรม
- 10) นางสาวนันทกา แสงจันทร์ จากกรมพัฒนาที่ดิน
ผลิตรายการพัฒนาที่ดินเพื่อเกษตรกรรมและรายการหมอดินเพื่อเกษตรกรรม
- 11) นางสาวยุคลธร ไกรวสิน จากกรมป่าไม้
ผลิตรายการป่าเขาลำเนาไพร

โดยการปฏิบัติงานเพื่อผลิตรายการนั้น ผู้จัดรายการของหน่วยงานราชการจะใช้ห้องบันทึกเสียงของสถานีเพื่อบันทึกเทปรายการล่วงหน้า โดยจะมีเจ้าหน้าที่ของสถานีนำเทปไปยังห้องส่งซึ่งอยู่ภายในอาคารเดียวกันก่อนรายการออกอากาศ ยกเว้นรายการคลื่นเกษตรกรรมที่ออกอากาศสดจึงจัดรายการที่ห้องส่งของสถานีฯ

ในด้านงบประมาณค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการดำเนินงาน สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตรมีแหล่งรายได้จาก 2 แหล่ง คือ

- 1) เงินงบประมาณแผ่นดิน ซึ่งใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตรายการวิทยุเพื่อออกอากาศทางสถานีนั้น ได้รับจัดสรรจากเงินงบประมาณด้านการพัฒนาของฝ่ายวิทยุการเกษตรเป็นจำนวนเงินประมาณปีละ 100,000 บาท ดังที่นางธัญสินี เมฆอรุณทัย ฝ่ายวิทยุการเกษตร ได้กล่าวว่

“ รายการวิทยุหลักๆที่ออกอากาศ มีฝ่ายวิทยุการเกษตรเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบด้านการผลิต ดังนั้นเราก็ถือว่าเราปฏิบัติภารกิจเผยแพร่ให้กับกรมส่งเสริมฯ จึงใช้เงินงบประมาณที่มีอยู่ของฝ่ายมาผลิตรายการ แล้วนำไปออกอากาศทางช่องทางเผยแพร่ของกรม ก็คือสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร เป็นช่องทางที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการออกอากาศ ”

(ถัฏสินี เมฆอรุโณทัย, สัมภาษณ์ 29 ส.ค.44)

2) เงินรายได้ของสถานีฯ มีที่มาจาก 2 แหล่ง คือ

2.1) เงินอุดหนุนจากรัฐวิสาหกิจในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ กองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง และองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร แห่งละ 2,500 บาท /เดือน เป็นจำนวนเงินประมาณปีละ 54,000 บาท

2.2) เงินรายได้จากค่าเช่าเวลา ซึ่งสถานีมีนโยบายหารายได้เลี้ยงตัวเอง โดยให้หน่วยงานอื่นๆ เช่าเวลาออกอากาศเผยแพร่รายการ สปอต และสารคดีสั้น โดยเป็น

2.2.1) รายได้จากค่าเช่าเวลาผลิตรายการ ประมาณปีละ 3,214,080 บาท ซึ่งสถานีได้กำหนดอัตราค่าเช่าเวลาในการผลิตรายการเผยแพร่ต่อเดือนเป็น 4 ลักษณะ คือ

2.2.1.1) ค่าเช่าเวลา 30 นาที (จันทร์ – เสาร์) 11,400.-

เช่น รายการเกษตรแบบเศรษฐกิจ เวลา 07.30 – 08.00 น.
รายการสอบสวนทวนความ เวลา 10.30 – 11.00 น.
รายการกีฬาพาที เวลา 20.30 – 21.00 น.

2.2.1.2) ค่าเช่าเวลา 60 นาที (จันทร์ – เสาร์) 18,000.-

เช่น รายการคุยไข่มุกหกโมงเช้า เวลา 06.00 – 07.00 น.
รายการทวนข่าวเล่าความ เวลา 08.00 – 09.00 น.
รายการสื่อชาวบ้าน เวลา 09.00 – 10.00 น.

2.2.1.3) ค่าเช่าเวลา 30 นาที (เฉพาะวันอาทิตย์) 1,920.-

เช่น รายการมรดกไทย เวลา 08.30 – 09.00 น.

2.2.1.4) ค่าเช่าเวลา 60 นาที (เฉพาะวันอาทิตย์) 3,000.-

เช่น รายการไพโรฟิทักษ์และเพลงรักนักร้อง

เวลา 06.00 – 07.00 น.

รายการแสงตะวัน เวลา 09.00 – 10.00 น.

2.2.2) ค่าเช่าเวลาเผยแพร่สปอต / สารคดีสั้น ประมาณปีละ 636,480 บาท ซึ่งสถานีได้กำหนดอัตราค่าเช่าเวลาเผยแพร่สปอต ใน 2 ลักษณะดังนี้

2.2.2.1) ความยาว 30 วินาที ครั้งละ 60.-

จากการศึกษาพบว่าไม่มีการเผยแพร่สปอตลักษณะนี้

2.2.2.2) ความยาว 60 วินาที ครั้งละ 100.-

จากการศึกษาพบว่ามีจำนวน 1 รายการ ได้แก่ สปอตครบรอบ 60 ปีกรมปศุสัตว์ ออกอากาศวันละ 10 ครั้ง ตั้งแต่ 16 มี.ค.-5 พ.ค. 45 จำนวนเงิน 20,000 บาท

สำหรับค่าเช่าเวลาเผยแพร่สารคดีสั้น ได้มีการกำหนดอัตราดังนี้

2.2.2.3) สารคดีสั้น 2 นาที ครั้งละ 150.-

จากการศึกษาพบว่ามีจำนวน 1 รายการ ได้แก่ สารคดีกรมวิชาการเกษตร ออกอากาศวันละ 2 ครั้ง ตั้งแต่ 20 มี.ค.-30 ก.ย. 45 จำนวนเงิน 41,700 บาท

2.2.2.4) สารคดีสั้น 3 นาที ครั้งละ 180.-

จากการศึกษาพบว่าไม่มีการเผยแพร่สารคดีลักษณะนี้

ซึ่งค่าเช่าเวลาในลักษณะต่างๆ นี้ถือเป็นรายได้หลักของสถานี ดังที่นางสาวพร้อมพรรณ รัตนโกเศศ หัวหน้าฝ่ายวิทยุการเกษตร ได้กล่าวว่า

“ รายได้ของสถานี ก็ต้องยอมรับว่าส่วนใหญ่มาจากผู้เช่าเวลา งบประมาณนั้น น้อยมาก และส่วนใหญ่เงินงบประมาณก็หมดไปกับเงินเดือนของราชการ ส่วนค่าใช้จ่ายอื่นๆ จะมาจากค่าเช่าเวลานี้แหละ ”

(พร้อมพรรณ รัตนโกเศศ,สัมภาษณ์ 29 ส.ค. 44)

จากเงินรายได้ดังกล่าว สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตรได้จัดทำแผนประมาณการรายจ่ายในปี 2545 ในงานหลักด้านต่างๆ ไว้ดังนี้

- ค่าจ้างลูกจ้างชั่วคราว	508,800 บาท
- ค่าตอบแทนการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ	501,000 บาท
- ค่าตอบแทนบทความ	158,400 บาท
- ค่าตอบแทนคณะกรรมการบริหารสถานีฯ	127,200 บาท
- ค่าตอบแทนวิทยากร	62,400 บาท
- ค่ากระแสไฟฟ้า	462,000 บาท
- ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	331,824 บาท

แม้สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตรจะมีรายได้หลักจากค่าเช่าเวลาก็ตาม แต่เนื่องจากสถานภาพของสถานีที่เป็นหน่วยงานของราชการ ซึ่งได้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่การดำเนินงานเพื่อประโยชน์สาธารณะไว้อย่างชัดเจน ดังนั้น สถานีฯ จึงมีการกำหนดหลักการพิจารณาผู้เช่าเวลา อาทิ

- ผู้เช่าเวลาจะต้องเป็นผู้จัดรายการเอง จะนำสิทธิการเช่าเวลาตามสัญญาไปให้ผู้อื่นเช่าช่วงอีกต่อหนึ่ง หรือการกระทำการหาประโยชน์ใดๆ จากบุคคลอื่นมิได้ กรณีที่ผู้เช่าไม่สามารถจัดทำรายการเองได้ ผู้เช่าจะมอบหมายให้ผู้อื่นจัดทำรายการแทนก็ได้ แต่ต้องได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร เป็นลายลักษณ์อักษรเช่นกัน และผู้เช่าจะต้องดำเนินกิจการเพื่อให้มีการจัดทำรายการให้ครบถ้วนทุกชั่วโมงด้วย

- เนื้อหารายการที่ผู้เช่าเวลาจะออกอากาศนั้น สถานีได้กำหนดหลักเกณฑ์คือจะพิจารณารายการด้านการเกษตรก่อน ทั้งในรูปแบบรายการความรู้ ข่าว กิจกรรมการเกษตร นอกจากนี้จะเป็นรายการที่ให้ความรู้ในด้านต่างๆ เช่น การส่งเสริมการศึกษา จริยธรรม กีฬา ตลอดจนความบันเทิงโดยไม่ขัดกับขนบธรรมเนียมประเพณีและศีลธรรมอันดีงามของชาติ และในกรณีที่มีการโฆษณาสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ หรือบริการในรายการ สินค้าหรือผลิตภัณฑ์หรือบริการนั้นๆ จะต้องผ่านการรับรองหรือได้รับอนุญาตจากทางราชการแล้ว

ตั้งที่นายสมชาย ภู่แก้ว หัวหน้าฝ่ายรายการ ในฐานะคณะกรรมการพิจารณาผู้เช่าเวลา สถานีฯ ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ต่างๆ ไว้ว่า

“ สถานีนี้จะเลือกมาก มีบริษัทบูยหลายบริษัทที่เข้ามาขอซื้อเวลาแล้วเราไม่ให้พิจารณาดูแล้วว่ามันเป็นบูยธรรมดาๆ แล้วเอามาขายแพงๆ ก็ไม่ให้ หรือเป็นสารเคมี บางตัวที่มีพิษตกค้างมากๆ เราก็พิจารณาว่าไม่ให้ บางคนเป็นนักจัดรายการที่เหลื่อขอจากที่อื่นมาซื้อเวลาผมก็ไม่ขาย บางที่เป็นหมอดูก็ไม่ขาย ”

(สมชาย ภู่แก้ว,สัมภาษณ์ 27 มิ.ย. 44)

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว มีภาคเอกชนที่ได้รับการคัดเลือกให้เช่าเวลา ดำเนินงานผลิต รายการออกอากาศเผยแพร่ มีทั้งหมด 17 ราย ได้แก่

- 1) ดีพร้อม ไชยวงศ์เกียรติ ผู้จัดและผลิตรายการห้องสมุดเกษตร
- 2) อำนาจ สอนอิมศาสตร์ ผู้จัดและผลิตรายการคุยไข่มงกโมงเช้า
- 3) วัชรภาพร ปราบทอง ผู้จัดและผลิตรายการเกษตรแบบเศรษฐกิจ
- 4) ชัยวิชิต อติศัพท์ ผู้จัดและผลิตรายการทวนข่าวเล่าความ
- 5) อารยา แสงศิลป์แก้ว ผู้จัดและผลิตรายการสี่ขาบ้าน
- 6) ธีระ นิตยภัคดี ผู้จัดและผลิตรายการสอบสวนทวนความ
- 7) พยงค์ มุกดา ผู้จัดและผลิตรายการเพลินเพลินกับมุกดาพันธ์
- 8) ธิดาร์ตน์ วงศ์นาค ผู้จัดและผลิตรายการเพลงยอดลูกทุ่งยามบ่าย
- 9) เรวัต เฉลิมนัย ผู้จัดและผลิตรายการข่าว 4 โมงเย็น
- 10) อุดุลเดช ผลดี ผู้จัดและผลิตรายการกีฬาพาที
- 11) สมพล หิฎฐีระนันท์ ผู้จัดและผลิตรายการไพโรพิทักษ์และเพลงรักนักข่าว
และรายการมรดกไทย
- 12) จิรศักดิ์ กลิ่นพิบูล ผู้จัดและผลิตรายการแสงตะวัน
- 13) นิรมล และคณะ ผู้จัดและผลิตรายการสนทนาสมุ่ไพโรเพื่อสุขภาพ
- 14) ธนพงษ์ หมวดทอง ผู้จัดและผลิตรายการเพื่อสุขภาพและเสียงเพลง
- 15) เจริญชัย เพ็งจางค์ ผู้จัดและผลิตรายการเพลินเพลงกับเพ็งจางค์
- 16) เปี้ยก ติดดาว ผู้จัดและผลิตรายการคืนหนึ่งชีวิตสู่แผ่นดิน
- 17) ประจวบ จำปาทอง ผู้จัดและผลิตรายการเพลินเพลงกับประจวบจำปาทอง

ในการดำเนินงานผลิตรายการของภาคเอกชนนั้น มีหลายลักษณะ ได้แก่ จัดรายการออกอากาศสดที่ห้องส่งสถานี เช่น รายการผลิตเพลงกับมุกดาพันธ์ จัดรายการออกอากาศสดผ่านทางโทรศัพท์มาห้องส่งสถานี เช่น รายการเพลงกับประจวบจำปาทอง จัดรายการออกอากาศสดโดยรับสัญญาณเชื่อมโยงจากสถานีวิทยุแห่งอื่น เช่น รายการคุยไข่มุกหมองเช้า จัดรายการล่วงหน้าโดยบันทึกเป็นเทปเสียงแล้วนำมาส่งก่อนเวลาออกอากาศ เช่น รายการเกษตรแบบเศรษฐกิจ เป็นต้น

สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตรได้มีการจัดสรรเวลาในการออกอากาศรายการที่ผลิตโดยกรมส่งเสริมการเกษตร หน่วยงานอื่นในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และภาคเอกชน ดังที่ได้แสดงให้เห็นตามตารางที่ 4.1 แสดงเวลาออกอากาศรายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร ดังนี้

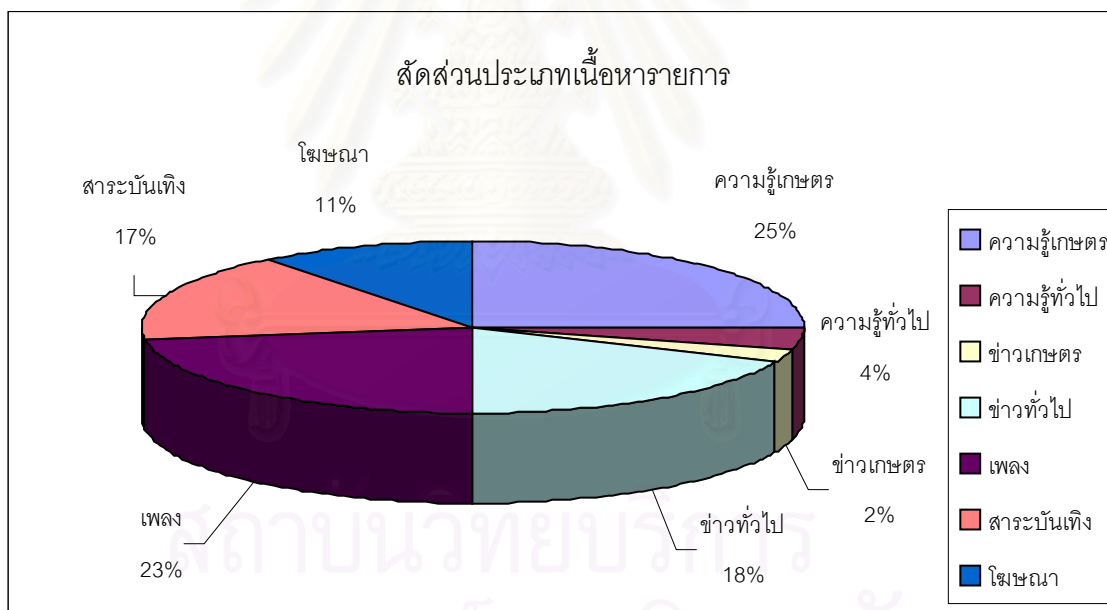
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เวลา วัน	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์	เสาร์	อาทิตย์
04.00 – 05.00	ก่อนตะวันรุ่ง						
05.00 – 05.30	คุยเฟื่องเรื่องเกษตร						
05.30 – 06.00	ห้องสมุดเกษตร						
06.00 – 07.00	คุยไข่มุกหมองเช้า						ไพโรพัทธพงศ์และ เพลงรักนักร้อง
07.00 – 07.30	ถ่ายทอดข่าว						
07.30 – 08.00	เกษตรแบบเศรษฐกิจ						ธรรมะ
08.00 – 08.30	ทวนข่าวเล่าความ						ธรรมะ
08.30 – 09.00							มรดกไทย
09.00 – 10.00	สื่อชาวบ้าน						แสงตะวัน
10.00 – 10.30	สารคดีเกษตรและเพลงจากสถานี						คืนนี้ชีวิตสู้
10.30 – 11.00	สอบสวนทวนความ						แผ่นดิน
11.00 – 12.00	เพลินเพลงกับประจวบจำปาทอง						สนทนา สมุนไพรร เพื่อ สุขภาพ
12.00 – 13.00	เพลินเพลงกับมุกดาพันธ์						
13.00 – 14.00	คลื่นเกษตรกร						
14.00 – 16.00	เพลงยอดลูกทุ่งยามบ่าย						
16.00 – 17.00	ข่าว 4 โมงเย็น						สุขภาพ
17.00 – 17.30	เกษตรสีเขียว						สารคดีเกษตร และเพลง
17.30 – 18.00	สายใยเกษตร						รอบรู้เกษตร
18.00 – 18.30	เกษตรสัมพันธ์				ข่าวเพื่อแผ่นดิน	ป่าเขา ลำเนาไพร	อดก. พบประชาชน
18.30 – 19.00	A.M.1386 วิทยุการเกษตร					หมอดินเพื่อ เกษตรกร	สหกรณ์ ก้าวหน้า
19.00 – 19.30	ถ่ายทอดข่าว						
19.30 – 20.00	เกษตร คู่บ้าน	สารคดีเพื่อ การเกษตร	ปศุสัตว์ พัฒนา	พัฒนาที่ดิน เพื่อ เกษตรกรรม	ชลประทาน เพื่อ การเกษตร	นาที่ทอง ประมง	เศรษฐกิจการ เกษตรเพื่อ เกษตรกรรม
20.00 – 20.30	A.M.STATION						เพลินเพลง
20.30 – 21.00	กีฬาพาที						กับ
21.00 – 23.00	เพื่อสุขภาพและเสียงเพลง						เพ็ญจางค์
23.00 – 24.00	ก่อนเที่ยงคืน						

ตารางที่ 4.1 แสดงเวลาออกอากาศรายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร

ผลการวิเคราะห์รายการที่ออกอากาศทั้งหมดของสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร สามารถจำแนกสัดส่วนประเภทเนื้อหารายการได้เป็น 5 ประเภทดังนี้

1	ประเภทความรู้	แบ่งเป็น
-	ความรู้เกษตร	ร้อยละ 25
-	ความรู้ทั่วไป	ร้อยละ 4
2	ประเภทข่าว	แบ่งเป็น
-	ข่าวทั่วไป	ร้อยละ 18
-	ข่าวเกษตร	ร้อยละ 2
3	ประเภทเพลง	ร้อยละ 23
4	ประเภทสารบันเทิง	ร้อยละ 17
5	ประเภทโฆษณา	ร้อยละ 11

แผนภูมิที่ 4.2 แสดงสัดส่วนประเภทเนื้อหารายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร

สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง

กำเนิดและพัฒนาการ

“สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง” ได้มีการดำเนินงานเพื่อจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2531 สืบเนื่องจากสถานการณ์ทางการประมงของไทยเกิดปัญหาหลายประการ ซึ่งกรมประมงได้พิจารณาเห็นว่าวิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่สามารถเผยแพร่ข่าวสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับของประชาชนโดยทั่วไป ทั้งยังเป็นสื่อกลางในการส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชน กรมประมงจึงได้จัดทำโครงการจัดตั้ง “สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง” เสนอต่อคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (กบว.) ขอจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง จำนวน 3 แห่ง คือ จังหวัดระยอง จังหวัดร้อยเอ็ด และจังหวัดเชียงราย ซึ่งคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (กบว.) ได้มีมติอนุมัติให้กรมประมงจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงระบบเอฟ.เอ็ม จำนวน 3 สถานี ตามที่ขอได้แก่

- 1) สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดระยอง ความถี่ 100.75 เมกกะเฮิร์ตซ์
- 2) สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ด ความถี่ 101.25 เมกกะเฮิร์ตซ์
- 3) สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดเชียงราย ความถี่ 103 เมกกะเฮิร์ตซ์

อย่างไรก็ตามหลังจากได้รับการจัดสรรให้มีคลื่นความถี่วิทยุกระจายเสียง จำนวน 3 สถานีแล้ว ก็กิจการสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงก็ยังไม่มีความก้าวหน้าใดๆ เนื่องจากในเบื้องต้นได้วางแผนขอความช่วยเหลือให้ต่างประเทศสนับสนุนเครื่องส่งวิทยุกระจายเสียงและอุปกรณ์ต่างๆ ในการดำเนินงานตามโครงการจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียง จึงไม่ได้ขอจัดตั้งงบประมาณไว้ แต่เมื่อประเทศต่างๆ ที่ขอการสนับสนุนไม่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ เนื่องจากเกิดเหตุการณ์ทางการเมืองภายในประเทศ การดำเนินงานต่างๆ จึงชะงักไประยะเวลาหนึ่ง กล่าวคือตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2532 - 2535

ภายหลังกรมประมงจึงต้องขอจัดตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อดำเนินกิจการสถานีวิทยุกระจายเสียง แต่ในเบื้องต้นก็ยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานงบประมาณแต่อย่างใด กรมประมงจึงได้พิจารณาหาแนวทางในการดำเนินงาน โดยสรุปเป็น 2 แนวทาง คือ ของงบประมาณต่อไป ขณะเดียวกันก็ประกาศเชิญชวนบริษัท ห้างร้าน องค์กรหรือผู้สนใจทั่วไปที่เล็ง

เห็นถึงประโยชน์ต่อสังคม ร่วมจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียง โดยมีแรงจูงใจคือโอกาสในการเข้าร่วมดำเนินรายการกับกรมประมง

ในปี พ.ศ.2538 กรมประมงได้ประกาศเชิญชวนผู้สนใจร่วมจัดตั้ง “สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง” เสนอเงื่อนไขรายละเอียดที่เอื้อประโยชน์แก่กรมประมงมากที่สุด ซึ่งคณะกรรมการได้พิจารณาตัดสินให้บริษัทยูไนเต็ดคอมมูนิตี้ อินเทอร์เน็ต (เนทเวอร์ค) มหาชน จำกัด เป็นผู้ร่วมจัดตั้ง “สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง” ในลักษณะทำสัญญาสัมปทานเช่าเวลาต่อเนื่อง 2 ปี โดยการต่อสัญญานั้นจะต้องแจ้งให้คณะกรรมการบริหารและอนุมัติเป็นระยะ สำหรับเงื่อนไขที่บริษัทผู้สัมปทานเสนอ อาทิ

- บริษัทเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างอาคารสถานี พร้อมติดตั้งอุปกรณ์ เครื่องส่งกระจายเสียง
- บริษัทเป็นผู้ดูแลเครื่องส่งกระจายเสียงให้สามารถใช้งานได้
- บริษัทต้องจ่ายค่าเช่าสถานีฯ รายเดือน ให้แต่ละสถานี เป็นจำนวนเงิน ดังนี้
 - สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดระยอง 80,000 บาท
 - สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ด 70,000 บาท
 - สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดเชียงราย 60,000 บาท
- บริษัทเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานล่วงเวลาของเจ้าหน้าที่กรมประมง
- บริษัทต้องจัดสรรเวลาให้กรมประมงผลิตรายการวันละ 2 ชั่วโมง/วัน
- บริษัทต้องเผยแพร่ออกอากาศสารคดี ชุด 1 นาทีที่มีสาระกับกรมประมง

ระหว่างดำเนินการก่อสร้างสถานีวิทยุกระจายเสียงทั้ง 3 แห่ง กรมไปรษณีย์โทรเลขได้มีหนังสือยกเลิกความถี่วิทยุกระจายเสียงกรมประมงทั้ง 3 สถานี เนื่องจากกรมประมงไม่สามารถดำเนินการออกอากาศได้ในเวลาที่กำหนด ซึ่งกรมประมงได้ชี้แจงถึงปัญหาและอุปสรรค ทำให้คณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ (กทช.) มีมติในที่ประชุมครั้งที่ 3 / 2539 อนุมัติให้กรมประมงขยายเวลาการจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงทั้ง 3 สถานี ออกไปได้อีกเป็นเวลา 1 ปี ตั้งแต่วันที่ 11 พฤศจิกายน 2539 ถึงวันที่ 10 พฤศจิกายน 2540

ขณะดำเนินการเพื่อจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงทั้ง 3 แห่งดังกล่าว ในปี 2539 กรมประมงยังได้ดำเนินการขออนุมัติจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดระนองอีก 1 แห่ง เนื่องจากพิจารณาเห็นว่าจังหวัดระนองมีความสำคัญในการประกอบอาชีพทำ

การประมง มีพื้นที่ทำการประมงตลอดแนวชายฝั่งทะเลอันดามัน มีประชากรทำอาชีพประมง และมีเรือประมงเป็นจำนวนมาก ซึ่งประชากรและเรือประมงเหล่านี้ต้องออกไปทำการประมงในทะเลครั้งละเป็นเวลานาน ทำให้ขาดการติดตามข้อมูลข่าวสารบ้านเมือง อีกทั้งยังต้องประสบภัยธรรมชาติต่างๆ รวมถึงการล่องลำน้ำต่างประเทศ กรมประมงจึงเห็นว่าวิฤกษ์กระจายเสียงเป็นสื่อที่สามารถเผยแพร่ข่าวสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับของประชาชนโดยทั่วไป โดยวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งนั้นนอกจากเพื่อใช้ประกาศเตือนภัยล่วงหน้า ป้องกันและบรรเทาเหตุการณ์ฉุกเฉินกับชาวประมง เป็นแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับอาณาเขตน่านน้ำแล้ว ยังเป็นแหล่งความรู้ในการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การแปรรูปสัตว์น้ำที่ถูกต้อง รวมทั้งเผยแพร่ข่าวสารความรู้อื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ในการทำการประมงอีกด้วย

คณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ (กทช.) ได้พิจารณาอนุมัติจัดสรรคลื่นความถี่วิทยุกระจายเสียงในระบบเอ.เอ็ม. ความถี่ 1,278 กิโลเฮิร์ตซ์ ให้แก่กรมประมงเพื่อจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดระนองตามที่ขอ แต่อย่างไรก็ตามก็ไม่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ เนื่องจากขณะที่ดำเนินการในขั้นตอนพิจารณาความเป็นไปได้ทางเทคนิค ซึ่งอยู่ในช่วงปลายปี 2540 นั้น เป็นช่วงเวลาที่ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งได้มีการกล่าวถึงสิทธิและเสรีภาพการสื่อสารของประชาชน และสื่อมวลชนประเภทวิทยุและโทรทัศน์ โดยเฉพาะในมาตรา 40 ที่ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าสิทธิในการเป็นเจ้าของคลื่นความถี่จะต้องนำมาจัดสรรใหม่อย่างเป็นธรรม โดยองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ ทำให้คณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ (กทช.) ต้องพิจารณาทบทวนและชะลอการจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งใหม่ ซึ่งรวมถึงสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดระนองด้วย ทั้งนี้เพื่อรอความชัดเจนในการปฏิบัติงานตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ ฯ

ขณะเดียวกันกรมประมงเองก็ประสบปัญหา ในการจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งใหม่นี้เช่นกัน กล่าวคือไม่สามารถจัดหางบประมาณในการดำเนินงานได้ เนื่องจากเป็นยุคเศรษฐกิจชะลอตัว การขอจัดตั้งเงินงบประมาณใหม่เป็นเรื่องยาก ส่วนการเชิญชวนให้ผู้ลงทุนภาคเอกชนเข้ามาร่วมดำเนินการ โดยเสนอเงื่อนไขที่เอื้อประโยชน์ให้แก่กรมประมง ดังเช่นที่ได้ดำเนินการในสถานีวิทยุฯ ทั้ง 3 แห่งนั้น เป็นไปได้ยากเช่นกัน ดังนั้นสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดระนองจึงไม่มีการดำเนินการใดๆ ต่อไป

สำหรับสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงทั้ง 3 แห่งที่อยู่ในระหว่างการจัดตั้งนั้น หลังจากที่ได้คณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ (กทช.) มีมติอนุมัติให้กรมประมงขยายเวลาการจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงทั้ง 3 สถานีออกไป กรมประมงก็ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และเริ่มเผยแพร่ออกอากาศเป็นครั้งแรกในวันที่ 1 พฤศจิกายน 2540 โดยสถานีวิทยุกระจายเสียงจังหวัดระยอง ส่งกระจายเสียงในระบบเอฟ.เอ็ม. ความถี่ 100.75 เมกกะเฮิรตซ์ เป็นประจำทุกวัน วันละ 16 ชั่วโมง ในระยะแรกเริ่มออกอากาศตั้งแต่เวลา 06.00 น. ถึง 22.00 น. ภายหลังในปี 2543 จึงขยายเวลาเป็นวันละ 19 ชั่วโมง ตั้งแต่เวลา 05.00- 24.00 น. มีพื้นที่ครอบคลุม 7 จังหวัด ได้แก่ ระยอง จันทบุรี ตราด ชลบุรี ฉะเชิงเทรา สมุทรปราการ และประจวบคีรีขันธ์

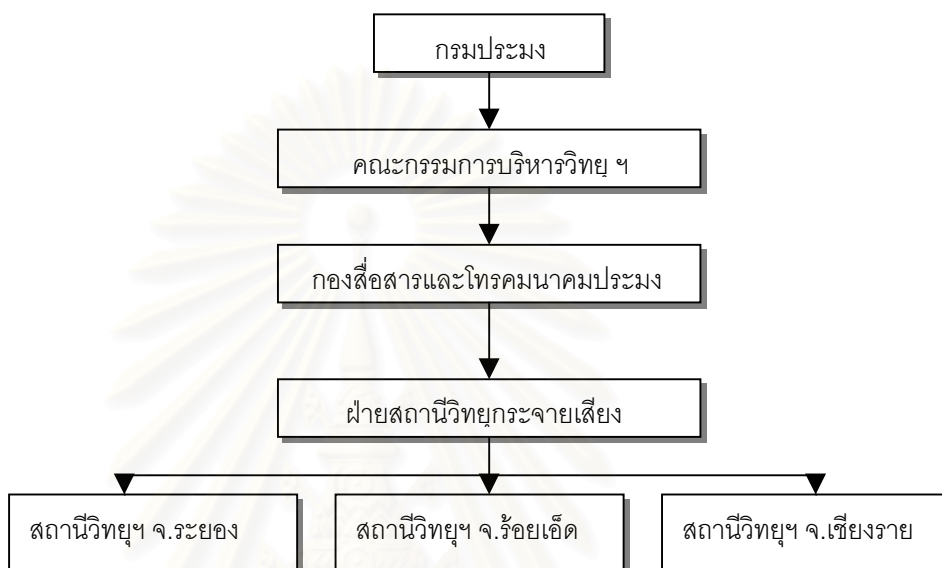
สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดเชียงราย กระจายเสียงในระบบเอฟ.เอ็ม ความถี่ 103 เมกกะเฮิรตซ์ ทำการออกอากาศครั้งแรกเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2540 เป็นประจำทุกวัน วันละ 16 ชั่วโมง เริ่มตั้งแต่เวลา 06.00 น. – 22.00 น. ภายหลังในปี 2543 จึงขยายเวลาเป็นวันละ 19 ชั่วโมง ตั้งแต่เวลา 05.00- 24.00 น. โดยครอบคลุมพื้นที่จังหวัดเชียงราย พะเยา เชียงใหม่ ลำปาง และน่าน

สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ด กระจายเสียงในระบบเอฟ.เอ็ม ความถี่ 101.25 เมกกะเฮิรตซ์ ทำการออกอากาศครั้งแรกตั้งแต่วันที่ 5 พฤศจิกายน 2540 เป็นประจำทุกวัน วันละ 11 ชั่วโมง ภายหลังในปี 2543 จึงขยายเวลาเป็นวันละ 19 ชั่วโมง ตั้งแต่เวลา 05.00- 24.00 น. เริ่มตั้งแต่เวลา 06.00 น. – 17.00 น. โดยครอบคลุมพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด มหาสารคาม ขอนแก่น และยโสธร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงสร้างการบริหารและการจัดการองค์กร

ปัจจุบันการบริหารและดำเนินงานของสถานียฯ เป็นไปตามโครงสร้างการบังคับบัญชาตามระเบียบกรมประมงว่าด้วยวิฤกษ์กระจายเสียงกรมประมง พ.ศ.2540 ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 4.3 โครงสร้างการบังคับบัญชาสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง

การบริหารจัดการองค์กรของสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงกรมประมง ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นตัวแทนจากหน่วยงานต่างๆ มีจำนวน 15 คน ได้แก่

1)	อธิบดีกรมประมง	ประธานกรรมการ
2)	รองอธิบดีกรมประมง (นายสิทธิ นุณยรัตผลิน)	รองประธานกรรมการ
3)	นายอรุณ งามดี	กรรมการที่ปรึกษา
4)	ผู้แทนกรมประชาสัมพันธ์	กรรมการ
5)	ผู้อำนวยการกองคลัง	กรรมการ
6)	ผู้อำนวยการกองส่งเสริมการประมง	กรรมการ
7)	ผู้อำนวยการกองอนุรักษ์ทรัพยากรประมง	กรรมการ
8)	ผู้อำนวยการกองกฎหมายและสนธิสัญญา	กรรมการ
9)	ผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่	กรรมการ

10)	ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาประมง
ทะเลอ่าวไทยฝั่งตะวันออก	กรรมการ
11)	หัวหน้าสถานีประมงน้ำจืดจังหวัดเชียงราย	กรรมการ
12)	หัวหน้าสถานีประมงน้ำจืดจังหวัดร้อยเอ็ด	กรรมการ
13)	หัวหน้าฝ่ายเทคนิคและซ่อมบำรุง
กองสื่อสารและโทรคมนาคมประมง	กรรมการ
14)	ผู้อำนวยการกองสื่อสารและโทรคมนาคมประมง	กรรมการ
และเลขานุการ
15)	หัวหน้าฝ่ายสถานีวิทยุกระจายเสียง
กองสื่อสารและโทรคมนาคมประมง	กรรมการ
และผู้ช่วยเลขานุการ

โดยกรมประมงได้กำหนดให้คณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงกรมประมง มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

- 1) กำหนดนโยบายควบคุมและอำนวยความสะดวกการดำเนินกิจการวิทยุกระจายเสียงกรมประมง ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ นโยบาย และคำสั่งกรมประมง ตลอดจนระเบียบว่าด้วยวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ รวมถึงนโยบายและคำสั่ง ซึ่งเกี่ยวข้องกับกิจการวิทยุกระจายเสียงของส่วนราชการที่ออกตามมติคณะรัฐมนตรี โดยให้พิจารณา กำหนดหลักเกณฑ์ คำสั่งและระเบียบปฏิบัติต่างๆ ได้ตามความจำเป็น
- 2) ควบคุมดูแลการเงินและรายได้ของสถานี
- 3) เสนอแนะการจัดตั้งหรือย้ายสถานี
- 4) กำหนดเวลาออกอากาศ และการจัดรายการออกอากาศตามความเหมาะสม
- 5) จัดการอบรมเจ้าหน้าที่สถานีที่ยังไม่ผ่านการอบรมหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง เช่น หลักสูตรผู้บริหารสถานีวิทยุกระจายเสียง หลักสูตรเจ้าหน้าที่รายการ หลักสูตรผู้ประกาศ และหลักสูตรเจ้าหน้าที่ทางเทคนิคโดยร่วมมือกับกรมไปรษณีย์โทรเลข เป็นต้น

สำหรับวัตถุประสงค์ของสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง ที่คณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงกรมประมงกำหนดไว้เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินงาน คือ

- 1) เพื่อกระจายข่าวสารด้านเศรษฐกิจ สังคม การเกษตร ข่าวพยากรณ์อากาศ และ ข่าวสารทางราชการอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ในการทำการประมงหรือเพื่อกิจการหรือที่เกี่ยวข้อง เนื่องการประมง
- 2) ให้ข่าวเตือนภัยล่วงหน้า กรณีมีเหตุการณ์ฉุกเฉินอย่างต่อเนื่อง เพื่อไม่ให้ชาวประมง ได้รับความเสียหาย
- 3) ป้องกันการรุกล้ำน่านน้ำประเทศเพื่อนบ้าน โดยให้ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับน่านน้ำ อาณาเขต กฎ และระเบียบการทำการประมงระหว่างประเทศ
- 4) ส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การแปรรูปสัตว์น้ำ โดยอาศัยสื่อวิทยุกระจายเสียงให้ ความรู้และทำความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ให้ ชาวประมงได้รับทราบ
- 5) ทำการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนตระหนักถึงความจำเป็นในการอนุรักษ์ทรัพยากร สัตว์น้ำ และรักษาสิ่งแวดล้อมทางการประมง
- 6) แจ้งข่าวและข้อมูลที่มีประโยชน์ในการประกอบอาชีพประมง เช่น การจับสัตว์น้ำ ราคาสัตว์น้ำ การเปลี่ยนแปลงความเคลื่อนไหวทางการประมง รวมทั้งการป้องกันและ ระวังรักษาสัตว์น้ำเมื่อเกิดอุทกภัยและโรคระบาด เป็นต้น
- 7) เป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจการของกรมประมง รวมทั้งสร้างความ สัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนในพื้นที่กับกรมประมง

จากวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจการสถานีฯ ที่คณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียง กรมประมงได้กำหนดนั้นพบว่า ได้มีการวางกรอบและแนวทางปฏิบัติที่เอื้อประโยชน์กับชาว ประมงและเกษตรกรไว้อย่างชัดเจน ทั้งในการกระจายข่าวสารด้านต่างๆ ที่เป็นประโยชน์กับการ ประมง การเผยแพร่ข้อมูลและความรู้ด้านการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การอนุรักษ์ ทรัพยากร เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีการดำเนินการดำเนินงานที่ชัดเจน ทว่าในการปฏิบัติ งานนั้นสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงมีจำนวน 3 สถานี แต่ละสถานีมีปัจจัยแวดล้อมที่ต่าง กัน ย่อมส่งผลให้ความสามารถในการปฏิบัติภารกิจตามกรอบแนวทางที่กำหนดไว้แตกต่างกันไป ด้วย โดยเฉพาะปัจจัยจากบริษัทผู้สัมปทานเช่าเวลาสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง ซึ่งได้ แก่ บริษัท ยูไนเต็ดคอมมูนิเคชั่น อินดัสทรี (เนทเวอร์ค) มหาชน ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการ ดำเนินงาน การวางแผน และการปฏิบัติงานตามเงื่อนไขข้อตกลงที่วางไว้ในเบื้องต้น รวมทั้ง บริษัทในเครือฯ ที่เข้ามาดำเนินการภายในสถานีวิทยุกรมประมงแต่ละแห่งในภายหลังจนกระทั่งถึง ปัจจุบัน อันได้แก่ บริษัท เอส.บี. บรอดแคสต์ติ้ง มีเดีย จำกัด ร่วมกับบริษัท วาย ยู มีเดีย จำกัด ดำเนินงานภายในสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดระยอง บริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด

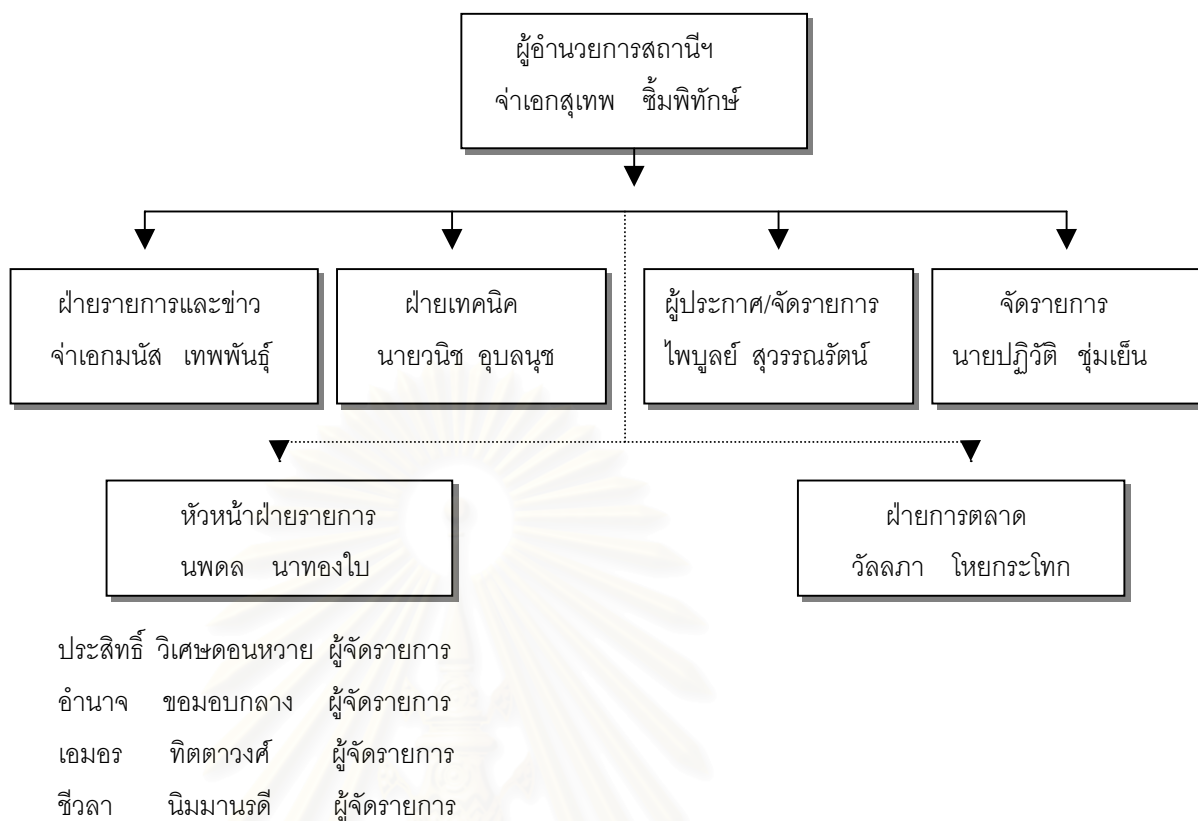
ดำเนินงานภายในสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดเชียงราย และสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ด

ซึ่งการดำเนินงานของบริษัทผู้สัมปทานเข้าเวลานั้น นอกจากจะมีจุดมุ่งหมายเพื่อผลประกอบการทางธุรกิจของบริษัทเป็นสำคัญแล้ว บริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด ที่ดำเนินการภายในสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดเชียงรายและจังหวัดร้อยเอ็ด ยังได้มีการดำเนินงานในรูปแบบ “วิद्यุชุมชน” ในนามของ “วิद्यุชุมชนร่วมด้วยช่วยกัน” ที่มีนโยบายในการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเป็นสำคัญด้วย แต่อย่างไรก็ตามแม้กลุ่มเป้าหมายของแต่ละสถานีจะเน้นที่ชุมชนในพื้นที่ ซึ่งก็รวมถึงเกษตรกรและชาวประมงที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก ตามนโยบายของการดำเนินกิจการสถานีวิทยุกระจายเสียงของกรมประมงก็ตาม แต่การให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมการเกษตรที่เอื้อประโยชน์กับเกษตรกรและชาวประมงจะมีมากน้อยเพียงใดนั้น ในแต่ละสถานีก็ยังคงมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเป้าหมาย นโยบาย และการบริหารจัดการองค์กร ซึ่งเป็นการบริหารและดำเนินงานร่วมกันระหว่างกรมประมงและบริษัทเอกชนผู้ได้รับสัมปทาน ผลของการศึกษาได้แสดงให้เห็นลักษณะโครงสร้างการบริหาร และการจัดการองค์กรของสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงในแต่ละสถานี ดังมีรายละเอียดดังนี้

สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดระยอง

สถานีวิทยุกระจายเสียงจังหวัดระยอง หรือชื่อย่อว่า สว.กม.1 ระยอง ตั้งอยู่ภายในศูนย์พัฒนาประมงทะเลอ่าวไทยฝั่งตะวันออก เลขที่ 9 หมู่ที่ 2 ต. เพ อ.เมือง จ. ระยอง ทำการออกอากาศกระจายเสียงระบบ FM ความถี่ 100.75 Mhz กำลังส่ง 1 กิโลวัตต์ ครอบคลุมพื้นที่ 8 จังหวัด ได้แก่ ระยอง จันทบุรี ตราด สมุทรปราการ ชลบุรี สระแก้ว และประจวบคีรีขันธ์

การบริหารและดำเนินงานภายในสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดระยอง แม้โครงสร้างกรรมสิทธิ์การเป็นเจ้าของคลื่นความถี่จะเป็นของกรมประมง แต่เนื่องจากการจัดตั้งสถานีเป็นไปในลักษณะการให้บริษัทผู้สัมปทานเป็นผู้ลงทุนก่อสร้างอาคารสถานีและจัดหาอุปกรณ์เครื่องส่งและห้องส่ง และจ่ายค่าตอบแทนเหมาจ่าย รวมทั้งค่าตอบแทนรายเดือนแก่สถานีทุกเดือน ทำให้โครงสร้างการเป็นเจ้าของ การควบคุมและบริหารปฏิบัติงานภายในสถานีแบ่งเป็น 2 ส่วน สามารถสรุปโครงสร้างสายงานบังคับบัญชาเป็นไปตามแผนภูมิที่ 4.4

แผนภูมิที่ 4.4 โครงสร้างสายงานบังคับบัญชาสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง จ.ระยอง

การบริหารจัดการองค์กรและดำเนินงาน แบ่งได้เป็น 2 ส่วน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1) ฝ่ายวิทยุกระจายเสียง กรมประมง จ. ระยอง

การดำเนินงานสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง จ. ระยอง ในส่วนของกรมประมงได้นำวัตถุประสงค์ที่คณะกรรมการบริหารสถานีกำหนดไว้ มาเป็นกรอบในการดำเนินงาน ซึ่งผู้อำนวยการสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดระยอง จำเริญสุเทพ ชัมพิตักษ์ ได้กล่าวว่า

“ คณะกรรมการบริหารได้วางวัตถุประสงค์ของสถานีเอาไว้แล้วอย่างชัดเจน ก็คือ เพื่อประโยชน์ทางการประมง ประโยชน์กับชาวประมง สถานีฯ จังหวัดระยองก็ได้ นำแนวทางดังกล่าวมาใช้ด้วยเช่นกัน ”

(จำเริญสุเทพ ชัมพิตักษ์, สัมภาษณ์ 25 ก.ย. 44)

และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ สถานีวิทยุกระจายเสียงจังหวัดระยองจึงกำหนด ผู้รับผิดชอบปฏิบัติงานภายในสถานีฯ ดังนี้

- 1) ผู้อำนวยการสถานีฯ ได้แก่ จำเอกสุเทพ ชี้มพิทักษ์ รับผิดชอบควบคุม ดูแลเจ้าหน้าที่สถานีให้ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับหรือคำสั่ง นโยบายและภารกิจตามที่คณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงกรมประมงมอบหมาย ควบคุมเวลาการออกอากาศ การบริหารงบประมาณ และการใช้จ่ายให้เป็นไปตามระเบียบและวัตถุประสงค์ของทางราชการ เป็นต้น
- 2) หัวหน้าฝ่ายรายการและข่าว ได้แก่ จำเอกมนัส เทพพันธ์ รับผิดชอบในการควบคุมรายการ การออกอากาศประจำวันของสถานี รวมทั้งรับผิดชอบจัดและผลิตรายการประมงสัมพันธ์
- 3) หัวหน้าฝ่ายเทคนิค ได้แก่ นายวณิช อุบลนุช รับผิดชอบควบคุม ดูแลรักษาเครื่องมือและอุปกรณ์วิทยุกระจายเสียง ระบบไฟฟ้าและโทรศัพท์ รวมทั้งทำหน้าที่เจ้าหน้าที่พัสดุ ดูแลการจัดหาการใช้และการเก็บรักษาอุปกรณ์เครื่องมือและวัสดุทางเทคนิค และรับผิดชอบการจัดและผลิตรายการประมงสัมพันธ์สลับกับจำเอกมนัส เทพพันธ์
- 4) ผู้ประกาศ ได้แก่ นายไพบูลย์ สุวรรณรัตน์ รับผิดชอบการจัดและผลิตรายการคุยเฟื่องเรื่องประมง รวมทั้งทำหน้าที่เปิด - ปิดสถานีฯ และปฏิบัติหน้าที่พนักงานขับรถยนต์ด้วย
- 5) เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ได้แก่ นายปฏิวัติ ชุ่มเย็น ซึ่งรับผิดชอบการจัดและผลิตรายการคุยเฟื่องเรื่องประมง รวมทั้งทำหน้าที่เปิด-ปิดสถานีฯ สลับกับนายไพบูลย์ สุวรรณรัตน์

ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กรมประมงแต่ละคน จะต้องรับผิดชอบภารกิจนอกเหนือจากงานในตำแหน่ง ซึ่งจำเอกสุเทพ ชี้มพิทักษ์ ผู้อำนวยการสถานีฯ ได้กล่าวว่า

“ เนื่องจากเรามีอัตรากำลังน้อย ดังนั้นก็ต้องทำงานกันหลายหน้าที่ นอกจากข้าราชการ 3 คนแล้ว ในส่วนของลูกจ้างชั่วคราวอย่างคุณไพบูลย์กับคุณปฏิวัติ เวลาที่เรารับสมัครเข้ามา เราจะดูลักษณะช่วงที่ว่างๆ ทักษะต่างๆ เพื่อคัดเลือกมาช่วยหาข่าวและจัดรายการได้ด้วย ”

2) บริษัทผู้สัมปทาน

ในส่วนการดำเนินงานในระยะแรก บริษัทผู้สัมปทานคือบริษัท ยูไนเต็ด คอมมูนิเคชั่น อินด์สตรี้ (เนทเวอร์ค) มหาชน ได้มอบอำนาจให้นายสมบุญ อุดมผลกุล เข้าเวลาดำเนินรายการโฆษณาและบริหารธุรกิจของทางสถานีฯ ในนาม บริษัท เอส.บี. บรอดแคสต์ติ้ง มีเดีย จำกัด ซึ่งบริษัท เอส.บี. บรอดแคสต์ติ้ง มีเดีย จำกัด รับผิดชอบดูแลด้านการผลิต และได้ว่าจ้างบริษัท วาย.ยู.มีเดีย จำกัด รับผิดชอบดูแลด้านการตลาด

วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานนอกจากเพื่อผลประกอบการทางธุรกิจแล้ว ยังได้กำหนดนโยบายบริหารสถานีฯ เพื่อสังคม เพื่อสิ่งแวดล้อม และผลิตรายการวิทยุให้มีคุณภาพให้ผู้ฟังได้รับประโยชน์สูงสุด ดังเช่นที่คุณวัลลภา ไหยกระโทก เจ้าหน้าที่ฝ่ายการตลาด บริษัท เอส.บี. บรอดแคสต์ติ้ง มีเดีย จำกัด ได้กล่าวถึงเป้าหมายการดำเนินงานของบริษัทว่า

“ นอกจากสร้างความบันเทิงเพื่อให้สถานีฯ เป็นที่นิยมของคนฟังแล้ว เราก็พยายามสอดแทรกความรู้ในรายการด้วย ซึ่งก็จะเป็นความรู้ที่เกี่ยวกับการใช้ชีวิตประจำวัน ตาม lifestyle ของกลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย เช่น เรื่องสุขภาพ เรื่องของแม่บ้านการถนอมอาหาร เรื่อง IT ”

(วัลลภา ไหยกระโทก, สัมภาษณ์ 20 ม.ค. 45)

นอกจากนโยบายของบริษัทฯ แล้ว ในส่วนกรมประมงก็ยังได้มีการมอบกรอบนโยบายตามวัตถุประสงค์ของกรมประมงให้กับบริษัทฯ ไว้ด้วยเช่นกัน โดยจำเอกสุเทพ ชิมพิทักษ์ ผู้อำนวยการสถานีฯ ได้กล่าวว่า

“ ในส่วนของการจัดและเวลาในช่วงต่างๆ ทางเราก็พยายามชี้แจงให้เจ้าหน้าที่บริษัทพยายามสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับเรื่องของการเกษตร การประมง เพื่อให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของสถานีฯ ที่เราก่อตั้งขึ้นมา รวมทั้งเพื่อรองรับมาตรา 40 ที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนๆ อย่าง แต่เขาจะทำแค่ไหนเราไปก้าวก้าวเขาไม่ได้ เขาเป็นธุรกิจด้วย ”

(จำเอกสุเทพ ชิมพิทักษ์, สัมภาษณ์ 25 ก.ย. 44)

การดำเนินงานของบริษัท เอส.บี. บรอดแคสต์ติ้ง มีเดีย จำกัด ประกอบด้วยบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการบริหารและผลิตรายการ ดังนี้

- 1) นางสาววัลลภา โหยงระโทก ฝ่ายการตลาด
- 2) นายนพดล นาทองใบ หัวหน้าฝ่ายรายการ และจัดรายการ Y.U.Radio ช่วง Y. U. life song nice music
- 3) นายประสิทธิ์ วิเศษดอนหวาย ผู้จัดรายการ Y.U.Radio ช่วง Y. U. music joy project
- 4) นายอำนาจ ขอมอบกลาง ผู้จัดรายการลูกทุ่ง S . B. รายการ Y.U.Radio ช่วง Y.U. love story
- 5) นางสาวเอมอร ทิพย์ดาวงศ์ ผู้จัดรายการ Y.U.Radio ช่วง Y.U. music in love
- 6) นางสาวชีวลา นิมมานรดี ผู้จัดรายการ Y . U . Radio ช่วง Y.U. life style

นอกจากนี้ยังมีผู้จัดรายการที่ถ่ายทอดเชื่อมโยงสัญญาณจากสำนักข่าว ไอเอ็นเอ็น คลื่นความถี่ 99.5 MHz ได้แก่ บุญฤตม จิตรดอน และ อนันยา ตั้งใจตรง ผู้จัดรายการทันเหตุบ้านทันสถานการณ์เมือง ที่ดำเนินงานโดยสำนักข่าว ไอเอ็นเอ็น และจากการถ่ายทอดข่าวจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

ในการปฏิบัติงานภายในสถานีฯ นั้น เจ้าหน้าที่กรมประมงมีห้องทำงานแยกเป็นสัดส่วนจากเจ้าหน้าที่บริษัท แต่จะใช้ห้องบันทึกเสียงและส่งกระจายเสียงร่วมกัน เพื่อจัดรายการใน ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน สำหรับบรรยากาศในการทำงานนั้น เจ้าหน้าที่กรมประมงจะอยู่ประจำที่สถานีฯ ตามวันและเวลาราชการ ยกเว้นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบจัดรายการในช่วงเช้าหรือในวันหยุด ในขณะที่เจ้าหน้าที่บริษัทจะอยู่ประจำที่สถานีฯ เนื่องจากนอกจากจะเป็นสถานที่ทำงานแล้ว ในชั้นบนของอาคารสถานีฯ ยังเป็นที่พักของเจ้าหน้าที่บริษัท อีกด้วย โดยการเปิดและปิดสถานีนั้น ตามระเบียบกรมประมงได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่กรมประมงเป็นผู้ควบคุม แต่ในการปฏิบัติงานนั้นผู้ทำหน้าที่เปิดปิดสถานีคือ เจ้าหน้าที่จากบริษัทเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง

นอกจากโครงสร้างการควบคุมและการปฏิบัติงานภายในสถานียฯ แล้ว ตามเงื่อนไขสัมปทานยังกำหนดโครงสร้างทางด้านรายได้ของกรมประมงอีกด้วย กล่าวคือ นอกจากจะได้รับเงินงบประมาณแผ่นดิน เพื่อให้เป็นค่าจ้างเงินเดือนข้าราชการและพนักงานแล้ว ยังได้รับเงินค่าเช่าสถานียฯ เป็นรายเดือน จำนวน 80,000 บาท และค่าปฏิบัติงานล่วงเวลาในการจัดรายการของเจ้าหน้าที่กรมประมงจากบริษัท เอส.บี. บรอดแคสต์ติ้ง มีเดีย จำกัด อีกด้วย โดยเงินรายได้จากค่าเช่าสถานียฯ จะต้องนำส่งกระทรวงการคลังตามระเบียบปฏิบัติ ร้อยละ 50 ส่วนอีกร้อยละ 50 สถานียฯ สามารถนำมาเป็นค่าใช้จ่ายด้านต่างๆ ได้ ซึ่งจำเอกสุเทพ ชีมพิทักษ์ ผู้อำนวยการสถานียฯ ได้กล่าวถึงการใช้จ่ายของสถานียฯ ว่า

“ ค่าเช่าสถานียฯที่บริษัทจะต้องจ่ายให้กรมประมงเดือนละ 80,000 บาท เงินค่าเช่าเวลาต้องเข้ากรมบัญชีกลางครึ่งหนึ่ง เข้าทางกรมประมงครึ่งหนึ่ง ส่วนการจะเบิกไปใช้ซื้อวัสดุครุภัณฑ์ต่างๆ ก็ตามขั้นตอนการเบิกจ่ายของกรมประมง เราไม่ได้บริหารงานเองในเรื่องการเงิน ”

(จำเอกสุเทพ ชีมพิทักษ์, สัมภาษณ์ 25 ก.ย. 44)

ในส่วนการดำเนินงานทางด้านรายได้ของบริษัท เอส.บี. บรอดแคสต์ติ้ง มีเดีย จำกัด ซึ่งมีนโยบายในการผลิตรายการออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดระยองในส่วนที่รับผิดชอบเองทั้งหมด จึงมีรายได้หลักจากการโฆษณาสินค้า ซึ่งมีการนำเสนอในหลายลักษณะ อาทิ สินค้าอุปถัมภ์ข่าว , สินค้าอุปถัมภ์รายการ , สินค้าอุปถัมภ์สารคดีสั้น , สินค้าอุปถัมภ์สารคดีท่องเที่ยว , สินค้าอุปถัมภ์คำขวัญ , สินค้าสนับสนุน Program Activity , สินค้าอุปถัมภ์จึงเกิดรายการ เป็นต้น

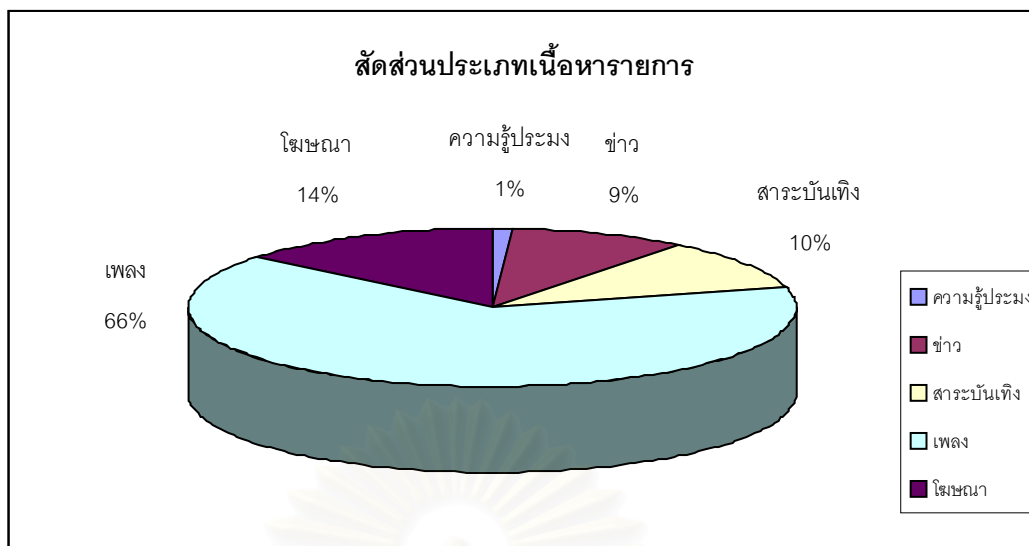
สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดระยอง ได้มีการจัดสรรเวลาในการออกอากาศรายการที่ผลิตโดยกรมประมงและบริษัทเอส.บี.บรอดแคสต์ติ้ง มีเดีย จำกัด ตามตารางที่ 4.2 แสดงเวลาออกอากาศรายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดระยอง ดังนี้

วัน เวลา	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์	เสาร์	อาทิตย์
05.00-06.00	คุยเฟื่องเรื่องประมง						
06.00-07.00	ทันเหตุบ้านทันสถานการณ์เมือง						
07.00-07.30	ถ่ายทอดข่าวกรมประชาสัมพันธ์						
07.30-09.00	Y.U. LOVE STORY						
09.00-12.00	Y.U.MUSIC IN LOVE						
12.00-13.00	ประมงสัมพันธ์						
13.00-16.00	ลูกทุ่ง S.B.						
16.00-19.00	Y.U. LIFE SONG NICE MUSIC						
19.00-19.30	ถ่ายทอดข่าวจากกรมประชาสัมพันธ์						
19.30-22.30	Y.U. LIFESTYLE						
20.30-24.00	Y.U. MUSIC JOY PROJECT						

ตารางที่ 4.2 แสดงเวลาออกอากาศรายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง จ.ระยอง

ผลการวิเคราะห์รายการที่ออกอากาศทั้งหมดของสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง จังหวัดระยอง สามารถจำแนกสัดส่วนประเภทเนื้อหารายการได้เป็น 5 ประเภทดังนี้

- 1) ประเภทความรู้การประมง ร้อยละ 1
- 2) ประเภทข่าว ร้อยละ 9
- 3) ประเภทสาระบันเทิง ร้อยละ 10
- 4) ประเภทเพลง ร้อยละ 66
- 5) ประเภทโฆษณา ร้อยละ 14

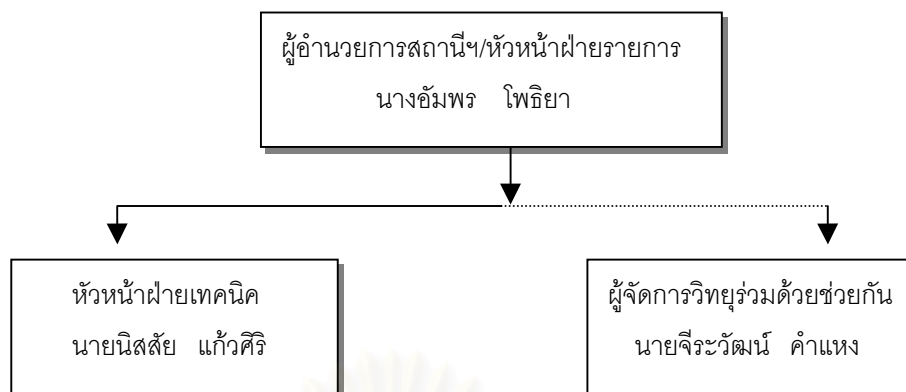

แผนภูมิที่ 4.5 แสดงสัดส่วนประเภทเนื้อหารายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงจังหวัดระยอง

สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ด

สถานีวิทยุกระจายเสียงจังหวัดร้อยเอ็ด หรือชื่อย่อว่า สว.กม.2 ร้อยเอ็ด ตั้งอยู่ภายในศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดร้อยเอ็ด เลขที่ 217 หมู่ที่ 5 ถ.แจ้งสนิท อ.ธวัชบุรี จ.ร้อยเอ็ด ทำการออกอากาศกระจายเสียงระบบ FM ความถี่ 100.25 MHz กำลังส่ง 1 กิโลวัตต์ ครอบคลุมพื้นที่ 6 จังหวัด ได้แก่ ร้อยเอ็ด มหาสารคาม กาฬสินธุ์ ยโสธร สุรินทร์ และมุกดาหาร ซึ่งคลื่นความถี่ 100.25 MHz นี้ไม่ใช่คลื่นความถี่ที่ได้รับการอนุมัติจากกรมไปรษณีย์โทรเลขตั้งแต่ต้น แต่เนื่องจากสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงใช้เวลาในการการดำเนินงานก่อสร้างถึง 8 ปี กรมไปรษณีย์โทรเลขจึงอนุมัติคลื่นความถี่ที่จัดสรรให้สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ดในตอนแรกคือ 101 MHz ให้กับสถานีวิทยุกระจายเสียง อ.ส.ม.ท. และในภายหลังจึงได้จัดสรรคลื่นความถี่ 101.6 MHz ให้กรมประมงแทน แต่เมื่อทำการออกอากาศปรากฏว่าคลื่นวิทยุกระจายเสียงความถี่ 101.6 MHz ไปรบกวนคลื่นโทรทัศน์ จึงต้องมีการสำรวจหาคลื่นใหม่ซึ่งก็คือ 100.25 MHz ที่ใช้ออกอากาศเผยแพร่ในปัจจุบัน

การบริหารและดำเนินงานภายในสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งมีโครงสร้างกรมสิทธิการเป็นเจ้าของคลื่นความถี่ และโครงสร้างการควบคุม บริหารและปฏิบัติงานภายในสถานี แบ่งเป็น 2 ส่วนเช่นเดียวกับจังหวัดระยอง ซึ่งสามารถสรุปโครงสร้างสายงานบังคับบัญชา ดังแผนภูมิที่ 4.6

- ชุมพล	วงษ์บุญ	ผู้จัดรายการ
- วราพงษ์	พันธ์ศิลา	ผู้จัดรายการ
- นิรชา	บุญตะนัย	ผู้จัดรายการ
- สุมินา	แสนยศ	ผู้จัดรายการ
- นัฐกานต์	เข็มเงิน	ผู้จัดรายการ
- พัชรินทร์	ฟองลม	ผู้จัดรายการ
- วัชรินทร์	ขจรวงศ์	ผู้จัดรายการ
- ธวัชชัย	กฤตยารกุล	ผู้จัดรายการ
- ทองสุข	โพนเงิน	ผู้จัดรายการ
- พัชฟ้า	ผิวขาว	ผู้จัดรายการ

แผนภูมิที่ 4.6 โครงสร้างสายงานบังคับบัญชาสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง จ.ร้อยเอ็ด

การบริหารจัดการองค์กรและการดำเนินงานสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ด แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ฝ่ายวิทยุกระจายเสียง กรมประมง จ. ร้อยเอ็ด

ในส่วนการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่กรมประมง ได้นำวัตถุประสงค์ที่คณะกรรมการบริหารสถานี กำหนดไว้มาเป็นกรอบในการดำเนินงานเช่นกัน และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ดจึงกำหนดผู้รับผิดชอบปฏิบัติงานภายในสถานี ดังนี้

- 1) ผู้อำนวยการสถานีฯ และหัวหน้าฝ่ายรายการและข่าว ได้แก่ นางอัมพร โพธิยา เจ้าหน้าที่งานประมง 5 รวมทั้งรับผิดชอบการผลิตและดำเนินรายการประมงสัมพันธ์ ออกอากาศเวลา 19.30 – 20.30 น.
- 2) หัวหน้าฝ่ายเทคนิค ได้แก่ นายนิสสัย แก้วศิริ เจ้าหน้าที่สื่อสาร 5 รับผิดชอบการผลิตและดำเนินรายการประมงสัมพันธ์ ออกอากาศเวลา 12.00 – 13.00 น.
- 3) พนักงานขับรถยนต์ ได้แก่ นายประสบ โพธิเจริญ รับผิดชอบงานอื่นตามที่รับมอบหมาย

โดยเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในแต่ละช่วงจะเป็นผู้ผลิตและควบคุมเสียงเอง ซึ่งนางอัมพร โพธิยา ผู้อำนวยการสถานีฯ และผู้จัดรายการได้กล่าวถึงภารกิจที่รับผิดชอบว่า

“ มีข้าราชการ 2 คนในตอนนี้อย่างนี้ การจัดรายการจะแบ่งกันไปเลย ช่วงเที่ยงคุณนิสสัยจะรับไป ผลิตรายการเอง ควบคุมเสียงเอง นอกจากงานตามตำแหน่งหน้าที่หัวหน้าฝ่ายเทคนิค และถ้ามีงานข่าวบางครั้งก็ต้องออกไปหาข่าวด้วย เช่นเดียวกับเราคือเป็นผู้ดำเนินการสถานีฯ ก็ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามตำแหน่ง และถ้ามีงานข่าวก็ต้องออกไปด้วยเช่นกัน คือเราเหมือนทำงาน 2 ด้าน ทั้งในนามกรมประมง และในนามของประชาสัมพันธ์ของกรมประชาสัมพันธ์ ถือว่าเป็นหน้าที่ของสื่อที่ต้องรายงานความเคลื่อนไหวที่น่าสนใจของจังหวัด ส่วนการจัดรายการนั้นก็รับผิดชอบช่วง 19.30 – 20.30 น. โดยควบคุมเสียงเอง ผลิตรายการ ทำสคริปต์เองหมดเหมือนกัน ”

(อัมพร โพธิยา, สัมภาษณ์ 25 ก.ย. 44)

นอกจากเจ้าหน้าที่กรมประมงแล้ว ยังมีเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการอื่นในจังหวัดร้อยเอ็ดได้เข้ามาช่วยผลิตรายการประมงสัมพันธ์ ออกอากาศในวันเสาร์และอาทิตย์ด้วย โดยนางอัมพร โพธิยา ผู้อำนวยการสถานีฯ ได้กล่าวถึงรายการที่จัดโดยหน่วยงานราชการอื่นๆ ว่า

“ เวลาของกรมประมงในวันเสาร์อาทิตย์นั้นเราได้ให้หน่วยงานราชการอื่นๆ ในจังหวัดถึง 8 หน่วยงานเข้ามาจัด หน่วยงานละ 30 นาที ซึ่งเราก็คิดว่าเป็นผลดีกับคนฟัง จะได้รับรู้ในส่วนของสิ่งที่ใกล้ตัวด้วย สิ่งที่เป็นประโยชน์กับเขา ”

(อัมพร โพธิยา, สัมภาษณ์ 25 ก.ย. 44)

หน่วยงานราชการในจังหวัดร้อยเอ็ดที่เข้ามาผลิตรายการ จำนวน 8 หน่วยงาน ดังนี้

สำนักงานเกษตรจังหวัดร้อยเอ็ด	ดำเนินรายการเกษตรร้อยเอ็ดพบประชาชน
กลุ่มรักษ์เพื่อน	ดำเนินรายการรักษ์เพื่อน
สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้งประจำ จ.ร้อยเอ็ด	ดำเนินรายการ ก.ก.ต.ร้อยเอ็ดพบประชาชน
สำนักงานประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด	ดำเนินรายการข่าวสารการประถมศึกษา
สำนักงานประกันสังคมจังหวัดร้อยเอ็ด	ดำเนินรายการก้าวไปกับประกันสังคม
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด	ดำเนินรายการสุขภาพดีมีสุข
สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทจังหวัดร้อยเอ็ด	ดำเนินรายการก้าวไปกับ ร.พ.ช.
สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดร้อยเอ็ด	ดำเนินรายการพัฒนาพาชื่น

2) บริษัทผู้สัมปทาน

ในการบริหารและดำเนินงานในระยะแรก บริษัท ยูไนเต็ด คอมมูนีเคชั่น อินดัสตรี (เนทเวอร์ค) มหาชน ซึ่งเป็นบริษัทผู้ได้รับสัมปทาน ได้มอบอำนาจให้นายสมบุญฤทธิ์ อุดมผลกุล เจ้าของบริษัท เอส.บี. บรอดแคสต์ติ้ง มีเดีย จำกัด เป็นผู้เช่าเวลาดำเนินรายการ โฆษณา และบริหารธุรกิจแทน โดยบริษัท เอส.บี. ๙ รับผิดชอบด้านการผลิตรายการ ส่วนการโฆษณา และการตลาด ได้ว่าจ้างบริษัท วาย.ยู. มีเดีย จำกัด เป็นผู้รับผิดชอบ ตั้งแต่เริ่มจัดตั้งสถานี ฯ ในปี พ.ศ. 2540 จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2543 ได้มีการเปลี่ยนตัวบริษัทผู้เช่าเวลาดำเนินการมาเป็นบริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทในกลุ่มของบริษัท ยูไนเต็ด คอมมูนีเคชั่น อินดัสตรี (เนทเวอร์ค) มหาชน โดยเข้ามาดำเนินการในนาม “วิทยุชุมชนร่วมด้วยช่วยกัน”

การบริหารงานในส่วนภูมิภาคจะรับนโยบายมาจากส่วนกลาง ดำเนินงานในรูปแบบวิทยุชุมชนร่วมด้วยช่วยกันโดยมีการปรับให้เข้ากับท้องถิ่น ซึ่งนอกจากมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานเพื่อผลประกอบการทางธุรกิจแล้ว ยังให้ความสำคัญกับการเป็นสถานีวิทยุชุมชนที่เน้นการนำเสนอเรื่องราวและข่าวสารเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ดังที่ผู้จัดการฯ นายจีระวัฒน์ คำแหง กล่าวว่

“ เราใช้รูปแบบของวิทยุร่วมด้วยช่วยกันแบบที่กรุงเทพฯ คือเน้นเรื่องของชุมชนของท้องถิ่น ให้เขารู้สึกว่าเป็นสถานีวิทยุฯ ของพวกเขา ก็จะเป็นการรายงานข่าว สถานการณ์ เรื่องที่น่าสนใจที่เป็นประโยชน์ของชาวบ้านในด้านต่างๆ ”

(จีระวัฒน์ คำแหง , สัมภาษณ์ 2 ต .ค. 45)

ในการดำเนินงานของบริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด ประกอบด้วยบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้าน
ผลิตรายการ ดังนี้

1	จีระวัฒน์	ตำแหน่ง	ผู้จัดการสถานีวิทยุร่วมด้วยช่วยกัน จ.ร้อยเอ็ด
2	ชุมพล	วงษ์บุญ	ผู้จัดรายการ
3	นิรชา	บุญตะนัย	ผู้จัดรายการ
4	วรารวงษ์	พันธ์ศิลา	ผู้จัดรายการ
5	สุมิณา	แสนยศ	ผู้จัดรายการ
6	นัฐกานต์	เข็มเงิน	ผู้จัดรายการ
7	พัชรินทร์	พองลม	ผู้จัดรายการ
8	วัชรินทร์	ขจรวงศ์	ผู้จัดรายการ
9	ธวัชชัย	กฤตยารวกุล	ผู้จัดรายการ
10	ทองสุข	โพนเงิน	ผู้จัดรายการ
11	พัชฟ้า	ผิวขาว	ผู้จัดรายการ

นอกจากนี้ยังมีผู้จัดรายการที่ถ่ายทอดเชื่อมโยงสัญญาณจากสำนักข่าวไอเอ็นเอ็น ได้แก่
พรชัย วีระณรงค์ และชาญวิทย์ อร่ามฤทธิ์ ผู้จัดรายการร่วมด้วยช่วยกัน และผู้รายงานข่าว
ต้นชั่วโมง และข่าวที่ถ่ายทอดเชื่อมโยงสัญญาณจากกรมประชาสัมพันธ์

ในการปฏิบัติงานนั้นได้มีการจัดสรรพื้นที่ของสถานีฯ ให้เป็นห้องทำงานของเจ้าหน้าที่ของ
กรมประมง ห้องทำงานของบริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด ห้องส่งกระจายเสียงและห้องควบคุมที่ใช้
งานร่วมกัน ภายในอาคารสถานีฯ สำหรับบรรยากาศในการทำงานภายในสถานีนั้น เจ้า
หน้าที่กรมประมงจะอยู่ปฏิบัติราชการประจำที่สถานีฯ ตามเวลาราชการ ยกเว้นกรณีมีงานนอก
สถานที่หรือผู้ที่มีหน้าที่จัดรายการนอกเวลาราชการ ในขณะที่เจ้าหน้าที่บริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด
ที่ดำเนินรายการในรูปแบบวิทยุชุมชนร่วมด้วยช่วยกัน นั้น นอกจากผู้รับผิดชอบเปิด - ปิดสถานี
และเครื่องส่งแล้ว เจ้าหน้าที่คนอื่นจะผลัดเปลี่ยนกันเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ภายในสถานีตามหน้าที่
และเวลาที่ได้รับมอบหมาย โดยจะมีเจ้าหน้าที่ประจำตลอดเวลาที่สถานีฯ ออกอากาศ เพื่อรับ
โทรศัพท์จากประชาชนและประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ กรณีเกิดปัญหาเร่งด่วน ตามรูปแบบ
ของวิทยุร่วมด้วยช่วยกัน ส่วนการเปิดและปิดสถานีนั้นตามระเบียบกรมประมง ได้กำหนดให้เป็น
หน้าที่ของเจ้าหน้าที่กรมประมง แต่ในทางปฏิบัตินั้นจะมีเจ้าหน้าที่บริษัทเป็นผู้รับผิดชอบ

นอกจากโครงสร้างการควบคุมและการปฏิบัติงานภายในสถานี่ฯ แล้ว ตามเงื่อนไข สัมปทานยังกำหนดโครงสร้างทางด้านรายได้ของสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง จ. ร้อยเอ็ด เช่นกัน กล่าวคือ นอกจากจะได้รับเงินงบประมาณแผ่นดิน เพื่อใช้เป็นค่าจ้างเงินเดือนข้าราชการ และพนักงานแล้ว ยังได้รับเงินค่าเช่าสถานี่ฯ เป็นรายเดือน จำนวน 70,000 บาท และค่าปฏิบัติงานล่วงเวลาในการจัดรายการของเจ้าหน้าที่กรมประมงจากบริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด โดยมีระเบียบการใช้จ่ายเงินรายได้เช่นเดียวกับสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง จังหวัดระยอง

ในส่วนการดำเนินงานทางด้านรายได้บริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด จ. ร้อยเอ็ด ซึ่งมีนโยบายในการผลิตรายการออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ดในส่วนที่รับผิดชอบเองทั้งหมด จึงมีรายได้หลักจากการโฆษณาสินค้า ซึ่งมีการนำเสนอในหลายลักษณะ อาทิ สินค้าอุปถัมภ์ชาว , สินค้าอุปถัมภ์รายการ , สินค้าอุปถัมภ์สารคดีสั้น , สินค้าอุปถัมภ์สารคดีท่องเที่ยว , สินค้าอุปถัมภ์คำขวัญ , สินค้าสนับสนุน Program Activity , สินค้าอุปถัมภ์จิงเกิ้ลรายการ เป็นต้น

สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ด ได้มีการจัดสรรเวลาในการออกอากาศรายการที่ผลิตโดยกรมประมงและบริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด ตามตารางที่ 4.3 แสดงเวลาออกอากาศรายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ด ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

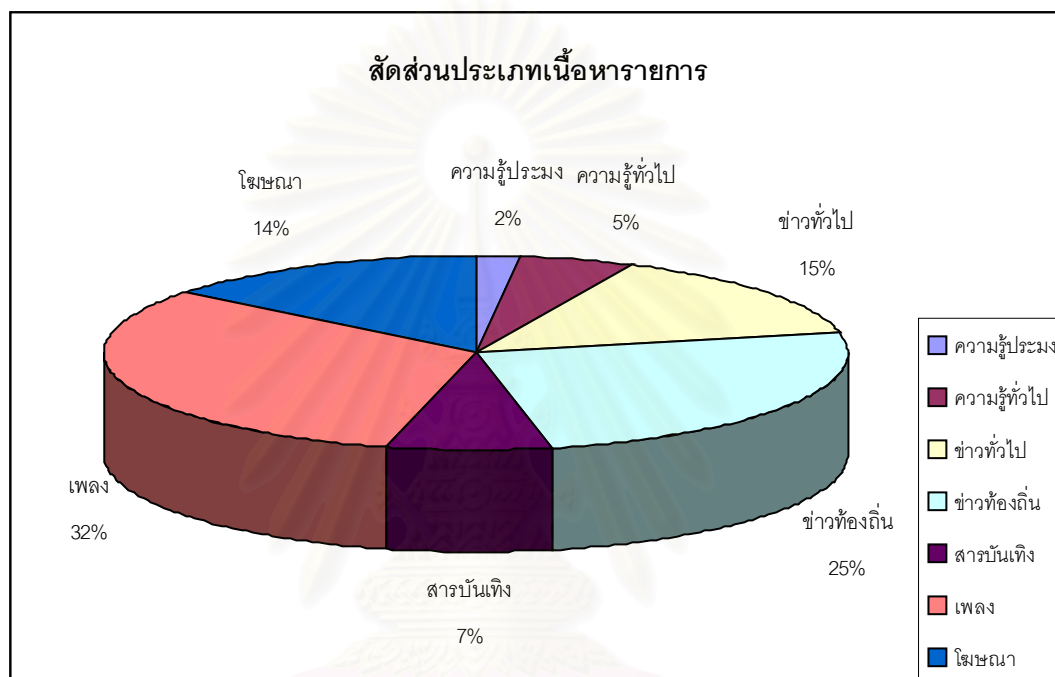
เวลา	วัน	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์	เสาร์	อาทิตย์
05.00 – 07.00	ร่วมด้วยช่วยกัน							City radio
07.00 – 07.30	ถ่ายทอดข่าว							
07.30 – 08.00	ร่วมด้วยช่วยกัน						ผู้นำพบประชาชน	City radio
08.00 – 12.00							สุขภาพดีกับเวที อ.ส.ม.	
12.00 – 12.30	ประมงสัมพันธ์						เกษตรร้อยเอ็ดพบประชาชน	ข่าวการประถมศึกษา
12.30 – 13.00							รักษ์เพื่อน	สุขภาพดีมีสุข
13.00 – 16.00	ร่วมด้วยช่วยกัน						ทำชุมชนให้น่าอยู่	City radio
16.00 – 19.00	City radio							
19.00 – 19.30	ถ่ายทอดข่าว							
19.30 – 20.00	ประมงสัมพันธ์						กกด.ร้อยเอ็ดพบประชาชน	ก้าวไปกับ ร.พ.ช.
20.00 – 20.30							ก้าวไปกับประกันสังคม	พัฒนาพาชน
20.30 – 24.00	City radio							

ตารางที่ 4.3 แสดงเวลาออกอากาศรายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ด

ผลการวิเคราะห์รายการที่ออกอากาศทั้งหมดของสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ด สามารถจำแนกสัดส่วนประเภทเนื้อหารายการได้เป็น 5 ประเภทดังนี้

1	ประเภทความรู้	แบ่งเป็น
-	ความรู้การประมง	ร้อยละ 2
-	ความรู้ทั่วไป	ร้อยละ 5

2	ประเภทข่าว	แบ่งเป็น
	- ข่าวทั่วไป	ร้อยละ 15
	- ข่าวท้องถิ่น	ร้อยละ 25
3	ประเภทสารบันเทิง	ร้อยละ 7
4	ประเภทเพลง	ร้อยละ 32
5	ประเภทโฆษณา	ร้อยละ 14

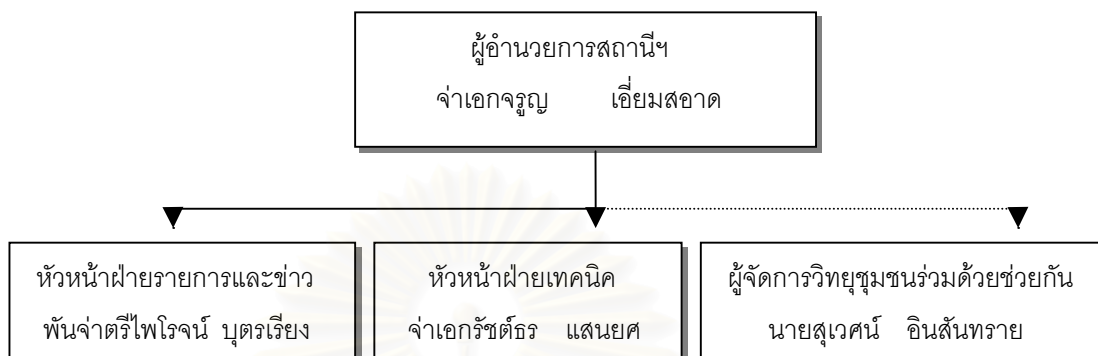
แผนภูมิที่ 4.7 แสดงสัดส่วนประเภทเนื้อหารายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ด

สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดเชียงราย

สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดเชียงราย หรือชื่อย่อว่า สว.กม. 3 เชียงราย ตั้งอยู่ภายในสถานีประมงน้ำจืดเชียงราย บ้านปงหลวง ต. เวียงชัย อ. เวียงชัย จ. เชียงราย ทำการออกอากาศกระจายเสียงระบบ FM ความถี่ 103 MHz กำลังส่ง 1 กิโลวัตต์ ครอบคลุมพื้นที่ 5 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย พะเยา เชียงใหม่ ลำปาง และน่าน

การบริหารและดำเนินงานภายในสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดเชียงราย ซึ่งมีโครงสร้างกรมสิทธิ์การเป็นเจ้าของคลื่นความถี่เป็นของกรมประมง โดยมีโครงสร้างการควบคุม

บริหารและปฏิบัติงานภายในสถานีฯ แบ่งเป็น 2 ส่วนเช่นเดียวกับจังหวัดระยองและร้อยเอ็ด ซึ่งสามารถสรุปโครงสร้างสายงานบังคับบัญชาเป็นไปตามแผนภูมิที่ 4.8

- นงลักษณ์ สุวรรณพงษ์ ผช.ผจก.
- เรณู วงศ์สุวรรณ หน.ชุดรายการ1
- เนตรทราย จินะราชหน.ชุดรายการ2
- ไชยวุฒิ บุญชู กิจกรรมพิเศษ
- ศุภกิจ ใจจุมปา ฝ่ายเทคนิค
- ธนสิน คงยุทธ ฝ่ายเทคนิค
- ภูมิใจ ชัยศิริ ฝ่ายเทคนิค
- วาสนา เจริญแสงเพชร ฝ่ายสนับสนุน
- อวิกา ใจเอื้อ ฝ่ายสนับสนุน
- วิกานดา มุลวงศ์ ฝ่ายการตลาด

แผนภูมิที่ 4.8 โครงสร้างสายงานบังคับบัญชาสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง จ. เชียงราย

การบริหารจัดการองค์กรและดำเนินงานของสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัด เชียงราย แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1) ฝ่ายวิทยุกระจายเสียง กรมประมง จ.เชียงใหม่

ในส่วนการดำเนินงานของกรมประมง ได้นำวัตถุประสงค์ที่คณะกรรมการบริหาร สถานีฯ กำหนดไว้มาเป็นกรอบในการดำเนินงานเช่นกัน และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ สถานีวิทยุกระจายเสียงจังหวัดเชียงใหม่จึงกำหนดผู้รับผิดชอบปฏิบัติงานภายในสถานีฯ ดังนี้

- 1) ผู้อำนวยการสถานีฯ ได้แก่ จ่าเอกจรรยา เอี่ยมสะอาด เจ้าหน้าที่สื่อสาร 5 มีหน้าที่ควบคุมดูแลให้การดำเนินรายการของสถานีฯ เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเป็นไปตามกฎระเบียบว่าด้วยการส่งวิทยุกระจายเสียงของทางราชการ
- 2) ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานีฯ และหัวหน้าฝ่ายรายการและข่าว ได้แก่ พันจ่าตรีไพโรจน์ บุตรเรียง เจ้าหน้าที่สื่อสาร 4 มีหน้าที่ดูแลให้การดำเนินรายการประจำวันเป็นไปด้วยความเรียบร้อย นอกจากนี้ยังรับผิดชอบการผลิตและดำเนินรายการรอบทิศประมงไทย
- 3) หัวหน้าฝ่ายเทคนิค ได้แก่ จ่าเอกรัชต์ธร แสนยศ พนักงานวิทยุและทัศนศึกษา ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบด้านเครื่องส่งกระจายเสียง บำรุงรักษาเครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ของสถานีฯ ให้พร้อมใช้ในราชการ รวมทั้งเป็นเจ้าหน้าที่พัสดุประจำสถานีฯ ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง และรับผิดชอบผลิตและดำเนินรายการประมงสัมพันธ์
- 4) พนักงานขับรถยนต์ ได้แก่ นายสุนทร คิดอ่าน ปฏิบัติหน้าที่ขับรถยนต์ของสถานีฯ และงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

นอกจากการปฏิบัติภารกิจตามตำแหน่งหน้าที่แล้ว ในกรณีที่มีภารกิจนอกสถานที่ เจ้าหน้าที่ของกรมประมงก็ต้องออกไปปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์หน่วยงานด้วย โดยจ่าเอกจรรยา เอี่ยมสะอาด ผู้อำนวยการสถานีฯ ได้กล่าวถึงการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ดังกล่าวว่า

“ นอกจากจัดรายการ ทำงานตามหน้าที่แล้วก็ยังมีไปทำข่าวนอกสถานที่ ไปประชุม งานทุกอย่างเกี่ยวกับประชาสัมพันธ์หน่วยงานก็ต้องไป อย่างในภาคเหนือเนี่ย ใครเชิญไปที่ต้องไปและก็ต้องตอบคำถามของกรมประมงได้ด้วย ”

(จ่าเอกจรรยา เอี่ยมสะอาด, สัมภาษณ์ 25 ก.ย. 44)

ในการผลิตรายการของกรมประมงนั้นจะมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน 2 คน ทำหน้าที่จัดรายการ 1 คนและอีก 1 คนควบคุมเสียง โดยเจ้าหน้าที่ที่จัดรายการนั้นสามารถสลับเวลาในการจัดรายการกันได้ ซึ่งจ่าเอกจรรยา เอี่ยมสะอาด ผู้อำนวยการสถานีฯ ได้กล่าวว่า

“ เวลาทำรายการก็ต้องเป็นคู่กัน คนคุมเครื่องหนึ่ง คนจัดรายการอีกหนึ่ง จะต้องมาเป็นประจำตามเวลา แต่ว่าอาจมีการปรับกันได้ เช่นจัดตอนตี 5 มา 2 อาทิตย์แล้ว

บอกว่าไม่ไหวแล้ว เราก็ปรับให้อีกคนหนึ่งมาจัดแทนกันได้ ทั้งนี้เจ้าหน้าที่กรมประมง จะต้องจัดแทนกันได้ ”

(จำเอกจรรยา เขียมสะอาด, สัมภาษณ์ 25 ก.ย. 44)

2) บริษัทผู้สัมปทาน

ในการบริหารและดำเนินงานของบริษัทผู้สัมปทานในระยะแรก บริษัท ยูไนเต็ด คอมมูนีเคชั่น อินดัสตรี (เนทเวอร์ค) มหาชน ซึ่งเป็นบริษัทผู้ได้รับสัมปทาน ได้มอบอำนาจให้นายสมบุญ อุดมผลกุล เจ้าของบริษัท เอส.บี. บรอดแคสต์ติ้ง มีเดีย จำกัด เป็นผู้เช่าเวลาดำเนินรายการโฆษณา และบริหารธุรกิจแทน โดยบริษัท เอส.บี. บรอดแคสต์ติ้ง มีเดีย จำกัด รับผิดชอบด้านการผลิตรายการ ส่วนการโฆษณา และการตลาด ได้ว่าจ้างบริษัท วาย.ยู. มีเดีย จำกัด เป็นผู้รับผิดชอบ ตั้งแต่เริ่มจัดตั้งสถานี ฯ ในปี พ.ศ. 2540 จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2543 ได้มีการเปลี่ยนตัวบริษัทผู้เช่าเวลาดำเนินการมาเป็นบริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทในกลุ่มของบริษัท ยูไนเต็ด คอมมูนีเคชั่น อินดัสตรี (เนทเวอร์ค) มหาชน โดยเข้ามาดำเนินการในนาม “วิทยุชุมชนร่วมด้วยช่วยกัน” เช่นเดียวกับสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ด

การบริหารงานในส่วนภูมิภาคจะรับนโยบายมาจากส่วนกลาง ดำเนินงานในรูปแบบวิทยุชุมชนร่วมด้วยช่วยกันโดยมีการปรับให้เข้ากับท้องถิ่น ซึ่งดำเนินงานในรูปแบบวิทยุชุมชนร่วมด้วยช่วยกันนั้น นอกจากมีวัตถุประสงค์เพื่อผลประกอบการทางธุรกิจแล้ว ยังให้ความสำคัญกับการเป็นสถานีวิทยุชุมชนที่มุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายในท้องถิ่น ดังที่สุเวศน์ อินสันทราย ผู้จัดการสถานีวิทยุชุมชนร่วมด้วยช่วยกัน จ. เชียงราย กล่าวว่

“ เป้าหมายของสถานีวิทยุชุมชนเชียงรายก็เพื่อเป็นที่พึ่งของชุมชน คลี่คลายปัญหา เป็นเวทีกลางประสานความช่วยเหลือกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน ต่างๆ รวมทั้งเป็นเวทีสนับสนุนให้คนทำความดี สังคมดี ”

(สุเวศน์ อินสันทราย, สัมภาษณ์ 15 มี.ค. 45)

การดำเนินงานของ บริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด ประกอบด้วยบุคลากรที่ปฏิบัติงาน ดังนี้

1) สุเวศน์	อินสันทราย	ผู้จัดการวิทยุชุมชนร่วมด้วยช่วยกัน จ. เชียงราย
2) นงลักษณ์	สุวรรณพงษ์	ผู้ช่วยผู้จัดการ ฯ / ผู้จัดการรายการ
3) เรณู	วงศ์สุวรรณ	หัวหน้าชุดรายการ 1 / ผู้จัดการรายการ
4) เนตรทราย	จินะราช	หัวหน้าชุดรายการ 2 / ผู้จัดการรายการ
5) ไชยวุฒิ	บุญชู	ฝ่ายกิจกรรมพิเศษ / ผู้จัดการรายการ
6) ศุภกิจ	ใจจุมปา	ฝ่ายเทคนิค
7) ธนสิน	คงยุทธ	ฝ่ายเทคนิค
8) ภูมิใจ	ชัยศิริ	ฝ่ายเทคนิค
9) วาสนา	เจริญแสงเพชร	ฝ่ายสนับสนุน
10) อวิกา	ใจเอื้อ	ฝ่ายสนับสนุน
11) วิกานดา	มูลวงศ์	ฝ่ายการตลาด

รวมทั้งยังมีผู้จัดการรายการที่ถ่ายทอดเชื่อมโยงสัญญาณจากสำนักข่าวไอเอ็นเอ็นในช่วงข่าวต้นชั่วโมง และข่าวจากกรมประชาสัมพันธ์

นอกจากนี้บริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด ได้เปิดโอกาสให้ผู้จัดการรายการภาคเอกชนเข้ามาเช่าเวลาผลิตรายการออกอากาศในช่วงเวลาของบริษัทด้วย ซึ่งสุเวศน์ อินสันทรายได้กล่าวถึงผู้จัดการรายการภาคเอกชนว่า

“ เราได้ให้เอกชนอื่นๆเข้ามาผลิตรายการในช่วงเวลาของเราด้วย เพราะเหตุผลหลายๆ อย่างที่ลงตัว คือรายได้ที่เพิ่มขึ้นเพื่อให้วิทยุชุมชนยังอยู่ได้ เรายำรายได้ตรงส่วนนี้มาเพิ่มจากในส่วนของรายการร่วมด้วยช่วยกันที่จะเน้นเนื้อหารายการ คุณภาพซึ่งมีผู้สนับสนุนไม่มาก ประกอบกับตอนนี้บุคลากรเรามีน้อย ทำงานค่อนข้างหนักซึ่งก็เกี่ยวกับงบประมาณด้วย อีกเหตุผลหนึ่งคือรายการมันจะได้หลากหลาย พอที่จะดึงคนฟังหลายๆกลุ่มในช่วงแรกๆ ให้รู้จักกับเรา ”

(สุเวศน์ อินสันทราย,สัมภาษณ์ 15 มี.ค. 45)

ผู้จัดรายการภาคเอกชนที่เข้ามาเช่าช่วงเวลาของ บริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด เพื่อผลิตและออกอากาศรายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดเชียงราย มี 2 ลักษณะ ดังนี้

1) ผู้เช่าเวลาในช่วงภาครายการร่วมด้วยช่วยกัน ซึ่งอยู่ในช่วงเวลา 06.00 – 18.00 น. เป็นเวลาที่บริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด รับผิดชอบผลิตรายการเอง แต่ก็ได้ให้ผู้เช่าเวลารายย่อยเข้ามาจัดรายการด้วยเช่นกัน ซึ่งรายการของผู้เช่าเวลาที่ออกอากาศในช่วงเวลาดังกล่าวจะเป็นรายการที่ให้ความรู้เป็นหลัก ดังที่สุเวศน์ อินสันทราย ผู้จัดการวิทยุชุมชนร่วมด้วยช่วยกัน จ.เชียงราย ได้กล่าวว่า

“ ผู้เช่ารายย่อยที่เราให้จัดในช่วงเวลาภาครายการร่วมด้วยช่วยกันนี้ เราจะต้องดูว่าเป็นรายการที่มีสาระ มีประโยชน์ ให้ความรู้เป็นหลัก ”

(สุเวศน์ อินสันทราย, สัมภาษณ์ 15 มี.ค. 45)

ในช่วงเวลาที่ทำกรวิจัยพบว่ามีผู้เช่าเวลาในลักษณะนี้ จำนวน 2 ราย ได้แก่

- 1.1) บริษัทเชียงรายมีเดียเฮ้าส์ ผลิตรายการก่อนเจ็ดโมง ออกอากาศวันจันทร์ - วันศุกร์ เวลา 06.00 – 07.00 น.
- 1.2) สหกรณ์ออมทรัพย์ครูจังหวัดเชียงราย ผลิตรายการสหกรณ์เพื่อคุณ ออกอากาศวันศุกร์ เวลา 16.00 – 17.00 น.

2) ผู้เช่าเวลาในภาครายการบันเทิง ซึ่งบริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด ได้จัดสรรเวลาตั้งแต่ 18.00 – 24.00 น. และเวลาในวันเสาร์-อาทิตย์ ในส่วนที่รับผิดชอบทั้งหมด (ยกเว้นเวลาการถ่ายทอดข่าวจากกรมประชาสัมพันธ์) ให้ผู้เช่าเวลารายย่อยเข้ามาดำเนินงานต่อ ในช่วงเวลาที่ทำกรวิจัยพบว่ามีจำนวน 3 ราย ได้แก่

- 2.1) เมธาวี ยี่ภิญโญ ผลิตรายการเจาะอดีตเพลงดัง ออกอากาศทุกวันจันทร์ – วันเสาร์ เวลา 19.30 – 21.00 น.
- 2.2) เพลินพิชญ์ แก้วพาคำ ผลิตรายการม่วนใจกับแสงหล้าฯ ออกอากาศวันอังคารและวันพฤหัสบดี เวลา 18.30 – 19.00 น.

นอกจากโครงสร้างการควบคุมและการปฏิบัติงานภายในสถานี่ฯ แล้ว ตามเงื่อนไข สัมปทานยังกำหนดโครงสร้างทางด้านรายได้ของสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง จ. เชียงราย เช่นกัน กล่าวคือ นอกจากจะได้รับเงินงบประมาณแผ่นดิน เพื่อใช้เป็นค่าจ้างเงินเดือนข้าราชการ และพนักงานแล้ว ยังได้รับเงินค่าเช่าสถานี่ฯ เป็นรายเดือน จำนวน 60,000 บาท และค่าปฏิบัติงานล่วงเวลาในการจัดรายการของเจ้าหน้าที่กรมประมงจากบริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด โดยมีระเบียบการใช้จ่ายเงินรายได้เช่นเดียวกับสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงแห่งอื่น

ในส่วนการดำเนินงานทางด้านรายได้บริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด จ. เชียงราย ซึ่งมีนโยบายแบ่งส่วนเวลาที่รับผิดชอบให้ภาคเอกชนอื่นเช่าเวลาเพื่อผลิตรายการออกอากาศด้วยนั้น จึงมีรายได้หลักจากการโฆษณาสินค้าในภาครายการร่วมด้วยช่วยกันที่ดำเนินงานเอง ซึ่งมีการกำหนดรูปแบบการนำเสนอในหลายลักษณะ อาทิ สินค้าอุปถัมภ์ข่าว , สินค้าอุปถัมภ์สารคดี , สินค้าอุปถัมภ์แต่ละช่วงรายการ , สินค้าอุปถัมภ์จึงเกิดรายการ เป็นต้น และรายได้จากค่าเช่าเวลา

สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดเชียงราย ได้มีการจัดสรรเวลาในการออกอากาศรายการที่ผลิตโดยกรมประมงและบริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด ตามตารางที่ 4.4 แสดงเวลาออกอากาศรายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดเชียงราย ดังนี้

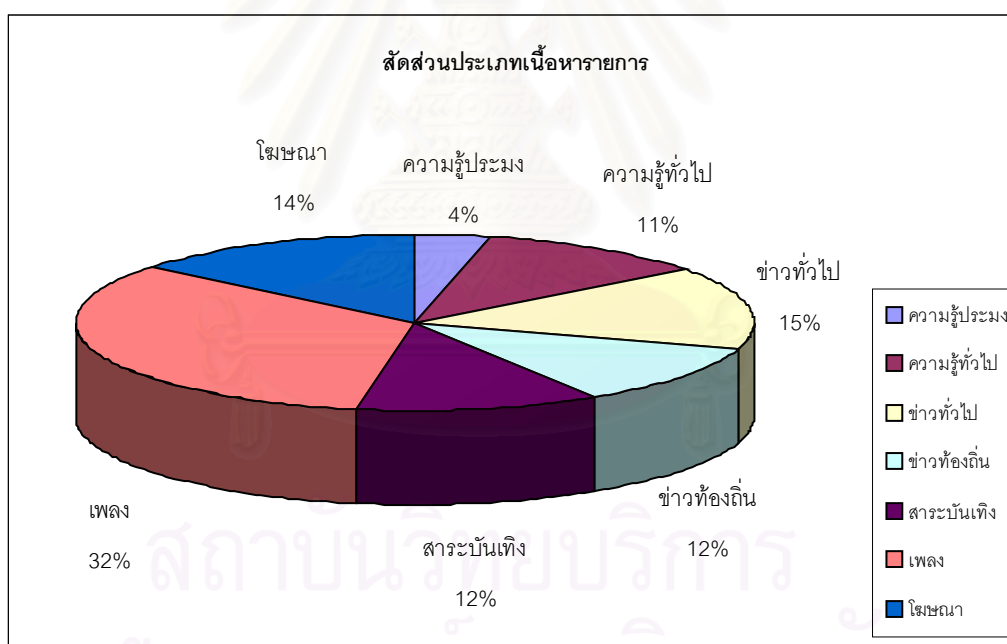
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เวลา	วัน	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์	เสาร์	อาทิตย์	
05.00 – 06.00	รอบทศประมงไทย								
06.00 – 07.00	ก่อนเจ็ดโมง						ลูกทุ่งไอที รับอรุณ	ข่าว / เพลงในอดีต	
07.00 – 07.30	ถ่ายทอดข่าว								
07.30 – 08.00	สร้างเสริมวินัยจราจร						ผู้นำพบ ประชาชน	ลูกทุ่งไอทีดี	
08.00 – 08.30							เชียงราย	ธรรมะ	
08.30 – 09.00	แบ่งทุกข์ปันน้ำใจ						นิวส์ตะลุย ข่าว	เชียงราย นิวส์ตะลุย	
09.00 – 10.00	ร่วมด้วยช่วยกัน						Bcc วาไรตี้	ข่าว	
10.00 – 11.00							คัมภีร์เพลงลูกทุ่ง		
11.00 – 12.00	เศรษฐกิจชุมชน พึ่งตนเอง	น้ำใจ คนเมือง	เศรษฐกิจชุมชน พึ่งตนเอง	น้ำใจ คนเมือง	เศรษฐกิจชุมชน พึ่งตนเอง				
12.00 – 13.00	ประมงสัมพันธ์								
13.00 – 14.00	ชุมชนสีเขียว	คนใกล้ฟ้า	ท่องเที่ยวสุข ใจ กับททท.	ชุมชนสีเขียว	ชุมชนสีเขียว	ลูกทุ่งไอทีดี			
14.00 – 15.00	ร่วมด้วยช่วยกัน		กางช่วงล้าน นาประชาคม	บันทึก ล้านนา	ร่วมด้วย ช่วยกัน				
15.00 – 15.30	ร่วมด้วยช่วยกัน						ลูกทุ่งไอทีดี ยามเย็น		
15.30 – 16.00	ข่าวสังคมธุรกิจ								
16.00 – 17.00	สภา ที่ปรึกษา	เหลียวหลัง แลหน้า	ร่วมด้วย ช่วยกัน	เหลียวหลัง แลหน้า	สหกรณ์ เพื่อคุณ	ลูกทุ่งเพลินใจ			
17.00 – 18.00	บันทึก ล้านนา	เสียงจาก ชุมชนรอบ ทิศมิตรแท้	หมอกฏ หมายหมาย ชาวบ้าน	เสียงจาก ชุมชนรอบ ทิศมิตรแท้	หมอกฏ หมายหมาย ชาวบ้าน				
18.00 – 19.00	สืบสาน ตำนานเพลง เพื่อชีวิต	ม่วนใจ๋กับ แสงหล้า	สืบสาน ตำนานเพลง เพื่อชีวิต	ม่วนใจ๋กับ แสงหล้า	สืบสาน ตำนานเพลง เพื่อชีวิต				
19.00 – 19.30	ถ่ายทอดข่าว								
19.30 – 20.30	เจาะอดีตเพลงดัง							มิวสิกไทม์	
20.30 – 21.00								ไอทีดีมิวสิก	
21.00 – 24.00	ฟิวเจอร์แอดชั่น								

ตารางที่ 4.4 แสดงเวลาออกอากาศรายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง จังหวัดเชียงราย

ผลการวิเคราะห์รายการที่ออกอากาศทั้งหมดของสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง จังหวัดเชียงราย สามารถจำแนกสัดส่วนประเภทเนื้อหารายการได้เป็น 5 ประเภทดังนี้

1	ประเภทความรู้	แบ่งเป็น	
	- ความรู้การประมง		ร้อยละ 4
	- ความรู้ทั่วไป		ร้อยละ 11
2	ประเภทข่าว	แบ่งเป็น	
	- ข่าวทั่วไป		ร้อยละ 15
	- ข่าวท้องถิ่น		ร้อยละ 12
3	ประเภทสารบันเทิง		ร้อยละ 12
4	ประเภทเพลง		ร้อยละ 32
5	ประเภทโฆษณา		ร้อยละ 14

แผนภูมิที่ 4.9 แสดงสัดส่วนประเภทเนื้อหารายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดเชียงราย

จากการศึกษาเป้าหมาย นโยบาย และการบริหารจัดการองค์กรสถานีวิทยุกระจายเสียง ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ทั้ง 4 แห่ง พบว่า เจตนาพร้อมในการก่อตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตรมีความแตกต่างจากสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง ดังนั้น การบริหารจัดการองค์กรและการดำเนินงาน จึงมีความแตกต่างกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร มีกรรมสิทธิ์เป็นของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยได้มอบหมายให้กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ มีฝ่ายวิทยุการเกษตร กองเกษตรสัมพันธ์ เป็นผู้ดำเนินงานหลัก การบริหารจัดการองค์กรมีคณะกรรมการบริหารสถานี ซึ่งประกอบไปด้วยตัวแทนทั้งจากหน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเป็นผู้รับผิดชอบกำหนดแนวทางนโยบายของสถานี ในการดำเนินงานบริหารให้เป็นไปตามนโยบายที่กำหนดนั้นอยู่ในความรับผิดชอบของผู้อำนวยการสถานีฯ ซึ่งได้แก่ผู้อำนวยการกองเกษตรสัมพันธ์โดยตำแหน่ง รองผู้อำนวยการสถานีฯ ได้แก่ หัวหน้าฝ่ายวิทยุการเกษตร และมีข้าราชการและเจ้าหน้าที่จากฝ่ายวิทยุการเกษตร เป็นผู้ปฏิบัติงานและผลิตรายการหลักของสถานี นอกจากนี้ยังได้ขอความร่วมมือจากหน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เข้ามาผลิตรายการ เพื่อให้มีเนื้อหาการเกษตรครอบคลุมในทุกสาขา สำหรับโครงสร้างทางด้านงบประมาณและค่าใช้จ่ายของสถานีฯ มีมาจาก 2 แหล่ง คือเงินงบประมาณแผ่นดินของฝ่ายวิทยุการเกษตร และเงินรายได้ของสถานีจากการเปิดให้ภาคเอกชนเข้ามาเช่าเวลาผลิตรายการออกอากาศ ซึ่งถือเป็นรายได้สำคัญของสถานี แต่อย่างไรก็ตามในการเช่าเวลาของภาคเอกชนนั้นสถานีฯ ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาผู้เช่าเวลาและเนื้อหารายการไว้ด้วยเช่นกัน โดยให้ความสำคัญกับรายการที่มีเนื้อหาด้านการเกษตรก่อน ในส่วนของผู้เช่าเวลานั้นห้ามมิให้นำเวลาไปให้ผู้อื่นเช่าช่วงอีกต่อหนึ่ง จึงทำให้สถานีฯสามารถควบคุมรายการที่ออกอากาศได้ในระดับหนึ่ง

จากการศึกษาพบว่า เนื่องจากสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตรมีการบริหารตามลักษณะหน่วยงานของราชการ มีเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ปฏิบัติงานหลักของสถานี จึงมีเป้าหมายการดำเนินงานเพื่อผลประโยชน์สาธารณะโดยเฉพาะด้านการเกษตร ตอบสนองกรอบนโยบายการพัฒนาการเกษตรของหน่วยงาน แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีโครงสร้างทางด้านรายได้ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับค่าเช่าเวลา เพื่อหารายได้เลี้ยงตัวเองด้วย ส่งผลให้สถานีฯ มีรูปแบบการดำเนินงานในลักษณะกึ่งการค้า การดำเนินงานเพื่อเป้าหมายในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรจึงเป็นไปได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น

อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามาเช่าเวลาผลิตรายการ หากรายการของภาคเอกชนมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตร ก็จะเป็นปัจจัยที่ผลักดันการปฏิบัติการกิจของสถานีฯ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้ ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาต่อไปถึงรูปแบบและเนื้อหารายการที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร ทั้งในส่วนที่ผลิตโดยหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนว่ามีศักยภาพในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรหรือไม่อย่างไร

สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง มีกรรมสิทธิ์เป็นของกรมประมง โดยมีฝ่ายวิทยุกระจายเสียง กองสื่อสารและโทรคมนาคมเป็นผู้รับผิดชอบ การบริหารจัดการองค์กรมีคณะกรรมการบริหารสถานีฯ ซึ่งประกอบไปด้วยตัวแทนทั้งจากหน่วยงานในกรมประมงและกรมประชาสัมพันธ์เป็นผู้กำหนดแนวทางนโยบายของสถานีฯ ในการดำเนินงานบริหารให้เป็นไปตามนโยบายที่กำหนดนั้นอยู่ในความรับผิดชอบของหัวหน้าฝ่ายวิทยุกระจายเสียง ทำหน้าที่มอบนโยบายให้แก่สถานีฯ ไปปฏิบัติ แต่ขณะเดียวกันเนื่องจากสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงได้เปิดโอกาสให้บริษัทเอกชนร่วมลงทุนก่อตั้ง จัดหาอุปกรณ์เครื่องส่งและห้องส่ง รวมทั้งจ่ายค่าตอบแทนรายเดือนแก่ทุกสถานีทุกเดือน ภายใต้เงื่อนไขสัญญาสัมปทานที่ตกลงไว้เบื้องต้น จึงทำให้โครงสร้างในการควบคุมภายใน รวมถึงลักษณะที่ปรากฏของสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับโครงสร้างการบริหารและการหารายได้ของบริษัทที่ได้รับสัมปทาน กล่าวคือสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดระยอง บริษัทเอกชนผู้ได้รับสัมปทานคือบริษัท เอส.บี.บรอดคาสติ้ง มีเดีย จำกัด ดำเนินธุรกิจในรูปแบบสถานีเพลงเป็นหลัก มีการสอดแทรกข่าวสารความรู้ทั่วไป โดยหารายได้จากการโฆษณาสินค้า ในขณะที่สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ดดำเนินธุรกิจในรูปแบบสถานีวิทยุชุมชน เน้นการนำเสนอข่าวสารทั่วไปและข่าวท้องถิ่น รวมทั้งรายการเพลง ซึ่งบริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัดเป็นผู้ได้รับสัมปทาน โดยดำเนินงานและผลิตรายการเองทั้งหมด จึงมีรายได้จากการโฆษณาสินค้า ซึ่งมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีบริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด เป็นผู้ได้รับสัมปทานเช่นกัน หากแต่ในการดำเนินงานด้านการผลิตรายการนั้น นอกจากบริษัทจะผลิตรายการในภาครายการร่วมด้วยช่วยกัน ซึ่งเน้นการนำเสนอข่าวสารความรู้ในท้องถิ่นแล้ว ยังเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนรายย่อยเช่าช่วงเวลาจากบริษัทอีกต่อหนึ่งด้วย ดังนั้นบริษัทจึงมีรายได้ใน 2 ลักษณะคือ จากการโฆษณาสินค้าในภาครายการร่วมด้วยช่วยกัน และค่าเช่าเวลา

จากการที่โครงสร้างการดำเนินงานและการควบคุมของสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงขึ้นอยู่กับสัญญาสัมปทานที่ตกลงกันไว้ในเบื้องต้นเป็นสิ่งสำคัญ ทำให้ถึงแม้สถานีฯ จะมี

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อผลประโยชน์สาธารณะโดยเฉพาะการพัฒนาด้านการประมง แต่การดำเนินงานส่วนใหญ่กลับมีลักษณะและเป็นไปตามเป้าหมายการประกอบการที่บริษัทผู้สัมปทานกำหนดไว้ จึงส่งผลให้สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงมีรูปแบบเป็นสถานีฯ เพื่อการค้า โดยที่กรมประมงไม่สามารถควบคุมให้ปฏิบัติภารกิจเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการประมงตามแนวทางของวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งได้

อย่างไรก็ตามแม้กรมประมงจะสามารถกำหนดทิศทางในการดำเนินงานได้เพียงส่วนหนึ่งดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาต่อไปถึงรูปแบบและเนื้อหารายการในส่วนที่ผลิตโดยกรมประมงว่า มีศักยภาพในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรแค่ไหน อย่างไร รวมถึงศึกษารูปแบบและเนื้อหารายการของบริษัทผู้สัมปทานว่า ได้มีการนำเสนอรายการที่มีเนื้อหาเพื่อการพัฒนาการเกษตรและการประมงหรือไม่ อย่างไร

สถาบันวิทยุบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

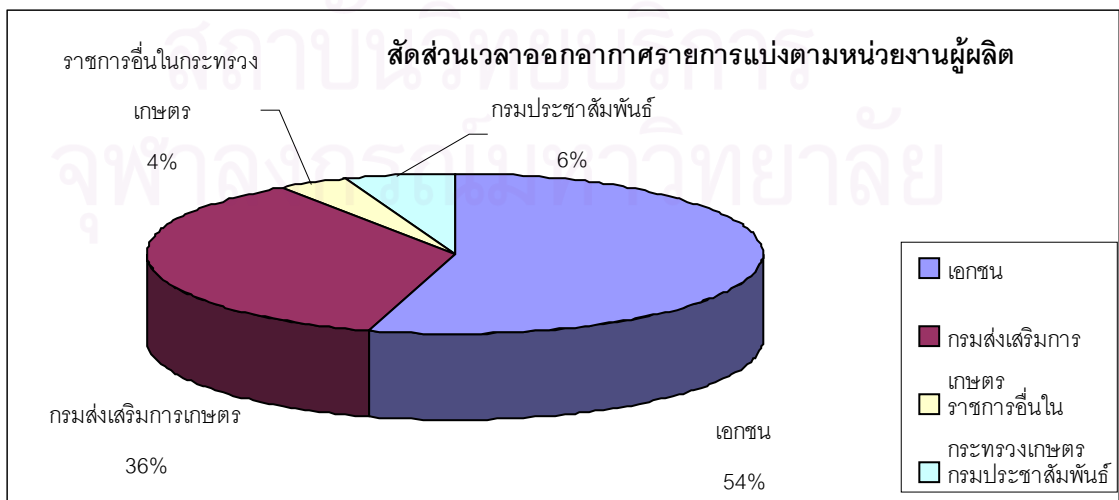
บทที่ 5

วิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหารายการเพื่อส่งเสริมการเกษตร

ผลการศึกษาวิเคราะห์รายการที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียง ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทั้ง 4 สถานี ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม 2544 และมกราคม 2545 พบว่าแต่ละสถานีมีการจัดสรรเวลาในการนำเสนอรายการเพื่อส่งเสริมการเกษตรในสัดส่วนที่แตกต่างกัน รูปแบบวิธีการนำเสนอ ตลอดจนประเด็นเนื้อหาที่นำมาออกอากาศในรายการของแต่ละสถานีมีได้มุ่งหวังเพื่อบริการสาธารณประโยชน์เพียงอย่างเดียว แต่จะมีการมุ่งหวังผลรายได้เชิงธุรกิจด้วย ซึ่งผลการวิจัยในรายละเอียดในแต่ละสถานี มีดังนี้

สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร

“สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร” ทำการออกอากาศกระจายเสียงเป็นประจำทุกวันๆ ละ 20 ชั่วโมง ตั้งแต่เวลา 04.00 – 24.00 น. มีรายการที่ออกอากาศทั้งหมด 44 รายการ เมื่อพิจารณาสัดส่วนเวลาออกอากาศจากผังรายการในรอบ 1 สัปดาห์ โดยแบ่งตามหน่วยงานผู้ผลิต พบว่า หน่วยงานภาคเอกชนมีรายการออกอากาศมากที่สุด ร้อยละ 54 หน่วยงานราชการในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ร้อยละ 40 โดยในจำนวนนี้เป็นรายการที่ผลิตโดยกรมส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 36 หน่วยงานอื่นในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ร้อยละ 4 และสัดส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 6 เป็นการถ่ายทอดข่าวประจำวันจากกรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นดังแผนภูมิที่ 5.1

แผนภูมิที่ 5.1 แสดงสัดส่วนเวลาออกอากาศรายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตรแบ่งตามหน่วยงานผู้ผลิต

รายการที่ผลิตโดยภาคเอกชน

ผลการศึกษาพบว่าจากสัดส่วนรายการที่ผลิตโดยภาคเอกชน ร้อยละ 54 นั้น เป็นรายการจำนวน 18 รายการ ซึ่งแต่ละรายการมีรูปแบบเนื้อหารายการ ดังนี้

1) รายการห้องสมุดเกษตร ผู้จัดรายการคือดีพร้อม ไชยวงศ์เกียรติ อาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้กำหนดวัตถุประสงค์การจัดรายการเพื่อให้ความรู้แก่ผู้ฟังให้สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาการเกษตรได้ โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เป็นรายการบันทึกเทป โดยนอกจากจะออกอากาศที่สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตรแล้ว ยังนำเทปรายการที่มีเนื้อหาเดียวกันนี้ไปออกอากาศทางสถานีวิทยุฯ แห่งอื่นด้วย เช่น สถานีวิทยุกระจายเสียงมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เครือข่ายบางเขน เชียงใหม่ ขอนแก่น และสงขลา เป็นต้น

การนำเสนอรายการ แบ่งออกเป็น 2 ช่วง ดังนี้

- เปิดรายการด้วยการทักทายผู้ฟัง โฆษณา
- เนื้อหาช่วงที่ 1 วิเคราะห์ข่าว ความเคลื่อนไหว สถานการณ์ด้านการเกษตร และที่เกี่ยวข้อง โฆษณา
- เนื้อหาช่วงที่ 2 ตอบจดหมายจากผู้ฟังที่บ้านที่เขียนเข้ามา เพื่อถามปัญหาการเกษตรด้านต่างๆ โฆษณาและปิดรายการ

นอกจากนี้รูปแบบรายการที่กำหนดไว้เป็นมาตรฐานนี้ อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงในบางสัปดาห์ ขึ้นอยู่กับเนื้อหาที่นำเสนอเป็นสำคัญ ดังเช่นที่อาจารย์ดีพร้อม ผู้ดำเนินรายการได้กล่าวไว้ว่า

“ รูปแบบรายการกำหนดไว้เป็นรูปแบบหลักไว้ จะมีเปลี่ยนแปลงบ้างบ้างอยู่ที่เนื้อหาในแต่ละวัน อาจจะพลิกไปตามอุณหภูมิของเนื้อหา ถ้าเกิดมีประเด็นที่น่าสนใจและมีเนื้อหาสาระจำนวนมาก ก็จะนำเสนอต่อเนื่องกันทั้งรายการ โดยไม่มีช่วงการตอบจดหมายเลย หรือในอีกกรณีหนึ่งคือจดหมายของผู้ฟังเขียนเข้ามาเป็นประเด็นที่เร่งด่วนกำลังอยู่ในความสนใจของผู้ฟังโดยทั่วไป ในขณะที่ประเด็นสถานการณ์ทั่วไปไม่มีความจำเป็นเร่งด่วนเท่าใด วันนั้นก็จะเป็นการตอบจดหมายตั้งแต่ต้นจนจบรายการ ”

(ดีพร้อม ไชยวงศ์เกียรติ, สัมภาษณ์ 27 พ.ย. 44)

เนื่องจากอาจารย์ดีพร้อม ไชยวงศ์เกียรติ ผู้จัดรายการ นอกจากเป็นผู้มีความรู้ทางการเกษตร ยังได้คลุกคลีกับปัญหาการเกษตรจากการจัดรายการวิทยุแก้ปัญหาด้านการเกษตรให้กับเกษตรกรผู้ฟังรายการที่เขียนจดหมายเข้ามาในรายการ ซึ่งความรู้และประสบการณ์ดังกล่าวถือเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญ ดังที่อาจารย์ดีพร้อมกล่าวว่า

“ จากปัญหาต่างๆของเกษตรกร มันก็ทำให้พอจะวิเคราะห์ได้เมื่อเกิดอะไรขึ้นหรือเกิดปัญหากับเกษตรกรรายใดที่เขาเขียนจดหมายเข้ามา พออ่านเราก็มองออกว่าปัญหานั้นน่าจะเกิดจากอะไร เขาควรจะแก้ไขอย่างไร ”

(ดีพร้อม ไชยวงศ์เกียรติ,สัมภาษณ์ 27 พ.ย. 44)

นอกจากนี้ข้อมูลที่คัดเลือกมานำเสนอในรายการ บางครั้งอาจมาจากกระแสความนิยมของเกษตรกรในแต่ละช่วงเวลาด้วย ดังที่อาจารย์ดีพร้อมได้อธิบายว่า

“ เนื้อหารายการบางที่มันเป็นไปตามความสนใจเหมือนกัน อย่างในฤดูกาลหนึ่งคนกำลังฮิตเรื่องอะไร ก็จะมีคนเขียนจดหมายเข้ามาเยอะ เช่น เรื่อง ไปโอดีเซลต้องทำอะไรบ้าง จดหมายเรื่องนี้ก็เยอะ ถ้าเป็นฤดูกาลปลูก เราแนะนำแนวทางปลอดภัยพืชไปก็จะมีคนเขียนเข้ามาถามเรื่องแนวนั้นเยอะ เมื่อจดหมายเข้ามาเรื่องนั้นมากเราก็ตอบเรื่องนั้นๆ มากในช่วงนั้น ”

(ดีพร้อม ไชยวงศ์เกียรติ,สัมภาษณ์ 27 พ.ย. 44)

นอกจากนี้แหล่งข้อมูลที่นำมาใช้ยังมีสื่อสิ่งพิมพ์ เอกสารทางวิชาการ สื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ สื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งอาจารย์ดีพร้อม ได้กล่าวถึงแหล่งข้อมูลประเภทต่างๆ ดังนี้

“ ข้อมูลใช้จากหลายแหล่ง ถ้าเป็นเอกสารวิชาการก็ต้องมาวิเคราะห์กันก่อนว่ามันเก่า มันล้า คร่ำครึหรือยัง ปัจจุบันเขาต้องการอะไรกันแล้ว ถ้าเป็นหนังสือพิมพ์ เราดู 3 ฉบับ จะเน้นข้อมูลสถานการณ์ ส่วนหนังสือวารสารฉบับยาพิษที่ลงแต่โฆษณาฆ่าแมลงต่างๆ นั่นก็ดูให้รู้ว่าเทคนิคการโฆษณาพิษไปถึงไหนแล้ว จะได้บอกเกษตรกรให้ระวังได้ โทรทัศน์ก็มี 2 ช่อง ช่อง 7 ช่อง 9 ดูราคาสินค้าเกษตร นอกจากนี้ก็มีข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต จากสำนักข่าวต่างประเทศ ดูว่าสถานการณ์โลกเขาไปไหนกันบ้าง มัน

เคลื่อนไหวเร็ว เราก็จะได้วิเคราะห์เชื่อมโยงกับสถานการณ์ในบ้านเรา ข้อมูลทุกอย่างได้มาต้องวิเคราะห์ว่ามันดีมันเสียมันเกี่ยวกับเราอย่างไร ถ้าไม่ดีจะแก้ไขกันอย่างไร ก็ไปอธิบายให้คนฟังเขารู้ ถ้าอันไหนทำแล้วดีก็จะได้เป็นช่องทางให้เขา ”

(ตีพิมพ์ใน ไซยวงศ์เกียรติ,สัมภาษณ์ 27 พ.ย. 44)

นอกจากนี้ในรายการยังได้กล่าวถึงแหล่งข้อมูลที่มาจากนโยบายรัฐบาลด้วยว่า

“ นโยบายก็ต้องสนใจด้วยเหมือนกัน เราก็จะวิจารณ์ตลอด เพราะเรามีข้อมูลภาคสนามที่ชาวบ้านเขารายการมาว่าคนนั้นทำนั้นได้ คนนี้ทำนี้ได้ ทำอย่างนี้แล้วผลเป็นอย่างไร เมื่อรัฐบาลมีนโยบายออกมาเราก็พอวิเคราะห์ให้ชาวบ้านฟังได้ว่ามันเป็นอย่างไร ”

(ตีพิมพ์ใน ไซยวงศ์เกียรติ,สัมภาษณ์ 27 พ.ย. 44)

การโฆษณาสินค้าในรายการห้องสมุดเกษตร ในขณะที่ทำการวิจัยมีโฆษณาสินค้า 2 ประเภท ได้แก่ 1) กิ่งพันธุ์ไม้ 2) ปุ๋ยและสารอินทรีย์ที่ใช้ในการเกษตรประเภทต่างๆ ของชมรมถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร ผู้จัดรายการเป็นผู้อ่านข้อความโฆษณาทั้งหมด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ ท่านผู้ฟังครับ ต้องการจะซื้อปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยกวม.ต้องการซื้อกิ่งส้มโชกุนติดต่อได้ที่ บริษัท ดินสีดา จำกัด โทรศัพท์ 593-1265 ต้องการซื้อสเมทไทต์และโคนอปติโลไลท์จับแอมโมเนีย ป้องกันไนเตรท์ในบ่อกุ้ง อยู่ทางองครักษ์ติดต่อร้าน กุ้งองครักษ์ ตรงข้ามที่ว่าการอำเภอองครักษ์ โทรศัพท์ถึงอนันต์ ฉิมมิ 01-928-4910 ท่านที่อยู่ทางเขตลาดบัวหลวงติดต่อที่ ศิริโรจน์ เจนเจริญ ทั้งภูไม้ท์ โคนอปติโลไลท์ สเมทไทต์ และเชื้อไตโครเดอมาติดต่อศิริโรจน์ 01-3739847 ”

เนื้อหารายการห้องสมุดเกษตรที่ออกอากาศในช่วงเดือนธันวาคม 2544 มีประเด็นที่น่าสนใจ สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความรู้การเพาะเลี้ยง ดูแล แก้ปัญหาการเลี้ยงสัตว์
ตามแนวเกษตรปลอดภัย

- ตอน การเลี้ยงกุ้งก้ามกราม
- ตอน แก้ปัญหาโรคหัวเหลืองในกุ้งกุลาดำ
- ตอน ปัญหาก๊าซแอมโมเนียในบ่อกุ้ง
- ตอน การใช้ปูนในบ่อกุ้ง
- ตอน การแก้ปัญหาบ่อเน่าเสียในกุ้งก้ามกราม
- ตอน การเลี้ยงกุ้งฝอย
- ตอน ธุรกิจกุ้งฝอย
- ตอน แก้ปัญหาน้ำเหม็นในบ่อกุ้ง
- ตอน การเลี้ยงไก่และผลภาวะการเลี้ยงไก่
- ตอน ปัญหาหวัดไก่หน้าบวม
- ตอน แก้ปัญหากลิ่นเหม็นมูลหมู
- ตอน ส้วมแมว
- ตอน แก้กลิ่นเหม็นอุจจาระสัตว์เลี้ยง
- ตอน การเลี้ยงนกกระทา

ประเด็นที่ 2 ความรู้การเพาะปลูก / ดูแล / แก้ปัญหาพืช

- ตอน มะกอกน้ำ
- ตอน วิธีทำให้พืชแข็งแรง
- ตอน สาเหตุของพืชอ่อนแอ
- ตอน น้ำฝนลงดินในไร่อ้อย
- ตอน การปรับกรด-ด่างของน้ำในการผสมปุ๋ยยา

ประเด็นที่ 3 แนวทางเกษตรแบบยั่งยืน

- ตอน การทำปุ๋ยชีวภาพ
- ตอน ภูไมท์ – ซัลเฟต
- ตอน สเม็คไทต์

ประเด็นที่ 4 สถานการณ์การเกษตร ได้แก่ ตอน สถานการณ์ยางพารา

ประเด็นที่ 5 ความรู้ทั่วไป ได้แก่ ตอน การทำอุ

ตัวอย่างเนื้อหารายการห้องสมุดเกษตร

“ ตัวสารที่ได้พูดถึงมานั้นมีชื่อเรียกซื้อขายกันในท้องตลาดว่าดีคริส คำนี้ที่จริงแปลว่าลดหรือลดลง เวลาที่เราจะเอาน้ำมาใช้ผสมกับสารต่าง ๆ เราควรจะมีน้ำยาตรวจวัดกรดต่างหรือน้ำยาดูหนึ่งชื่อเมทิลเรด ถ้าหยดลงไปแล้วสีแดงจางหายไปหมดเลยกลายเป็นสีใสเหมือนเดิมมันแสดงว่าน้ำยังมีภาวะเป็นด่างอยู่ ยังไม่เหมาะสมที่จะเติมปุ๋ยยาฮอร์โมนพืชลงไป ถ้าเติมลงไปเขาก็สลายตัวด้วยด่างอย่างที่เราเรียกว่าอัลคาไลไฮโดรไลซิสนั่นเอง ให้เราเอาน้ำมาบีบหนึ่ง ตรวจแล้วยังเป็นด่างอยู่ไม่เป็นกรดอ่อน ใช้ดีคริส 1 ช้อนแกงเติมน้ำเล็กน้อย กวนให้ละลาย เสร็จแล้วก็ใส่ลงไปในปีบ แล้วก็หาไม้ยาว ๆ มากวนให้เขาละลาย สักครู่หนึ่งดีคริสจะทำให้ด่างที่มีอยู่ในน้ำลดลง ตอนนี้อยากก็มาตรวจสอบอีก โดยใช้ดักน้ำมา 1 ถ้วยขาว ๆ ถ้าไม่มีถ้วยขาวก็เอาถ้วยใสก็ได้แล้วเอากะดาษขาววางข้างล่างเวลาจะดูสี แล้วหยดเมทิลเรดลงไป 1 หยด ถ้าปรากฏว่าน้ำเป็นสีชมพูก็แสดงว่าเริ่มเป็นกรดอ่อนแล้ว น้ำอย่างนี้เหมาะสมที่จะผสมฮอร์โมนสารต่าง ๆ ที่จะฉีดพ่นให้แก่พืช ”

ออกอากาศวันที่ 4 ธ.ค.44

จากการศึกษาประเด็นเนื้อหาที่นำเสนอในรายการห้องสมุดเกษตรพบว่า ประเด็นที่มีการนำเสนอมากที่สุดเป็นความรู้การเพาะเลี้ยง / ดูแล / แก้ปัญหาการเลี้ยงสัตว์โดยเฉพาะการเลี้ยงกุ้งตามแนวทางเกษตรปลอดสารเคมี ซึ่งเป็นประเด็นที่ผู้ฟังให้ความสนใจ เนื่องจากประเด็นต่างๆ เหล่านี้มาจากผู้ฟังรายการที่เขียนจดหมายเข้ามาถามปัญหาในรายการทั้งสิ้น

2) รายการเกษตรแบบเศรษฐกิจ มีผู้จัดรายการ 2 คน คือวัชรภาพร ปราบทอง ทำงานประจำอยู่ที่ฝ่ายข่าว สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 และวุฒิ วุฒิธรรมเวช ทำงานประจำที่กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งวัชรภาพร ผู้จัดรายการหลักได้กำหนดวัตถุประสงค์ของรายการเพื่อให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ เป็นช่องทางเพิ่มรายได้ในเกษตรกร โดยรายการแบ่งออกเป็น 3 ช่วง แต่ละช่วงผู้จัดรายการแต่ละคนต่างก็ดำเนินรายการในความรับผิดชอบของตนเอง โดยไม่มีการสนทนาร่วมกัน ดังนี้

- ช่วงที่ 1 พูดคุยเรื่องการเกษตร บางครั้งมีการนำจดหมายของผู้ฟังมาตอบในรายการ โดยวัชรภาพร ปราบทอง

- โฆษณาสินค้า 4 ชั้น คือ อายิโนโมโตะ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ยาสมุนไพรคุณหมอมวิสูตร และขายเวลาในรายการ นำเสนอโดยเปิดเทปสปรอต
- ช่วงที่ 2 ช่วงสารระพาไป โดยวัชรพร ปราบทอง พุดคุยเรื่องการท่องเที่ยวในประเทศไทย สนับสนุนช่วงนี้โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- โฆษณาสินค้า 4 ชั้น คือ อายิโนโมโตะ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ยาสมุนไพรคุณหมอมวิสูตร และขายเวลาในรายการ นำเสนอโดยเปิดเทปสปรอต
- ช่วงที่ 3 พุดคุยเรื่องเกี่ยวกับสมุนไพรและภูมิปัญญาชาวบ้าน ผู้จัดรายการคืออาจารย์วุฒิ วุฒิศรรมเวช ซึ่งมีการโฆษณาขายสมุนไพรและหนังสือที่ผลิตโดยผู้จัดรายการช่วงนี้ด้วยในบางครั้ง

เนื้อหารายการจะเกี่ยวข้องกับการเกษตรเป็นสำคัญ โดยวัชรพร ได้กล่าวถึงการนำเสนอเนื้อหาในรายการว่า

“ มีทั้งพืชและสัตว์ทั่วไปเกี่ยวกับการเกษตร ที่ไหนเกษตรกรทำได้ ทำดี ประสบความสำเร็จเราก็มาเป็นตัวอย่าง หลังจากนั้นเพิ่มเติมอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เรื่องการแปรรูปสินค้าเกษตร แต่ก็มีไม่มากถ้าไม่เจอเด็ดจริงๆ ชาวบ้านคนฟังเอาไปใช้ได้จริงๆ ก็ไม่เอา จะเน้นไปที่การปลูกดูแลมากกว่า ”

(วัชรพร ปราบทอง, สัมภาษณ์ 28 พ.ย. 44)

ข้อมูลที่น่ามาใช้มีมาจากหลายแหล่งด้วยกัน อาทิ นิตยสาร บุคคล ทั้งจากเกษตรกรและนักวิชาการ ซึ่งผู้จัดรายการได้กล่าวถึงแหล่งข้อมูลที่ใช้ว่า

“ แหล่งข้อมูลที่ใช้ก็มาจากนิตยสารเกษตรที่เราก็ต้องดูด้วยว่าน่าเชื่อถือไหม คณะทำงานหรือคนเขียนหนังสือมันต้องมีประสบการณ์ เวลาเรานำมาเผยแพร่กับออกเลยว่ามีมาจากไหน นอกจากนี้ก็มาจากเกษตรกรคือเราโชคดีมีโอกาสไปพูดคุยกับเกษตรกรซึ่งเขามีประสบการณ์เยอะมาก หาอ่านตรงไหนไม่ได้ อีกอย่างรายการนี้มีกลุ่มสมาชิกเป็นชมรมออกไปดูสถานที่จริง สวนโน้นสวนนี้ก็นำมาเล่าในรายการด้วย สำหรับนักวิชาการก็แล้วแต่โอกาสมากกว่า ถ้ามันพาดพิงไปถึงเรื่องวิชาการก็อาจไปถามนักวิชาการ ”

(วัชรพร ปราบทอง, สัมภาษณ์ 28 พ.ย. 44)

เนื้อหารายการเกษตรแบบเศรษฐกิจที่ออกอากาศในช่วงเดือนธันวาคม 2544 มีประเด็นด้านการเกษตรที่น่าสนใจ สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความรู้การเพาะปลูก ดูแล แก้ปัญหาพืช ได้แก่

- ตอน แก้วมังกร
- ตอน การปลูกองุ่นที่อีสาน
- ตอน พันธุ์ข้าวน้ำลึก
- ตอน เคล็ดลับการปลูกส้มโอ
- ตอน การเพาะเลี้ยงเห็ดฟางแบบโรงเรือนอบไอน้ำ
- ตอน การปลูกองุ่นที่สุรินทร์
- ตอน การทำสวนผลไม้ จ. จันทบุรี
- ตอน การปลูกองุ่นไร้เมล็ด
- ตอน สวนส้มเขียวหวานเองธานี
- ตอน การทำนาบัวตัดดอก
- ตอน สวนกล้วยไม้
- ตอน มะกูด

ประเด็นที่ 2 ความรู้การเลี้ยงสัตว์

- ตอน การเลี้ยงผึ้ง
- ตอน ปลาบู่
- ตอน การเลี้ยงกุ้งช่วงฤดูหนาว
- ตอน การเลือกไก่ไว้ทำพันธุ์

ประเด็นที่ 3 แนวทางการเกษตรแบบยั่งยืน ได้แก่

- ตอน ปลูกผักกางมุ้ง
- ตอน ปุ๋ยน้ำชีวภาพ
- ตอน อาหารปลาจากซากลูกหมู
- ตอน การเลี้ยงปลาแบบผสมผสาน
- ตอน การทำเกษตรอินทรีย์
- ตอน ปุ๋ยน้ำชีวภาพ

ตัวอย่างเนื้อหารายการเกษตรแบบเศรษฐกิจ

“ ทางเลือกหนึ่งที่เกษตรกรเริ่มมาใช้ในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชและใช้อย่างได้ผลดี ก็คือการปลูกผักโดยใช้มุ้งตาข่ายในล้อนคลุมทั้งแปลง ขณะนี้เกษตรกรกำลังให้ความสนใจมากกว่าวิธีการอื่น ๆ เพราะใช้แล้วเห็นผลชัดเจนกว่า แม้ว่าจะต้องลงทุนค่อนข้างสูงก็ตาม แต่ว่าเกษตรกรก็เต็มใจและยอมรับว่าวิธีนี้เป็นวิธีที่ดีที่สุดขณะนี้ เกษตรกรรายหนึ่งชื่อนายรวง นาเกาะ อยู่บ้านลาด อ.เมือง จ.นครราชสีมา มีอาชีพปลูกผักมานานเป็น 10 ปี การปลูกผักแต่ละครั้งต้องใช้สารเคมีมาก หากไม่ใช้พืชผักก็จะไม่ได้เก็บเกี่ยวก็จึงจำเป็นต้องใช้ แม้ว่าสารเคมีจะแพงแสนแพงก็ตาม นายรวง นาเกาะได้พาสมาชิกใกล้เคียงเข้าร่วมโครงการปลูกผักกางมุ้ง ท่ามกลางเสียงหัวเราะจากเพื่อนบ้านว่าประเดี๋ยวต้องเจ๊งแน่ ๆ จากคำสบประมาททำให้กลุ่มสมาชิกทุ่มเทความสามารถอย่างเต็มที่ หลังจากปลูกคะน้าไป 1 รุ่นก็มีเกษตรกรรายอื่นขอเข้าร่วมโครงการด้วย ”

ออกอากาศวันที่ 3 ธ.ค.44

จากการศึกษาประเด็นเนื้อหาที่นำเสนอในรายการเกษตรแบบเศรษฐกิจ พบว่า ได้ให้ความสำคัญกับความรู้ด้านการเพาะปลูก ดูแลพืชมากที่สุด แต่ไม่ว่าจะเป็นประเด็นใดก็ตามเนื้อหาที่นำเสนอได้นั้นได้มาจากแนวทางของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จจากการปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ในแต่ละชนิด

3) รายการคุยโขมงหกโมงเช้า ผู้จัดรายการคืออำนาจ สอนอิมศาสตร์ รูปแบบเป็นรายการข่าว นำเสนอเนื้อหาโดยการรายงานและวิเคราะห์ข่าวประจำวันและสถานการณ์บ้านเมืองทั่วไป

4) รายการทวนข่าวเล่าความ ผู้จัดรายการคือชัยวิจิต อดิศักดิ์ รูปแบบเป็นรายการข่าว นำเสนอเนื้อหาโดยการรายงานและวิเคราะห์ข่าวประจำวันและสถานการณ์บ้านเมืองทั่วไป

5) รายการสื่อชาวบ้าน ผู้จัดรายการคืออารยา แสงศิลป์ รูปแบบเป็นรายการข่าว นำเสนอเนื้อหาโดยการรายงานและวิเคราะห์ข่าวจากหนังสือพิมพ์รายวันเป็นหลัก

6) รายการสอบสวนทวนความ ผู้จัดรายการคือธีระ นิตยภักดี รูปแบบเป็นรายการข่าว นำเสนอเนื้อหาโดยการรายงานและวิเคราะห์ข่าวประจำวันและสถานการณ์บ้านเมืองทั่วไป

7) รายการผลิตเพลงกับมุกดาพันธ์ ผู้จัดรายการคือพวงค์ มุกดา รูปแบบเป็นรายการสาระบันเทิง โดยมีการรายงานข่าวประจำวันเน้นการนำเสนอข่าวชาวบ้านสลับกับการเปิดเพลงลูกทุ่ง

8) รายการเพลงยอดลูกทุ่งยามบ่าย ผู้จัดรายการคือธิดารัตน์ วงศ์นาค รูปแบบเป็นรายการเพลงลูกทุ่งสลับโฆษณา

9) รายการข่าว 4 โมงเย็น ผู้จัดรายการคือเรวัต เฉลิมนัย รูปแบบเป็นรายการข่าว นำเสนอเนื้อหาโดยการรายงานและวิเคราะห์ข่าวประจำวันและสถานการณ์บ้านเมืองทั่วไป

10) รายการกีฬาพาที ผู้จัดรายการคืออดุลเดช ผลดี รูปแบบเป็นรายการกีฬา โดยนำเสนอเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องในแวดวงกีฬาประเภทต่างๆ

11) รายการไพโรพิทักษ์และเพลงรักนักข่าว ผู้จัดรายการสมพล หิญาชีระนันท์ รูปแบบเป็นรายการเพลง โดยมีการสอดแทรกการรายงานข่าว ความรู้ สถานการณ์ทั่วไป

12) รายการมรดกไทย ผู้จัดรายการสมพล หิญาชีระนันท์ รูปแบบเป็นรายการเพลง โดยมีการสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์

13) รายการแสงตะวัน ผู้จัดรายการคือจิรศักดิ์ กลิ่นพิบูล รูปแบบเป็นรายการข่าว นำเสนอเนื้อหาโดยการรายงานและวิเคราะห์ข่าวประจำวันและสถานการณ์บ้านเมืองทั่วไป

14) รายการสนทนาสมุนไพรเพื่อสุขภาพ จัดรายการโดยนิรมลและคณะ รูปแบบเป็นรายการพูดคุย ตอบปัญหาการรักษาโรคด้วยสมุนไพรให้กับผู้ฟังรายการ

15) รายการเพลงสลับกับเพ็ญจางค์ ผู้จัดรายการคือเจริญชัย เพ็ญจางค์ รูปแบบเป็นรายการเพลงสลับการโฆษณา

16) รายการคืนนี้ชีวิตสู่แผ่นดิน ผู้จัดรายการคือเป็ยก ติตดาว รูปแบบเป็นรายการเพลง โดยมีการสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับการเกษตร

17) รายการเพลงสลับกับประจวบ จำปาทอง ผู้จัดรายการคือประจวบ จำปาทอง รูปแบบเป็นรายการเพลงสลับโฆษณา

18) รายการเพื่อสุขภาพและเสียงเพลง ผู้จัดรายการคือธนพงษ์ หมวดทอง รูปแบบเป็นรายการเพลง สลับการให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ

จากการศึกษารายการที่ผลิตโดยภาคเอกชนจำนวน 18 รายการ (ดูตารางที่ 5.1 ประกอบ) พบว่า ผู้เข้าเวลาผลิตรายการทั้งหมดได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่สถานีได้กำหนดไว้ กล่าวคือ ผู้เข้าเวลาเป็นผู้ผลิตรายการเอง เนื้อหารายการเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่มีการพิจารณารายการด้านการเกษตรก่อน ซึ่งพบว่ามีจำนวน 2 รายการ อันได้แก่ รายการห้องสมุดเกษตร และรายการเกษตรแบบเศรษฐกิจ ที่นำเสนอเนื้อหาการเกษตรโดยเน้นเกษตรแบบปลอดภัยและมี เกษตรแบบ

ยั่งยืน ซึ่งเป็นแนวทางการเกษตรที่สอดคล้องตามแผนพัฒนาการเกษตรของประเทศ ในการกำหนดประเด็นเนื้อหาที่มาจากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ และการตอบจดหมายของผู้ฟังรายการเพื่อแก้ปัญหาโรคพืชหรือการเลี้ยงสัตว์ โดยมีแนวทางการแก้ปัญหาด้วยการใช้สารอินทรีย์ นอกจากนี้เป็นรายการสาระความรู้ เช่น ความรู้ประวัติศาสตร์ ความรู้กีฬา ความรู้ด้านสุขภาพ และรายการสาระบันเทิงที่เป็นเกร็ดความรู้สลับเพลง รวมทั้งรายการเพลงสลับโฆษณาสินค้า โดยสินค้าหรือบริการที่โฆษณานั้นเป็นไปตามเงื่อนไขด้วยเช่นกันคือต้องผ่านการรับรองหรือได้รับอนุญาตจากทางราชการแล้ว ซึ่งพบว่ามีการโฆษณาสินค้าและบริการหลายประเภท อาทิ สินค้าประเภทปุ๋ยคอกและสารอินทรีย์จากชมรมถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์ปรุงแต่งรสอาหาร การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การไฟฟ้าฝ่ายผลิต เป็นต้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการ	ผู้ผลิต	รูปแบบ	ประเด็นเนื้อหา
ห้องสมุดเกษตร	ดีพร้อม ไชยวงศ์เกียรติ อาจารย์ ม.เกษตร	บทความ ตอบคำถาม	ความรู้แก้ปัญหาเลี้ยงสัตว์ แบบเกษตรปลอดภัยเคมี
เกษตรแบบเศรษฐกิจ	วัชรพร ปราบทอง	บทความ	ความรู้การเพาะปลูก การเกษตรแบบยั่งยืน
คู่มือมกมกมกมก	อำนาจ สอนอิมศาสตร์	ข่าว	ข่าว / สถานการณ์ ประจำวัน
ทวนข่าวเล่าความ	ชัยวิชิต อติศัพท์	ข่าว	ข่าว / สถานการณ์ ประจำวัน
สื่อชาวบ้าน	อารยา แสงศิลป์	ข่าว	ข่าว / สถานการณ์ ประจำวัน
สอบสวนทวนความ	ธีระ นิตยภัคดี	ข่าว	ข่าว / สถานการณ์
เฟลิดเฟลินกับมุกดาพันธ์	พยงค์ มุกดา	สารบันเทิง	เพลง / ข่าวทั่วไป
เพลงยอดลูกทุ่งยามบ่าย	ธิดารัตน์ วงศ์นาค	เพลงสลับโฆษณา	เพลง
ข่าว 4 โมงเย็น	เรวัต เฉลิมนัย	ข่าว	ข่าว / สถานการณ์
กีฬาพาที	อดุลเดช ผลดี	ข่าว / ความรู้	กีฬาประเภทต่างๆ
ไพโรพิทักษ์และเพลงรักนักข่าว	สมพล หิญาธีระนันท์	สารบันเทิง	เพลง/ข่าว/ความรู้ทั่วไป
มรดกไทย	สมพล หิญาธีระนันท์	สารบันเทิง	เพลง / ประวัติศาสตร์
แสงตะวัน	จิรศักดิ์ กลิ่นพินุล	ข่าว	ข่าว / สถานการณ์
สนทนาสมุนไพรเพื่อสุขภาพ	นิรมลและคณะ	พูดคุย / ตอบปัญหา	สมุนไพรรักษาโรค
เฟลินเพลงกับเพ็งจางค์	เจริญชัย เพ็งจางค์	เพลงสลับโฆษณา	เพลง
คืนหนึ่งชีวิตสู่แผ่นดิน	เปี้ยก ติดดาว	สารบันเทิง	เพลง / เกร็ดความรู้ ทั่วไป
เพื่อสุขภาพและเสียงเพลง	ธนพงษ์ หมวดทอง	สารบันเทิง	เพลง / เกร็ดความรู้ สุขภาพ
เฟลินเพลงกับประจวบ จำปาทอง	ประจวบ จำปาทอง	เพลงสลับโฆษณา	เพลง

ตารางที่ 5.1 แสดงรูปแบบและประเด็นเนื้อหาที่น่าสนใจของรายการที่ผลิตโดยภาคเอกชน
ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร

รายการที่ผลิตโดยหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- รายการที่ผลิตโดยกรมส่งเสริมการเกษตร

ผลการศึกษาพบว่า จากสัดส่วนรายการที่ผลิตโดยกรมส่งเสริมการเกษตร จำนวนร้อยละ 36 นั้น เป็นรายการจำนวน 14 รายการ แต่ละรายการมีรายละเอียดรูปแบบและเนื้อหา ดังนี้

1) รายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตร ผู้จัดรายการคือสมชาย ภูแก้ว หัวหน้าฝ่ายผลิตรายการ ฝ่ายวิทยุการเกษตร กองเกษตรสัมพันธ์ กรมส่งเสริมการเกษตร ในวันอาทิตย์ ผู้จัดรายการคือธัญสินี เมฆอรุณทัตย์ รายการนี้นอกจากจะออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตรแล้ว ในเวลาเดียวกันยังมีการเชื่อมโยงสัญญาณออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา ในจังหวัดต่างๆ ทางคลื่นความถี่ที่แตกต่างกัน ดังนี้ กรุงเทพมหานคร ความถี่ 1467 KHz , กระบี่ ความถี่ 936 KHz , ขอนแก่น ความถี่ 621 KHz , ลำปาง ความถี่ 549 KHz , สุราษฎร์ธานี ความถี่ 1242 KHz , อุบลราชธานี ความถี่ 711 KHz , จันทบุรี ความถี่ 918 KHz , นครสวรรค์ ความถี่ 936 KHz , สงขลา ความถี่ 558 KHz , แม่ฮ่องสอน ความถี่ 102 MHz และระนอง ความถี่ 105.75 MHz

รายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตร เริ่มแรกเป็นรายการที่ผลิตขึ้นเพื่อออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา ภายหลังจึงได้นำมาออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตรด้วย และในปี 2528 ได้มีการผนวกรวมรายการโรงเรียนเกษตรทางอากาศเข้าไว้ในรายการ โดยในรอบ 1 ปีจึงมีการดำเนินรายการ 2 รูปแบบคือ คุยเฟื่องเรื่องเกษตรรายการปกติ และคุยเฟื่องเรื่องเกษตรช่วงโรงเรียนเกษตรทางอากาศ ซึ่งแต่ละรูปแบบมีการนำเสนอและเนื้อหารายการ ดังนี้

1.1) รายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตรรูปแบบปกติ กล่าวคือ ใน 1 ปี รายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตรจะจัดรายการในรูปแบบปกติประมาณ 9 เดือน รูปแบบปกติหมายถึงการจัดรายการที่ในบางตอนจะนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการเกษตรประเด็นเดียวตั้งแต่ต้นจนจบ บางตอนก็จะนำเสนอหลายเรื่องหลายประเด็นประกอบเข้าด้วยกันแล้วแต่เนื้อหาข้อมูล ซึ่งสมชาย ภูแก้ว ผู้จัดรายการได้กล่าวถึงรูปแบบรายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตรว่า

“ รายงานการคุยเฟื่องๆ มีมาเกือบ 20 ปีแล้ว เปลี่ยนรูปแบบมาเรื่อยๆจากผู้จัดคนเดียว มาเปลี่ยนเป็นนิตยสารทางอากาศ มีทั้งละคร สันทนาการ สารคดี สัมภาษณ์ เพราะตอน นั้นมีคนช่วยกันทำเยอะ แต่ตอนหลังคนทำกระจุกกระจายย้ายไปอยู่ที่อื่น เหลือเราอยู่คนเดียว ต้องเปลี่ยนเป็นการพูดคุยอีกครั้ง เป็นที่ความสะดวก ความเหมาะสม..”

(สมชาย ภูแก้ว , สัมภาษณ์ 27 มิ.ย. 44)

นอกจากนี้ผู้จัดรายการยังได้กล่าวถึงวิธีการนำเสนอรายการไว้ว่า

“ จะเป็นการพูดคุยง่ายๆ พยายามไม่เครียด ต้องสร้างความสนิทสนม ความไว เนื้อเชื้อใจกับผู้ฟัง ชาวบ้านจะวางใจเรา อาจจะถูกตีสอนบ้าง ทักทายกัน มีจดหมายใคร มากก็บอก สร้างความเป็นกันเองกับเขาก่อนที่จะเข้าเรื่อง.....”

(สมชาย ภูแก้ว , สัมภาษณ์ 27 มิ.ย. 44)

ผู้จัดรายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตรได้กำหนดวัตถุประสงค์ของรายการเพื่อให้ความรู้กับ เกษตรกร ดังนั้นเนื้อหาที่นำเสนอจึงครอบคลุมความรู้ ข้อมูลและข่าวสารด้านการเกษตรในทุก ด้าน ตามที่ผู้ดำเนินรายการเห็นว่ามีความสอดคล้องกับสถานการณ์การเกษตรที่เกิดขึ้น โดย แต่ละประเด็นที่นำเสนอจะจบภายในตอน ซึ่งสมชาย ภูแก้ว ผู้จัดรายการได้กล่าวว่า

“ เนื้อหาที่นำเสนอจะเป็นเรื่องการเกษตรทุกด้าน จะดูจากข่าว นโยบายกรมเล่น อะไร ชาวบ้านต้องการอะไร ถ้ามันได้จุดที่มันเป็นความต้องการของชาวบ้าน และก็ เป็นนโยบายของกรมด้วยก็จะเลือกเรื่องนั้นมาก่อน และจากการที่เราได้ไปต่างจังหวัด บ่อยๆ ไปพูดคุยกับชาวบ้าน อ่านจดหมายที่เขาเขียนมาหาเรา มันมีประโยชน์ในการที่ เราจะกำหนดว่าเราจะนำเสนออะไรให้เขาให้มันตรงกับความต้องการของเขา นี่คือวัตถุประสงค์ของรายการเราด้วย ”

(สมชาย ภูแก้ว, สัมภาษณ์ 27 มิ.ย. 44)

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่สำคัญต่อการกำหนดรูปแบบและเนื้อหา รวมทั้งการนำ เสนอรายการก็คือประสบการณ์ ซึ่งสมชาย ได้กล่าวถึงประเด็นดังกล่าวนี้ว่า

“ จากประสบการณ์การทำงานของเราเป็นสิบๆปี ได้คุยกับตัวได้อ่านจดหมายของเกษตรกร ทำให้เรารู้จักว่าคนฟังเราเป็นใคร ต้องการอะไร นอกจากนี้จากการที่นั่งอ่านหนังสือด้านการเกษตรทุกวัน การทำรายการ ทำให้มีประสบการณ์ ความรู้ทางการเกษตรไม่น้อยเหมือนกัน ก็สามารถแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับการเกษตรให้กับคนฟังที่เขียนเข้ามาในรายการของเราได้บ้าง ก็อาศัยรู้มาจากเกษตรกรคนอื่น ๆ ที่เล่าให้ฟังนั่นแหละ จากตรงนี้ก็เอามาถ่ายทอดต่อไปได้ ซึ่งการที่เราเป็นที่ปรึกษา ช่วยเขาแก้ไขปัญหา ก็อาจจะมีส่วนให้รายการมันน่าสนใจมากขึ้น ”

(สมชาย ภูแก้ว, สัมภาษณ์ 27 มิ.ย. 44)

ข้อมูลต่างๆที่นำเสนอในรายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตรนั้นมาจากหลายแหล่งด้วยกัน เช่น นโยบายของหน่วยงาน เอกสารวิชาการ ศูนย์ปฏิบัติการข่าวเกษตร วารสารหรือนิตยสารทางการเกษตร และนักวิชาการเกษตร เป็นต้น ซึ่งสมชาย ภูแก้วได้กล่าวถึงแหล่งข้อมูลเหล่านี้ว่า

“ กรมส่งเสริมฯ มีแหล่งข้อมูลเยอะมาก จากนักวิชาการตามกองต่างๆ ทั้งจากการสัมภาษณ์และขอเอกสาร ถ้าเป็นความรู้ข่าวสารต่างจังหวัด ก็จะได้จากศูนย์ปฏิบัติการข่าวเกษตรที่ต่างจังหวัดจะส่งเข้ามาให้ มีทุกวัน ตรงนี้ก็ข้อมูลในการทำรายการของเราได้ บางครั้งอาจดูจากวารสาร นิตยสารการเกษตรบ้าง แต่ต้องวิเคราะห์ก่อนว่ามันน่าเชื่อถือไหม ขยายของเกินไปหรือเปล่า แหล่งข้อมูลตรงนี้ต้องพิจารณากันมากเป็นพิเศษ ถ้าจะนำมาใช้ ”

(สมชาย ภูแก้ว, สัมภาษณ์ 27 มิ.ย. 44)

ภายในระยะเวลาการศึกษาวิจัยในช่วงเดือนธันวาคม 2544 พบว่า ประเด็นเนื้อหาที่นำเสนอทางรายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตรรูปแบบปกติ สามารถสรุปได้ดังนี้

- ประเด็นที่ 1 ความรู้ด้านการเพาะปลูกดูแลพืช / สัตว์ ได้แก่
- ตอน ปลูกมะม่วงอะไรดี
 - ตอน มะละกอ
 - ตอน พุเรียนนอกฤดู
 - ตอน น้อยหน่านอกฤดู

- ตอน มะพร้าวกะทิ
- ตอน สระระแหง
- ตอน ผักชีฝรั่ง
- ตอน ปัญหาโรคพริก
- ตอน ผักกะเฉด
- ตอน สบู่ดำ
- ตอน องุ่นไร้เมล็ด
- ตอน ลิ้นจี่พันธุ์ น.พ. 1
- ตอน มะม่วงงามเมืองย่า
- ตอน แมงคานาเชิงพาณิชย์
- ตอน ตะกวด

ประเด็นที่ 2 แนวทางการเกษตรแบบยั่งยืน ได้แก่

- ตอน ป้องกันกำจัดศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน
- ตอน ป้องกันกำจัดศัตรูพืช
- ตอน น้ำสกัดชีวภาพ ภูมิปัญญาภาคตะวันออก
- ตอน ผลวิเคราะห์น้ำสกัดชีวภาพของกรมวิชาการเกษตร
- ตอน ปุ๋ยหมักจากหอย
- ตอน การทำไร่นาสวนผสม
- ตอน การเลี้ยงปูในนาข้าว

ประเด็นที่ 3 การส่งเสริมเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร ได้แก่

- ตอน ธนาคารหมู่บ้าน
- ตอน ของช่วยหอยเชอรี่

ประเด็นที่ 4 ความรู้การเกษตรและเทคโนโลยีการเกษตร

- ตอน ระบบให้น้ำพืช
- ตอน จิ้งหรีดและเทคโนโลยีใหม่หนอนรถด่วน
- ตอน การรับซื้อถั่วเหลือง
- ตอน ท้องเที่ยวการเกษตร

ประเด็นที่ 5 โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

- ตอน ของข้าวหอยเชอวี

ตัวอย่างเนื้อหารายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตร

ตอน ลิ่นจีพันธุ์ น.พ.1

“ ลิ่นจีพันธุ์ น.พ. 1 นี้แตกต่างจากพันธุ์อื่นๆ อย่างเห็นชัด ก็คือมันจะแตกช่อในช่วงต้นเดือนธันวาคม โดยปกติอยู่ประมาณ 7-15 ธันวาคม และดอกจะบานช่วงปลายเดือนธันวาคม – มกราคม ก็จะอยู่ประมาณ 20 ธันวาคม – 10 มกราคม และเก็บผลผลิตประมาณกลางเดือนถึงปลายเดือนเมษายน โดยปกติจะอยู่วันที่ 14 - 30 เมษายน ของทุกปี ผลก็จะโต จัดว่าเป็นลิ่นจีที่มีคุณภาพดี จากการศึกษาต้นแม่พันธุ์พบว่าสามารถออกดอกติดผลทุกปี ให้ผลผลิตรวม 3 ปีได้ประมาณ 244 กิโลกรัม ลิ่นจีพันธุ์นี้หากพี่น้องเกษตรกรสนใจ โดยเฉพาะต้องแนะนำทางแถวภาคอีสานตอนล่าง แถว นครพนมขึ้นไป ใครสนใจก็ต้องติดต่อที่สถานีวิจัยพืชสวนนครพนม อยู่ที่ถนนสาย นครพนม – ชาติพนม ถ. ขามเฒ่า อ.เมือง จ.นครพนม โทรศัพท์ 042-511-146...”

ออกอากาศวันที่ 20 ธ.ค. 44

จากการศึกษาพบว่าเนื้อหาของรายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตรได้ให้ความสำคัญในด้านการผลิต ทั้งการเพาะปลูก ดูแลพืชและสัตว์ แนวทางการเกษตรแบบยั่งยืน ตามแนวนโยบายปรับโครงสร้างการผลิตภาคเกษตรเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

1.2) รายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตรรูปแบบโรงเรียนเกษตรทางอากาศ ใน 1 ปีจะเป็นรูปแบบนี้ 3 เดือน คือช่วงเดือนพฤษภาคมถึงกรกฎาคม ออกอากาศวันจันทร์ – วันเสาร์ ที่สมชาย ภูแก้วรับผิดชอบจัดรายการ ส่วนวันอาทิตย์ที่รับผิดชอบโดยธัญสินี เมฆอรุณทัยนั้นยังคงนำเสนอในรูปแบบของคุยเฟื่องเรื่องเกษตรรายการปกติ

ในการจัดทำโรงเรียนเกษตรทางอากาศ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งเป็นการนำเอาสื่อวิทยุกระจายเสียงมาใช้ร่วมกับเอกสารคู่มือประกอบการเรียน ทำให้เกิดลักษณะของการใช้สื่อแบบผสมผสาน ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรสามารถรับรู้และเข้าใจเนื้อหา

ได้มากขึ้นกว่าการฟังวิทยุเพียงอย่างเดียว โดยออกอากาศเผยแพร่ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตรและสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา ซึ่งสมชาย ภูแก้ว ผู้จัดรายการ ได้กล่าวถึงการจัดทำรายการโรงเรียนเกษตรทางอากาศไว้ว่า

“ โรงเรียนเกษตรทางอากาศ เริ่มมา 17 ปีแล้ว จากนักวิชาการเกษตรเป็นผู้คิดขึ้นมา ตอนหลังมีการเปลี่ยนแปลงการออกอากาศโดยให้มาอยู่ในรายการคุยเฟื่องๆ อย่างที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ เพราะว่ารายการคุยเฟื่องนี้จะมีการเชื่อมเครือข่ายกับ สวท. กระจายเสียงไปได้ไกลขึ้น ”

(สมชาย ภูแก้ว , สัมภาษณ์ 27 มิ.ย. 44)

โรงเรียนเกษตรทางอากาศนั้น นอกจากการเผยแพร่ทางสื่อวิทยุกระจายเสียงในรายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตรแล้ว ยังมีการเปิดรับสมัครนักเรียนในโครงการ โดยให้ผู้สนใจเขียนจดหมายเข้ามาสมัครเรียนตามวันและเวลาที่กำหนดตามประกาศ ซึ่งแต่ละครั้งจะมีการรับสมัครในจำนวนจำกัด โดยผู้สมัครไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น หลังจากรับสมัครแล้วฝ่ายวิทยุการเกษตรจะจัดส่งเอกสารคู่มือการเรียนตามหลักสูตรกำหนดไว้ให้ผู้เรียนฟรีทางไปรษณีย์ นอกจากนี้ยังได้มีการขยายผลการดำเนินงานออกไปยังผู้ฟังเฉพาะกลุ่มอีกด้วย ใช้ชื่อโครงการว่าโรงเรียนเกษตรทางอากาศประจำหมู่บ้าน ซึ่งเผยแพร่เนื้อหาด้านการเกษตรในหลักสูตรเดียวกันกับที่ออกอากาศในรายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตรช่วงโรงเรียนเกษตรทางอากาศ หากแต่กลุ่มผู้ฟังนั้นจะต้องมีการรวมกลุ่มกันตั้งแต่ 20 คนขึ้นไปภายในหมู่บ้านเดียวกัน และสมัครเข้าร่วมโครงการโดยสมาชิกจะต้องลงลายมือชื่อสมัครเรียนด้วยตนเอง เมื่อฝ่ายวิทยุการเกษตรพิจารณาคัดเลือกแล้วก็จะจัดส่งเทปบันทึกเสียงที่มีเนื้อหาตามหลักสูตร เพื่อให้ทางตัวแทนกลุ่มนำไปเปิดเผยแพร่ทางหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้านต่อไป โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆเช่นกัน หลังจากจบหลักสูตรตามระยะเวลาที่กำหนดแล้วก็จะมีการประเมินผลด้วยการตอบแบบทดสอบ และมอบประกาศนียบัตรให้กับเกษตรกรที่ผ่านการประเมินผล สำหรับระยะเวลาในการร่วมโครงการ สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการจะรับสมัครปีต่อปี โดยเมื่อสิ้นสุดหลักสูตรในแต่ละปีแล้ว ถ้ามีความประสงค์จะเข้าร่วมโครงการในปีต่อไปก็ให้สมัครเข้าร่วมโครงการได้เป็นรายปี โดยสมชาย ภูแก้ว ผู้จัดรายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตรและในฐานะอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนเกษตรประจำหมู่บ้าน ได้อธิบายถึงการดำเนินงานว่า

“ คุยกุญแจฯ มีการเปิดรับสมัครสมาชิกหรือนักเรียนในโครงการโรงเรียนเกษตรทางอากาศมานานแล้ว เริ่มแรกก็มีนักเรียน 100 – 200 คน ต่อมาพอมีการกระจายเสียงได้ไกลขึ้นก็มีสมาชิกเยอะขึ้นเป็นพัน ก็เลยคิดกันว่าคนที่ฟังอยู่ที่จะเป็นนักเรียนเกษตรทางอากาศก็จะเฉพาะคนมีวิทยุฟังเท่านั้น แต่ถ้าเขาไม่มีวิทยุล่ะ ก็คิดขึ้นมาเป็นโรงเรียนเกษตรประจำหมู่บ้านโดยเราจะต้องทำเทปเผื่อด้วยเป็นชุดวิชา เพื่อเปิดที่หอกระจายข่าว แต่เราก็มีหลักเกณฑ์ในการสมัครด้วย ก็ทำมาเรื่อยๆ ล่าสุดเป็นปีที่ 17 มีสมาชิกตอนนี้กว่า 4,300 คนแล้ว เฉพาะของปีนี้นะ ในแต่ละปีเราให้เขาสมัครเข้ามาใหม่ถ้าใครสนใจจะเรียน ก็มีที่เป็นนักเรียนเก่าที่สมัครเรียนเป็นประจำมาตลอด เพราะเนื้อหามันเปลี่ยนในแต่ละปี เขาก็ได้ความรู้ใหม่ ไม่ซ้ำเดิม ”

(สมชาย ภูแก้ว, สัมภาษณ์ 27 มิ.ย. 44)

เนื้อหาด้านการเกษตรที่เผยแพร่ตามหลักสูตรของโรงเรียนเกษตรทางอากาศ จะมีการกำหนดไว้ล่วงหน้า โดยมีการเปลี่ยนหลักสูตรและเนื้อหาไปในแต่ละปี ใน 1 หลักสูตรนั้นจะประกอบไปด้วย 3 รายวิชา เช่น ในปี 2544 เป็นหลักสูตรการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร ประกอบไปด้วยวิชาความรู้เกี่ยวกับปุ๋ย การขยายพันธุ์พืชโดยไม่ใช้เพศ และการทำนาแบบลุ่มตอซัง ซึ่งฝ่ายวิทยุการเกษตรจะเป็นผู้กำหนดหลักสูตรและเนื้อหาเองทั้งหมด สำหรับการกำหนดหัวข้อหลักสูตรที่นำเสนอ นั้น มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 2 ประเด็นคือ 1) นโยบายที่หน่วยงานให้ความสำคัญ และ 2) ความสนใจของเกษตรกรและผู้ฟังรายการ ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์เดียวกับการพิจารณาเนื้อหาที่นำเสนอในรายการคุยกุญแจเรื่องเกษตรรูปแบบปกตินั้นเอง โดยสมชาย ภูแก้ว ผู้ดำเนินรายการและในฐานะอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนเกษตรทางอากาศได้กล่าวถึงการกำหนดเนื้อหาหลักสูตรไว้ว่า

“ คุณนโยบายกรมกับความต้องการของชาวบ้าน อันนี้เป็นหลักที่เราต้องยึดถือไว้เลย ก่อนทำหลักสูตรจะบอกให้ชาวบ้านเขียนจดหมายเข้ามาเสนอแนะให้โครงการนี้ทำเรื่องอะไร ชาวบ้านปกติก็เขียนเข้ามาในรายการเยอะอยู่แล้ว ก็แนะนำกันเข้ามา จากนั้นเราก็นำมาผสมผสานกับนโยบายของกรมว่าปีนี้กรมเราเล่นเรื่องนี้นะ มาผสมเป็นหลักสูตร ก็คล้ายกับจัดรายการปกติ ต้องดูกรมกับชาวบ้านไปพร้อมๆกัน ซึ่งก็เป็นอิสระ ไม่มีใครมาชี้ว่าปีนี้คุณต้องทำอย่างนั้นอย่างนั้น ไม่มี ”

(สมชาย ภูแก้ว, สัมภาษณ์ 27 มิ.ย. 44)

สำหรับแหล่งข้อมูลในการจัดทำหลักสูตรเนื้อหารายวิชาในโรงเรียนเกษตรทางอากาศนั้น มาจากเอกสารทางวิชาการ ตำราความรู้ต่างๆ เป็นสำคัญ ควบคู่ไปกับการขอคำแนะนำจากนักวิชาการเกษตรที่มีความรู้ในเรื่องที่น่าสนใจ ซึ่งสมชาย ภูแก้ว ผู้จัดการรายการ ได้กล่าวถึงการจัดทำหลักสูตรไว้ว่า

“ ตอนนี้นำหลักสูตรก็ทำกันเอง ช่วยๆกัน อาศัยตำรา เอกสารวิชาการ หรือบางทีก็ปรึกษาพูดคุยกับคนที่เขาเขียนเรื่องต่างๆที่เราสนใจจะเอามาออกอากาศ ขณะเดียวกันก็เอามาเรียบเรียงเป็นเล่ม เป็นหนังสือให้ชาวบ้าน.....”

(สมชาย ภูแก้ว , สัมภาษณ์ 27 มิ.ย. 44)

เนื้อหารายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตรรูปแบบโรงเรียนเกษตรทางอากาศ หลักสูตรปี 2544 ที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร สามารถสรุปประเด็นได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 แนวทางการเกษตรแบบยั่งยืน ได้แก่

- บทเรียนหน่วยที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับปุ๋ย ประกอบไปด้วย
 - ตอน การผสมปุ๋ยใช้เองและประเภทของปุ๋ย
 - ตอน ปุ๋ยพืชสด
 - ตอน การใช้ปุ๋ยพืชสดในไร่
 - ตอน การใช้ปุ๋ยพืชสดในนาข้าว
 - ตอน ปุ๋ยคอก
 - ตอน การเก็บรักษาปุ๋ยคอก
 - ตอน ปุ๋ยหมัก
 - ตอน วิธีการใช้และอัตราการใช้ปุ๋ยหมัก
 - ตอน การทำปุ๋ยหมักโดยวิธีการต่อเชื้อ
 - ตอน ปุ๋ยน้ำชีวภาพ
 - ตอน ขั้นตอนการทำ FPJ
 - ตอน ขั้นตอนการทำน้ำหวานหมักจากผลไม้ (FFJ)
 - ตอน วิธีการทำปุ๋ยน้ำจากเศษผัก

- ตอน วิธีการทำปุ๋ยน้ำหมักจากไข่หอยเชอรี่และพืช
 - ตอน วิธีการทำปุ๋ยน้ำหมักสูตร ท.
 - ตอน วิธีการทำปุ๋ยน้ำคอกขี้วัวภาพ
 - ตอน การผลิตปุ๋ยน้ำ ขี้วัวภาพสูตรรวมมิตร
 - ตอน ผลการวิเคราะห์ธาตุอาหารในน้ำสกัดขี้วัวภาพ
 - ตอน ปุ๋ยหมัก 24 ชั่วโมง
 - ตอน เชื้อหมักไล่แมลง
- บทเรียนหน่วยที่ 2 การทำนาแบบลุ่มตอซัง ประกอบไปด้วย
 - ตอน การปลูกข้าวแบบลุ่มตอซัง
 - ตอน เทคนิค วิธีการปลูกข้าวแบบลุ่มตอซัง

ประเด็นที่ 2 ความรู้ด้านการเพาะปลูกดูแลพืช ได้แก่

- บทเรียนหน่วยที่ 3 การขยายพันธุ์พืชแบบไม่ใช้เพศ ประกอบไปด้วย
 - ตอน วิธีการขยายพันธุ์พืชแบบไม่ใช้เพศ
 - ตอน การตัดชำราก
 - ตอน การตอนกิ่ง
 - ตอน การทาบกิ่ง
 - ตอน วิธีการตัดกิ่งทาบ
 - ตอน การปฏิบัติหลังจากการติดตา
 - ตอน วิธีการเสียบปลีือก
 - ตอน วิธีการต่อกิ่ง
 - ตอน การต่อกิ่งแบบค้ำยัน

ตัวอย่างเนื้อหาหลักสูตรโรงเรียนเกษตรทางอากาศ

ตอน ปุ๋ยคอก

“ วันนี้เราจะมาพูดถึงถึงวิธีการเก็บรักษาปุ๋ยคอก มีความสำคัญมาก ถ้าเก็บไม่ดีทำให้เกิดการสูญเสียธาตุอาหารได้ การเก็บควรใช้เศษหญ้า ฟาง ผสม ถ้าเป็นฟางข้าวต่อปุ๋ยคอก 4 ส่วน และเนื่องจากไนโตรเจนระเหยไปในอากาศได้ก็ต้องลดอัตราการเสียไนโตรเจนโดยทำให้มันแห้งเร็วๆ แล้วก็เติมปุ๋ย

ฟอสเฟตลงไป ต่อปุ๋ยคอก 1 ตัน เพราะปุ๋ยฟอสเฟตจะช่วยยกระดับฟอสเฟส และรักษาไนโตรเจนที่อยู่ในปุ๋ยคอกไม่ระเหยออกไปเร็วด้วย เรียนโรงเรียนเกษตร ทางอากาศต้องรู้มากกว่าคนอื่นเขา ที่นี้เวลาเราจะใช้ปุ๋ยคอกก็ต้องระวังบ้าง เหมือนกัน คือไม่ควรใช้ในพื้นที่ไกลแหล่งผลิตมากๆ เพราะไม่คุ้ม อย่าเอาปุ๋ย คอกไปฝั่งแดดเพราะธาตุอาหารระเหิดโดยเฉพาะไนโตรเจน ทำให้คุณค่าลดลง ไป การเก็บรักษาควรแห้งและร่วม ”

ออกอากาศวันที่ 12 มิ.ย. 44

จากการศึกษาพบว่า เนื้อหาหลักสูตรของโรงเรียนเกษตรทางอากาศประจำปี 2544 ได้ กำหนดแนวทางที่ชัดเจนคือการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ซึ่งเมื่อพิจารณาตามประเด็นเนื้อหา พบว่า เป็นเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตตามแนวทางเกษตรแบบยั่งยืน

2) รายการคลื่นเกษตรกร ผู้จัดรายการหลักคือสมชาย จอมมะเร็ง ผู้ประกาศ 4 ฝ่ายวิทยุเกษตร รายการนี้เกิดจากการสัมมนาพัฒนารายการของสถานี เมื่อปี 2542 ซึ่งเป็น รายการนำร่องที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้ด้านการเกษตรที่หลากหลายจากนักวิชาการเกษตร สาขาต่างๆ โดยออกอากาศสดเพื่อให้ผู้ฟังสามารถติดต่อเข้ามาในรายการได้ นำเสนอรายการ แบ่งเป็น 3 ช่วงหลัก ได้แก่

ช่วงแรก สรุปลสถานการณ์แต่ละวันซึ่งมีทั้งที่เกี่ยวกับการเกษตรและเรื่องทั่วไป โดย ผู้จัดรายการ ประมาณ 10 นาที โดยผู้จัดรายการหลักได้แก่ สมชาย จอมมะเร็ง ได้กล่าวถึง เนื้อหาช่วงแรกว่า

“ ช่วงแรก 10 นาที จะสรุปลสถานการณ์แต่ละวัน ใน 24 ชั่วโมงมันเกิดอะไรขึ้น ก็ จะเอามาสรุปให้ฟัง เกี่ยวกับเกษตรบ้างไม่เกี่ยวกับบ้าง ตั้งแต่เรื่องที่นายกพูด รัฐมนตรี เกษตรพูด และโดยเฉพาะถ้าเกี่ยวกับการเกษตรเมื่อไหร่ก็ต้องเน้นเป็นพิเศษ แต่ถ้าไม่ เกี่ยวกับการเกษตรก็ต้องพยายามวิเคราะห์ว่ามันจะเกี่ยวข้องกับตัวเกษตรกรหรือไม่ อย่างไรด้วย ”

(สมชาย จอมมะเร็ง, สัมภาษณ์ 20 มิ.ย. 44)

ช่วงสอง เป็นเนื้อหาด้านการเกษตรประเด็นที่อยู่ในความสนใจ หรือเป็นประเด็นที่ควร จะให้ความสนใจ โดยจะเชิญวิทยากรจากกรม กองต่างๆ ในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มา เป็นผู้ให้ความรู้ โดยการมาให้สัมภาษณ์สดในรายการหรือสัมภาษณ์สดผ่านโทรศัพท์ หรือการ บันทึกเทปการสัมภาษณ์มาเปิดในรายการ ซึ่งผู้จัดรายการหลักได้กล่าวถึงเนื้อหาช่วงสองว่า

“ ช่วงนี้จะเป็นเนื้อหาด้านการเกษตรโดยตรง เป็นเรื่องพืช ผัก ปลา อะไรก็ได้ แต่ต้องเป็นการเกษตร ก็แล้วแต่ว่าในแต่ละวันจะมีอะไรเด่นๆ ต้องดูสถานการณ์ประจำวันด้วย เช่น ถ้ามีโรคระบาดสัตว์เกิดขึ้น เราก็จะสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งช่วงนี้อาจ มีการทำเป็นเทปสัมภาษณ์เอาไว้บ้าง เพราะวิทยากรนั้นอาจจะไม่สะดวกในเวลาที่ยาย การออกอากาศสด ก็จะสัมภาษณ์กันล่วงหน้า แต่ก็ต้องเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจ หรือเรื่องที่ควรสนใจ เช่น กรมปศุสัตว์มาพูดเรื่องมาตรฐานของฟาร์มสุกร เพราะเป็น ช่วงฟาร์มหมูมีปัญหาเรื่องกลิ่น อย่างนี้ก็ต้องเอามาพูดกัน หรือว่าถ้าเกิดมีเหตุการณ์ ค่วน น้ำท่วม มีปลาตายในแม่น้ำจำนวนมากๆ ผิดปกติ ก็จะจัดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มาก่อนได้เลย ”

(สมชาย จอมมะเจิง,สัมภาษณ์ 20 มิ.ย. 44)

ช่วงสาม เป็นการรายงานราคาสินค้าเกษตรประจำวัน ซึ่งเจ้าหน้าที่จากสำนักงาน เศรษฐกิจการเกษตรจะเป็นผู้โทรศัพท์เข้ามารายงานสดในรายการ และรายงานราคาสินค้า เกษตรประเภทสัตว์น้ำ รวมทั้งรายงานสภาพอากาศการเกษตรโดยผู้จัดรายการหลัก ซึ่งได้ กล่าวถึงเนื้อหาช่วงนี้ว่า

“ ข่าวรายงานราคาในช่วงนี้มี 2 แบบคือของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรนั้น เขาจะรายงานสด แต่เป็นราคาพืช สัตว์ จะไม่มีราคาปลา ราคาสัตว์น้ำ เราก็เลย ต้องขอให้ห้องเคาะสารประสานรายงานราคาปลามาให้ เขาก็ FAX มาทุกวันตอน 9 โมงเช้า เรื่องราคานี้ผมต้องย้ำเสมอว่าเป็นราคาที่เกษตรกรใช้อ้างอิงเพื่อซื้อขายกันกับพ่อค้าคน กลาง ไม่ใช่ราคาที่พ่อค้าเขาขายให้คนซื้อ จะเอาไปอ้างอิงไม่ได้ ส่วนสภาพอากาศ นั้นจากกรมอุตุนิยมวิทยา ที่จะ FAX ข้อมูลมาให้ทั้งที่เป็นรายวัน รายสัปดาห์ และ รายเดือน”

(สมชาย จอมมะเจิง,สัมภาษณ์ 20 มิ.ย. 44)

แต่อย่างไรก็ตามรูปแบบการนำเสนอรายการที่มีการแบ่งเป็น 3 ช่วงดังกล่าวข้างต้นนั้น ก็ไม่ใช่รูปแบบที่ตายตัวโดยอาจมีการเพิ่มหรือลดเนื้อหาในบางช่วง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณข้อมูล และความสำคัญของเนื้อหาในแต่ละวัน และในบางวันก็จะมีการเปิดเพลง สารคดีสั้น หรือสปอตแทรกในรายการด้วย

นอกจากนี้เนื้อหาความรู้ด้านการเกษตรทั่วไปแล้ว นโยบายของหน่วยงานถือเป็นประเด็น สำคัญอีกประการหนึ่งที่ผู้จัดรายการได้นำเสนอ โดยได้กล่าวไว้ว่า

“ เราจะอิงตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายกระทรวงเกษตรฯ ลงมา เราต้องเอามาเผยแพร่ถึงข้อดีข้อเสีย ถ้าเน้นเรื่องไหนก็ต้องเสนอให้มากกว่าปกติ มาสรุปถ่ายทอดไปสู่เกษตรกรคนฟังว่ามันมีประโยชน์กับเกษตรกรอย่างไร ทำให้เกษตรกรประสบความสำเร็จได้อย่างไร จะต้องบอกข้อดีและเร่งเร้าให้เขาปฏิบัติตามนโยบายของกรม ”

(สมชาย จอมมะเจิง, สัมภาษณ์ 20 มิ.ย. 44)

รายการคลื่นเกษตรกรนั้นนอกจากจะให้ข้อมูลความรู้ที่เป็นเอกสารทางการเกษตร และนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตรแล้ว ยังมีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่นในกระทรวงเกษตร ฯ อย่างเป็นทางการเพื่อเป็นผู้ประสานงานทางด้านข้อมูลของแต่ละหน่วยงานอีกด้วย

นอกจากนี้ก็ยังมีการดึงข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ อีก เป็นต้นว่า ข้อมูลจากฝ่ายวิทยุการเกษตรที่ส่งเป็นบทความและข่าวสารจากนิตยสาร หนังสือพิมพ์เป็นประจำทุกวัน ข้อมูลจากศูนย์ปฏิบัติการข่าวเกษตร รวมทั้งข้อมูลจากศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล และที่สำคัญคือข้อมูลจากประสบการณ์ในการทำงานด้านการเกษตร ซึ่งผู้จัดรายการได้กล่าวว่า

“ จากการที่เราคลุกคลีอยู่ในวงการเกษตรมา 20 กว่าปี ทำให้เราพอจะวิเคราะห์ต่อไปได้ว่า ถ้าตอนนี้ข่าวหรือสถานการณ์มันเป็นแบบนี้ ต่อไปมันคืออะไรเราจะวิเคราะห์มันได้เองอัตโนมัติ โดยไม่ต้องไปหาข้อมูลเพิ่มเติม เพราะพฤติกรรมทางด้านการเกษตรมันไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงไปมาก ถ้าเปลี่ยนก็ไม่รวดเร็วจะค่อยเป็นค่อยไป เราก็พอมองออก ”

(สมชาย จอมมะเจิง, สัมภาษณ์ 20 มิ.ย. 44)

เนื้อหารายการคลื่นเกษตรกรในช่วงเดือนธันวาคม 2544 มีการนำเสนอประเด็นเนื้อหา
ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความรู้และข่าวสารการเกษตรทั่วไป ได้แก่

- การรายงานสภาพอากาศเพื่อการเกษตร
- ประกาศเตือนการระบาดของแมลงศัตรูพืชตามสภาพอากาศ
- เตือนภัยเรื่องไฟไหม้บ้านเรือน สวนไร่นา ช่วงอากาศแห้ง
- สรุปข่าวเกษตร
- การคาดหมายลักษณะอากาศเพื่อการเกษตร
- แจ้งเตือนการตากข้าวของชาวนาเพื่อปรับปรุงคุณภาพก่อนนำไปจำหน่ายจะได้ราคาตามที่ทางราชการกำหนด
- มั่นใจว่าหลังไทยราคาจะดีขึ้น เพราะจีนเข้าเป็นสมาชิก WTO
- ญี่ปุ่นระงับการนำเข้าเนื้อไก่จากสหรัฐส่งผลให้การส่งออกไก่ไทยดีขึ้น
- ปัญหาราคายางตกต่ำ
- อันตรายจากโรคทอราซินโดรมในกุ้งขาวที่นำเข้าผิดกฎหมาย
- สถานการณ์โกดังเก็บสารเคมีที่ จ.ลพบุรีเกิดเหตุเพลิงไหม้ สารเคมีอันตรายไหลลงแม่น้ำลพบุรี กรมประมงช่วยเหลืออย่างไร
- การวินิจฉัยคุณภาพดินที่มีผลต่อการปลูกพืชไร่เศรษฐกิจ
- รายงานราคาสินค้าเกษตรประจำวัน
- ผลกระทบจากธนาคารประกาศลดดอกเบี้ย
- การมีวินัยทางการเงินของเกษตรกร
- ความต้องการของตลาด – ปริมาณสินค้าเกษตร
- การทำบัญชีชาวบ้านสำคัญอย่างไร
- การเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรอีกทางเลือกหนึ่ง เพื่อลดปัญหาราคาสินค้าผลิตตกต่ำ

ประเด็นที่ 2 นโยบายจุดขาย ได้แก่

- เตรียมสินค้าสหกรณ์ตามโครงการ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” จัด
กระเช้าปีใหม่
- กล่าวเตือนกองทุน เงินกู้ต่างๆ ต้องใช้ให้ถูกทางเพื่อจะได้สามารถนำเงิน
ต้นและดอกเบี้ยใช้คืนได้ (โครงการพักชำระหนี้เกษตรกร)

- เสวนา “มาตรการข้าวปี 44 / 45 ใครได้ใครเสีย”
- สถานการณ์การรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปี 2544 / 2545
- สถานการณ์การรับจำนำข้าวเปลือก จังหวัดนครราชสีมา
- ขั้นตอนที่ขาดหายในกระบวนการผลิตของเกษตรกรที่ทำให้ราคาข้าวเปลือกตกต่ำ

ประเด็นที่ 3 กิจกรรม / ผลงานของหน่วยงาน ได้แก่

- โครงการธนาคารโค – กระบือเพื่อเกษตรกรตามแนวพระราชดำริ
- ผลสรุปการเสวนาการกำหนดเขตเศรษฐกิจเกษตรและมาตรการสินค้าเกษตร
- ความก้าวหน้าโครงการมาตรฐานฟาร์มสุกร
- การประชุมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาเครือข่ายโครงการหมอดินอาสา

ประเด็นที่ 4 แนวทางเกษตรแบบยั่งยืน ได้แก่

- สารคดีพิเศษเรื่อง เกษตรอินทรีย์
- น้ำสกัดชีวภาพ

ประเด็นที่ 5 ความรู้การดูแลสัตว์ ได้แก่

- การดูแลปลาและสัตว์น้ำในช่วงหน้าหนาว
- การใช้ยาสัตว์

ประเด็นที่ 6 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ พะยูน สัตว์น้ำหายาก

ตัวอย่างเนื้อหารายการคลื่นเกษตรกร

“พื้นที่ดังกล่าวอยู่ในเขตชลประทานมีการทำนาอย่างที่บอก ปีละ 3 ครั้งมีอัตราการใช้สารเคมีสูงเกินความจำเป็นซึ่งจริงๆแล้วมันจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมนะครับ แหล่งน้ำธรรมชาติที่อยู่อาศัยของปลาน้ำจืด พืชผักต่างๆ หลายน้อยๆในน้ำจะได้รับผลกระทบดูเอาสารเคมีมาเก็บไว้ ใครกินผักนึ่ง ก็เจอสารเคมี กินผักกะเจดก็เจอสารเคมี ผักอะไรลอยน้ำได้กินเข้าไปจริงๆแล้วเนี่ยมันมีสารเคมีค่อนข้างมาก เมื่อก่อนนะเดี๋ยวนี้น้อยแล้วละ ผมเองเนี่ยเรารู้สึกแสบใจว่าของพวกนี้ พวกรากบัว สายบัว ผักกะเจด รวมทั้งผักนึ่งทางมาจากบริเวณนั้นผมจะไม่ค่อยกิน เพราะใช้สารเคมีกันเกินความจำเป็น ทั้ง

นี้และทั้งนั้นบอกได้เลยว่าการเมืองประชานิยมของสาร์เคมีต่างๆ บอกได้เลยว่ายังไม่คุณธรรมที่เพียงพอ เอาแต่ได้แต่กำไรกัน ”

ออกอากาศวันที่ 25 ธ.ค. 44

จากการศึกษาประเด็นรายการคลื่นเกษตรกรพบว่า เนื่องจากเป็นรายการที่ออกอากาศสด จึงให้ความสำคัญกับการนำเสนอความรู้และข่าวสารการเกษตรทั่วไปที่เกิดขึ้นเป็นหลัก แต่อย่างไรก็ตามประเด็นที่เกี่ยวกับนโยบายก็ยังได้รับความสำคัญนำเสนอมากเช่นกัน

3) รายการเกษตรสีขาว ผู้จัดรายการคือพจนันท์ ชันทวงษ์ นักวิชาการเผยแพร่ ฝ่ายวิทยุการเกษตร นำเสนอรายการ โดยมีการเปิดเพลงลูกทุ่งคั่นรายการ 1 เพลง แนวทางเนื้อหารายการจะเน้นเกษตรอินทรีย์ ซึ่งผู้จัดรายการได้กล่าวถึงการกำหนดเนื้อหารายการว่า

“ รายการนี้จะเน้นความรู้เรื่องการเกษตรแบบอินทรีย์ชาติ จะบอกว่าให้เลี้ยงการใช้สารเคมีหรือใช้อย่างเหมาะสม ตอนนีเราเน้นเกษตรแบบธรรมชาติ ทั้งนโยบายและเกษตรกรก็สนใจ นอกจากนี้จะพูดถึงสุขภาพของเกษตรกรด้วย ”

(พจนันท์ ชันทวงษ์,สัมภาษณ์ 13 ก.พ. 45)

สำหรับแหล่งข้อมูลในการนำเสนอ นั้น มาจากเอกสารด้านการเกษตรของหน่วยงานต่างๆ จากนิตยสาร หนังสือพิมพ์ทั่วไป นอกจากนี้จากการที่ผู้จัดรายการมีความรู้ด้านการเกษตรเป็นพื้นฐาน จากการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย จึงทำให้สามารถอธิบายข้อมูลหรือเนื้อหาด้านการเกษตรในรายการได้ ซึ่งผู้ดำเนินรายการได้กล่าวว่า

“ จากการที่เราจบคณะเกษตรมา มันก็มีส่วนเหมือนกันที่เราจะอธิบายข้อมูลเนื้อหาที่เกี่ยวกับการเกษตรได้ คืออธิบายเพิ่มเติมไปในส่วนที่เราเรียนมา มันก็เป็นประสบการณ์อย่างหนึ่งที่ถ่ายทอดให้คนฟังได้บ้าง ”

(พจนันท์ ชันทวงษ์,สัมภาษณ์ 13 ก.พ. 2545)

เนื้อหารายการเกษตรสีขาว ในช่วงเดือนธันวาคม 2544 มีการนำเสนอประเด็นเนื้อหาสามารถสรุปได้ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 แนวทางการทำเกษตรแบบยั่งยืน ได้แก่

- ตอน บทบาทสารชีวภาพ
- ตอน เทคนิคการปลูกผักปลอดสารพิษ
- ตอน การใช้กากมัสตาร์ดเป็นอาหารไก่เนื้อ
- ตอน สารชีวภาพ
- ตอน อุ่นชีวภาพ
- ตอน ปุ๋ยหมัก
- ตอน หญ้าแฝก
- ตอน การปลูกผักอินทรีย์ที่วังน้ำเขียว
- ตอน กำจัดไส้เดือนฝอยรากปมฝรั่ง
- ตอน ขั้นตอนการกำจัดปลวก
- ตอน ทากฟ้า
- ตอน เห็น่ากิน

ประเด็นที่ 2 นโยบาย / ผลงานของหน่วยงาน ได้แก่

- ตอน ยุทธศาสตร์การพัฒนายางพาราครบวงจร
- ตอน ชี้แจงการจัดหาปุ๋ยช่วยเหลือเกษตรกร จ.นครศรีธรรมราช

ประเด็นที่ 3 พัฒนาการแปรรูปการเกษตร ได้แก่

- ตอน แปรรูปกระชายดำ
- ตอน ซอสกล้วยน้ำว้า
- ตอน ไบอยางพาราฟอกสี สินค้าส่งออกทำเงินดีที่ฟิบูน

ประเด็นที่ 4 ส่งเสริมภูมิปัญญาไทย ได้แก่

- ตอน กระบูนพืชสมุนไพร
- ตอน ชาเขียวเพื่อสุขภาพ
- ตอน โมโรเฮยะ

ประเด็นที่ 5 ความรู้และเทคโนโลยีการเกษตร ได้แก่

- ตอน หอยเป่าฮือ สัตว์เศรษฐกิจพันธุ์ใหม่

- ตอน เครื่องหั่นกล้วยดิบ
- ตอน เครื่องแยกเปลือก – เนื้อหอยเชอรี่
- ตอน การพัฒนาถั่วเหลืองในประเทศญี่ปุ่น

ประเด็นที่ 6 การพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่ ตอนโยเกิร์ตอาหารเพื่อสุขภาพ

ตัวอย่างเนื้อหารายการเกษตรสีขาว

“ การสนับสนุนให้ปลูกหญ้าแฝกในไร่มันสำปะหลังนั้นก็เป็นเป้าหมายหนึ่งที่สมควรเร่งดำเนินการ เนื่องจากพบว่า การปลูกมันสำปะหลังโดยทั่วไปหน้าดินจะชะล้างพังทลายสูงเป็น 2-3 เท่าของการปลูกถั่วเขียว ข้าวโพด ถั่วลิสง ที่ปลูกเพียง 1 ครั้ง / ปี ทั้งนี้หญ้าแฝกนอกจากจะปลูกในไร่มันสำปะหลังได้ผลดีแล้ว ยังปลูกร่วมกับพืชไร่อื่น ๆ ได้อีกด้วย โดยเฉพาะในพื้นที่ลาดเอียงในขอบบ่อ อ่างเก็บน้ำ ไหล่ทาง ยังเป็นการอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนต่อไปและเป็นการสนองพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการส่งเสริมปลูกหญ้าแฝกทั่วประเทศ ”

ออกอากาศ 25 ธ.ค.2544

จากการศึกษาประเด็นรายการเกษตรสีขาวพบว่า รายการได้วางแนวทางของรายการที่จะเสนอข้อมูลการเกษตรแบบอินทรีย์ ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งของการเกษตรแบบยั่งยืนตามนโยบาย

4) รายการสายใยเกษตร ผู้จัดรายการคือธัญสินี เมฆอรุณทัตย์ นักวิชาการเผยแพร่ 6 ว. ฝ่ายวิทยุการเกษตร กองเกษตรสัมพันธ์ เนื้อหารายการจะนำเสนอ 1-2 ประเด็นประกอบเข้าด้วยกันในหนึ่งตอน บางครั้งอาจมีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตรเฉพาะเรื่อง สำหรับเนื้อหารายการเน้นการรายงานความเคลื่อนไหวทางด้านการเกษตรเป็นสำคัญ ทั้งที่เป็นนโยบาย โครงการด้านการเกษตรของหน่วยงานต่างๆ รวมไปถึงเทคโนโลยีใหม่ ซึ่งธัญสินี เมฆอรุณทัตย์ ผู้ดำเนินรายการได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์และการนำเสนอเนื้อหารายการว่า

“ ต้องการให้ความรู้เนื้อหาด้านการเกษตรทุกเรื่อง แต่จะเน้นที่ความเคลื่อนไหววันนี้มีอะไรบ้างที่น่าสนใจ เกษตรกรควรรู้ ทั้งนี้นโยบายของกรม ของกระทรวง การประชาสัมพันธ์ด้านการเกษตร งานประกวดที่พี่น้องเกษตรกรจะมาร่วมได้ จะเน้นด้าน

นี้ มันถึงไม่มี เพราะ 30 นาทีเท่านั้น แต่ทั้งหมดนี้ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาอะไรเราต้องยึดกลุ่มเป้าหมายคือต้องคำนึงถึงเกษตรกรเป็นหลัก ”

(ธัญสินี เมฆอรุณทัย, สัมภาษณ์ 21 มิ.ย. 44)

อย่างไรก็ตามถึงแม้จะนำเสนอเนื้อหาการเกษตรในหลายๆ ด้าน แต่ผู้ดำเนินรายการก็ได้ลำดับความสำคัญของการนำเสนอเนื้อหารายการด้วยเช่นกัน โดยผู้ดำเนินรายการได้กล่าวถึงการคัดเลือกเนื้อหาไว้ว่า

“ เรื่องที่เลือกมาต้องคำนึงถึงอันดับ 1 เลยคือนโยบายของกรม กระทรวง รัฐบาล เช่น หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เราก็สามารถดึงมาเล่นก่อนได้ ส่วนเรื่องอื่นๆ ก็พิจารณารองลงไปโดยดูว่าอยู่ในความสนใจหรือเปล่า มีผลกระทบต่อเกษตรกรแค่ไหน ถ้าไม่มีหรือมีน้อยก็เอาไว้ที่หลังก็ได้ ก็อย่างว่าเราราชการก็ต้องจับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดก่อน ก็ดูว่าช่วงไหนเขาอยากให้เห็นประชาสัมพันธ์อะไร ก็เน้นให้เขาดีนี่ ”

(ธัญสินี เมฆอรุณทัย, สัมภาษณ์ 21 มิ.ย. 44)

นอกจากนี้ประสบการณ์ของผู้จัดรายการ ก็มีผลต่อการกำหนดเนื้อหาในรายการ ซึ่งธัญสินี ยังได้กล่าวว่า

“ จากงานที่เราจัดรายการสายใยฯ มาเป็น 10 ปี เริ่มคิดตั้งแต่รูปแบบรายการ และก็จัดอยู่รายการเดียวที่เป็นหลักๆ ทำให้เรามีกลุ่มผู้ฟังที่ติดตามกันพอสมควร เขียนจดหมายเข้ามาขอเอกสารหรือข้อมูลของรายการที่ออกอากาศไปแล้ว เราก็พอรู้ว่าเรื่องแบบไหนที่ออกอากาศไปแล้วเขาจะสนใจ ”

(ธัญสินี เมฆอรุณทัย, สัมภาษณ์ 21 มิ.ย. 44)

เนื้อหาการรายการสายใยเกษตร ในช่วงเดือนธันวาคม 2544 มีการนำเสนอประเด็นเนื้อหาสามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 นโยบายสำคัญที่เป็น “จุดขาย” ได้แก่

- นโยบาย“หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” ได้แก่
 - ตอน “น้ำพริกกุ้งกรอบ” กลุ่มพัฒนาอาชีพสตรีป้อมพระจุล
 - จ. สมุทรปราการ
 - ตอน “ไส้กรอกหมู” กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านน้อยสามัคคี อ.พิมาย
 - จ.นครราชสีมา
 - ตอน ข้าวตั้งทานตะวันของกลุ่มแม่บ้าน อ. พัฒนานิคม จ. ลพบุรี
 - ตอน ไช้เค็มพอกดินสอพอง จากกลุ่มท่าปลาอย่าง จ.นครสวรรค์
 - ตอน กลุ่มเกษตรกร อ. ละแม ชุมพร “กล้วยหอมส่งออก”
 - ตอน ของดีเมืองพิจิตร
- นโยบายอาชีพหลังพักชำระหนี้

ประเด็นที่ 2 นโยบาย / ผลงาน กิจกรรมทั่วไปของหน่วยงาน ได้แก่

- ตอน งานเกษตรกำแพงแสน
- ตอน โครงการพระราชดำริด้านการเกษตร
- ตอน ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์
- ตอน จัดระเบียบเขตเศรษฐกิจ
- ตอน โครงการเนื้อสัตว์อนามัย

ประเด็นที่ 3 ความรู้ด้านการเพาะปลูก ดูแลพืช ได้แก่

- ตอน ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมที่กำแพงเพชร
- ตอน ผักชีฝรั่งสร้างรายได้ที่นครสวรรค์
- ตอน มะม่วงอาร์ทุ – อีทุ เพื่อการส่งออก
- ตอน มะละกอแขกนวล GMOS

ประเด็นที่ 4 การพัฒนาและแปรรูปสินค้าเกษตร

- ตอน ตะกร้าสาน เสื่อพับจากเตยหนาม
- ตอน รูปแบบใหม่การผลิตไวน์องุ่น
- ตอน กระเช้าจากเถาวัลย์

- ตอน ความคืบหน้าของหญ้าหอม

ประเด็นที่ 5 ส่งเสริมภูมิปัญญาไทย

- ตอน มะเกียงป้องกันมะเร็ง
- ตอน น้ำส้มไม้จากการเผาถ่าน เป็นสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชได้
- ตอน ส้มป่อย

ประเด็นที่ 6 เทคโนโลยีการเกษตร

- ตอน เครื่องกะเทาะ- แยกเมล็ดยางพารา

ตัวอย่างเนื้อหารายการสายใยเกษตร

“ ต่อจากเรื่องของพืชเรามาดูการเกษตรอีกแบบหนึ่งค่ะ ท้องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ เดี่ยวนี้เที่ยวที่ไหนเขาก็ต้องสนใจการอนุรักษ์ด้วย แล้วการท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์นั้นภาคเหนือเรามีเยอะแยะเลย ทางกรมส่งเสริมฯ ก็ให้ความสำคัญทางด้านนี้ และก็ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับเขาด้วย อย่างเช่นที่จังหวัดเชียงราย เราก็มีศูนย์เกษตรที่สูงดอยหัวแม่คำ ที่ อ.แม่ฟ้าหลวง นักท่องเที่ยวจะได้ชมแปลงไม้ดอกเมืองหนาว มีแปลงไม้ผลเมืองหนาวเยอะแยะ จะได้ไปชมชนบทธรรมชาติเนียบประเพณี มีการละเล่นพื้นเมืองของหมู่บ้าน มีชุมชนจีนฮ่อ ใครไปเที่ยวที่เชียงรายแวะไปที่ศูนย์เกษตรที่สูงดอยหัวแม่คำ...”

ออกอากาศวันที่ 7 ธ.ค.2544

จากการศึกษาพบว่า รายการสายใยเกษตรได้ให้ความสำคัญกับประเด็นเนื้อหาตามนโยบายของหน่วยงานเป็นหลัก โดยเฉพาะนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

5) รายการเกษตรสัมพันธ์ ผู้จัดรายการคือวรวรรณ อังกสิทธิ์ นักวิชาการเผยแพร่ 3, ธนพัฒน์ เขียรสุนทร นักวิชาการเผยแพร่ และพจนันท์ ชันธวงษ์ นักวิชาการเผยแพร่ ฝ่ายวิทยุ การเกษตร กองเกษตรสัมพันธ์ โดยแต่ละคนแบ่งความรับผิดชอบการดำเนินรายการ ดังนี้ วรวรรณ อังกสิทธิ์ รับผิดชอบวันจันทร์และวันอังคาร ธนพัฒน์ เขียรสุนทร รับผิดชอบในวันพุธ

และพจนันท์ ชันธวงษ์ รับผิดชอบวันหยุดให้สปีดี ซึ่งผู้รับผิดชอบแต่ละท่านจะต้องจัดเตรียมข้อมูลที่ ออกอากาศ รวมทั้งดำเนินรายการเอง

รายการเกษตรสัมพันธ์ นำเสนอเนื้อหาสาระทางการเกษตรทั่วไปสลับกับการเปิดเพลง โดยผู้ดำเนินรายการในแต่ละวันก็จะคงรูปแบบเดียวกันนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ที่คล้ายคลึงกันคือ

“ จะพูดคุยทางด้านเกษตรเป็นหลักโดยทั่วไปทุกเรื่อง เพื่อให้ความรู้เป็นแนวทางในการปฏิบัติในอาชีพการเกษตรได้ นอกจากนี้ก็ยังมีเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยทั้งเกี่ยวและไม่เกี่ยวกับการเกษตร แต่คิดว่าเป็นประโยชน์กับเกษตรกร พร้อมสอดแทรกความบันเทิง ด้วยการเปิดเพลงคั่นรายการจะได้ฟังสบาย ๆ ”

(ธนพัทธ์ เขียรสุนทร, สัมภาษณ์ 21 ธ.ค. 44)

อย่างไรก็ตามแม้เนื้อหารายการเกษตรสัมพันธ์จะเน้นด้านการเกษตรในทุกด้าน หากแต่จะไม่เน้นข้อมูลที่เป็นวิชาการเกษตรมากนัก สืบเนื่องจากข้อจำกัดของผู้จัดรายการ ดังที่วรวรรณ อังกสิทธิ์ ผู้จัดรายการกล่าวว่า

“ เราเพิ่งจัดรายการไม่นานนัก และที่สำคัญคือไม่ได้มีพื้นฐานความรู้การเกษตรมาก่อน บางครั้งเราไม่เข้าใจข้อมูลมากนัก เมื่อไม่เข้าใจก็ไม่อยากนำเสนอไปแบบไม่ถูกต้อง ทำให้ต้องข้ามเรื่องบางเรื่องไป ”

(วรวรรณ อังกสิทธิ์ ,สัมภาษณ์ 20 ธ.ค . 44)

นอกจากนี้วรวรรณ อังกสิทธิ์ ยังได้กล่าวถึงการลำดับความสำคัญของเนื้อหาว่า

“ จะเลือกที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับกรมส่งเสริม กระทรวงเกษตร ฯ ก่อน แต่ก็ต้องดูให้มันน่าสนใจกับเกษตรกร ก็จะดึงออกมาก่อน แล้วก็จะเสนอในอันดับต้นๆ ด้วย ส่วนเรื่องอื่น เช่น เกร็ดน่ารู้ทางการเกษตรทุกเรื่อง เรื่องการใช้ชีวิต เรื่องยาเสพติด ก็จะไม่เล่า เรียงลงไป ก็อยู่ที่ความสนใจของเราด้วย ”

(วรวรรณ อังกสิทธิ์ ,สัมภาษณ์ 20 ธ.ค . 44)

สำหรับแหล่งข้อมูลที่น่าสนใจนั้น มาจากนิตยสารความรู้การเกษตรทั่วไป รวมทั้งข่าวสาร ข้อมูล บทความความรู้การเกษตรในหนังสือพิมพ์ และที่สำคัญคือจากเอกสารนโยบาย ผลงานและกิจกรรมของหน่วยงาน

เนื้อหารายการเกษตรสัมพันธ์ ในช่วงเดือนธันวาคม 2544 มีการนำเสนอประเด็นเนื้อหาสามารถสรุปได้ดังนี้

- ประเด็นที่ 1 แนวทางการเกษตรแบบยั่งยืน ได้แก่
- ตอน เกษตรศาสตร์กำแพงแสน ดำเนินการจัดกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ
 - ตอน ระบบการเกษตรแบบผสมผสาน
 - ตอน แมลงศัตรูข้าวและศัตรูธรรมชาติ
 - ตอน การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ
 - ตอน การจัดการดิน น้ำและปุ๋ย
- ประเด็นที่ 2 ความรู้การเพาะเลี้ยงพืช / สัตว์ ได้แก่
- ตอน การเลี้ยงปลานิล
 - ตอน วิธีการเพาะเลี้ยงปลาในน้ำกร่อย
 - ตอน หมูจินหัว พันธุ์กุลเกล้าจากจีน
 - ตอน ผึ้งโพรงไทย
 - ตอน มะพร้าวกะทิ
- ประเด็นที่ 3 ส่งเสริมภูมิปัญญาไทย ได้แก่
- ตอน การปลูกพืชสมุนไพรและเครื่องเทศ
 - ตอน พืชสมุนไพรน้ำมันหอมระเหย
 - ตอน เครื่องเทศและสมุนไพรเสริมสุขภาพ
- ประเด็นที่ 4 นโยบาย / ผลงาน / กิจกรรมของหน่วยงาน ได้แก่
- ตอน เชื้อนคลองทำदानจากน้ำพระทัยในหลวงสู่ประชาชนชาวไทย
 - ตอน ศูนย์วิจัยปฏิบัติการฝนหลวงเฉลิมพระเกียรติ จ. นครราชสีมา

- ประเด็นที่ 5 ความรู้และเทคโนโลยีการเกษตร
- ตอน อุตสาหกรรมน้ำพริกกะปิสำเร็จรูป
 - ตอน การเก็บอาหารการเกษตรอย่างถูกวิธี
 - ตอน ระบบการให้น้ำพืชแบบประหยัด

ตัวอย่างเนื้อหารายการเกษตรสัมพันธ์

“ สำหรับการเตรียมบ่อเพื่อใช้เลี้ยงปลานิลจะมีอยู่ด้วยกัน 3 ลักษณะ คือ 1. ถ้าเป็นบ่อใหม่ ดินมักจะมีคุณภาพเป็นกรด ก็ควรใช้ปูนขาวโรยให้ทั่วทั้งบ่ออัตรา 1 ก.ก./10 ตร.ม. ถ้าเป็นบ่อเก่าก็ควรปรับปรุงบ่อโดยกำจัดวัชพืชออกให้หมด ผักตบชวา จอก หน้ำต่าง ๆ เพราะวัชพืชเหล่านี้จะปกคลุมผิวน้ำเป็นอุปสรรคต่อการหมุนเวียนของอากาศ ซ้ำยังจะเป็นที่หลบอาศัยของศัตรูปลานิลอีกด้วย และเป็นการจำกัดเนื้อที่ของปลาอีกด้วย ก่อนที่จะปล่อยปลาลงเลี้ยงต้องทำการกำจัดศัตรูของปลานิลให้หมดเสียก่อน ไม่ว่าจะ เป็นปลากินเนื้อ พวกปลาช่อน ปลาชะโด ปลาดุก ถ้ามีสัตว์จำพวกเต่า กบ เขียด ก็ควรกำจัดให้พ้นบริเวณบ่อด้วยวิธีกำจัดอย่างง่าย ๆ คือใช้วิธีระบายน้ำออกให้หมด แล้วจับสัตว์ชนิดต่าง ๆ ออกให้หมด ”

ออกอากาศวันที่ 3 ธ.ค. 2544

จากการศึกษาเนื้อหารายการเกษตรสัมพันธ์พบว่า นำเสนอแนวทางการเกษตรแบบ ยั่งยืนมากที่สุด ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกรตามนโยบายพัฒนาการเกษตร

6) รายการ A.M. 1386 วิทย์เกษตร ผู้จัดรายการคือ ศิริ ศรีสาท หัวหน้าฝ่ายข่าว รูปแบบเป็นบทความนำเสนอโดยสอดแทรกความคิดเห็นไปด้วย โดยเน้นการให้ความรู้เนื้อหาด้ว การเกษตรและเนื้อหาทั่วไปที่เป็นประโยชน์กับเกษตรกร ซึ่งผู้จัดรายการได้กล่าวว่า

“ เนื้อหาหลักๆ ก็คือการเกษตรทุกเรื่องที่น่าสนใจ ทั้งการปลูก การผลิต การแปรรูป แล้วในช่วงท้ายก็จะเป็นเรื่องอื่นๆ รอบๆ ตัวที่เป็นประโยชน์กับเกษตรกร เช่น ระวังการใช้ยาฆ่าโรค ระวังการใช้สารเคมี เป็นต้น ”

(ศิริ ศรีสาท,,สัมภาษณ์ 20 พ.ย. 44)

แหล่งข้อมูลเนื้อหาที่รายการนั้น นอกจากในส่วนที่เป็นนโยบายของกรมแล้ว ก็จะมาจกนิตยสาร หนังสือพิมพ์ นอกจากแหล่งข้อมูลที่มาจกสื่อต่างๆ แล้ว ประสบการณ์ในการจัดรายการก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่กำหนดการนำเสนอเนื้อหาในรายการ ดังที่ผู้จัดรายการกล่าวว่า

“ การจัดรายการมานาน เราก็แสดงความคิดเห็นของเราแทรกไปด้วยได้ การนำเสนอเนื้อหาหลายๆ บางทีมันก็น่าเบื่อ เช่น เรื่องปัญหาโรคพืชบางอย่าง ถ้าเราพอมีข้อมูลก็อาจแทรกความคิดเห็นไปว่าเรื่องนี้เคยเกิดมาแล้วที่นี่ เขาแก้ปัญหากันอย่างนี้ ใครจะนำไปใช้ก็ได้ แต่ก็ต้องมั่นใจว่าที่พูดไปมันจะไม่เป็นอันตรายหรือเกิดผลเสีย หรือไม่ก็ต้องบอกให้เขาติดต่อกัน ”

(ศิริ ศรีสัทธ, สัมภาษณ์ 20 พ.ย.44)

เนื่อหารายการ A.M. 1386 วิทยุการเกษตร ในช่วงเดือนธันวาคม มีการนำเสนอประเด็นเนื่อหา สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความรู้การเพาะปลูก ดูแลพืช / สัตว์ ได้แก่

- ตอน แต่งไม้จินตหรา
- ตอน ข้าวหอมปทุมธานี
- ตอน มะขามหวาน
- ตอน ลิ่นจี่
- ตอน ไม้ยมหอม
- ตอน ยอดหวายกินได้
- ตอน เห็ดฟาง
- ตอน หอยเป่าฮื้อ
- ตอน การเลี้ยงปลาแรด
- ตอน การเพาะเลี้ยงปลาบึก

ประเด็นที่ 2 นโยบาย ผลงาน กิจกรรมทั่วไปของหน่วยงาน ได้แก่

- ตอน 1170 สายด่วนกระทรวงเกษตรฯ
- ตอน การประกาศเขตเศรษฐกิจการเกษตร
- ตอน ประเมินผลข้าวปทุมธานี 1

- ประเด็นที่ 3 พัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์ผลการเกษตร ได้แก่
- ตอน เมนูจานเด็ดจากจังหวัด
 - ตอน เห็ดและข้าวเกรียบเห็ด
- ประเด็นที่ 4 แนวทางการเกษตรแบบยั่งยืน ได้แก่
- ตอน สวนออร์แกนิกปลอดสารพิษที่ราชบุรี
 - ตอน ปลูกไม้ในสวนยาง
- ประเด็นที่ 5 ส่งเสริมพัฒนาเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร ได้แก่
- ตอน เกษตรกรดีเด่นสาขาเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำกร่อย
 - ตอน ไข่เค็มกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหมู่บ้านท่าปลาอย่าง

ตัวอย่างเนื้อหารายการ A.M. 1386 วิทยูการเกษตร

“ ท่านผู้ฟังครับวันนี้เราจะมาพูดเรื่องของจินตหรา ไม่ใช่หนังร้อง ดารา แต่เป็นแตงโมจินตหรา เป็นเรื่องของเทคนิคการปลูกแตงโมจินตหรา ท่านที่เป็นผู้ปลูกแล้วเคยประสบปัญหามาฟังทางนี้ดู แตงโมเป็นพืชที่ทนแล้งที่สุด พื้นที่ปลูกแตงโมของเมืองไทยส่วนใหญ่อยู่ในเขตค่อนข้างแห้ง เนื่องจากแตงโมเป็นพืชไม่ชอบน้ำมาก แปลกดีนะครับ ไม่ชอบน้ำ แต่ตัวเองน้ำฉ่ำเขียว จ. สระแก้ว นครราชสีมา อุตรดิตถ์ ล้วนเป็นจังหวัดที่ผลิตแตงโมสู่ตลาดทั่วประเทศ แล้วก็มีพ่อค้าแม่ขายไปรับซื้อถึงที่ปลูกเลย...”

ออกอากาศ 31 ธ.ค. 2544

จากการศึกษาพบว่า รายการ A.M. 1386 วิทยูการเกษตร นำเสนอความรู้การเพาะปลูกดูแลพืช / สัตว์เพื่อการพัฒนาคุณภาพผลผลิตทางการเกษตรเป็นสำคัญ นอกจากนี้ในทำรายการจะนำเสนอประเด็นความรู้เพื่อสุขภาพและความรู้ทั่วไป ด้วย

7) รายการ A.M. STATION ผู้จัดรายการคือวรวรรณ อังกสิทธิ์ ฝ่ายวิทยูการเกษตร เป็นรายการที่นำเสนอเนื้อหาด้านการเกษตรหรือเนื้อหาทั่วไปที่เป็นประโยชน์กับเกษตรกร สลับกับการเปิดเพลง ซึ่งผู้จัดรายการได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์และการกำหนดเนื้อหาที่นำเสนอในรายการว่า

“ รายงานนี้ได้กำหนดไว้ว่าให้ข้อมูลความรู้แต่จะไม่เน้นเกษตร เป็นสาระไม่หนัก เรื่องเบาที่น่าสนใจมีประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เช่น สุขภาพ อาหาร โรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ประกอบกับเราไม่ถนัดเรื่องการเกษตรมาก ก็เลยนำเสนอเรื่องอื่นๆ แต่ก็ยังเกี่ยวข้องเป็น ประโยชน์กับเกษตรกร ”

(วรวรรณ อังกสิทธิ์,สัมภาษณ์ 20 ธ.ค.44)

เนื้อหารายการ A.M. STATION ในช่วงเดือนธันวาคม 2544 มีการนำเสนอประเด็น เนื้อหา สามารถสรุปได้ดังนี้

- ประเด็นที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับอาหารและสุขภาพ
- ตอน คุณค่าของผักโขม
 - ตอน สารแทนนินไขมัน
 - ตอน ประโยชน์จากไข่
 - ตอน สมดุลของน้ำในร่างกาย
 - ตอน บริโภคผักอย่างปลอดภัย
 - ตอน จะกินทั้งที่ต้องดูร้านให้ดี
 - ตอน ความต้องการแคลเซียมในระหว่างออกกำลังกาย
 - ตอน โอคาลาท็อกซินเอ
 - ตอน อาหารขึ้นราอย่าเสียดาย
 - ตอน ระวังฟอร์มาลินในอาหารสด
 - ตอน วิธีเลือกไข่ไก่
 - ตอน หมูโอเมก้า-ทรี
 - ตอน ซัลเฟอร์ไดออกไซด์ในผลไม้
 - ตอน การประเมินความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์อาหารจาก GMOS
 - ตอน กินอย่างสบายโดยไม่ฆ่าตัวตาย
 - ตอน เคล็ดลับเลือกซื้อลำไย
 - ตอน การถนอมอาหารโดยสารดูดกลิ่นออกซิเจน
 - ตอน สารให้กลิ่นและรสในผักผลไม้ดอง
 - ตอน ไช้มังสวิวัติ
 - ตอน การเสริมแป้งถั่วในผลิตภัณฑ์จากแป้งสาลี

ประเด็นที่ 2 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

- ตอน วันคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งชาติ
- ตอน หอยมือเสือ

ประเด็นที่ 3 เรื่องอื่นๆ ซึ่งนำเสนอเพียง 1 ตอน ได้แก่

- ตอน อัญชันป่า
- ตอน วิธีปฏิบัติสวนยางหน้าแล้ง

ตัวอย่างเนื้อหารายการ A.M. STATION

“ ทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหรือผู้บริหารของประเทศ สิ่งหนึ่งที่สื่อมวลชนนิยมนำมาเปรียบเทียบกันก็คือราคาไข่ ไข่จึงเป็นมาตรฐานวัดความสำเร็จของรัฐบาลได้ วันนี้จะนำคุณประโยชน์ของไข่มาเล่าให้ฟัง เราทราบกันดีอยู่แล้วว่าองค์ประกอบของไข่มีเปลือกไข่ ไข่ขาว ไข่แดง แต่สารอาหารที่อยู่ในไข่ 1 ฟองมีมากกว่า 60 ชนิด ซึ่งแต่ละชนิดก็มีคุณประโยชน์เฉพาะตัว โดยเฉพาะโปรตีนที่อยู่ในไข่จัดว่าเป็นโปรตีนที่มีคุณภาพสูง ประกอบด้วยกรดอะมิโนที่จำเป็นต่อชีวิตหลายชนิดด้วยกัน...”

ออกอากาศ 5 ธ.ค.44

จากการศึกษาเนื้อหารายการ A.M. STATION พบว่าผู้จัดรายการไม่ได้มุ่งนำเสนอเนื้อหาด้านการเกษตรเป็นหลัก แต่จะเน้นเนื้อหาการดูแลสุขภาพและความรู้ทั่วไปที่เป็นประโยชน์

8) รายการสารคดีเพื่อการเกษตร ผู้จัดรายการคือพจนันท์ ชันธวงษ์ นักวิชาการเผยแพร่ กองเกษตรสัมพันธ์ กรมส่งเสริมการเกษตร เป็นรายการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอเนื้อหาความรู้ทางการเกษตรประเด็นใดประเด็นหนึ่งในทุกด้านตั้งแต่ต้นจนจบรายการ ซึ่งผู้จัดรายการได้กล่าวถึงเนื้อหารายการว่า

“ ทั้งรายการจะเป็นเรื่องเดียวกันตั้งแต่ต้นจนจบ ค่อนข้างเป็นสารคดี เสนอเนื้อหาแบบค่อนข้างเจาะ ค่อนข้างละเอียด ”

(พจนันท์ ชันธวงษ์, สัมภาษณ์ 13 ธ.ค. 44)

แหล่งข้อมูลที่ใช้นำเสนอในรายงานนั้นมาจากเอกสารทางวิชาการ หนังสือและนิตยสาร การเกษตรทั่วไป โดยผู้จัดรายการกล่าวถึงหลักในการคัดเลือกเนื้อหารายการว่า

“ เนื้อหาที่ออกไปเราก็เลือกเองที่คิดว่ามันน่าสนใจ ส่วนใหญ่ก็จะเป็นการแนะนำวิธีการปลูก ดูแลพืช บางครั้งเป็นพืชรู้จักคุ้นเคยกันดีแล้วแต่นำเสนอเพื่อก็เพราะเป็นการย้ำถึงวิธีการดูแล บางอย่างรู้จักคุ้นเคยดี แต่อาจจะรู้ไม่หมด บางแง่มุมอาจยังไม่รู้ ในรายงานนี้ก็จะเพิ่มข้อมูลตรงนั้นให้ ”

(พจนันท์ ชันธวงษ์, สัมภาษณ์ 13 ธ.ค. 44)

เนื้อหารายการสารคดีเพื่อการเกษตร ในช่วงเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม มีการนำเสนอประเด็นเนื้อหา สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความรู้การเพาะปลูก ดูแลพืช ได้แก่

- ตอน ผักหวานป่า
- ตอน ปอสา
- ตอน มะนาวเพชรบุรี
- ตอน การปลูกมันฝรั่งเพื่อการค้า
- ตอน การเลี้ยงผึ้งโพรงไทย

ประเด็นที่ 2 การเกษตรแบบยั่งยืน ได้แก่

- ตอน ข้าวล้มตอซัง
- ตอน การเลี้ยงปลาในสวนผัก

ตัวอย่างเนื้อหารายการสารคดีเพื่อการเกษตร

“ วิธีการเพาะเมล็ดผักหวานป่า ทางสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี แนะนำให้ใช้ได้ผลเหมือนกัน ตอนแรกก็ต้องคัดเลือกผลผักหวานป่าสุกและสดด้วย นำมาแยกเนื้อหุ้มเมล็ดออก แล้วก็นำมาล้างน้ำให้สะอาดจนหมดเมือก จากนั้นก็นำไปแช่น้ำ ถ้ามีเมล็ดลอยน้ำก็คัดทิ้งไป ส่วนเมล็ดที่จมน้ำนั้นแหละจะนำไปฝังพอ

หมากก็คลุกยากันเชื้อราให้ทั่ว แล้วเอาไปเกลี่ยในกระด้งหรือว่าตะแกรง ให้หนาไม่เกิน 1 นิ้ว แล้วก็คลุมตะแกรงด้วยกระสอบป่านชุบน้ำหมาด เก็บไว้ในที่ร่มสัก 2-3 วัน ”

ออกอากาศวันที่ 6 พ.ย.44

จากการศึกษาเนื้อหารายการพบว่า มุ่งนำเสนอความรู้การเพาะปลูก ดูแลพืช / สัตว์ เพื่อเพิ่มผลผลิตเป็นสำคัญ

9) รายการข่าวเพื่อแผ่นดิน ผู้จัดรายการคือทรรศนะ ลากวย จากกลุ่มงานข่าว กองส่งเสริมพืชไร่ฯ กรมส่งเสริมการเกษตร โดยทรรศนะ ลากวย ผู้จัดรายการข่าวเพื่อแผ่นดินได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของรายการว่า

“ รายการนี้เริ่มต้นมาจากผู้บริหารของกลุ่มงานข่าวกับกรมส่งเสริมฯ มีความเห็นตรงกันว่าน่าจะมีรายการที่ให้ความรู้เกี่ยวกับข่าวโดยเฉพาะ เป็นการให้ความรู้และนำเทคโนโลยีการปลูกข้าวไปสู่ผู้ปฏิบัติโดยตรง ”

(ทรรศนะ ลากวย,สัมภาษณ์ 21 พ.ย. 44)

สำหรับรูปแบบรายการเป็นบทความ สอดแทรกความคิดเห็นของผู้จัดรายการ ซึ่งผู้จัดรายการได้กล่าวถึงรูปแบบรายการว่า

“ ตอนแรกเป็นรายการสนทนา มีผมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิทยุฯ แต่ตอนหลังเขาย้ายไปต่างจังหวัด เลยจัดคนเดียว ซึ่งเรามีงานหลักที่ต้องรับผิดชอบอยู่ด้วย เพราะฉะนั้นการพูดคุยคนเดียวก็สะดวกกว่า ”

(ทรรศนะ ลากวย,สัมภาษณ์ 21 พ.ย. 44)

รายการข่าวเพื่อแผ่นดิน เป็นรายการบันทึกเทป โดยผู้จัดรายการจะมาบันทึกเทปรายการในช่วงเช้าของวันศุกร์เพื่อออกอากาศในตอนเย็น ที่ห้องบันทึกเสียงของสถานี

เนื่องจากเป็นรายการที่ให้ความสำคัญกับเนื้อหาเรื่องข้าวเป็นหลักในประเด็นต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว ราคาข้าว และเกรดเล็กเกรดน้อยเกี่ยวกับข้าว โดยผู้จัดรายการจะเลือกให้สอดคล้องกับฤดูกาลด้วย

จากการที่ผู้จัดรายการ มีตำแหน่งประจำเป็นนักวิชาการเผยแพร่ กลุ่มงานข้าว กรมส่งเสริมการเกษตร มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องข้าวจึงสามารถแสดงความคิดเห็นต่างๆ ประกอบไปกับการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นข้อมูลทางวิชาการ นอกจากนี้จากการปฏิบัติราชการต่างจังหวัดพบปะกับเกษตรกรในพื้นที่ ทำให้ผู้จัดรายการเข้าใจถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรผู้ปลูกข้าว จึงสามารถเลือกเนื้อหารายการได้ตรงกับความสนใจและความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายหลักของรายการ

เนื้อหารายการข้าวเพื่อแผ่นดิน ในช่วงเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม 2544 มีการนำเสนอประเด็นเนื้อหา สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 นโยบาย /ผลงาน /กิจกรรมของหน่วยงาน ได้แก่

- นโยบายจุดขาย ได้แก่
 - ตอน การรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2544/2545
 - ตอน สรุปผลการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปี
 - ตอน ผลการขึ้นทะเบียนเกษตรกรและแนวทางการรับจำนำข้าวเปลือก
- นโยบายทั่วไป ได้แก่
 - ตอน โครงการลดพื้นที่ปลูกข้าวนาปรัง ปี 2545

ประเด็นที่ 2 ความรู้ด้านการผลิต ได้แก่

- ตอน การเก็บเกี่ยวข้าวและการเก็บข้าวไว้ทำพันธุ์
- ตอน ข้าวสาเล...พืชอาหารที่สำคัญ

ประเด็นที่ 3 ความรู้สถานการณ์การเกษตร ได้แก่

- ตอน สถานการณ์ข้าวเวียดนาม
- ตอน สถานการณ์ข้าวในจีน

ตัวอย่างเนื้อหารายการข่าวเพื่อแผ่นดิน

“ สำหรับการเตรียมการรับมือราคาข้าวหน้าปีในประเทศตกต่ำ คณะกรรมการนโยบายข้าวที่มีนายปองพล อดิเรกสาร รองนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ได้มีมติให้องค์การคลังสินค้า องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร และ ธ.ก.ส. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ดำเนินการรับจำนำข้าวเปลือกนาปีฤดูกาลผลิต 2544 /2545 ทั้งสิ้นด้วยกัน 3 ประเภท จากเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร ณ ไร่นาโดยตรง โดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลางหรือโรงสี เพื่อตัดปัญหาพ่อค้าคนกลางเอาเปรียบเกษตรกร ”

ออกอากาศวันที่ 2 พ.ย.44

จากการศึกษาเนื้อหารายการข่าวเพื่อแผ่นดินพบว่า เนื่องจากผู้จัดรายการปฏิบัติหน้าที่ในกลุ่มงานข่าว ของกรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งที่รับผิดชอบดูแลนโยบายโครงการจดทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโดยตรง ประกอบกับระยะเวลาที่เก็บข้อมูลเป็นช่วงเวลาที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้เริ่มดำเนินโครงการ รายการข่าวเพื่อแผ่นดินซึ่งถือเป็นช่องทางหนึ่งที่เผยแพร่นโยบายไปสู่เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายจึงได้มุ่งนำเสนอเนียบายดังกล่าวเป็นหลัก

10) รายการสารคดีการเกษตรและเพลงจากสถานี เป็นรายการที่นำเสนอโดยเปิดเทปสารคดีสั้นเนื้อหาด้านการเกษตร สารคดีแต่ละตอนจะมีความยาวประมาณ 2 นาที เปิดติดต่อกัน 1 – 2 ตอนสลับกับการเปิดเพลง ในช่วงที่เก็บข้อมูลพบว่ามีรายการรูปแบบนี้ออกอากาศเป็นประจำทุกวัน โดยในวันจันทร์ – วันเสาร์ ออกอากาศเวลา 10.00 – 10.30 น. วันอาทิตย์ เวลา 17.00 – 17.27 น. ซึ่งสมชาย ภูแก้ว หัวหน้าฝ่ายรายการได้กล่าวถึงรายการนี้ว่า

“ รายการสารคดีสั้นสลับการเปิดเพลงแบบนี้ จะเป็นช่วงเวลาที่เคยมีภาคเอกชนเข้าซื้อและจัดรายการ แต่เมื่อภาคเอกชนถอนรายการออกไปด้วยเหตุผลอะไรก็แล้วแต่จึงมีเวลาว่าง ดังนั้นฝ่ายวิทยุการเกษตรจึงต้องจัดรายการเสริมเข้าไป แทนที่จะเปิดเพลงอย่างเดียวตลอดรายการ ก็ใช้ที่ เลยมีการนำเทปสารคดีความรู้ด้านการเกษตรสั้นๆ เป็นตอนๆ ที่เราจัดทำขึ้นมาเพื่อให้ความรู้ถึงวิธีการเพาะปลูกพืชสามารถนำไปประกอบเป็นอาชีพได้ มาเปิดสลับกับเพลง มันก็จะได้มีประโยชน์เป็นความรู้ไปด้วย ”

(สมชาย ภูแก้ว,สัมภาษณ์ 27 มิ.ย. 44)

นอกจากนี้ยังพบว่ามีการนำรายการรูปแบบนี้มาออกอากาศ ในช่วงเวลาของรายการที่ผลิตโดยหน่วยงานราชการที่ไม่มีเทปมาออกอากาศด้วย ในการเปิดเทปสารคดีออกอากาศนั้นจะมีเจ้าหน้าที่ควบคุมเสียงเป็นผู้รับผิดชอบ

เนื้อหาสารคดีเกษตร ชุด การปลูกพืชในนา ที่ออกอากาศในช่วงเวลาที่เก็บข้อมูลการวิจัยนั้น พบว่าทุกตอนได้ให้ความสำคัญนำเสนอในประเด็น เทคนิควิธีการเพาะปลูก / ดูแลพืชเป็นหลัก โดยชนิดพืชที่นำเสนอแต่ละตอน มีดังนี้ คะน้า , โหระพา , ผักกาดหัว, แมงลัก , ผักกาดเขียวปลี , กะหล่ำปลี , มะเขือเทศ , มะเขือเปราะ , ถั่วฝักยาว , กระเพรา , ผักบุ้งจีน , ผักกาดหอม , ผักกาดขาวปลี , มะระจีน , บวบเหลี่ยม , ผักชี , มะเขือเทศเชอร์รี่ , ผักกาดเขียววางตุ้ง , ข้าวโพดฝักอ่อน , แอสเตอร์ , ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ , บานชื่น , ดาวเรืองตัดดอก , ทานตะวันดอก , ข้าวโพดหวาน , แตงกวา , พริกชี้หนู/พริกมัน , บานไม่รู้โรย , ดาวเรือง-เด็ดดอก , แตงโม , แคนตาลูป , ไม้ดอกประดับ (ลงถุง) , ข้าวโพดเทียน , ถั่วเหลืองฝักสด , ถั่วลิสง , มันเทศ , โสนอัฟริกัน , ถั่วเขียว , งา , ถั่วพุ่ม , ถั่วพริ้ว

อนึ่ง นอกจากการนำเสนอความรู้ด้านการผลิตแล้ว แต่ละตอนยังได้นำเสนอความรู้ทางด้าน การตลาดของพืชแต่ละชนิดด้วย

ตัวอย่างเนื้อหาสารคดีสั้น

ตอน โหระพา

“ สวัสดิ์ค่ะ คุณผู้ฟังคะ วันนี้ดิฉันมีเรื่องการปลูกพืชชนิดหนึ่งที่มีกลิ่นหอม ชวนรับประทาน ซึ่งก็คือโหระพา สำหรับพันธุ์ที่นิยมปลูกก็คือพันธุ์จัมโบ้ที่มีใบใหญ่และกลิ่นหอมแรง การปลูกเริ่มจากการเตรียมดินด้วยการไถให้ลึก 30 – 40 ซม. ตากดิน 1 – 2 อาทิตย์ ก็ต้องย่อยดินให้ละเอียด แต่ถ้าเป็นดินกรดก็ต้องใส่ปูนขาวหว่านให้ทั่วแปลง ในอัตรา 100 – 300 กก./ไร่ เวลาปลูกต้องยกแปลงสูง 30 ซม. กว้าง 120 ซม. ระยะปลูกระหว่างต้น 25 ซม. ระยะระหว่างแถว 50 ซม. เวลาปลูกจะใช้กิ่งชำหรือเมล็ดเพาะเป็นต้นกล้า แล้วย้ายมาปลูกตามระหว่างที่เรากำหนดไว้ แล้วก็อย่าลืมปุ๋ยคอกปุ๋ยหมักให้ทั้งแปลง เพราะปุ๋ยพวกนี้จะมีประโยชน์กับโหระพามากทีเดียวค่ะ การดูแลก็สุดแสนจะง่ายเพียงแต่รดน้ำเข้าเย็นทุกวัน อย่าลืมใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 ในอัตรา 30 กก./ไร่ ทุกครั้งหลังเก็บเกี่ยว ตอนนี้อะไรก็มาพูดเรื่องต้นทุนต่อไร่กันบ้าง ต้นทุนจะ

อยู่ราว 3,500 บาท โดยจะขายได้กิโลกรัมละ 5 บาท เมื่อหักต้นทุนทั้งหมดแล้วก็จะมีกำไรสุทธิ ประมาณ 1,500 บาท รายได้สูงน่าสนใจทีเดียวสำหรับการปลูกโหระพาเหมาะเป็นอาชีพเสริม เพราะว่าดูแลการปลูกก็ง่าย แกรมปลูกได้หลายครั้ง สำหรับวันนี้สวัสดิ์ค่ะ ”

11) สารคดีน่ารู้ ออกอากาศเป็นประจำทุกวัน ในช่วงต้นชั่วโมง สารคดีที่เสนอเป็นสารคดีสั้นชุดเดียวกับรายการสารคดีเกษตรและเพลงจากสถานี โดยนำเสนอครั้งละ 1 ตอน ก่อนประกาศเข้ารายการ

12) รายการข่าวต้นชั่วโมง เป็นการนำเสนอข่าวที่มีเนื้อหาด้านการเกษตรและข่าวที่เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรเป็นสำคัญ โดยในแต่ละวันจะนำเสนอข่าวสั้น 7 ช่วงด้วยกันคือ

- 1) เวลา 09.00 น. เป็นข่าว/คำแนะนำการเกษตร
- 2) เวลา 10.00 น. เป็นข่าวบริการต่างๆ
- 3) เวลา 11.00 น. เป็นข่าว / คำแนะนำการเกษตร
- 4) เวลา 12.00 น. เป็นข่าวพยากรณ์ศัตรูพืช / ประกาศเตือนภัยต่างๆ
- 5) เวลา 14.00 น. เป็นข่าว / คำแนะนำการเกษตร
- 6) เวลา 15.00 น. เป็นข่าวราคาสินค้าเกษตร / ข่าวเกษตรทั่วไป
- 7) เวลา 16.00 น. เป็นข่าว / คำแนะนำการเกษตร

ข่าวสั้นต้นชั่วโมงนี้มีความยาวช่วงละประมาณ 3 – 5 นาที โดยในแต่ละช่วงอาจมีการรายงานมากกว่า 1 หรือ 2 ข่าว ขึ้นอยู่กับความยาวของข่าว ความสำคัญ และความเร่งด่วนของข่าว วิธีการนำเสนอ นั้น จะมีผู้ประกาศรายการเป็นผู้ข่าวออกอากาศสดกระจายเสียงทุกวัน ตามเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งข่าวต่างๆ นั้นฝ่ายผลิตรายการจะเป็นผู้เตรียมข้อมูลให้ทั้งหมด

ข่าวที่มีการกำหนดเวลาออกอากาศ ได้แก่ ข่าวพยากรณ์ศัตรูพืช / ประกาศเตือนภัยต่างๆ และข่าวราคาสินค้าการเกษตร กล่าวคือข่าวพยากรณ์ศัตรูพืช / ประกาศเตือนภัยนั้น ได้กำหนดเวลาออกอากาศเวลา 12.00 น. เนื่องจากเป็นเวลาหยุดพักเพื่อรับประทานอาหารกลางวัน จึงเป็นเวลาที่เหมาะสมมีโอกาสจะได้รับฟังข่าวดังกล่าวนี้นี้ ส่วนข่าวราคาสินค้าเกษตรได้กำหนดให้ออกอากาศเวลา 15.00 น. เพื่อให้เกษตรกรนำราคาสินค้าเกษตรที่รายการออกอากาศไปอ้างอิงในการซื้อขาย ณ โรงงานในวันรุ่งขึ้นถัดไป

นอกจากนี้ในกรณีที่มีเหตุการณ์สำคัญหรือเรื่องราวที่น่าสนใจ ฝ่ายข่าวของกองเกษตรสัมพันธ์จะออกไปทำข่าว โดยบางครั้งมีการรายงานสดนอกสถานที่ผ่านทางโทรศัพท์ออกอากาศ หรือสัมภาษณ์บันทึกเทปมาจัดทำเป็นข่าวประกอบเสียงต่อไป ซึ่งเนื้อหาข่าวที่ออกอากาศก็เป็นเนื้อหาทางด้านเกษตร หรือที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

แหล่งข่าวที่สำคัญคือหนังสือพิมพ์รายวัน และจากศูนย์ปฏิบัติการข่าวเกษตร ซึ่งสำนักงานเกษตรที่ตั้งอยู่ในท้องที่จังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศรายงานเข้ามา สำหรับข่าวบริการที่น่าเสนอในเวลา 10.00 น. นั้นจะเป็นข่าวที่หน่วยงานของรัฐอื่นๆ ส่งข้อมูลข่าวสารของแต่ละหน่วยงานเข้ามาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการออกอากาศเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ส่วนข่าวพยากรณ์ศัตรูพืช เวลา 12.00 น. กองป้องกันโรคพืช กรมวิชาการเกษตรเป็นผู้ส่งข่าวมาให้ฝ่ายวิทยุการเกษตรเป็นประจำ และข่าวราคาสินค้าเกษตรที่ออกอากาศเวลา 15.00 น. นั้น สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเป็นผู้จัดส่งข้อมูล โดย วรวรรณ อังกสิทธิ์ ผู้รับผิดชอบการคัดเลือกข่าวที่นำไปออกอากาศได้กล่าวถึงการทำงานว่า

“ คือทุกวันนี้ก็ต้องเปิดหนังสือพิมพ์ เช็คข่าว เลือกตัดที่เกี่ยวกับการเกษตร แล้วก็เอาเลือกว่าข่าวไหนน่าสนใจ น่าจะเผยแพร่ ซึ่งก็จะเอามาเลือกรวมกับข่าวที่สำนักงานเกษตรภูมิภาคเขาส่งเข้ามาที่ศูนย์ปฏิบัติการข่าวเกษตร เวลาเลือกก็เน้นข่าวกรมส่งเสริมไว้ก่อน ข่าวกระทรวง จากนั้นก็จะดูข่าวจากกรมอื่นๆ ในกระทรวงเกษตรตามมา “

(วรวรรณ อังกสิทธิ์, สัมภาษณ์ 20 ธ.ค. 44)

เนื้อหาข่าวต้นชั่วโมงในช่วงต่างๆ มีการนำเสนอประเด็นเนื้อหา สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 นโยบายของหน่วยงาน ได้แก่

- นโยบายจุดขาย ได้แก่
 - ข่าวกรมส่งเสริมสหกรณ์นำสินค้าสหกรณ์จัดเป็นของขวัญปีใหม่
 - ข่าวการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ จ.ตรัง
 - ข่าวปาซาซังขึ้นทะเบียนผู้ปลูกข้าวนาปี ปี2544 / 2545
 - ข่าวเกษตรฯ เชียงใหม่ แจ้งรับจํานำข้าวเปลือก
 - ข่าวลำพูน คาดมีผลผลิตข้าวนาปีจํานำกว่าหมื่นแปดพันตัน
 - ข่าวเชียงใหม่แจ้งการรับจํานำข้าวเปลือก

- นโยบายทั่วไป ได้แก่
 - ชาวท่อมเกือบ 30 ล้านให้กลุ่มเกษตรกรซื้อปุ๋ย
 - ชาวลำพูนท่อมงบ 20 ล้าน ให้เกษตรกรกู้ซื้อปุ๋ย
 - ชาว ส.ศ.ก.จัดเสวนาโต๊ะกลมการกำหนดเขตเกษตรเศรษฐกิจและมาตรการดำเนินงานสำหรับสินค้าเกษตร
 - ชาว ส.ศ.ก.แก้ปัญหาหาค่าฝ้ายตกต่ำ
 - ชาวสัมมนาแนวทางส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเกษตรปี 2545 ที่โคราช
 - ชาว รมช.ประพัฒน์ มอบนโยบายกรมส่งเสริมสหกรณ์เน้นใช้ระบบสหกรณ์แก้ไขปัญหา

ประเด็นที่ 2 กิจกรรมของหน่วยงาน ได้แก่

- ชาวกรมส่งเสริมการเกษตรตรวจสอบคุณภาพสินค้าเกษตร
- ชาวบริษัทไม้อัดไทย ประกวดราคาจ้างเหมาลำเลียงขนส่งไม้หน้าเยื่อ
- ชาวสัมมนาวิชาการปศุสัตว์ ครั้งที่ 8
- ชาวโรงเรียนเกษตรกรตามแนวพระราชดำริที่บ้านเขาไม้เคน
- ชาว ส.ก.ย.เตรียมประกาศเกียรติคุณพนักงานวันสถาปนา 41ปี
- ชาวกรมส่งเสริมการเกษตรสอบราคาซื้อครุภัณฑ์ที่ใช้ในราชการ
- ชาวเกษตรโคราช...จัดงานวันเทคโนโลยีการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์
- ชาวแปลงเรียนรู้งานวันเกษตรแห่งชาติ ปี 2545
- ชาวกรมประมงจับมือญี่ปุ่นพัฒนาวิชาการเทคโนโลยีหลังจับสัตว์น้ำ
- ชาวกรมส่งเสริมสหกรณ์จัดงานมหกรรมสินค้าสหกรณ์ ปี 2545
- ชาวกรมส่งเสริมสหกรณ์นัดแก้ปัญหาสหกรณ์ร้านค้า
- ชาวโครงการ “74พระราชปณิธานพันธุ์สัตว์น้ำเฉลิมพระเกียรติ”
- ชาวสตูลช่วยเหลือเกษตรกรชาวนาประสบภัยฝนทิ้งช่วง
- ชาว จ.สมุทรสงครามกำหนดจัดงานเฉลิมพระเกียรติ ร. 2 ปี 2545

ประเด็นที่ 3 ความรู้ด้านการเพาะปลูก ดูแล แก้ปัญหาพืช / สัตว์ ได้แก่

- ชาวเกษตรฯ ระยองแนะชวนสวนทุเรียนดูแลทุเรียนช่วงออกดอก
- ชาวเกษตรฯ เชียงใหม่แจ้งเกษตรกรถึงเวลาเก็บละหุ่งขาย
- ชาวกองพืชสวนแนะวิธีดูแลไม้ดอกไม้ประดับในฤดูหนาว

- ชาวเพาะเห็ดฟางแบบกองเตี้ยเสริมรายได้
- ชาวปลูกถั่วเหลืองคลุมฟางดีกว่าเผาฟาง
- ชาวการใช้ปุ๋ยเคมีกับผลไม้ให้มีประสิทธิภาพ
- ชาวลำพูนแนะเกษตรกรดูแลลำไยหน้าหนาว
- ชาวแนะวิธีดูแลสวนยางหน้าแล้ง
- ชาวนครสวรรค์เผยอ้อยเคี้ยว พืชทางเลือกใหม่
- ชาวเตือนเกษตรกรระวังโรคระบาดปลาในช่วงฤดูหนาว
- ชาวจังหวัดศรีสะเกษเตือนเกษตรกรระวังโรคปากเท้าเปื่อย
- ชาวส่งออกตะพาบน้ำต้องมีใบรับรองสุขภาพสัตว์น้ำจากกรมประมง
- ชาวแนะเกษตรกรไม่ให้เลี้ยงกุ้งเพิ่ม
- ชาวพึงระวังโรคปลาหนาว
- ชาวเตือนผู้เลี้ยงสัตว์น้ำป้องกันภาวะอุทกภัย
- ชาวเกษตร..เตือนการระบาดของแมลงหนอนหลวงในมันสำปะหลัง
- ชาวมาตรการป้องกันและกำจัดเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล
- ชาวเกษตรของครบุรีเตือนการระบาดของเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล
- ชาวเกษตรฯบางระจันเตือนระวังเพลี้ยกระโดดฯ
- ชาวเกษตรฯลำพูนเตือนระวังโรคไหม้คอรวงระบาด
- ชาวเกษตรฯ จังหวัดชัยภูมิแนะเกษตรกรตากข้าวให้แห้งก่อนขาย ได้
- ชาวปศุสัตว์ฯสระแก้วส่งเสริมปลูกหญ้าชาย

ประเด็นที่ 4 สถานการณ์การเกษตร ได้แก่

- ชาวธนาคารโลกสนใจอุตสาหกรรมลับประรด
- คาดหมายลักษณะอากาศ เดือนธันวาคม 44
- ชาวสรุปฉันทามติการประชุมอาเซียน – ซีพีเดค
- ชาวสั่งเอาผิदनักการเมืองบังคับเกษตรกรซื้อปุ๋ย
- ชาวญี่ปุ่นสั่งซื้อลับประรดจากสหกรณ์บ้านลาด
- ชาวเจ้าของสูตรไบโอดีเซลเซ็นสัญญาญี่ปุ่น
- ชาวมหัทศวรรษของดี 4 ภาคเริ่มแล้ว
- ชาวมหาสารคามผลิตข้าวหอมมะลิที่ดีที่สุดในโลก
- ชาวญี่ปุ่นสั่งกักกันผักไทยพบสารเคมีตกค้างเกินมาตรฐาน

ประเด็นที่ 5 แนวทางการเกษตรแบบยั่งยืน ได้แก่

- ชาวของบกระตุนเศรษฐกิจ 300 ล้าน จัดตั้งหมู่บ้านเกษตรอินทรีย์
- ชาวยุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์ส่งสินค้าปลอดสารพิษ
- ชาวโครงการคืนชีวิตสู่ธรรมชาติตามรอบเศรษฐกิจพอเพียง
- ชาวส่งเสริมปลูกผัก-ไม้ผลไว้กินเอง
- ชาวภูเขียวปล่อยแตนเบียนไข่ไตรโคแกรมมาตัดวงจรหนอนกออ้อย
- ชาวเกษตรฯ โคราชขยายตลาดผักปลอดสารพิษสู่ผู้ป่วยในโรงพยาบาล
- ชาวจัดทำยุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์
- ชาวสหกรณ์ฯ หนองวังน้ำเขียวผลิตผักไร้สาร

ประเด็นที่ 6 เทคโนโลยีทางการเกษตร

- ชาวเครื่องทำปลาร้าไฮเทค

ตัวอย่างเนื้อหาข่าวต้นชั่วโมง

“ นายเกรียงศักดิ์ มาตวงค์ ผู้อำนวยการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำ ต.ม่วงหัก อ.พยุหะคีรี จ.นครสวรรค์ เปิดเผยว่าโรงเรียนเกษตรกรในพระราชดำริ หมู่ที่ 6 บ้านเขาไม้เคน เริ่มดำเนินการเมื่อเดือนสิงหาคมที่ผ่านมา จนถึงขณะนี้เป็นเวลา 4 เดือน มีนักเรียนซึ่งเป็นเกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรม 25 คน โดยได้รับการสนับสนุนนักวิชาการจากสำนักงานเกษตรจังหวัดฯ และอำเภอเป็นพี่เลี้ยง ซึ่งใช้วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเน้นให้ร่วมกันคิด เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ”

ออกอากาศวันที่ 1 ธ.ค.44

“ การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช กรมส่งเสริมการเกษตร ได้แนะนำให้เกษตรกรระวังศัตรูพืชที่อาจเข้าระบาดในพืชต่าง ๆ ได้ เช่น เพลี้ยจักจั่น มะม่วง ขณะนี้มะม่วงอยู่ในระยะแทงช่อดอก ขอแนะนำให้เกษตรกรสำรวจเพลี้ยจักจั่นมะม่วง โดยสำรวจดูบริเวณยอดและช่อดอก หากพบเพลี้ยจักจั่นเกาะอยู่ ขอให้รีบกำจัดทันที มิฉะนั้นจะเกิดปัญหาได้ ไรแดง ”

ออกอากาศวันที่ 28 ธ.ค.44

จากการศึกษาเนื้อหาข่าวที่นำเสนอพบว่า เจ้าหน้าที่ได้คัดเลือกข่าวโดยพิจารณาจากความสำคัญของหน่วยงาน ดังนั้นเนื้อหาที่นำเสนอจึงเป็นข่าวนโยบายและกิจกรรมของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหลัก

13) รายการก่อนตะวันรุ่ง ผลิตโดยฝ่ายวิทยุการเกษตร รูปแบบเป็นรายการเพลง ไม่มีผู้ดำเนินรายการ แต่จะมีเจ้าหน้าที่ควบคุมเสียงเป็นผู้ควบคุมการเปิด-ปิดเพลงในรายการ

14) รายการก่อนเที่ยงคืน ผลิตโดยฝ่ายวิทยุการเกษตร รูปแบบเป็นรายการเพลง ไม่มีผู้ดำเนินรายการ แต่จะมีเจ้าหน้าที่ควบคุมเสียงเป็นผู้ควบคุมการเปิด-ปิดเพลงในรายการ

ผลการศึกษารายการที่ผลิตโดยฝ่ายวิทยุการเกษตร และกลุ่มงานข่าว กองส่งเสริมพืชไร่นา กรมส่งเสริมการเกษตร จำนวนทั้งสิ้น 14 รายการ (ดูตารางที่ 5.2 ประกอบ) พบว่าประกอบไปด้วยเนื้อหาที่สามารถจำแนกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มที่ 1 เป็นเนื้อหาการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการของรัฐบาล ได้แก่ โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โครงการจดทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวตามมาตรการรับจำนำข้าวนาปี 2544 /2545 รวมทั้งนโยบายการส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ การเกษตรแบบยั่งยืน การเกษตรอินทรีย์ กลุ่มที่ 2 เป็นเนื้อหาการถ่ายทอดความรู้พื้นฐานด้านการเกษตรที่เกี่ยวกับการเพาะปลูกดูแลพืช การเลี้ยงสัตว์ และความรู้ทั่วไป โดยเฉพาะการดูแลสุขภาพ และกลุ่มที่ 3 เป็นเนื้อหาข่าวสารสถานการณ์ด้านการเกษตร นอกจากนี้ยังมีเนื้อหาด้านความบันเทิง ได้แก่ รายการเพลงลูกทุ่ง จำนวน 2 รายการ

สถาบันวิทยุบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการ	ผู้ผลิต	รูปแบบ	ประเด็นเนื้อหาที่พบ
คุยเฟื่องเรื่องเกษตร	ฝ่ายวิทยุ	บทความ	1 ความรู้ด้านการเพาะปลูกดูแลพืช 2 เกษตรแบบยั่งยืน
โรงเรียนเกษตรทาง อากาศ	ฝ่ายวิทยุ	บทความ	1 เกษตรแบบยั่งยืน 2 ความรู้ด้านการเพาะปลูกดูแลพืช
สารคดีเกษตรและเพลงฯ	ฝ่ายวิทยุ	สารบันเทิง	ความรู้ด้านการเพาะปลูกดูแลพืช
คลื่นเกษตรกร	ฝ่ายวิทยุ	นิตยสาร ทางอากาศ	1 ข่าวสารการเกษตร 2 นโยบาย / ผลงาน ของหน่วยงาน
เกษตรสีขาว	ฝ่ายวิทยุ	บทความสลับ เพลง	การเพาะปลูกพืชตามแนวทาง เกษตรอินทรีย์ (ปลอดสารเคมี)
สายใยเกษตร	ฝ่ายวิทยุ	บทความ	1 หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ 2 นโยบาย / ผลงาน หน่วยงาน
เกษตรสัมพันธ์	ฝ่ายวิทยุ	บทความ สลับเพลง	1 เกษตรแบบยั่งยืน 2 ความรู้ด้านการเพาะปลูกดูแลพืช
A.M.1386 วิทยุการเกษตร	ฝ่ายวิทยุ	บทความ	ความรู้ด้านการเพาะปลูก / เลี้ยงสัตว์
A.M.STATION	ฝ่ายวิทยุ	บทความ สลับเพลง	ความรู้การดูแลสุขภาพ
สารคดีเพื่อการเกษตร	ฝ่ายวิทยุ	บทความ	ความรู้ด้านการเพาะปลูกพืช / การเลี้ยงสัตว์
ข่าวต้นข้าวโมง	ฝ่ายวิทยุ	ข่าว	นโยบาย / ผลงาน หน่วยงาน
สารคดีน่ารู้	ฝ่ายวิทยุ	สารคดีสั้น	ความรู้ด้านการเพาะปลูกพืช
ข่าวเพื่อแผ่นดิน	กลุ่มงานข่าว	บทความ	นโยบายการรับจำนำข้าวเปลือก
ก่อนตะวันรุ่ง	ฝ่ายวิทยุ	เพลง	-
ก่อนเที่ยงคืน	ฝ่ายวิทยุ	เพลง	-

ตารางที่ 5.2 แสดงรูปแบบและประเด็นเนื้อหาของรายการที่ผลิตโดยกรมส่งเสริมการเกษตร

สำหรับการกำหนดเนื้อหาจากความต้องการของผู้ฟังหรือเกษตรกรนั้น พบว่ามีเพียงบางรายการเท่านั้นที่ผู้ฟังมีส่วนร่วม โดยการเขียนจดหมายหรือโทรศัพท์แสดงความคิดเห็น สอบถามปัญหาจากผู้จัดรายการ รายการดังกล่าวได้แก่ รายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตร รายการสายใยเกษตร รายการคลื่นเกษตรกร ในขณะที่รายการส่วนใหญ่มีการติดต่อกับผู้ฟังน้อยมาก ประกอบกับไม่เคยทำการประเมินผลการรับฟังในแต่ละรายการ มีแต่การประเมินผลระดับสถานี ซึ่งข้อมูลที่ได้นั้นบอกถึงลักษณะผู้ฟังโดยภาพรวม และความนิยมในรายการต่างๆ ซึ่งพบว่ามีการผลิตโดยกรมส่งเสริมการเกษตรที่ได้รับความนิยมอยู่ใน 10 อันดับแรก จำนวน 2 รายการ ได้แก่ รายการคุยเฟื่องเรื่องเกษตร ซึ่งได้รับความนิยมในอันดับ 1 ของสถานี และรายการสายใยเกษตร ซึ่งได้รับความนิยมในอันดับ 10 ของสถานี แต่อย่างไรก็ตามผู้ฟังก็ไม่ได้กล่าวถึงเหตุผลที่ให้ความนิยมในรายการดังกล่าว จากการที่ผู้จัดรายการมีข้อมูลเกี่ยวกับผู้ฟังรายการน้อย ดังนั้น ผู้จัดรายการจึงเป็นผู้พิจารณาว่าจะนำเสนอเนื้อหาใดให้กับผู้ฟัง ซึ่งส่งผลให้เนื้อหารายการที่นำเสนอ นั้นแม้จะมีประโยชน์และให้ความรู้ แต่ก็อาจไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ฟัง หรือผู้ฟังไม่มีความพร้อม ไม่ได้ประกอบอาชีพตามแนวเนื้อหาที่นำเสนอ ก็ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้เช่นกัน

- รายการที่ผลิตโดยหน่วยงานอื่น

ผลการศึกษาพบว่า จากสัดส่วนรายการที่ผลิตโดยหน่วยงานอื่นในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวนร้อยละ 4 นั้น เป็นรายการจำนวน 11 รายการ การผลิตรายการนั้นผู้จัดรายการเป็นผู้รับผิดชอบเองทั้งหมด ทั้งกำหนดรูปแบบ เนื้อหา และวิธีการนำเสนอรายการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) รายการนาที่ทองประมง ผู้จัดรายการคือยุพิน วิวัฒน์ชัยเศรษฐ์ นักวิชาการเผยแพร่ 6 กองส่งเสริมและเผยแพร่ กรมประมง ได้กำหนดวัตถุประสงค์การทำรายการเป็น 2 ประเด็น คือเพื่อให้ความรู้ด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และเผยแพร่กิจกรรมต่างๆ ของกรมประมง เป็นรายการบันทึกเทป นำเสนอรูปแบบบทความ บางครั้งมีการสัมภาษณ์ เปิดสารคดี หรือเพลงในรายการ โดยยุพิน วิวัฒน์ชัยเศรษฐ์ ได้กล่าวถึงรูปแบบรายการว่า

“ การที่จะพูดคนเดียวหรือสัมภาษณ์นั้นก็แล้วแต่โอกาสและเนื้อหา อย่างเช่นเราจะเสนอเรื่องเกษตรกรดีเด่น เราก็ควรจะสัมภาษณ์เขาว่าทำอะไรถึงประสบความสำเร็จ มันก็ฟังน่าเชื่อถือกว่า แต่ถ้าเป็นเรื่องการเลี้ยงปลาอะไรพวกนี้ เราก็พูดคุยไป

ได้เลย อาศัยว่าเรามีความรู้ด้านการประมงอยู่บ้าง ก็พอที่จะเข้าใจและถ่ายทอดให้คน ฟังได้ แต่ถ้าบางเรื่องเป็นเทคนิคใหม่ แล้วเราเชิญวิทยากรมาได้ก็จะใช้การสัมภาษณ์ ”

(ยุพิน วิวัฒน์ชัยเศรษฐ์,สัมภาษณ์ 19 พ.ย. 44)

สำหรับเนื้อหารายการจะเน้นทางด้านการประมงเป็นสำคัญ ทั้งทางด้านการเพาะเลี้ยง การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ และนโยบาย กิจกรรมของกรมประมง ซึ่งผู้จัดรายการได้กล่าวถึง หลักเกณฑ์ในการเลือกนำเสนอเนื้อหาว่า

“ ดูว่าเป็นช่วงไหน เช่น การปิดอ่าวเพื่อการอนุรักษ์คือช่วง 15 ก.พ. – 31 พ.ค. ของทุกปี ช่วงนี้หรือก่อนหน้านี้นักท่องเที่ยวจะเน้นพูดเรื่องนี้ หรือช่วงวันประมงแห่งชาติ พอ ใกล้ๆวันนั้นเราก็เสนอเรื่องเกี่ยวกับงาน แล้วแต่โอกาส เทศกาล แต่ถ้าโดยทั่วไปก็จะเชิญนักวิจัยมาในรายการ นำวิธีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชนิดต่างๆ มาคุยให้ฟัง หรือถ้า ช่วงไหนสัตว์น้ำบางประเภทเป็นที่สนใจมากๆ ก็จะมาเสนอให้ฟัง ”

(ยุพิน วิวัฒน์ชัยเศรษฐ์,สัมภาษณ์ 19 พ.ย. 44)

โดยข้อมูลที่น่าสนใจในรายการนั้นมาจากการสัมภาษณ์บุคลากรของกรมประมง จาก เอกสารงานวิจัย และเอกสารเผยแพร่ของกรมประมง นอกจากนี้ในบางเรื่องมาจากความสนใจของประชาชน ซึ่งผู้จัดรายการได้กล่าวถึงประเด็นดังกล่าวว่า

“ บางทีก็อยู่ที่ความนิยมของประชาชนด้วย ว่าเขาสนใจเรื่องอะไรกัน อย่างเช่น ช่วงที่ปลาบู่อืดๆ เราก็จะจัดเรื่องปลาบู่อืดๆ ซึ่งจัดไปแล้วก็มีคนฟังโทรศัพท์เข้ามา มาขอ เอกสาร ขอข้อมูลกันเยอะ ”

(ยุพิน วิวัฒน์ชัยเศรษฐ์,สัมภาษณ์ 19 พ.ย. 44)

เนื้อหาการนำเสนอที่ของประมง ในช่วงเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม 2544 มีการนำเสนอประเด็นเนื้อหา สามารถสรุปได้ดังนี้

- ประเด็นที่ 1 นโยบาย / ผลงาน / กิจกรรมของหน่วยงาน ได้แก่
- ตอน การประชุมอาเซียน-ซีพีเดค เรื่องการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด
 - ตอน โครงการพัฒนาการประมงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- ประเด็นที่ 2 ความรู้ด้านการประมง ได้แก่
- ตอน ตลาดและการค้าปลาสวยงามของโลก
 - ตอน การผลิตปลาสวยงามของไทย
 - ตอน การดูแลสัตว์น้ำในช่วงหน้าหนาว
 - ตอน สวมเสื้อเกราะให้สัตว์น้ำช่วงหน้าหนาว
 - ตอน พะยูนในจังหวัดภูเก็ต
 - ตอน ผลกระทบสารเคมีต่อชีวิตสัตว์น้ำ
 - ตอน อร่อยกับปลา

ตัวอย่างเนื้อหารายการนาที่ทองประมง

“ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน ศูนย์พัฒนาการประมงแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือซีพีเดค และกรมประมง ได้ร่วมกันจัดการประชุมอาเซียน - ซีพีเดค เรื่อง “การประมงที่ยั่งยืนในสหประชาชาติใหม่ - สัตว์น้ำเพื่อมวลมนุษยชาติ” ระหว่างวันที่ 19 - 24 พฤศจิกายน 2544 โดยระหว่างวันที่ 19 - 23 พฤศจิกายน 2544 ได้มีการประชุมระดับเจ้าหน้าที่อาวุโสและนักวิชาการจากประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศและประเทศญี่ปุ่น และในวันที่ 24 พฤศจิกายน 2544 จะเป็นการประชุมระดับรัฐมนตรีภาคการประมงของประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศและประเทศญี่ปุ่น ”

ออกอากาศวันที่ 3 พ.ย.44

ผลการศึกษาพบว่ารายการนาที่ทองประมง ได้นำเสนอประเด็นเนื้อหาที่เป็นความรู้ด้านการประมงเป็นสำคัญ ทั้งการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การอนุรักษสัตว์น้ำ เป็นต้น รองลงมาคือประเด็นเนื้อหา นโยบาย ผลงานของหน่วยงาน

2) รายการปศุสัตว์พัฒนา ผู้จัดรายการคือพริ้มพราย วิไลรัตนภรณ์ นักวิชาการเผยแพร่ 6 ฝ่ายประชาสัมพันธ์ กรมปศุสัตว์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกรที่มีอาชีพเลี้ยงสัตว์ได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง ใช้เป็นแนวทางการพัฒนาปรับปรุงอาชีพที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การดำเนินงานของรัฐ เป็นรายการบันทึกเทป นำเสนอรูปแบบบทความ บางครั้งเปิดเทปสัมภาษณ์ผู้บริหารหรือนักวิชาการของหน่วยงาน และเปิดเพลง 1-2 เพลง โดยผู้จัดรายการได้กล่าวถึงเนื้อหาที่นำเสนอในรายการว่า

“ เนื้อหาจะเป็นเรื่องวงการปศุสัตว์ ความเคลื่อนไหวที่เป็นปัจจุบัน ตอนนี้มี ความก้าวหน้าอย่างไร ทั้งจากงานวิจัยของนักวิชาการ จากนโยบายหรือกิจกรรมของ หน่วยงานของกรมฯ นอกจากนี้ก็ต้องดูว่าช่วงนี้เป็นฤดูกาลไหนควรพูดเรื่องอะไรด้วย เช่น หน้าฝนตามฟาร์มมักจะมีปัญหาหลายภาวะมากเป็นพิเศษ เรื่องกลิ่น ”

(พริ้มพราย วิไลรัตนภรณ์, สัมภาษณ์ 19 พ.ย.44)

โดยแหล่งข้อมูลที่นำเสนอนั้นมาจากบุคลากร เอกสารทางวิชาการ นโยบายของหน่วยงานเป็นสำคัญ

เนื้อหารายการปศุสัตว์พัฒนา ในช่วงเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม 2544 มีการนำเสนอประเด็นเนื้อหา สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1	นโยบาย / ผลงาน / กิจกรรมของหน่วยงาน
-	ตอน การผลิตน้ำเชื้อตามระบบ ISO
-	ตอน โครงการธนาคารโค-กระบือ
-	ตอน การสกัดพื้นที่ปลอดโรคพิษสุนัขบ้า
-	ตอน ความจำเป็นในการปราบปรามผู้เคลื่อนย้ายสัตว์
-	ตอน ผลกระทบโรคระบาดสัตว์ต่อการส่งออก
ประเด็นที่ 2	ความรู้การเพาะเลี้ยง / ดูแลสัตว์
-	ตอน การเลี้ยงนกกระทาครบวงจร

- ตอน การเลือกใช้ยาสัตว์
- ตอน บทบาทของเอกชนต่อการเฝ้าระวังโรคระบาดสัตว์

ตัวอย่างเนื้อหารายการปศุสัตว์พัฒนา

“ ถ้าจะกล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของศูนย์ผลิตน้ำเชื้อสุกร ศูนย์นี้ตั้งอยู่ที่ศูนย์วิจัยการผสมเทียมราชบุรี ความเป็นมาเริ่มตั้งแต่ปี 2541 ทางกรมปศุสัตว์ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการช่วยเหลือพี่น้องเกษตรกรรายย่อย ในการลดต้นทุนของการซื้อน้ำเชื้อพ่อพันธุ์สุกรชั้นดี เพื่อผสมเทียมและได้ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาสายพันธุ์สุกร โดยการผสมเทียมเพื่อการส่งออกพร้อมทั้งยังเป็นการลดความเสียหายทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการผสมเทียมสุกรโดยธรรมชาติ รวมไปถึงโรคระบาดจากการเคลื่อนย้ายสัตว์ไปผสมพันธุ์กัน กรมปศุสัตว์จึงได้มีแนวทางเปลี่ยนการดำเนินงานการบริการผสมเทียมสุกรจากเดิม และได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการจัดตั้งศูนย์ผลิตน้ำเชื้อสุกร ”

ออกอากาศวันที่ 21 พ.ย.44

ผลการศึกษาพบว่ารายการปศุสัตว์พัฒนา ได้มุ่งนำเสนอเนื้อหาด้านนโยบายผลงานของหน่วยงานมากที่สุด แต่อย่างไรก็ตามก็ได้สอดแทรกความรู้ด้านการปศุสัตว์ที่มีประโยชน์กับผู้ประกอบอาชีพการเลี้ยงสัตว์โดยตรงด้วย

3) รายการพัฒนาที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ผู้จัดรายการคือ นันทกา แสงจันทร์ นักวิชาการเผยแพร่ 5 ส่วนประชาสัมพันธ์ กรมพัฒนาที่ดิน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกรเห็นความสำคัญในการพัฒนาที่ดินโดยสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เป็นรายการบันทึกเทป นำเสนอในรูปแบบบทความ บางครั้งอาจเปิดเทปสัมภาษณ์วิทยากร เทปที่หน่วยงานผลิตเพื่อประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว สำหรับเนื้อหารายการจะเน้นเกี่ยวกับงานพัฒนาที่ดิน ซึ่งนันทกา แสงจันทร์ ผู้จัดรายการ กล่าวถึงหลักในการเลือกเนื้อหาว่า

“ การเลือกเนื้อหาจะมี 3 แบบด้วยกัน อย่างแรกคือเนื้อหาเป็นไปตามงานที่มีการประชาสัมพันธ์ในช่วงนั้นๆ เช่น เดือนมิถุนายน มีการรณรงค์เรื่องการปลูกหญ้าแฝก เราก็เน้นเรื่องนี้ในรายการด้วย อย่างที่ 2 เนื้อหาจะตามฤดูกาล เช่น ใกล้หน้าแล้งน้ำน้อย ก็จะพูดเรื่องการคลุมดิน หรือช่วงชานาเก็บเกี่ยวข้าวแล้วก็จะพูดเรื่องการ

ไถกลบตอซัง นอกจากนี้ก็จะเป็นเนื้อหาตามโครงการต่างๆ ของกรมฯ ที่เกี่ยวกับ
เกษตรกร นโยบายที่นำเสนอในรายการนั้น จะพิจารณาดูแล้วว่าเกี่ยวข้องกับเกษตรกร
เท่านั้น และเป็นโครงการใหญ่ๆ ส่งผลกับเกษตรกรในวงกว้าง ”

(นันทกา แสงจันทร์, สัมภาษณ์ 22 พ.ย. 44)

โดยแหล่งข้อมูลที่น่าเสนอนั้นมาจากบุคลากรของหน่วยงาน ทั้งผู้บริหารและนักวิชาการ
รวมทั้งข้อมูลจากฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่

เนื้อหารายการพัฒนาที่ดินเพื่อเกษตรกร ในช่วงเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม 2544
มีการนำเสนอประเด็นเนื้อหา สามารถสรุปได้ดังนี้

- ประเด็นที่ 1 นโยบาย / ผลงาน/กิจกรรมของหน่วยงาน
- ตอน ทิศทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์ดินและ
น้ำของประเทศไทยในอนาคต ตอนที่ 1
 - ตอน ทิศทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์ดินและ
น้ำของประเทศไทยในอนาคต ตอนที่ 2
 - ตอน ทิศทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์ดินและ
น้ำของประเทศไทยในอนาคต ตอนที่ 3
 - ตอน ทิศทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์ดินและ
น้ำของประเทศไทยในอนาคต ตอนที่ 4
 - ตอน การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินบนพื้นที่ต้นน้ำ
- ประเด็นที่ 2 ความรู้การพัฒนาที่ดิน ได้แก่
- ตอน การใช้ปุ๋ยพืชสดไถนแอฟริกันในข้าวนาปีของ จ.ชัยภูมิ
 - ตอน ทำปุ๋ยหมักผสมดินเสริมรายได้ให้เกษตรกร
 - ตอน การวินิจฉัยคุณภาพดินเพื่อการขุดสระน้ำในไร่
 - ตอน การปรับปรุงบำรุงดินเพื่อปลูกสับปะรดใน จ.ประจวบคีรีขันธ์

ตัวอย่างเนื้อหารายการพัฒนาที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

“ การขุดสระน้ำจำเป็นสำหรับการทำการเกษตรผสมผสานและเกษตรทฤษฎีใหม่ ก่อนขุดสระน้ำเกษตรกรควรตรวจสอบพื้นที่ของท่านจากแผนที่ดินที่เหมาะสม สำหรับการขุดสระน้ำขนาดเล็ก โดยเฉพาะภาคอีสานจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องตรวจสอบพื้นที่ก่อน เพราะอาจพบปัญหาน้ำเค็มซึ่งแก้ไขได้ยากมาก และข้อควรคำนึงถึงในการขุดสระน้ำคือการเลือกทำเลที่เหมาะสม คือพื้นที่ลุ่มต่ำ ดินระบายน้ำได้ยาก ไม่มีเศษหินปะปนและระดับน้ำใต้ดินตื้น...”

ออกอากาศวันที่ 29 พ.ย. 44

ผลการศึกษาพบว่า รายการพัฒนาที่ดินเพื่อเกษตรกรรมได้ให้ความสำคัญกับผลงานของหน่วยงานเป็นสำคัญ ขณะเดียวกันก็นำเสนอความรู้ในการพัฒนาที่ดินด้วยเช่นกัน

4) รายการหมอดินเพื่อเกษตรกรรม เป็นรายการนี้มีรูปแบบและเนื้อหาเดียวกับรายการพัฒนาที่ดินเพื่อการเกษตร ซึ่ง นันทกา แสงจันทร์ ผู้จัดรายการได้กล่าวถึงรายการว่า

“ ความจริงแล้ว 2 รายการคือพัฒนาที่ดินเพื่อการเกษตรและหมอดินเพื่อเกษตรกรรม ตอนนี่ก็คือรายการเดียวกัน เนื้อหาเหมือนกันแล้ว COPY ไปออกอีกเวลาหนึ่ง ตอนแรกเลยเป็นรายการพัฒนาที่ดินเพื่อการเกษตร ต่อมาเราทราบว่าทางสถานีฯ มีเวลาว่าง ก็เลยไปขอเวลาเพื่อออกอากาศรายการเพิ่ม ซึ่งสถานีฯ ก็ตกลง ตอนที่ขอเวลานั้นตั้งใจว่าจะให้รายการใหม่มีเนื้อหาเกี่ยวกับหมอดิน ซึ่งเป็นนโยบายที่กรมฯ กำลังส่งเสริมอยู่ เป็นตอบปัญหาของหมอดินกับเกษตรกรในรายการ แต่พอจะทำจริงๆ ก็ไม่สามารถทำอย่างที่วางแผนไว้ได้เพราะไม่มีเวลาพอ รับผิดชอบอยู่คนเดียว งานอื่นก็มีเข้ามาตลอด ก็เลยต้อง COPY รายการที่จัดอยู่เดิมไปก่อน ”

(นันทกา แสงจันทร์, สัมภาษณ์ 22 พ.ย. 44)

5) รายการชลประทานเพื่อการเกษตร ผู้จัดรายการคือยุคล นูมาศ นักวิชาการเผยแพร่ 5 ฝ่ายประชาสัมพันธ์ กรมชลประทาน ได้กำหนดวัตถุประสงค์รายการเพื่อให้เกษตรกรนำความรู้ที่ได้ฟังนำไปใช้ประโยชน์ได้ เป็นรายการบันทึกเทป นำเสนอในรูปแบบบทความ บางครั้งอาจมีการเปิดเทปสัมภาษณ์ผู้บริหารหรือวิทยากร เปิดสารคดีสั้น และมีเพลงคั่นรายการ 1

เพลง สำหรับเนื้อหานี้ได้เน้นเกี่ยวกับการชลประทาน ซึ่งเป็นงานหลักของหน่วยงานต้นสังกัด โดยผู้จัดรายการได้กล่าวถึงเนื้อหาที่น่าสนใจว่า

“ บางครั้งเป็นข่าวประชาสัมพันธ์ของกรมฯ โครงการหรือความช่วยเหลือต่างๆ บางครั้งก็เป็นการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ที่เรานำเสนอ ทั้งพื้นที่ที่มีปัญหา พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาแหล่งน้ำ หรือถ้าถึงฤดูกาล มีเหตุการณ์เกิดขึ้นเราก็จะเสนอเนื้อหาให้สอดคล้อง เช่น หน้าแล้งก็ต้องเสนอการวางแผนการใช้น้ำของเกษตรกร ถ้ามีแนวโน้มฝนตกหนักมากก็เตือนให้เตรียมการป้องกันน้ำท่วม ”

(ยุคล นุมาศ, สัมภาษณ์ 20 พ.ย. 44)

เนื้อหารายการชลประทานเพื่อการเกษตร ในช่วงเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม 2544 พบว่ามีการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย / ผลงาน / กิจกรรมของหน่วยงานเท่านั้น ดังรายละเอียดข้อต่อไปนี้

- ตอน ความปลอดภัยของเขื่อน
- ตอน แผนพัฒนาแหล่งน้ำ ปี 2545
- ตอน โครงการปรับเงินกู้ภาคเกษตร
- ตอน เขื่อนทดน้ำบางปะกงและงานบำรุงรักษาชลประทาน
- ตอน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- ตอน กรมชลประทานแก้ไขปัญหาน้ำจิม จ.พะเยา
- ตอน เขื่อนบางปะกง
- ตอน เขื่อนแก่งเสือเต้น

ตัวอย่างเนื้อหารายการชลประทานเพื่อการเกษตร

“ อธิบดีกรมชลประทาน : ปัจจุบันผมได้สั่งการให้เขาไปดูที่เขาขุดๆกันไปเยอะ นั้น มีอันไหนที่มีศักยภาพเก็บน้ำได้บ้าง คือเก็บน้ำได้เยอะ ไม่เปื้อน ไม่มีมลพิษ ให้ไปสำรวจดู สำรวจเสร็จแล้วผมก็จะทำเสนอรัฐ มีจุดไหนที่เหมาะสมบ้าง ถ้าเป็นเอกชนก็อาจต้องซื้อคืนมาเพื่อปรับปรุงเป็นแหล่งเก็บกักน้ำ นำน้ำให้ประชาชน อีกประการหนึ่งก็อาจจะเป็นการส่งเสริม ถ้าเอกชนต้องการทำเองก็สนับสนุนให้เขาไปร่วมกับประปา

ภูมิภาคที่จะผลิตประปาขึ้นมาว่าจะขายกันอย่างไร พี่พีเนี่ยผมส่งให้คนไปดูหนึ่งแล้ว และกำลังจะลงไป พี่พีลักษณะจำกัดมากมันมีอ่างเก็บน้ำอยู่ตัวหนึ่ง เป็นสระมากกว่า ลูกน้องไปดูแล้วกลับมารายงานว่าอาจต้องไปขยายสระเพิ่มเติม ผมอาจจะยอมลงทุนว่า ภูเขา เราอาจจะไปสร้างคอนกรีตเกาะชายเขา แล้วเก็บน้ำไว้ เพราะว่าน้ำที่พี่พีลูกบาศก์ เมตรละ 200 บาท ผมเคยไปทำอย่างนี้ได้ผลมาแล้ว 2 ที่ ที่แรกคือที่เกาะสีชัง ที่ 2 คือเกาะเสม็ด ที่เสม็ดเขาขายน้ำลูกบาศก์เมตรละ 100 บาท ซึ่งจากฝั่งทำแล้วตอนนี้ เราก็จะไปทำเป็นสระให้เขา แรก ๆ ก็มีปัญหาป่าไม้เล็กน้อย แต่ก็พาเขาไปดูว่าพื้นที่ที่จะสร้างไม่ใช่พื้นที่ป่าไม้เป็นพื้นที่ป่าโล่ง แล้วใช้พื้นที่น้อย ”

ออกอากาศวันที่ 23 พ.ย.44

6) รายการเศรษฐกิจการเกษตรเพื่อเกษตรกรรม ผู้จัดรายการคือเดือนเพ็ญ ปานตัน นักประชาสัมพันธ์ 5 และศราณี มณีโชติ นักประชาสัมพันธ์ 3 ส่วนประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ซึ่งรับผิดชอบจัดรายการคนละสัปดาห์ มีวัตถุประสงค์ในการจัดรายการเพื่อให้ความรู้ด้านเศรษฐกิจการเกษตร การตลาดที่เกษตรกรสามารถนำไปใช้ได้ เป็นรายการบันทึกเทป นำเสนอในรูปแบบบทความ มีการแบ่งรายการเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงแรก เป็นการรายงานข่าวเศรษฐกิจการเกษตรทั่วไป เช่น พี่เศรษฐกิจ ข้าว มันสำปะหลัง หรือ บางครั้งอาจมีการสัมภาษณ์นักวิชาการหรือผู้บริหารระดับสูง ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับเนื้อหาที่นำเสนอ รวมทั้งการประสานงานกับผู้ให้สัมภาษณ์ จากนั้นค้นด้วยเพลง 1- 2 เพลง และช่วงหลังเป็นการรายงานราคาสินค้าเกษตรประจำสัปดาห์

สำหรับเนื้อหาการรายนามนั้นเน้นเกี่ยวกับเศรษฐกิจการเกษตร ดังที่ผู้จัดรายการได้กล่าวไว้ว่า

“ ต้องดูว่ามันเกี่ยวข้องกับผู้ฟังแค่ไหน ต้องเลือกข่าวที่ฟังง่าย ไม่ใช่นโยบายยากๆ หรืออย่างตัวเลข เราหลีกเลี่ยงไม่ได้เพราะเป็นเรื่องราคาหรือแนวโน้มราคา เป็นงานของหน่วยงานเราอยู่แล้ว ก็จะพยายามพูดตัวเลขหลักๆ ”

(เดือนเพ็ญ ปานตัน, สัมภาษณ์ 21 พ.ย. 44)

สำหรับแหล่งข้อมูลเนื้อหาการรายนามนั้น มาจากภายในหน่วยงาน ซึ่งเป็นเอกสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ ทั้งทางด้านนโยบาย ผลการสำรวจ การวิจัย และรายงานสินค้าเกษตร

เนื้อหารายการเศรษฐกิจการเกษตรเพื่อเกษตรกรรม ในช่วงเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม 2544 พบว่า มีการนำเสนอเนื้อหาสามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 นโยบาย / ผลงาน / กิจกรรมของหน่วยงาน ได้แก่

- นโยบายการจัดเขตเศรษฐกิจการเกษตร ได้แก่
 - ตอน ความสำคัญของโซนนิ่ง
 - ตอน โซนนิ่ง
 - ตอน ผลการเสวนาโซนนิ่งและมาตรการดำเนินการ
- นโยบายการจัดทำทะเบียนและบัตรประจำตัวเกษตรกร

ประเด็นที่ 2 ความรู้ด้านเศรษฐกิจการเกษตร ได้แก่

- ตอน การติดตามการรับซื้อถั่วเหลือง ปี2544
- ตอน ผลการเจรจาขอขยายเวลามาตรการ local content สินค้านม
- ตอน ฝ้าย
- ตอน ปู๋ย

ตัวอย่างเนื้อหารายการเศรษฐกิจการเกษตรเพื่อเกษตรกรรม

“ สำหรับจุดรับซื้อที่มีสิทธินำเข้าเมล็ดถั่วเหลืองได้กำหนดไว้เพื่อให้เกษตรกรนำผลผลิตมาขายนั้น ส่วนใหญ่เป็นจุดรับซื้อของสมาคมผู้ผลิตน้ำมันถั่วเหลืองและรำข้าว ซึ่งเป็นผู้นำเข้าและรับซื้อผลผลิตภายในประเทศรายใหญ่ที่สุด โดยสมาคมได้จัดตั้งตัวแทนเป็นศูนย์รับซื้อทั้งหมด 156 แห่ง กระจายในแหล่งผลิตถั่วเหลือง 30 จังหวัด เช่น กำแพงเพชร เชียงใหม่ นครสวรรค์ สุโขทัย แพร่ เพชรบูรณ์ ขอนแก่น เลย และ ลพบุรี เป็นต้น ดังนั้นหากเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองมีปัญหาในการจำหน่ายผลผลิต สามารถติดตามสมาคมฯ เพื่อสอบถามชื่อและสถานที่ที่เป็นจุดรับซื้อของสมาคมฯ ได้ที่ เบอร์โทรศัพท์ 0 - 2580 - 8290 ”

ออกอากาศวันที่ 4 พ.ย.44

ผลการศึกษาพบว่า เนื่องจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ โครงการจัดเขตเศรษฐกิจการเกษตรและโครงการบัตรประจำตัวเกษตรกร จึงได้มีการนำเสนอเนื้อหารายการเกี่ยวกับโครงการดังกล่าวหลายครั้ง นอกจากนี้จะเป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการเกษตร เช่น เรื่องพืชเศรษฐกิจ ถั่วเหลือง ฝ้าย เป็นต้น

7) รายการสหกรณ์ก้าวหน้า ผู้จัดรายการคือจรรยา สารสว่าง นักวิชาการเผยแพร่ 5 ฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ กรมส่งเสริมสหกรณ์ ได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้ที่ถูกต้องด้านการสหกรณ์ให้เกษตรกรเห็นประโยชน์ของการรวมกลุ่มระบบสหกรณ์ เป็นรายการบันเทิงเทป นำเสนอในรูปแบบบทความ บางครั้งเปิดเทปการสัมภาษณ์ผู้บริหารหรือวิทยากร โดยมีการเปิดเพลงคั่นรายการ 1-2 เพลง

เนื้อหารายการที่นำเสนอจะเน้นข่าวความเคลื่อนไหว นโยบายของหน่วยงาน และประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของสถาบันเกษตรกรในรูปแบบสหกรณ์การเกษตร รวมทั้งเผยแพร่ผลงานผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเกษตรกร ซึ่งจรรยา ได้กล่าวเกี่ยวกับประเด็นนี้ว่า

“ เนื้อหา ก็จะเป็นข่าวเป็นความเคลื่อนไหวของหน่วยงาน เป็นนโยบายทางด้านสหกรณ์ เป็นความรู้ที่เกี่ยวกับระบบสหกรณ์ หรือบางครั้งก็จะเป็นการนำเสนอสถาบันเกษตรกรที่เขามีการจัดการที่ดีโดยเฉพาะการจัดการสหกรณ์ก็นำมาเป็นตัวอย่าง หรือ อาจจะเป็นผลงานผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสหกรณ์ที่ไหนน่าสนใจเราก็ช่วยประชาสัมพันธ์ให้อีกทางหนึ่ง ”

(จรรยา สารสว่าง, สัมภาษณ์ 16 พ.ย. 44)

เนื้อหารายการสหกรณ์ก้าวหน้า ในช่วงเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม 2544 มีการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย /กิจกรรมของหน่วยงานเพียง 1 ประเด็นเท่านั้น ได้แก่

- ตอน การส่งเสริมสหกรณ์อย่างยั่งยืน
- ตอน กรมส่งเสริมสหกรณ์จับมือกรมส่งเสริมการเกษตรหรือแนวทางการทำงานให้เกิดความรวดเร็วและลดการทำงานซ้ำซ้อน
- ตอน การลดภาระหนี้และฟื้นฟูอาชีพของสมาชิกสถาบันเกษตรกร

- ตอน ร.ม.ช.พัฒน์มีมอบนโยบายกรมส่งเสริมสหกรณ์เน้นให้ใช้ระบบสหกรณ์ในการแก้ไขปัญหา / กระเช้าของขวัญปีใหม่ 2545
- ตอน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการพัฒนาสหกรณ์ / งานมหกรรมสินค้าสหกรณ์ ปี 2545
- ตอน โครงการตลาดนัดสินค้าสหกรณ์
- ตอน การส่งเสริมสหกรณ์อย่างเชื่อมโยงขบวนการ
- ตอน การจัดงานมหกรรมสินค้าสหกรณ์
- ตอน สหกรณ์เครดิตยูเนียนกับการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

ตัวอย่างเนื้อหารายการสหกรณ์ก้าวหน้า

“ จากการศึกษา ค.ร.ม.มีมติเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2544 เห็นชอบโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยตามโครงการของรัฐบาลผ่านระบบสถาบันเกษตรกร โดยรัฐบาลจะรับภาระในการดำเนินโครงการในวงเงินงบประมาณทั้งสิ้น 3,588 ล้านบาท เป็นการลดภาระหนี้ให้กับสมาชิกของสถาบันเกษตรกร ได้แก่ สมาชิกของสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์การประมง สหกรณ์นิคม และกลุ่มเกษตรกร จำนวน 1.15 ล้านคน ซึ่งเกษตรกรสมาชิกเหล่านี้มีหนี้ไม่เกิน 1 แสนบาท และไม่ได้รับการพักชำระหนี้จาก ธ.ก.ส. ให้ได้รับการลดดอกเบี้ยเงินกู้ร้อยละ 3 ต่อปี เป็นเวลา 3 ปี ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2544 – 30 กันยายน 2547 เพื่อให้เกษตรกรสมาชิกใช้โอกาสนี้ไปปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต ”

ออกอากาศวันที่ 25 พ.ย. 44

จากการศึกษาพบว่าประเด็นเนื้อหาหลักในรายการสหกรณ์ก้าวหน้า เป็นการนำเสนอ นโยบายและผลการดำเนินงานของหน่วยงานเป็นสำคัญ

8) รายการเกษตรกรคู่บ้าน ผู้จัดรายการคือธนิษฐ์พรรณ ชำนาญกิจ นักวิชาการเผยแพร่ 6 กองเกษตรสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้วางวัตถุประสงค์การจัดรายการเพื่อให้ความรู้ ข่าวสารความเคลื่อนไหวของนโยบายด้านการเกษตร รวมทั้งข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับเกษตรกร เป็นรายการบันทึกเทป นำเสนอในรูปแบบบทความ บางครั้งมีการสัมภาษณ์วิทยากร เปิดสารคดีสั้น สปอต มีการเปิดเพลงคั่นรายการ 1 – 2 เพลง

สำหรับเนื้อหารายการจะเน้นการนำเสนอข่าวความเคลื่อนไหวหรือนโยบายของกระทรวงเกษตรฯ เป็นสำคัญ โดย ธนินท์พรรณ ผู้จัดรายการได้กล่าวถึงรายการว่า

“ รายการจะรายงานข่าวหรือนโยบายของกระทรวงเกษตร ฯ เป็นหลัก และถ้ามีเวลาในทำรายการก็จะเป็นเกร็ดเล็กเกร็ดน้อย ความรู้การเกษตร ความรู้ทั่วไป เรื่องการดำรงชีวิต เรื่องต่างๆ ที่คิดว่าเป็นประโยชน์กับคนฟัง กับเกษตรกร ”

(ธนินท์พรรณ ชำนาญกิจ,สัมภาษณ์ 20 พ.ย. 44)

โดยแหล่งข้อมูลที่ใช้ก็คือเอกสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานเป็นหลัก นอกจากนี้ก็มาจากเอกสาร หรือหนังสือที่ให้ความรู้ทั่วไป

เนื้อหารายการเกษตรคู่บ้าน ในช่วงเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม 2544 มีการนำเสนอประเด็นเนื้อหา สามารถสรุปได้ว่า รายการในทุกตอนจะนำเสนอประเด็นข่าวความเคลื่อนไหวของหน่วยงานและสถานการณ์การเกษตรเป็นหลัก นอกจากนี้ก็เป็นเนื้อหาประเด็นอื่นๆ ที่นำเสนอช่วงทำรายการในเวลาสั้น อาทิ สาระเรื่องเกษตรอินทรีย์กับการปลูกข้าวแบบล้มตอซัง , สาระเรื่องพืชสมุนไพรและเครื่องเทศ

ตัวอย่างเนื้อหารายการเกษตรคู่บ้าน

“ ท่านผู้ฟังคะ ช่วงแรกเป็นข่าวจากทางกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นเรื่องของการประชุมพิจารณาการเปิดตลาดในด้านปริมาณภาษีในโควต้า ภาษีนอกโควต้า และการบริหารการนำเข้าปี 2545 ของสินค้า 9 รายการตามข้อผูกพัน WTO นายชูชีพ หาญสวัสดิ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้เปิดเผยว่าคณะกรรมการนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ ได้เห็นชอบในหลักการการเปิดตลาดสินค้าเกษตรตามข้อผูกพันทางการค้าโลก ซึ่งประเทศไทยจะต้องเปิดสินค้าเกษตรจำนวน 23 รายการ ตั้งแต่ปี 2538 – 2547 โดยในปี 2545 ได้กำหนดเปิดสินค้าเกษตรจำนวน 9 รายการ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มสินค้าที่เปิดตลาดเป็นไปตามข้อตกลงทั้งปริมาณและภาษี และการบริหารการนำเข้าเหมือนปี 2544 ซึ่งสินค้ากลุ่มนี้มี 6 รายการ...”

ออกอากาศวันที่ 31 ธ.ค.44

9) รายการรื้อถอนอาคาร ผู้จัดรายการคือพณรัตน์ เสรีทวีกุล นักวิชาการเผยแพร่ 3 ส่วนประชาสัมพันธ์ กรมวิชาการเกษตร เป็นรายการบันทึกเทป ได้วางวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้ผลงานวิจัยด้านการเกษตรเพื่อให้เกษตรกรใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาอาชีพ นำเสนอรูปแบบบทความ บางครั้งอาจมีการเปิดเทปสัมภาษณ์ผู้บริหารหรือวิทยากร และมีการเปิดเพลงคั่นรายการ เนื้อหารายการเน้นการนำเสนอผลงานวิชาการหรืองานวิจัยด้านการเกษตร รวมทั้งการดำเนินงานของหน่วยงานเป็นสำคัญ โดยแหล่งข้อมูลเนื้อหารายการมาจากเอกสารนโยบาย เอกสารทางวิชา และเอกสารประชาสัมพันธ์

เนื้อหารายการรื้อถอนอาคาร ในช่วงเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม 2544 มีการนำเสนอประเด็นเนื้อหา ดังนี้

ประเด็นที่ 1 นโยบาย / ผลงาน / กิจกรรม ของหน่วยงาน

- ตอน สัมผัสหนาวบนดอยวาวี
- ตอน คลินิกพืช
- ตอน ธนาคารเชื้อพันธุ์พืช
- ตอน การพัฒนาสวนชาเก่า
- ตอน สารเคมีปลอดภัย

ประเด็นที่ 2 ความรู้ทางวิชาการเกษตร ได้แก่

- ตอน การใช้พืชสมุนไพรป้องกันกำจัดศัตรูพืช
- ตอน หน้าวัว ไม้ตัดดอกมาแรง

ตัวอย่างเนื้อหารายการรื้อถอนอาคาร

“ คุณผู้ฟังคะ เป็นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เป็นอย่างแน่นอนที่ว่าเมื่อเราคิดจะทำการเพาะปลูกพืชชนิดใดก็ได้แล้วแต่ สารเคมีจะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยทุกครั้ง เพราะว่าการใช้สารเคมีเป็นสิ่งสำคัญในการใช้ป้องกันกำจัดศัตรูพืช แต่ว่าปัจจุบันเกษตรกรมักจะโดนหลอกให้ซื้อสารเคมีปลอมมาใช้ ซึ่งการใช้สารเคมีปลอมและไม่ได้มาตรฐานก็เป็นสิ่งที่มีมานานและหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกษตรกรตกเป็นเหยื่อของกลุ่มคนที่ผลิตหรือค้าสารเคมีที่ไม่ได้มาตรฐาน ไม่ได้คุณภาพ กรมวิชาการเกษตรในฐานะที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการควบคุมสารกำจัดศัตรูพืช ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย

พ.ศ.2535 ก็ได้ใช้มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำผิด ฝ่าฝืน พระราชบัญญัติดังกล่าว โดยได้ส่งเจ้าหน้าที่ออกไปตรวจผู้ผลิตและจำหน่ายวัตถุอันตรายทางการเกษตร และดำเนินคดีกับผู้ผิดกฎหมายอย่างเข้มงวดมาโดยตลอด ”

ออกอากาศวันที่ 30 ธ.ค.44

ผลการศึกษาพบว่ารายการรวบรวมไว้เกษตรกรได้ให้ความสำคัญกับการนำเสนอนโยบาย /ผลงานโดยเฉพาะงานวิจัยของหน่วยงาน ซึ่งเป็นความรู้ด้านการเกษตรที่มีประโยชน์

10) รายการ อ.ต.ก.พบประชาชน ผู้จัดรายการคือวรารังกูร สุพรรณสาร หัวหน้าแผนกประชาสัมพันธ์ องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร

หากแต่ในช่วงเวลาที่เก็บข้อมูลการวิจัยนั้น พบว่าสถานีได้นำรายการสารคดีเกษตรและเพลงจากสถานีมาเปิดในช่วงเวลาของรายการ อ.ต.ก.พบประชาชน ซึ่งหัวหน้าฝ่ายรายการของสถานี สมชาย ภูแก้ว ได้กล่าวถึงรายการนี้ว่า

“ ความจริงรายการนี้มีไม่นาน เพิ่งมาเริ่มต้นคุณวรารังกูรมาเป็นหัวหน้าแผนกประชาสัมพันธ์ แต่ตอนนี้เขาย้ายจากแผนกประชาสัมพันธ์ไปประจำที่ส่วนงานอื่น ก็ไม่มีคนรับผิดชอบมาจัดรายการต่อ ก็หายไปอีกเหมือนเดิม แต่เวลาในช่วงนี้เราก็ยังไม่ตัดออกไป ยังกันให้เขาอยู่ เพื่อจะกลับมา เพื่อจะมอบหมายให้ใครต่อ ”

(สมชาย ภูแก้ว,สัมภาษณ์ 23 พ.ย. 44)

11) รายการป่าเขาลำเนาไพร ผู้จัดรายการคือยุคลธร ไกรวดีน นักวิชาการเผยแพร่ 5 ส่วนผลิตสื่อ สำนักสารนิเทศ กรมป่าไม้ ได้วางวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นรายการบันเทิงเทป รูปแบบบทความ บางครั้งมีการสัมภาษณ์ผู้บริหาร นักวิชาการ และเกษตรกรผู้ปลูกป่า เนื้อหารายการเน้นการนำเสนอสถานการณ์และแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในรูปแบบต่างๆ รวมถึงประโยชน์และผลเสียที่เกี่ยวข้อง โดยเนื้อหารายการนำมาจากแหล่งข้อมูลที่เป็นบุคลากรกรมป่าไม้ บุคลากรที่ดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จากเอกสารโครงการหรือนโยบายของหน่วยงาน จากเอกสารข้อมูลทางวิชาการ หนังสือ นิตยสารที่เกี่ยวข้อง

เนื้อหารายการป่าเขาลำเนาไพร ที่ออกอากาศในช่วงเดือนพฤศจิกายน – ธันวาคม 2544 มีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

- ประเด็นที่ 1 ความรู้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- ตอน เห็นกินได้
 - ตอน สีสันจากพรรณไม้
 - ตอน ชี้เหล็กแปรรูปบรรจุกะป๋อง
 - ตอน สถานการณ์สัตว์ป่าเมืองไทย
 - ตอน ปัญหาขยะบนภูกระดึง
 - ตอน เทคนิคการตัดแต่งกิ่งไม้
- ประเด็นที่ 2 นโยบาย / ผลงาน / กิจกรรม ของหน่วยงาน
- ตอน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเกี่ยวกับป่าไม้
 - ตอน สัปดาห์วันคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งชาติ ปี 2544
 - ตอน ทวีร์ธรรมชาติที่เมืองสามหมอก

ตัวอย่างเนื้อหารายการป่าเขาลำเนาไพร

“ มีคนเคยเห็นซี่ข้างมีห่อมามา ถุงพลาสติก ถูกย่อยปนออกมาด้วย ซ้าง กระเพาะใหญ่คงย่อยออกมาได้ แต่พวกแก้ง กวาง หมูป่า ถ้ากินเข้าไป ไขมันจะตัน แล้วก็ตายสถานเดียว เมื่อประมาณ 10 ปีที่ผ่านมาหมูป่าฝูงหนึ่งตายระหว่างทางขึ้นภูกระดึง สันนิษฐานว่าติดเชื้อจากอาหารในถังขยะ ผลร้ายของการที่สัตว์ป่าคุ้ยเขี่ยอาหารมนุษย์ในถังขยะไม่ได้ตกอยู่กับสัตว์เท่านั้น แต่จะส่งผลมาถึงนักท่องเที่ยวเองด้วย เมื่อสัตว์ป่าคุ้ยเขี่ยกับอาหารมนุษย์ มันจะตามกลิ่นมา กวางอาจจะมานุกคุ้ยเสียบึงในเต็นท์ของนักท่องเที่ยว เมื่อในถังขยะไม่มีเศษอาหารเหลือให้พอกิน แต่ถ้าเป็นสัตว์ใหญ่ก็จะอันตรายกว่านี้ ”

ออกอากาศวันที่ 29 ธ.ค.44

ผลการศึกษาพบว่า รายการป่าเขาลำเนาไพรได้ให้ความสำคัญกับการเนื้อหาการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสำคัญ ขณะเดียวกันก็มีการนำเสนอเนื้อหาของหน่วยงานด้วย

ผลการศึกษารายการที่ผลิตโดยหน่วยงานอื่นในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวน 11 รายการ (ดูตารางที่ 5.3 ประกอบ) พบว่า มีเจ้าหน้าที่ฝ่ายเผยแพร่ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ และส่วนผลิตสื่อเป็นผู้รับผิดชอบผลิตรายการ เนื้อหาที่น่าสนใจสามารถจำแนกออกเป็น การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์นโยบาย ผลงาน และการวิจัยของหน่วยงาน สำหรับการถ่ายทอด ความรู้ นั้นจะเป็นความรู้ด้านการเกษตรหลากหลายสาขา อาทิ การประมง การปศุสัตว์ การพัฒนาที่ดินเพื่อการเกษตร การชลประทานเพื่อการเกษตร เศรษฐกิจการเกษตร การสหกรณ์ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยวิทยากรซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญของแต่ละ หน่วยงาน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการ	ผู้ผลิต	รูปแบบ	ประเด็นเนื้อหา
นาที่ทองประมง	กองส่งเสริมและเผยแพร่ กรมประมง	บทความฉบับ เพลง	1 ความรู้การประมง 2 นโยบาย/ผลงานหน่วยงาน
ปศุสัตว์พัฒนา	ฝ่ายประชาสัมพันธ์ กรมปศุสัตว์	บทความฉบับ เพลง	1 นโยบาย / ผลงาน หน่วยงาน 2 ความรู้การเลี้ยงสัตว์
พัฒนาที่ดินเพื่อ เกษตรกรรวม	ฝ่ายประชาสัมพันธ์ กรมพัฒนาที่ดิน	บทความ	1 นโยบาย / ผลงานหน่วยงาน 2 ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน
หมอดินเพื่อ เกษตรกรรวม			
ชลประทานเพื่อ การเกษตร	ฝ่ายประชาสัมพันธ์ กรมชลประทาน	บทความฉบับ เพลง	นโยบาย / ผลงานหน่วยงาน เช่น ความปลอดภัยของเขื่อน
เศรษฐกิจการ เกษตรเพื่อ เกษตรกรรวม	ฝ่ายประชาสัมพันธ์ สำนักงานเศรษฐกิจการ เกษตร	บทความฉบับ เพลง รายงานราคา สินค้าเกษตร	1 นโยบาย / ผลงานหน่วยงาน 2 ความรู้เศรษฐกิจการเกษตร เช่น พืชเศรษฐกิจ
สหกรณ์ ก้าวหน้า	ฝ่ายประชาสัมพันธ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์	บทความฉบับ เพลง	นโยบาย / ผลงานหน่วยงาน
เกษตรคู่มือบ้าน	กองเกษตรนิเทศ สนง.ปลัด ฯ	บทความฉบับ เพลง	1 นโยบาย / ผลงานหน่วยงาน 2 ความรู้เกษตร / ความรู้ทั่วไป
รอบรู้เกษตร	ส่วนประชาสัมพันธ์ กรมวิชา การเกษตร	บทความฉบับ เพลง	1 นโยบาย / ผลงานหน่วยงาน 2 ความรู้งานวิจัยการเกษตร
อดก. พบประชาชน	ฝ่ายประชาสัมพันธ์ องค์การ ตลาดเพื่อเกษตรกร	-	-
ป่าเขา ลำเนาไพร	ส่วนผลิตสื่อ กรมป่าไม้	บทความ	1 ความรู้การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ 2 ประชาสัมพันธ์หน่วยงาน

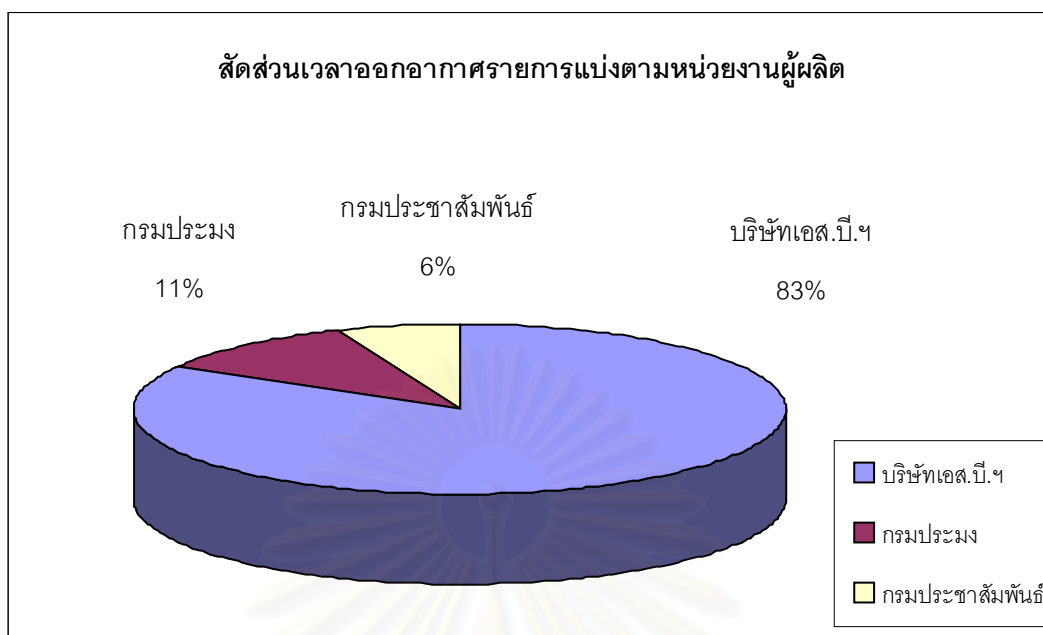
ตารางที่ 5.3 แสดงประเด็นเนื้อหาของรายการที่ผลิตโดยหน่วยงานราชการอื่น
ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

จากการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหารายการที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร พบว่า รายการส่วนใหญ่ที่ออกอากาศดำเนินการผลิตโดยกรม กองต่าง ๆ ในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประเด็นเนื้อหาจึงมุ่งเน้นการเผยแพร่นโยบาย กิจกรรม และผลงานการวิจัยของแต่ละหน่วยงาน นอกจากนี้ยังมีการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร ซึ่งเป็นความรู้ขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวกับการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ และความรู้การเกษตรหลากหลายสาขา นอกจากนี้ยังมีการรายงานข่าวสารสถานการณ์ด้านการเกษตร และรายการเพลง สำหรับรายการที่ผลิตโดยภาคเอกชนผู้เช่าเวลานั้นอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่สถานีเป็นผู้กำหนด โดยพบว่าทั้งรายการ ความรู้ด้านการเกษตร ความรู้ทั่วไป สารบันเทิง และรายการเพลง

สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง

สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงแต่ละสถานี มีการดำเนินงานด้านการผลิตรายการอยู่ภายใต้เงื่อนไขสัมปทาน กล่าวคือ ทุกสถานีจะมีเวลารายการที่ผลิตโดยกรมประมง จำนวน 2 ชั่วโมง / วัน นอกจากนี้ทุกสถานีจะต้องมีการเผยแพร่สารคดีสั้น 1 นาทีที่มีสาระกับกรมประมง ในช่วงต้นชั่วโมง แต่อย่างไรก็ตามแม้จะมีการจัดสรรเวลากันอย่างชัดเจนเช่นเดียวกันทุกสถานี แต่ทว่ารายการที่ออกอากาศของแต่ละแห่งก็ยังคงมีความแตกต่างกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

“สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดระยอง” ทำการออกอากาศกระจายเสียงเป็นประจำทุกวัน วันละ 19 ชั่วโมง ตั้งแต่เวลา 05.00 – 24.00 น. มีรายการที่ออกอากาศทั้งหมด 12 รายการ เมื่อพิจารณาสัดส่วนเวลาออกอากาศรายการโดยแบ่งตามหน่วยงานผู้ผลิต พบว่าหน่วยงานที่มีรายการออกอากาศมากที่สุด ได้แก่ บริษัท เอส.บี.บรอดคาสติ้ง มีเดีย จำกัด ร้อยละ 83 รองลงมาคือกรมประมง ร้อยละ 11 และสัดส่วนเวลาที่เหลือ ร้อยละ 6 เป็นเวลาถ่ายทอดรายการของกรมประชาสัมพันธ์ ได้แก่ รายการข่าวประจำวัน และรายการผู้นำพบประชาชน ซึ่งสัดส่วนรายการดังกล่าวสามารถแสดงโดยแผนภูมิที่ 5.2

แผนภูมิที่ 5.2 แสดงสัดส่วนเวลาออกอากาศรายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง
จ. ระยอง โดยแบ่งตามหน่วยงานผู้ผลิต

รายการที่ผลิตโดยบริษัท เอส.บี.บี บรอดแคสต์ติ้ง มีเดีย จำกัด

ผลการศึกษาพบว่าจากสัดส่วนรายการที่ผลิตโดยบริษัท เอส. บี.บี บรอดแคสต์ติ้ง มีเดีย จำกัด มีจำนวนร้อยละ 83 นั้น เป็นรายการจำนวน 9 รายการ ดังนี้

1). รายการ 1 นาทีมีสาระกับกรมประมง ออกอากาศเป็นประจำทุกวัน ในทุกต้นชั่วโมง โดยการเปิดเทปสารคดีสั้นที่ผลิตโดยบริษัท เอส.บี.บี บรอดแคสต์ติ้ง มีเดีย จำกัด ตามสัญญาข้อตกลงกับกรมประมง มีจำนวน 500 ตอน ทุกตอนมีเนื้อหาเกี่ยวกับการประมงซึ่งจำเอกสุเทพ ชิมพิทักษ์ ผู้อำนวยการสถานีฯ ได้กล่าวถึงรายการนี้ว่า

“ เป็นข้อตกลงตั้งแต่ต้นว่าบริษัทจะต้องผลิตสารคดีสั้นความรู้ด้านการประมงให้สถานีฯ ซึ่งเนื้อหาที่จะเกี่ยวข้องกับการประมงในด้านต่างๆ ทั่วไป แล้วก็เวียนเปิดทุกต้นชั่วโมง ”

(จำเอกสุเทพ ชิมพิทักษ์, สัมภาษณ์ 25 ก.ย. 44)

ขณะที่นพดล นาทองใบ หัวหน้าฝ่ายรายการของ บริษัท เอส.บี บรอดแคสต์ติ้ง มีเดีย จำกัด กล่าวถึงรายการนี้ว่า

“ บริษัท เอส.บี เป็นคนทำสารคดีนี้ มี 500 ตอน เราก็เวียนเปิดออกอากาศมานาน ตอนนี้ก็ทำได้ทำใหม่ คือเนื้อหายังเป็นของเดิม เป็นความรู้เกี่ยวกับการประมงทั่วไป แต่ว่านำมาให้นักจัดรายการของเราอ่านใหม่ ”

(นพดล นาทองใบ ,สัมภาษณ์ 20 ม.ค. 45)

ตัวอย่างประเด็นเนื้อหารายการ 1 นาทีมีสาระกับกรมประมง มีดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความรู้การเพาะเลี้ยง ดูแลสัตว์น้ำ

- ตอน รูปร่างลักษณะของไรแดง
- ตอน การสืบพันธุ์ของไรแดง
- ตอน เคล็ดลับการเลี้ยงไรแดง
- ตอน บ่อเพาะเลี้ยงไรแดง
- ตอน ปลาตะเพียนขาว
- ตอน การเพาะพันธุ์ปลาตะเพียนขาว
- ตอน ต้นทุนและผลผลิตการเลี้ยงปลาตะเพียนขาว
- ตอน ปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงปลาตะเพียนขาว
- ตอน การเตรียมบ่อเลี้ยงปลา
- ตอน ปลาสวายกับปลาเทโพ
- ตอน การเลี้ยงปลาสวายในกระชัง
- ตอน การอนุบาลลูกปลาสวาย
- ตอน โรคที่เกิดจากพยาธิ

ประเด็นที่ 2 แนวทางการเกษตรแบบยั่งยืน

- ตอน ผลตอบแทนของการเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน
- ตอน แนวโน้มการเลี้ยงปลาแบบผสมผสาน

ประเด็นที่ 3 การแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ

- ตอน ผลิตภัณฑ์จากปลาชวย

ตัวอย่างเนื้อหารายการ 1 นาที่มีสาระกับกรมประมง

“ ในความที่ไรแดงเป็นสัตว์น้ำชนิดหนึ่ง ที่มีความต้องการสารอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการที่ครบถ้วน อย่างโปรตีน คาร์โบไฮเดรต ไขมัน กลีโกลิเจน วิตามิน เหมือนสัตว์น้ำชนิดอื่น ๆ ดังนั้นเคล็ดลับการเพาะเลี้ยงไรแดงก็คือการให้ปริมาณอาหารที่เพียงพอและเหมาะสม รวมถึงการควบคุมสภาวะแวดล้อมในบ่อด้วยคะ ถึงแม้ไรแดงจะสามารถทนทานต่อสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี แต่ถ้าสภาวะแวดล้อมที่เลวจนเกินไปไรแดงก็ไม่สามารถสู้ทนได้เหมือนกันนะคะ ดังนั้นการเอาใจใส่และดูแลในสิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวไปนั้น จึงเป็นเรื่องที่เราไม่ควรมองข้ามคะ ”

จากการศึกษารายการ 1 นาที่มีสาระกับกรมประมง พบว่า ประเด็นเนื้อหาที่น่าสนใจมากที่สุดคือความรู้การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ซึ่งรวมถึง ขั้นตอนการดูแล รักษาโรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น

2) รายการ Y.U. LOVE STORY ผู้จัดรายการคือชีวลา นิมมานรดี รูปแบบเป็นรายการเพลง สอดแทรกความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ

3) รายการ Y.U.MUSIC IN LOVE ผู้จัดรายการคือเอมอร ทิพย์ดวงศ์ รูปแบบเป็นรายการเพลง สอดแทรกความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพความงามและสุขภาพ

4) รายการ ลูกทุ่ง S.B. ผู้จัดรายการคือประสิทธิ์ วิเศษดอนหวาย รูปแบบเป็นรายการเพลง สอดแทรกความรู้เกี่ยวกับการถนอมอาหาร เคล็ดลับคู่ครัว

5) รายการ Y.U. LIFE SONG NICE MUSIC ผู้จัดรายการคืออำนาจ ขอมอบกลาง รูปแบบเป็นรายการเพลง สอดแทรกความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพโดยธรรมชาติ

6) รายการ Y.U. LIFESTYLE ผู้จัดรายการคืออนพดล นาทองใบ รูปแบบเป็นรายการเพลง สอดแทรกความรู้เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารสารสนเทศ

7) รายการ Y.U. MUSIC JOY PROJECT ผู้จัดรายการคืออนพดล นาทองใบ รูปแบบเป็นรายการเพลง สอดแทรกความรู้เกี่ยวกับการศึกษา เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์

8) รายการข่าวต้นชั่วโมง จากสำนักข่าวไอเอ็นเอ็น เป็นการรายงานข่าวทั่วไป

9) รายการทันเหตุบ้านทันสถานการณ์เมือง จาก F.M.99.5 Mhz กรุงเทพ มีรูปแบบเป็นรายการข่าว นำเสนอโดยการวิเคราะห์ข่าวสารสถานการณ์ทั่วไป

ผลการศึกษาพบว่าบริษัท เอส.บี. บรอดแคสต์ติ้ง มีเดีย จำกัด มุ่งนำเสนอรายการเพลงเป็นหลักตามรูปแบบของสถานีที่บริษัทได้กำหนดไว้ ในขณะที่เดียวกันก็ยังสามารถเกร็ดความรู้ด้านต่างๆ ตามลักษณะกลุ่มเป้าหมายของรายการแต่ละช่วงด้วย

รายการที่ผลิตโดยกรมประมง

ผลการศึกษาพบว่าจากสัดส่วนรายการที่ผลิตโดยกรมประมง จำนวนร้อยละ 11 นั้น เป็นรายการจำนวน 2 รายการ แต่ละรายการมีการนำเสนอรูปแบบเนื้อหาของรายการ ดังนี้

1) รายการคุยเฟื่องเรื่องประมง ผู้จัดรายการคือไพบุลย์ สุวรรณรัตน์ และปวีติ ชุ่มเย็น โดยจัดสลับกันคนละวัน นำเสนอรายการแบ่งเป็น 2 ช่วงหลักดังกล่าวข้างต้น ซึ่งปวีติ ชุ่มเย็น ผู้จัดรายการคุยเฟื่องเรื่องประมง ได้กล่าวถึงรูปแบบรายการที่จัดว่า

“ รูปแบบที่กรมประมงวางไว้ บางทีก็ไม่เป็นไปตามนั้นทั้งหมด ก็ขึ้นอยู่กับปริมาณของข่าว ของเนื้อหาในแต่ละวันด้วย ถ้าช่วงไหนเยอะเราก็อาจจะต้องลดช่วงอื่นออกไปบ้าง ต้องยืดหยุ่น หรืออย่างบางที่มีจดหมายน่าสนใจก็นำมาตอบในรายการก็มี โทรศัพท์เข้ามาก็มี เพราะมันเป็นรายการสด ”

(ปวีติ ชุ่มเย็น, สัมภาษณ์ 20 ม.ค. 44)

สำหรับเนื้อหาของรายการพบว่า ในช่วงแรกที่นำเสนอความรู้การประมงนั้นไม่ได้เน้นแนวทางใดอย่างชัดเจน ซึ่งไพบุลย์ สุวรรณรัตน์ ผู้จัดรายการได้กล่าวว่า

“ ก็ดูว่าช่วงนั้นมีข่าวอะไรในพื้นที่ใหม่ที่เกี่ยวกับประมงเรา มีนโยบายกรมมาหรือเปล่า ถ้ามีก็จะนำเสนอก่อน แต่ถ้าปกติก็เป็นความรู้การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำนี้แหละ มีเอกสารเยอะพอสมควร ”

(ไพบุลย์ สุวรรณรัตน์, สัมภาษณ์ 20 ม.ค. 45)

แหล่งข้อมูลที่นำมาใช้ในรายงานนั้นมาจากหน่วยงานของกรมประมง ทั้งจากหน่วยงานในพื้นที่ เช่น สถานีพัฒนาประมงทะเลอ่าวไทยฝั่งตะวันออก หน่วยงานส่วนกลาง เช่น ฝ่ายเผยแพร่ กองส่งเสริมการประมง และหน่วยงานอื่นที่ต้องการเผยแพร่นโยบายหรือโครงการต่างๆ

เนื้อหาารายการด้านการเกษตร ที่ออกอากาศในช่วงเดือนธันวาคม 2544 มีประเด็นนำเสนอ สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความรู้การประมง ได้แก่

- ด้านเพาะเลี้ยง / ดูแลสัตว์น้ำ
 - ตอน การเพาะเลี้ยงปลานิล
 - ตอน การป้องกันและรักษาโรคสัตว์น้ำ
 - ตอน การพัฒนาปรับปรุงพันธุ์สัตว์น้ำกรมประมง
 - ตอน กรมประมงแนะนำเกษตรกรเลี้ยงกุ้งในฤดูหนาว
 - ตอน การเลี้ยงปูทะเล
 - ตอน การเลี้ยงปลากระพงขาวในบ่อกึ่ง
 - ตอน แนะนำการเลี้ยงปลาแรด
 - ตอน แนะนำการเลี้ยงปลากระพงขาว
 - ตอน แนะนำการเลี้ยงปลาสลิด
 - ตอน การเลี้ยงกบด้วยจิ้งหรีด
 - ตอน แนะนำสายพันธุ์ต่างๆ ของปลาคาร์ฟ
 - ตอน แนะนำการเพาะเลี้ยงไรแดง
 - ตอน การดูแลปลาในหน้าหนาว
 - ตอน ข่าวเตือนจากกรมประมงเรื่องการดูแลสัตว์น้ำ
 - ตอน การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง
 - ตอน การเลือกทำเลขุดบ่อเลี้ยงปลา
 - ตอน การใส่ปุ๋ยในบ่อเลี้ยงปลา
 - ตอน ปลานวลจันทร์ทะเล
- การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่
 - สารคดีสั้น ตอน อนุรักษ์ปะการัง

- สารคดีสั้น ตอน อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- สปอต อนุรักษ์ปะการัง

- การแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ ได้แก่
 - ตอน สารคดีสั้น ตอน การทำปลาผง
 - ตอน การใช้เทคโนโลยีชีวภาพในการหมักปลาาร้า
 - ตอน ปลาผงแคลเซียมสูงและการใช้ประโยชน์

ประเด็นที่ 2 นโยบาย / ผลงาน / กิจกรรม ของหน่วยงาน ได้แก่

- ตอน พิธีปล่อยพันธ์สัตว์น้ำ 5 ถิ่นความหาราช
- ตอน การเพิ่มเวลาการจัดทะเบียนเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
- ตอน การเพิ่มเวลาจัดทะเบียนกองทุนฟื้นฟูเกษตรกร จ.ระยอง
- ตอน กรมประมงกับความสำเร็จในการเพาะพันธุ์ปลาชนิดต่างๆ
- ตอน โครงการปาร์กน้ำ ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
- ตอน โครงการศูนย์ประมงฝั่งทะเลอันดามัน
- ตอน โครงการอนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล
- ตอน โครงการเพาะพันธุ์หอยมุกงาน
- ตอน โครงการร่วมมือพัฒนาประมงในพื้นที่สามเหลี่ยมเศรษฐกิจ
อินโดนีเซีย – มาเลเซีย – ไทย
- ตอน โครงการเพาะพันธุ์ปลาสวยงามและพันธุ์ไม้น้ำ
- ตอน โครงการพัฒนาประมงทะเลชายฝั่งพื้นบ้าน
- ตอน การแก้ไขปัญหาด้านการประมงทะเล
- ตอน การวิจัยและพัฒนาการเพาะเลี้ยงหอยหวาน
- ตอน โครงการอนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล
- ตอน กองทุนฟื้นฟูเกษตรกร ในรอบที่ 2
- ตอน ประมงหมู่บ้าน

ประเด็นที่ 3 ข่าวอากาศ / ผลการตรวจคุณภาพน้ำ จังหวัดระยอง

ตัวอย่างเนื้อหารายการคุยเฟื่องเรื่องประมง

“ ปลาช่อนป็อกหรือปลาช่อนรูน ก็คือการที่เรานำปลาแดงปล่อยในบ่ออนุบาล ประมาณ 2 – 3 เดือน จะได้ลูกปลาขนาด 20 – 100 ตัว/กก. บ่ออนุบาลก็คือบ่อเลี้ยงปลาแดง ไม่กว้างมาก 10 x 40 ม. ระบบการถ่ายเทน้ำให้ลูกปลาช่อนรูนอยู่ในสภาพของบ่อ ระดับน้ำจากคลองชลประทาน ระดับน้ำได้ดีถึงของบ่อก็ต้องถูกต้อนด้วย ผู้เลี้ยงก็ไม่ต้องจ่ายค่าน้ำมันเชื้อเพลิง เพราะว่าบ่ออนุบาลสามารถถ่ายเทน้ำได้ตลอด 24 ชม. และถ้าหากบ่ออนุบาลของเกษตรกรต้องถ่ายเทน้ำในบ่อด้วยเครื่องยนต์แล้วก็ต้องถ่ายเทน้ำวันละประมาณ 6 ชั่วโมงทีเดียว แต่ถ้าถ่ายเทน้ำมากก็จะเสียค่าน้ำมันสูงขึ้นนะครับ ”

ออกอากาศวันที่ 1 ธ.ค.44

จากการศึกษาประเด็นเนื้อหารายการพบว่า ได้ให้ความสำคัญกับการนำเสนอเนื้อหาความรู้ด้านการประมงโดยเฉพาะการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำมากที่สุด รองลงมาคือการประชุมสัมมนา / ผลงาน / กิจกรรม ของหน่วยงาน สำหรับข่าวอากาศและผลการตรวจคุณภาพน้ำจังหวัดระยองนั้นจะมีการรายงานทุกวัน

2) รายการประมงสัมพันธ์ ผู้จัดรายการคือจำเอนมณีส เทพพันธุ์ และนายวนิช อุบลนุช จัดสลับกันคนละวัน นำเสนอรายการแบ่งเป็น 2 ช่วงหลักเช่นเดียวกัน สำหรับเนื้อหารายการนั้น ในส่วนที่เป็นความรู้ด้านการเกษตรก็จะเน้นทางด้านประมง ทั้งการเพาะเลี้ยงการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ นโยบายการประมง และข่าวประชาสัมพันธ์ของกรมประมง โดยมีแหล่งข้อมูลเช่นเดียวกับรายการคุยเฟื่องเรื่องประมง ในส่วนที่เป็นข่าวบริการจะเป็นแพร่ข่าวที่หน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ขอความร่วมมือประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นประโยชน์กับประชาชนทั่วไป ซึ่งจำเอนมณีส หัวหน้าฝ่ายรายการ ได้กล่าวถึงรายการของกรมประมง ว่า

“ รายการนี้ก็มีรูปแบบและเนื้อหาคล้ายคลึงกับคุยเฟื่องนั่นแหละ แต่อาจจะมีความแตกต่างกันเล็กน้อย คือจะเป็นข่าวทั่วไป ข่าวบริการเยอะกว่า เพราะว่าคนฟัง 2 รายการ ตอนตี 5 กับตอนเที่ยงมันมีความแตกต่างกัน ตี 5 เป็นข่าวประมง เป็นเกษตรกรตื่นแต่เช้าเยอะก็ต้องให้ความรู้เน้นการประมง แต่พอเที่ยงๆ จะเป็นคนฟังทั่วไปมากกว่า ก็นำเสนอเรื่องทั่วไป ข่าวบริการพวกนี้ ”

(จำเอนมณีส เทพพันธุ์, สัมภาษณ์ 25 ธ.ค. 44)

เนื้อหารายการประมงสัมพันธ์ ที่ออกอากาศในช่วงเดือนธันวาคม 2544 มีประเด็นนำเสนอ สามารถสรุปได้ดังนี้

- ประเด็นที่ 1 นโยบาย/ผลงาน /กิจกรรมของหน่วยงาน ได้แก่
- ตอน พิธีปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ 5 ถิ่นวามหาราช
 - ตอน การวิจัยและพัฒนาสัตว์น้ำสวยงามและพรรณไม้น้ำ
 - ตอน การขยายเวลาการจดทะเบียนกองทุนฟื้นฟูเกษตรกร จ.ระยอง
 - ตอน กรมประมงจับมือญี่ปุ่นพัฒนาวิชาการเทคโนโลยีหลังจับสัตว์น้ำ
 - ตอน การพัฒนาการประมงปลาผิวน้ำ
 - ตอน การพัฒนาการประมงสัตว์น้ำหน้าดิน
 - ตอน โครงการจัดตั้งวังปลา สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
 - ตอน กรมประมงแนะนำเกษตรกรเลี้ยงกุ้งในฤดูหนาว
 - ตอน การควบคุมคุณภาพสัตว์น้ำโดยกรมประมง
 - ตอน การพัฒนาประมงทะเลพื้นบ้าน
 - ตอน การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการประมงทะเลพื้นบ้าน
 - ตอน สภาพปัญหาการประมงนอกลำน้ำไทย
 - ตอน ชาวไทยตอบโต้มาตรการกีดกันทางการค้าตะพาบน้ำเข้าจีน
 - ตอน ข่าวการห้ามนำเข้ากุ้งขาว

- ประเด็นที่ 2 ความรู้ด้านการประมง ได้แก่
- การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ได้แก่
 - ตอน การเลี้ยงปลาตู้บึงกุ่ม
 - ตอน การเลี้ยงปลาสวยงาม ปลาเทโพ
 - ตอน การควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์น้ำ
 - ตอน การพัฒนาปลาสวยงามพรรณไม้น้ำและตลาดส่งออก
 - ตอน การเพาะเลี้ยงปลาตะเพียนขาว
 - ตอน ปลิงทะเล
 - ตอน การเพาะเลี้ยงปลาไน
 - ตอน การป้องกันและรักษาโรคปลาสวยงาม
 - ตอน สายพันธุ์ปลาทอง
 - ตอน ศัตรูและโรคพยาธิของปลา

- ตอน การดูแลสัตว์น้ำในช่วงแล้ง
- ตอน การป้องกันสัตว์น้ำจากภัยแล้ง
- การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ได้แก่
 - ตอน สารคดีอนุรักษ์ปะการัง
 - ตอน สารคดี ตอน พะยูน
 - ตอน แนวทางในการอนุรักษ์ปะการัง
 - ตอน แนวทางในการอนุรักษ์หอยมือเสือ
 - ตอน โครงการศึกษาระบบนิเวศวิทยาทางทะเล
- การแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ ได้แก่
 - ตอน ตะพานน้ำผึ้งบรรจุแคปซูล
 - ตอน การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากปลาน้ำจืด
 - ตอน การแปรรูปสัตว์น้ำ
- การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ทางการประมง ได้แก่
 - ตอน การใช้ประโยชน์จากเศษเหลือของอุตสาหกรรมสัตว์น้ำ
 - ตอน ประโยชน์จากไตรโคซาน

ประเด็นที่ 3 สถานการณ์การประมง ได้แก่

- ตอน ปัญหาการจัดการประมงทะเล
- ตอน แนวโน้มการประมงทะเลกับการพัฒนาเศรษฐกิจ
- ตอน สภาพแวดล้อมภายในที่มีผลต่อการพัฒนาประมง
- ตอน เต่าติดเครื่องส่งสัญญาณดาวเทียม
- ตอน เตือนเกษตรกรช่วงอากาศเปลี่ยนแปลง

ตัวอย่างเนื้อหารายการประมงสัมพันธ์

“ สถาบันวิจัยสุขภาพสัตว์น้ำ กรมประมง ฝากเตือนเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ในกรณีที่เกิดโรคระบาดปลาหน้าหนาวได้ปฏิบัติตามคำแนะนำดังนี้ คือเมื่อพบปลาเป็น โรคระบาดให้รีบนำปลาที่เป็นโรคขึ้นจากบ่อมาฝังหรือเผา และเพื่อเป็นการป้องกันการ

แพร่กระจายโรคก็ควรจะรีบปิดประตูน้ำไม่ให้น้ำเข้ามาในบ่อเลี้ยง นอกจากนี้ควรลดปริมาณอาหาร และถ้าจะให้ปลอดภัยยิ่งขึ้นก็สาปุนขาวในอัตรา 50 – 60 กิโลกรัมต่อไร่ด้วย สำหรับเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและประชาชนผู้สนใจที่ประสงค์ขอข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่สถาบันวิจัยสุขภาพสัตว์น้ำ กรมประมง ภายในบริเวณมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน หมายเลขโทรศัพท์ 0 – 2579 – 4122 หรือสำนักงานประมงจังหวัดทุกแห่ง ”

ออกอากาศวันที่ 7 ธ.ค.44

จากการศึกษาประเด็นเนื้อหารายการพบว่า ได้ให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์นโยบาย /ผลงาน /กิจกรรมของหน่วยงานมากที่สุด รองลงมาคือความรู้การประมงในด้านต่างๆ

ผลการศึกษาพบว่า สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดระยองดำเนินกิจการโดยบริษัทผู้ได้รับสัมปทาน คือบริษัท เอส.บี.บรอดคาสติ้ง มีเดีย จำกัด ออกอากาศวันละ 19 ชั่วโมง มีรายการทั้งหมด 11 รายการ (ดูตารางที่ 5.4 ประกอบ) โดยรายการส่วนใหญ่ดำเนินงานโดยบริษัทซึ่งเป็นรายการเพลง สอดแทรกเกร็ดความรู้ด้านต่างๆ เช่น ความรู้การดูแลสุขภาพ ความรู้ความสวยความงาม ความรู้การถนอมอาหาร ความรู้เกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายในเชิงธุรกิจที่กำหนดในแต่ละช่วงรายการ นอกจากนี้เป็นรายการข่าวทั่วไปและสารคดีสั้น 1 นาที มีเนื้อหาเกี่ยวกับการประมง โดยเฉพาะการเพาะเลี้ยง ดูแลสัตว์น้ำ สำหรับรายการที่ผลิตโดยกรมประมงมีจำนวน 2 รายการ ได้แก่ รายการคุยเฟื่องเรื่องประมงและรายการประมงสัมพันธ์ โดยความรู้ที่นำเสนอจะเป็นความรู้การเพาะเลี้ยงเนื้อสัตว์น้ำ กิจกรรมของหน่วยงาน ข่าวอากาศ และคุณภาพน้ำ

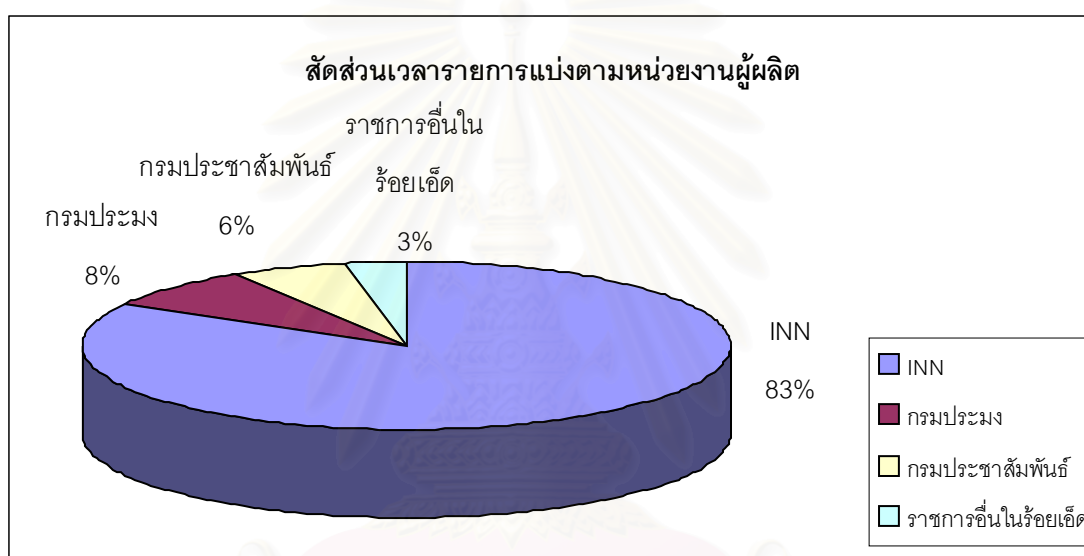
สถาบันวิทยุบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการ	ผู้ผลิต	รูปแบบ	ประเด็นเนื้อหา
Y.U. love story	บ.เอส.บี. บรรดาศาสตราจารย์	เพลง	เกร็ดความรู้สุขภาพ
Y.U. music in love		เพลง	เกร็ดความรู้ความสุขความงาม
ลูกทุ่ง S.B.		เพลง	เกร็ดความรู้การถนอมอาหาร
Y.U. life song nice music		เพลง	เกร็ดความรู้ดูแลสุขภาพโดยธรรมชาติ
Y.U. lifestyle		เพลง	เกร็ดความรู้ข้อมูลสารสนเทศ
Y.U. music joy project		เพลง	เกร็ดความรู้เทคโนโลยีวิทยาศาสตร์
ข่าวต้นข้าวโมง		ข่าว	ข่าวทั่วไป
ทันเหตุบ้านทันสถาน การณ์เมือง		วิเคราะห์ข่าว	ข่าวทั่วไป
1 นาทีมีสาระกับกรม ประมง		การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
คุยเพื่อเรื่องประมง	กรมประมง	ความรู้การประมง	1 การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ 2 นโยบาย /กิจกรรมหน่วยงาน 3 ข่าวอากาศ 4 ผลตรวจสุขภาพน้ำ
ประมงสัมพันธ์	กรมประมง	ความรู้การประมง	1 การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ 2 นโยบาย /กิจกรรมหน่วยงาน 3 ข่าวอากาศ 4 ผลตรวจสุขภาพน้ำ

ตาราง 5.4 แสดงประเด็นเนื้อหาที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง จ.ระยอง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ด” ออกอากาศกระจายเสียง ตั้งแต่ เวลา 05.00 – 24.00 น. เป็นประจำทุกวันๆละ 19 ชั่วโมง ทั้งหมด 17 รายการ เมื่อพิจารณาสัดส่วนเวลาออกอากาศรายการโดยแบ่งตามหน่วยงานผู้ผลิต พบว่า หน่วยงานที่มีรายการออกอากาศมากที่สุด ได้แก่ บริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด ร้อยละ 83 รองลงมาคือกรมประมง ร้อยละ 8 หน่วยงานราชการในจังหวัดร้อยเอ็ด ร้อยละ 3 และสัดส่วนที่เหลือร้อยละ 6 เป็นเวลาถ่ายทอดรายการของกรมประชาสัมพันธ์ ได้แก่ รายการข่าวประจำวัน และรายการผู้นำพบประชาชน ซึ่งสัดส่วนรายการดังกล่าวสามารถแสดงโดยแผนภูมิที่ 5.3

แผนภูมิที่ 5.3 แสดงสัดส่วนรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง จ. ร้อยเอ็ด โดยแบ่งตามหน่วยงานผู้ผลิต

รายการที่ผลิตโดยบริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด

ผลการศึกษาพบว่าจากสัดส่วนรายการที่ผลิตโดยบริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัดจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวนร้อยละ 83 นั้น เป็นจำนวนรายการ 6 รายการ แต่ละรายการมีการนำเสนอรูปแบบเนื้อหา รายการ ดังนี้

- 1) รายการ 1 นาทีที่มีสารกับกรมประมง เป็นการนำเสนอสารคดีสั้น ความยาว 1 นาที ออกอากาศทุกวันช่วงต้นชั่วโมง มีเนื้อหาเกี่ยวกับการประมงทั่วไป จัดทำโดยบริษัท

เอส.บี.บรรดาศาสดิ์ มีเดีย จำกัด ตามข้อสัญญาเบื้องต้นที่ตกลงไว้ ซึ่งได้จัดทำทั้งหมดจำนวน 500 ตอน และได้ส่งมาให้สถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกรมประมงออกอากาศเผยแพร่ด้วย

2) รายการร่วมด้วยช่วยกัน เป็นรูปแบบของวิทยุชุมชนที่เน้นการรับเรื่องร้องเรียน ประสานงาน ขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหา รวมทั้งประชาสัมพันธ์งาน ข่าวสาร ข้อมูลและกิจกรรมในชุมชนท้องถิ่นเป็นหลัก โดยประเด็นที่น่าสนใจนั้นเป็นเรื่องทั่วไป ที่เกี่ยวข้องและเกิดขึ้นในจังหวัดร้อยเอ็ดและพื้นที่ใกล้เคียง การคัดเลือกประเด็นต่างๆ นำเสนอขึ้น อยู่กับสถานการณ์และข่าวสารที่เกิดขึ้น รวมทั้งมาจากผู้ฟังรายการที่โทรศัพท์เข้ามาในรายการ เพื่อสอบถามข้อสงสัยหรือให้ความสนใจในประเด็นใด ผู้จัดรายการจึงจะประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำเสนอข้อมูลนั้น นอกจากนี้ในบางครั้งได้เชิญวิทยากรมาเป็นผู้ให้ข้อมูลตาม ประเด็นที่รายการได้ตั้งไว้ โดยผู้จัดรายการของบริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัดเป็นผู้สัมภาษณ์

3) รายการ City Radio เป็นรายการภาคบันเทิงที่ผลิตโดยบริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด รูปแบบเป็นรายการเพลงสลับการโฆษณา

4) รายการสุขภาพดีกับเวที อ.ส.ม. ผู้จัดรายการเป็นเจ้าหน้าที่บริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด มีวิทยากรเป็นเจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุข รูปแบบเป็นรายการความรู้ด้านการสาธารณสุข

5) รายการทำชุมชนให้น่าอยู่ ผู้จัดรายการเป็นเจ้าหน้าที่บริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด มีวิทยากรเป็นตัวแทนชุมชนต่างๆ รูปแบบเป็นรายการความรู้เนื้อหาเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

6) ข่าวต้นชั่วโมง ถ่ายทอดเชื่อมโยงสัญญาณจากสำนักข่าวไอเอ็นเอ็น

จากการศึกษารูปแบบเนื้อหาของรายการที่ผลิตโดยบริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด พบว่าเป็นรายการ ข่าวโดยเน้นข่าวบริการท้องถิ่น และรายการเพลง และเนื่องจากสัดส่วนเวลาออกอากาศของบริษัทมีจำนวนมาก จึงส่งผลให้สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ดมีรูปแบบเป็น สถานีข่าวและเพลงเป็นหลัก

รายการที่ผลิตโดยกรมประมง

ผลการศึกษาพบว่าจากสัดส่วนรายการรายการที่ผลิตโดยกรมประมงจำนวนร้อยละ 11 นั้น เป็นรายการจำนวน 2 รายการ แต่ละรายการมีรูปแบบเนื้อหาของรายการดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) รายการประมงสัมพันธ์ ช่วง 12.00 –13.00 น. ผู้จัดรายการคือนิสสัย แก้วสิริ หัวหน้าฝ่ายเทคนิค รูปแบบรายการแบ่งเป็น 2 ช่วงคือความรู้ด้านการประมง และข่าวบริการทั่วไป สลับกับการเปิดเพลง ซึ่งผู้จัดรายการได้กล่าวถึงรูปแบบรายการดังกล่าวนี้ว่า

“ รูปแบบที่วางไว้หลักๆ แล้วก็จริง แต่การจัดรายการในแต่ละวันก็อาจมีแบบที่แตกต่างกันไปบ้าง ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับข้อมูลและสถานการณ์ เพราะเป็นรายการสด บางวันอาจมีสัมภาษณ์ผ่านโทรศัพท์ มีผู้ฟังโทรศัพท์เข้ามาถามปัญหาเรื่องปลา เรื่องสัตว์น้ำ ขอเพลงก็มี หรือบางวันก็เปิดสารคดี ถ้ามีข่าวหรือข้อมูลน้อย ”

(นิสสัย แก้วสิริ, สัมภาษณ์ 21 พ.ย. 44)

เนื้อหารายการที่ออกอากาศนั้น ในช่วงแรกที่เป็นความรู้ด้านการประมงได้เน้นความรู้เกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ รวมทั้งนโยบายต่างๆ ของกรมประมง โดยแหล่งข้อมูลที่ใช้ออกอากาศนั้นมาจากเอกสารเผยแพร่ของกรมประมง บุคลากรและนโยบายของกรมประมงทั้งจากส่วนกลางและในพื้นที่ ซึ่งผู้จัดรายการได้กล่าวถึงเนื้อหารายการว่า

“ หลักๆ ก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ แต่ก็ต้องดูฤดูกาลดูสถานการณ์ด้วยนะ อย่างถ้าเป็นช่วงเดือนเมษายน – พฤษภาคม เป็นฤดูทำนา เราก็พูดชักชวนเรื่องการเลี้ยงปลาในนาข้าว ทำนองนี้ หรือถ้ามีเรื่องด่วนเฉพาะหน้า เกิดปัญหาน้ำเสีย ปัญหาการเลี้ยงปลา เราก็นำเสนอแนวทางแก้ไขโดยสัมภาษณ์ประมงจังหวัด นักวิชาการ ”

(นิสสัย แก้วสิริ, สัมภาษณ์ 21 พ.ย. 44)

สำหรับเนื้อหารายการช่วงหลังในส่วนข่าวบริการสังคมนั้น จะมาจากหน่วยงานต่างๆ ที่ต้องการประชาสัมพันธ์หน่วยงาน ซึ่งนิสสัย แก้วสิริ ได้กล่าวถึงข่าวบริการที่ออกอากาศว่า

“ เราเปิดโอกาสให้หน่วยงานต่างๆ ผูกข่าวประชาสัมพันธ์ได้ เป็นรัฐเป็นเอกชน แต่ต้องเป็นประโยชน์ต่อสังคมจริงๆ เวลาส่งมาเราก็ต้องพิจารณาก่อน”

(นิสสัย แก้วสิริ, สัมภาษณ์ 21 พ.ย. 44)

เนื้อหารายการด้านการเกษตรของรายการประมงสัมพันธ์ ช่วง 12.00 – 13.00 น. ที่ออกอากาศในช่วงเดือน ธันวาคม 2544 มีประเด็นนำเสนอ สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 แนวทางเกษตรแบบยั่งยืน ได้แก่

- ตอน โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่
- ตอน การเลี้ยงปลาแบบผสมผสาน
- ตอน การเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ
- ตอน การเกษตรตามทฤษฎีใหม่
- ตอน การเกษตรแบบพออยู่พอกิน
- ตอน การทำการเกษตรแบบผสมผสาน
- ตอน โครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาในนาข้าว
- ตอน การเลี้ยงปลาในนาข้าว
- ตอน พันธุ์ปลาที่เหมาะสมกับการเลี้ยงในนาข้าว

ประเด็นที่ 2 นโยบาย/ผลงาน/กิจกรรมของหน่วยงาน ได้แก่

- ตอน สถานที่ปล่อยพันธุ์ปลาเฉลิมพระเกียรติ
- ตอน ภารกิจของกรมประมงด้านต่างๆ
- ตอน การตกลงความร่วมมือทางวิชาการประมงกับประเทศญี่ปุ่น
- ตอน การเพาะพันธุ์ปูแสมของศูนย์พัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งจังหวัดสมุทรสาคร
- ตอน หน่วยงานกรมประมงในจังหวัดร้อยเอ็ด
- ตอน ศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืด จังหวัดร้อยเอ็ด
- ตอน การขยายพันธุ์กุ้งกุลาดำของศูนย์ ฯ ร้อยเอ็ด
- ตอน ความสำเร็จของโครงการเพาะเลี้ยง

ประเด็นที่ 3 ความรู้การประมง ได้แก่

- เทคนิคการเพาะเลี้ยง / ดูแลสัตว์น้ำ ได้แก่
 - ตอน การเลือกสถานที่ขุดบ่อเลี้ยงปลา
 - ตอน การป้องกันโรคกุ้งในหน้าหนาว
 - ตอน การเพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกราม

- ตอน การชูดบ่อเลี้ยงปลา
- ตอน ปลาที่นำเลี้ยง
- ตอน อาหารของปลาแต่ละประเภท
- ตอน การเลี้ยงกบนา
- ตอน การเลือกพันธุ์ปลาที่ควรเลี้ยง

- การอนุรักษ์ทรัพยากรประมงน้ำจืด ได้แก่
 - ตอน การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำจืด
 - ตอน การอนุรักษ์ทรัพยากรประมง

- การแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ ได้แก่
 - ตอน การส่งเสริมอาชีพการทำปลาแห้ง
 - ตอน การผลิตอาหารปลาแบบพื้นบ้าน

ตัวอย่างเนื้อหารายการประมงสัมพันธ์

ตอน โครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาในนาข้าว

“ ปกติระหว่างฤดูทำนาในระยะนี้น้ำเอ่อนองเข้าผืนนา ปลาจากแหล่งน้ำธรรมชาติจะแพร่กระจายจากแม่น้ำ ลำคลอง เข้าไปอาศัยเลี้ยงตัวและเจริญเติบโตในแปลงนาหนึ่งเฉลี่ยประมาณ 4 กิโลกรัมกว่าต่อไร่หนึ่ง ดังนั้นเราคิดกันดูว่าถ้าชาวนามาตัดแปลงผืนนาของตัวเองที่ใช้ปลูกข้าวอยู่ให้มีการเลี้ยงปลาในนาควบคู่ไปด้วย นาข้าวที่อาจจะมีปลาหลงเข้ามาเราก็จับไปกินไปขายเล็กๆน้อยๆ ก็จะมีปลาเพิ่มมากขึ้นถึง 20 กิโลกรัมต่อไร่ หรือบางทีก็อาจจะมากกว่านั้นด้วย แล้วมาคิดกันต่อไปว่าในประเทศไทยมีเนื้อที่นาทั่วประเทศประมาณ 43 ล้านไร่ ถ้าเราใช้ประโยชน์นอกจากปลูกข้าวก็มาเลี้ยงปลาไปด้วยก็จะทำให้เรามีผลผลิตจากปลาเป็นหมื่นๆ ตันเลยทีเดียว ”

ออกอากาศวันที่ 13 ธ.ค. 44

จากการศึกษารายการประมงสัมพันธ์พบว่า ประเด็นเนื้อหารายการจะนำเสนอความรู้ด้านการประมง รวมทั้งแนวทางการประมงแบบยั่งยืน และการประชาสัมพันธ์หน่วยงานตามลำดับ

2) รายการประมงสัมพันธ ผู้จัดรายการคืออัมพร โพธิยา ผู้อำนวยการสถานีฯ และหัวหน้าฝ่ายรายการ นำเสนอรายการเป็น 2 ช่วงหลัก คือช่วงแรกความรู้ด้านการประมง ช่วงหลังเป็นข่าวบริการทั่วไป สลับกับการเปิดเพลง โดยจัดรายการด้วยภาษาท้องถิ่น ซึ่งผู้จัดรายการได้กล่าวถึงรูปแบบรายการดังกล่าวนี้ว่า

“ ช่วงแรกเราจะเน้นบทความสาระเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ โดยความจริงภาคบังคับใน 2 ชั่วโมงของกรมประมงจะต้องมี 5 เรื่อง ส่วนเวลาที่เหลือจะเจียดให้หน่วยงานต่างๆ บริษัท ห้างร้าน และคุณผู้ฟังที่ส่งข่าวฝากประชาสัมพันธ์เข้ามา โดยใช้ภาษาท้องถิ่นจัด ซึ่งส่วนใหญ่รายการอื่นก็ใช้ภาษาท้องถิ่น เขารณรงค์กันอยู่ ”

(อัมพร โพธิยา ,สัมภาษณ์ 25 ก.ย. 44)

โดยเนื้อหาของรายการที่เกี่ยวกับการประมงในช่วงแรกของรายการนั้น จะเน้นการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจัดเป็นหลัก นอกจากนี้ถ้ามีข้อมูลข่าวสารจากกรมประมงก็จะนำมาเสนอเป็นกรณีไป ซึ่งอัมพร โพธิยา ผู้จัดรายการ ได้กล่าวถึงการนำเสนอเนื้อหาในรายการว่า

“ จะเน้นการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจัด นอกจากนี้ก็จะมีส่วนของข่าวด่วนจากกรมประมง ข่าวที่ต้องแจ้งให้คุณผู้ฟังทราบ จะมีบ้าง ซึ่งข้อมูลเอกสารก็จากฝ่ายเผยแพร่ กองส่งเสริมการประมงที่เขาส่งมาให้ ”

(อัมพร โพธิยา ,สัมภาษณ์ 25 ก.ย. 44)

นอกจากนี้เนื่องจากเป็นรายการที่จัดออกอากาศสด เนื้อหารายการจึงปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวันได้ โดยอัมพร โพธิยา ได้กล่าวถึงประเด็นดังกล่าวว่า

“ การออกอากาศสดและประกอบกับระบบสื่อสารดี เวลาเราดำเนินรายการอยู่ แล้วคนฟังสนใจโทรเข้ามาถามเกี่ยวกับการประมง ก็จะมีเจ้าหน้าที่หลังไมค์ส่งเข้ามาให้ทางหน้าจอคอมฯ เราก็จะพยายามประสานงานทางโทรศัพท์กับผู้รู้เรื่องนั้น หรือแก้ไข

ปัญหานั้นๆ แล้วก็ให้เขาตอบออกอากาศสดเลย เรื่องไหนติดต่อก็ได้ ตอบได้ก็ตอบไป ถ้าไม่ได้ก็บอกว่าจะขอตอบวันถัดไป ก็ทำให้เราารู้เลยว่าเรื่องไหนคนฟังสนใจ "

(อัมพร โพธิยา ,สัมภาษณ์ 25 ก.ย. 44)

เนื้อหารายการด้านการเกษตรของรายการประมงสัมพันธ์ ช่วง 19.30 – 20.30 น. ที่ออกอากาศในช่วงเดือน ธันวาคม 2544 มีประเด็นนำเสนอสามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความรู้การประมง ได้แก่

- การเพาะเลี้ยง / ดูแลสัตว์น้ำ ได้แก่
 - ตอน การเลี้ยงปลาแรด
 - ตอน การเพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกราม
 - ตอน การระวังโรคปลาหน้าหนาว
 - ตอน การเพาะเลี้ยงปลาช่อนสูตรกรมประมง
 - ตอน ปลานิลแปลงเพศ
 - ตอน ขั้นตอนการเลี้ยงปลานิลแปลงเพศ
 - ตอน การเพาะเลี้ยงไรแดง
 - ตอน การเลี้ยงปลาแรด
 - ตอน ขั้นตอนวิธีการเพาะเลี้ยงในบ่อดินและในกระชัง
- การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่
 - ตอน การอนุรักษ์ทรัพยากรประมงน้ำจืด
 - ตอน การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สัตว์น้ำ
 - ตอน การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำจืด

ประเด็นที่ 2 นโยบาย/ผลงาน/กิจกรรมของหน่วยงาน ได้แก่

- ตอน กำหนดการปล่อยปลาเฉลิมพระเกียรติของกรมประมง
- ตอน การประมงของไทยกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 9
- ตอน ประวัติความเป็นมาของศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดร้อยเอ็ด
- ตอน การขยายพันธุ์กึ่งกุลาดำของศูนย์ฯ ร้อยเอ็ด

- ตอน ภารกิจของกรมประมงด้านต่างๆ
- ตอน มาตรการการป้องกันโรคปลาน้ำจืด

ประเด็นที่ 3 แนวทางการเกษตรแบบยั่งยืน ได้แก่

- ตอน โครงการเกษตรตามแนวพระราชดำริ
- ตอน การเกษตรตามทฤษฎีใหม่
- ตอน โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่
- ตอน การเลี้ยงปลาแบบผสมผสาน
- ตอน โครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาในนาข้าว
- ตอน ประโยชน์จากการเลี้ยงปลาในนาข้าว

ตัวอย่างเนื้อหารายการประมงสัมพันธ์

ตอน การระวังโรคปลานานานาว

“ โรคระบาดปลาที่มักพบในช่วงปลายฤดูฝนต่อฤดูหนาว ซึ่งเป็นโรคที่เกิดในช่วงที่ปลามีอาการเครียดจากการที่สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เช่น ช่วงหลังจากฝนตกหนักหรือช่วงที่อากาศหนาวจัดบปลัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะนี้อากาศบ้านเราเริ่มย่างเข้าสู่ฤดูหนาวจึงอาจทำให้ปลาเป็นโรคได้ ซึ่งเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำควรเตรียมการป้องกันโดยสังเกตลักษณะของปลา นั่นก็คือปลาที่ป่วยจะมีแผลตกเลือดตามตัว ปลาหลายชนิดพบลักษณะเป็นแผลหลุมลึกจนมองเห็นกระดูก นอกจากนี้แผลอาจลุกลามจนส่วนของตัวลำตัวหายไป หรือส่วนหัวแหงงไปก็มี ฟังดูแล้วน่ากลัวอย่างมากเลย ปลาที่ต้องระวังที่จะป่วยแบบนี้คือปลาที่อยู่ในกลุ่มเดียวกับปลาช่อน ปลาตะเพียน ปลาสร้อย ”

ออกอากาศวันที่ 11 ธ.ค. 44

จากการศึกษาพบว่ารายการประมงสัมพันธ์ที่ออกอากาศในช่วง 19.30 –20.30 ได้ให้ความสำคัญกับการนำเสนอความรู้การประมงโดยเฉพาะด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำมากที่สุด รองลงมาคือการประชาสัมพันธ์หน่วยงาน

จากการศึกษารายการที่ผลิตโดยกรมประมงพบว่า มีประเด็นเนื้อหาที่นำเสนอ 2 ประเด็นหลักด้วยกัน คือ ความรู้ที่เกี่ยวกับด้านการประมง ได้แก่ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ การแปรรูปสัตว์น้ำ เป็นต้น และกิจกรรมของหน่วยงาน

รายการที่ผลิตโดยหน่วยงานราชการในจังหวัดร้อยเอ็ด

ผลการศึกษาพบว่าจากสัดส่วนรายการที่ผลิตโดยหน่วยงานราชการในจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวนร้อยละ 3 นั้น เป็นรายการจำนวน 8 รายการ แต่ละรายการมีรูปแบบเนื้อหารายการดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) รายการเกษตรร้อยเอ็ดพบประชาชน ผู้จัดรายการคือวิชัย นิลพัฒน์ เจ้าพนักงานการเกษตร งานประชาสัมพันธ์ ฝ่ายแผนงาน สำนักงานเกษตรจังหวัดร้อยเอ็ด นำเสนอรายการด้วยภาษาท้องถิ่น บางครั้งมีการสัมภาษณ์วิทยากร ซึ่งมีทั้งที่เป็นนักวิชาการเกษตรและเกษตรกรในท้องถิ่น มีการเปิดเพลงในรายการ โดยในการจัดรายการนั้นจะมีเจ้าหน้าที่ของบริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด เป็นผู้คุมเครื่องมือการกระจายเสียง แต่ก็มีบางครั้งที่ผู้จัดรายการจะเป็นผู้คุมเครื่องมือเอง

สำหรับเนื้อหารายการจะเน้นสถานการณ์การเกษตรในท้องถิ่น ทั้งในด้านของนโยบายการส่งเสริมการเกษตรของหน่วยงาน ข่าวสารความเคลื่อนไหวทางการเกษตร คำแนะนำการเพาะปลูกดูแลผลผลิตทางการเกษตรตามฤดูกาล รวมทั้งผลงานของเกษตรกรในด้านต่างๆ ซึ่งแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการนำเสนอ นั้นมาจากเอกสารนโยบาย เอกสารทางวิชาการ และที่สำคัญคือมาจากเกษตรกร เนื่องจากผู้จัดรายการมีภาระหน้าที่หลักคือเจ้าพนักงานการเกษตร ซึ่งต้องมีการออกพื้นที่พบปะเกษตรกร ทำให้ได้พบกับสภาพที่เป็นจริงของเกษตรกร รวมไปถึงความต้องการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ในขณะเดียวกันก็ทำให้ได้พบกับแนวทางการพัฒนาอาชีพการเกษตรของเกษตรกรในรูปแบบต่างๆ ซึ่งสามารถนำมาเป็นตัวอย่างสำหรับเกษตรกรคนอื่นได้ ดังที่ผู้จัดรายการได้กล่าวไว้ว่า

“ การออกพื้นที่ มันก็ทำให้เราได้มีโอกาสเจอเกษตรกรมาก บางครั้งก็ถามเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ว่า มีเกษตรกรคนไหนใหม่ที่น่าสนใจ เขาก็แนะนำมา บางทีก็เป็นผลิต

ภักดิ์ของกลุ่มแม่บ้าน บางทีก็เป็นเทคโนโลยีทางการเกษตรที่เขาคิดดัดแปลงมาใช้งาน ผมก็ไปดูถ้าน่าสนใจก็นัดไว้ว่าจะพาไปออกรายการวิทยุนะ ถึงเวลาก็ขับรถไปรับมา ”

(วิชัย นิลพัฒน์,สัมภาษณ์ 25 ม.ค. 45)

นอกจากนี้การออกพื้นที่ยังทำให้ผู้จัดรายการได้รู้จักและคุ้นเคยกับกลุ่มผู้ฟังรายการส่วนหนึ่ง ซึ่งเป็นเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายที่สำนักงานเกษตรจังหวัดร้อยเอ็ดต้องการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของหน่วยงาน หรือให้ความช่วยเหลือตามโครงการของกรมส่งเสริมการเกษตรอยู่แล้ว เมื่อประกอบกับการเป็นรายการที่ออกอากาศสดและทางสถานีฯ มีโทรศัพท์เพื่อติดต่อสื่อสารได้โดยตรงในทันที ทำให้มีผู้ฟังแสดงความคิดเห็นในรายการด้วย ดังที่ผู้จัดรายการกล่าวว่า

“ บางที่เราพูดเร็วไป อย่างขั้นตอนการทำอะไรสักอย่าง พอพูดเสร็จจะมีคนฟังโทรมาบอกว่าพูดเร็ว จดไม่ทัน ให้พูดใหม่อีกที ก็มีหรือบางที่โทรมาขอเพลงก็มี ถ้าพูดเนื้อหารายการต่อกันยาวๆสักหน่อยบางคนโทรมาบอกว่าเบรคฟังเพลงหน่อยก็มี ”

(วิชัย นิลพัฒน์,สัมภาษณ์ 25 ม.ค. 45)

เนื้อหารายการเกษตรร้อยเอ็ดพบประชาชน ที่ออกอากาศช่วงเดือนธันวาคม 2544 – มกราคม 2545 มีประเด็นหลักที่นำเสนอสามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความรู้การเพาะปลูก / ดูแลพืช ได้แก่

- ตอน การเก็บเกี่ยวข้าว
- ตอน การตากข้าว
- ตอน การเก็บข้าวไว้ทำพันธุ์
- ตอน การเตรียมปลูกพืชฤดูแล้ง

ประเด็นที่ 2 นโยบาย / ผลงาน / กิจกรรม ของหน่วยงาน ได้แก่

- ตอน โครงการรับจำนำข้าวข้าวเปลือก
- ตอน การขึ้นทะเบียนเกษตรกร
- ตอน ศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ชุมชน
- ตอน แผนการเตรียมรับภัยแล้ง

ตัวอย่างเนื้อหารายการเกษตรร้อยละติดพบประชาชน

ตอน โครงการรับจำนำข้าวเปลือก

“ สำหรับการเตรียมการรับมือราคาข้าวนาปีในประเทศตกต่ำ คณะกรรมการนโยบายข้าวที่มีนายปองพล อดิเรกสาร รองนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ได้มีมติให้องค์การคลังสินค้า องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร และธ.ก.ส. หรือธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ดำเนินการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ฤดูการผลิต 2544- 2545 ทั้งสิ้น 3 ประเภท จากเกษตรกรโดยตรงโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลางหรือโรงสี เพื่อตัดปัญหาพ่อค้าคนกลางเอาเปรียบเกษตรกรโดยซื้อกดราคาแล้วนำมาจำนำให้รัฐบาลในราคารับจำนำ ซึ่งทำให้พ่อค้ากลางได้กำไรมาก ส่วนชาวนาก็ยังขายข้าวราคาดีเช่นเดิม ข้าวเปลือกนาปี 3 ประเภทก็มี ข้าวเปลือกหอมมะลิรับไม่จำกัดจำนวน ข้าวเปลือกเหนียว 1 ล้านตัน ข้าวเปลือกเจ้านาปี 3 ล้านตัน ”

ออกอากาศวันที่ 1 ธ.ค. 44

จากการศึกษาการนำเสนอเนื้อหาในรายการเกษตรร้อยละติดพบประชาชนพบว่า ได้ให้ความสำคัญเรื่องความรู้ด้านการเพาะปลูกข้าวเป็นหลัก เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นฤดูกาลเก็บเกี่ยวข้าวของจังหวัดร้อยเอ็ด นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอนโยบาย โครงการต่างๆ ของกรมส่งเสริมการเกษตรและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ด้วย

2) รายการรักษ์เพื่อน จัดโดยกลุ่มรักษ์เพื่อน รูปแบบเป็นรายการสารบันเทิง ให้ความรู้เกี่ยวกับความรู้เรื่องโรคเอดส์ และการดูแลสุขภาพ สลับการเปิดเพลง

3) รายการ ก.ก.ต.ร้อยละติดพบประชาชน จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้งประจำจังหวัดร้อยเอ็ด รูปแบบเป็นรายการสารบันเทิง ให้ความรู้ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการเลือกตั้ง สลับการเปิดเพลง

4) รายการข่าวสารการประถมศึกษา จัดโดยสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด รูปแบบเป็นรายการสารบันเทิง ให้ความรู้ ประชาสัมพันธ์ข่าวสารการศึกษา สลับการเปิดเพลง

5) รายการสุขภาพดีมีสุข จัดโดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด รูปแบบเป็นรายการสารบันเทิง ให้ความรู้ด้านการสาธารณสุข สลับการเปิดเพลง

- 6) รายการก้าวไปกับ ร.พ.ช. จัดโดยสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทจังหวัดร้อยเอ็ด รูปแบบเป็นรายการสารบันเทิง ให้ความรู้ที่เกี่ยวข้อง ประชาสัมพันธ์หน่วยงาน
- 7) รายการพัฒนาพาขึ้น จัดโดยสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดร้อยเอ็ด รูปแบบเป็นรายการสารบันเทิง ให้ความรู้ด้านการพัฒนาชุมชน ประชาสัมพันธ์ผลงานชุมชนในท้องถิ่น
- 8) รายการก้าวไปกับประกันสังคม จัดโดยสำนักงานประกันสังคมจังหวัดร้อยเอ็ด รูปแบบเป็นรายการสารบันเทิง ให้ความรู้เกี่ยวกับงานประกันสังคม

ผลการศึกษารายการที่ผลิตโดยหน่วยงานราชการในจังหวัดร้อยเอ็ดพบว่า แต่ละหน่วยงานเข้ามาผลิตรายการ เพื่อวัตถุประสงค์ในการเผยแพร่ความรู้ตามแนวทางของหน่วยงานเป็นสำคัญ

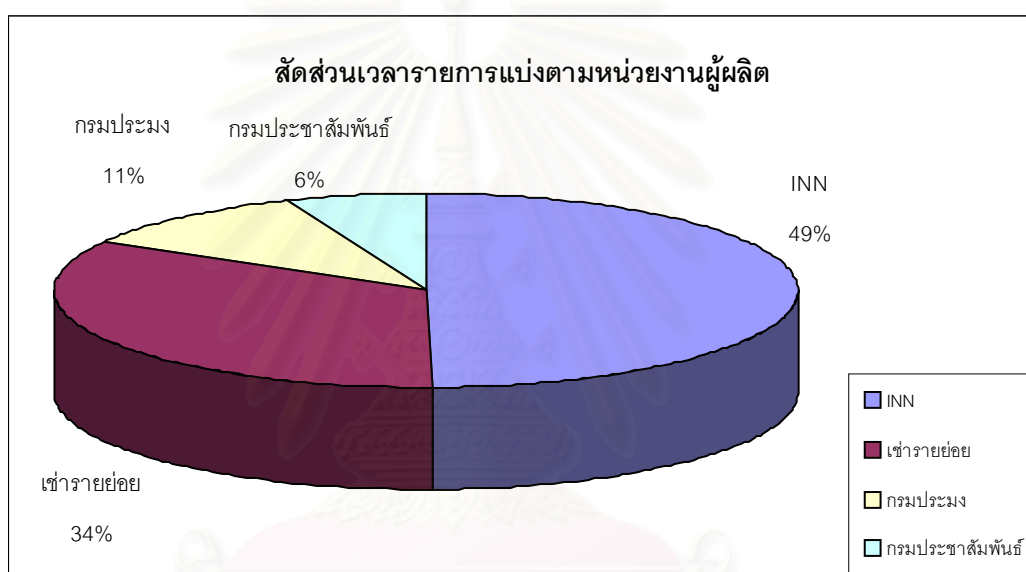
จากการศึกษาพบว่าสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ด ดำเนินการโดยบริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด ทำการออกอากาศวันละ 19 ชั่วโมง มีรายการออกอากาศทั้งหมด 17 รายการ (ดูตารางที่ 5.5 ประกอบ) โดยบริษัทมีนโยบายในการผลิตรายการในส่วนของบริษัทเองทั้งหมด 5 รายการ ซึ่งพบว่าเป็นรายการที่มุ่งนำเสนอข่าวบริการและสาระความรู้ที่เน้นในระดับท้องถิ่น และข่าวทั่วไปที่รับสัญญาณจากสำนักข่าวไอเอ็นเอ็นในทุกต้นชั่วโมง เวลาที่เหลือเป็นการเผยแพร่สารคดีสั้นเกี่ยวกับการประมงที่เน้นการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตามเงื่อนไขสัมปทาน และรายการที่เจ้าหน้าที่กรมประมงผลิตเอง จำนวน 2 รายการ ซึ่งมีเนื้อหาด้านการเผยแพร่นโยบายและข่าวบริการ ทั้งความรู้ด้านการประมง นอกจากนี้เป็นรายการที่หน่วยงานราชการในท้องถิ่น เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัดร้อยเอ็ด สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดร้อยเอ็ด ที่เข้ามาร่วมผลิตรายการเกี่ยวกับสาระความรู้ และยังให้กลุ่มองค์กรสาธารณะประโยชน์คือกลุ่มรักษ์เพื่อน ซึ่งผลิตรายการให้สาระความรู้ด้านสุขภาพ อนามัย โดยเฉพาะเรื่องโรคเอดส์

สถาบันวิทยุบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการ	ผู้ผลิต	รูปแบบ	ประเด็นเนื้อหาที่พบ
ร่วมด้วยช่วยกัน	INN	ข่าว	ข่าวท้องถิ่น การรับเรื่องร้องเรียน
City radio	INN	เพลง	-
สุขภาพดีกับเวที อ.ส.ม.	INN	ความรู้	ความรู้ด้านสาธารณสุข
ทำชุมชนให้น่าอยู่	INN	ข่าว	ข่าวกิจกรรม ผลงานของชุมชนท้องถิ่น
ข่าวต้นชั่วโมง	INN	ข่าว	ข่าวทั่วไป
1 นาทีมีสาระกับกรม ประมง	บ.ส.บ.	สารคดีสั้น/เทป	การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
ประมงสัมพันธ์ ช่วง 12.00 –13.00 น.	กรมประมง	สารระบันเทิง	1 ความรู้การประมง 2 นโยบาย /ผลงานหน่วยงาน 3 ข่าวบริการ
ประมงสัมพันธ์ ช่วง 19.30 20.30 น.	กรมประมง	สารระบันเทิง	1 ความรู้การประมง เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ 2 นโยบาย /ผลงาน หน่วยงาน 3 ข่าวบริการ
เกษตรร้อยเอ็ดพบ ประชาชน	สำนักงานเกษตร ร้อยเอ็ด	บทความสลับเพลง	1 การปลูกข้าว 2 นโยบายหน่วยงาน
รักษ์เพื่อน	กลุ่มรักษ์เพื่อน	สารระบันเทิง	ความรู้เรื่องโรคเอดส์ / สุขภาพ
ก.ก.ต.ร้อยเอ็ด พบประชาชน	สนง.กกต. ร้อยเอ็ด	สารระบันเทิง	ความรู้การเลือกตั้ง
ข่าวสารการประถมศึกษา	สนง.ประถม ศึกษา	สารระบันเทิง	ความรู้การศึกษา
สุขภาพดีมีสุข	สนง.สาธารณสุข	สารระบันเทิง	ความรู้ด้านสุขภาพ
ก้าวไปกับ ร.พ.ช.	สนง.เร่งรัด พัฒนาชนบท	สารระบันเทิง	ความรู้ด้านการพัฒนา
พัฒนาพาชน	สนง.พัฒนา ชุมชน	สารระบันเทิง	ความรู้ด้านการพัฒนาชุมชน
ก้าวไปกับประกันสังคม	สนง.ประกัน สังคม	สารระบันเทิง	ความรู้การประกันสังคม

ตาราง 5.5 แสดงรูปแบบและประเด็นเนื้อหาที่น่าสนใจของรายการ
ที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง จังหวัดร้อยเอ็ด

“สถานีวิทย์กระจายเสียงกรมประมงจังหวัดเชียงราย” ออกอากาศกระจายเสียง ตั้งแต่วันที่ 05.00 – 24.00 น. เป็นประจำทุกวันๆละ 19 ชั่วโมง มีทั้งหมด 34 รายการ เมื่อพิจารณาสัดส่วนเวลาออกอากาศรายการโดยแบ่งตามหน่วยงานผู้ผลิต พบว่า หน่วยงานที่มีรายการออกอากาศมากที่สุด ได้แก่ บริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด ร้อยละ 83 โดยแบ่งเป็นรายการของบริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัดผลิตเอง 49 รายการผู้เช่ารายย่อย ร้อยละ 34 หน่วยงานผู้ผลิตรองลงมาคือกรมประมง ร้อยละ 11 และสัดส่วนที่เหลือ ร้อยละ 6 เป็นรายการของกรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งถ่ายทอดรายการข่าวประจำวันและรายการผู้นำพบประชาชน ซึ่งสัดส่วนดังกล่าวสามารถแสดงได้ดังแผนภูมิที่ 5.4

แผนภูมิที่ 5.4 แสดงสัดส่วนเวลาออกอากาศรายการทางสถานีวิทย์กระจายเสียงกรมประมง จ. เชียงราย โดยแบ่งตามหน่วยงานผู้ผลิต

รายการที่ผลิตโดย บริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด

ผลการศึกษาพบว่าจากสัดส่วนรายการที่ผลิตโดยบริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัดจังหวัดเชียงราย จำนวนร้อยละ 49 นั้น เป็นรายการจำนวน 17 รายการ แต่ละรายการมีรูปแบบเนื้อหาการรายการดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) รายการร่วมด้วยช่วยกัน เป็นรูปแบบของวิทยุชุมชนที่เน้นการรับเรื่องร้องเรียนประสานงาน ขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆเพื่อแก้ไขปัญหา รวมทั้งประชาสัมพันธ์งาน ข่าว

สาร ข้อมูลและกิจกรรมในชุมชนท้องถิ่นเป็นหลัก นอกจากนี้ยังได้มีการแบ่งรายการโดยกำหนดประเด็นเนื้อหาต่างๆ แต่ละช่วงด้วย

- 2) รายการร่วมด้วยช่วยกันช่วงเสริมสร้างวินัยจราจร เนื้อหารายงานสภาพการจราจร
- 3) รายการร่วมด้วยช่วยกันช่วงแบ่งทุกข์ปันน้ำใจ เนื้อหาการรับเรื่องร้องเรียน
- 4) รายการร่วมด้วยช่วยกันช่วงเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง เนื้อหากิจกรรมผลงานชุมชน
- 5) รายการร่วมด้วยช่วยกันช่วงน้ำใจคนเมือง เนื้อหากิจกรรมภายในจังหวัด
- 6) รายการร่วมด้วยช่วยกันช่วงคนใกล้ฟ้า เนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 7) รายการร่วมด้วยช่วยกันช่วงท่องเที่ยวสุขใจไปกับ ททท. เนื้อหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- 8) รายการร่วมด้วยช่วยกันช่วงก้าวไกลประชาคม เนื้อหาประเพณีท้องถิ่น
- 9) รายการร่วมด้วยช่วยกันช่วงบันทึกล้านนา เนื้อหาความเป็นมาในอดีตในท้องถิ่น
- 10) รายการร่วมด้วยช่วยกันช่วงข่าวสังคมธุรกิจ เนื้อหาประชาสัมพันธ์กิจกรรมห้างร้าน
- 11) รายการร่วมด้วยช่วยกันช่วงสภาที่ปรึกษา เนื้อหาการรับเรื่องร้องเรียน
- 12) รายการร่วมด้วยช่วยกันช่วงเหลียวหลังแลหน้า เนื้อหาวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 13) รายการร่วมด้วยช่วยกันช่วงเสียงจากชุมชนรอบทิศมิตรแท้ เนื้อหากิจกรรมชุมชน
- 14) รายการร่วมด้วยช่วยกันช่วงหมอกกฎหมายนายชาวบ้าน เนื้อหาความรู้กฎหมาย
- 15) รายการสืบสานตำนานเพลงเพื่อชีวิต เป็นรายการเพลงสลับการโฆษณา
- 16) รายการ 1 นาทีมีสาระกับกรมประมง เป็นการนำเสนอสารคดีสั้น ความยาว 1 นาที ออกอากาศทุกวันช่วงต้นชั่วโมง มีเนื้อหาเกี่ยวกับการประมงทั่วไป จัดทำโดยบริษัท เอส.บี.บรอดคาสติ้ง มีเดีย จำกัด ตามข้อสัญญาเบื้องต้นที่ตกลงไว้กับสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดระยอง ซึ่งได้จัดทำทั้งหมดจำนวน 500 ตอน และได้ส่งมาให้สถานี วิทยุฯ ในสังกัดออกอากาศเผยแพร่ด้วย

17) รายการชุมชนสีเขียว รายการนี้ผลิตโดยบริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด แต่ได้ให้ ธนนต์ มณีรัตนชาติ จาก ห.จ.ก.สื่อชุมชนพัฒนา ซึ่งมีความรู้ด้านการเกษตร เป็นผู้ผลิตรายการ มีรูปแบบเป็นรายการพูดคุยโดยใช้ภาษาพื้นเมือง บางครั้งอาจมีการสัมภาษณ์วิทยากรผ่านทางโทรศัพท์ โดยมีการแบ่งรายการเป็น 2 ช่วง ๆ ละ 20 นาที ดังนี้

- เปิดรายการ ทักทาย และโฆษณาสินค้า
- ช่วงแรก เนื้อหาหลักที่ตั้งประเด็นไว้
- โฆษณาสินค้า เพลงลูกทุ่ง
- ช่วงที่ 2 เนื้อหาเป็นความรู้เฉพาะด้าน
- โฆษณาสินค้า เพลงลูกทุ่ง

แต่อย่างไรก็ตามรูปแบบของแต่ละช่วงรายการตามที่กำหนดไว้ นั้น ในบางครั้งก็อาจมีการปรับเปลี่ยนไปตามปริมาณเนื้อหาที่นำเสนอ ดังเช่นที่ผู้จัดรายการ ได้กล่าวว่า

“ รายการบางครั้งมีสัมภาษณ์ ถ้าเราติดต่อวิทยากรได้ ซึ่งก็อาจจะคุยกันยาวตั้งแต่ต้นจนจบ หรืออาจจะแค่ช่วงแรก แล้วช่วงหลังก็เป็นอีกประเด็นหนึ่ง อาจสัมภาษณ์อีกคนหนึ่งก็มี แล้วแต่เนื้อหา สถานการณ์ที่เกิดขึ้น ”

(ธนนต์ มณีรัตนชาติ, สัมภาษณ์ 25 มี.ค. 45)

นอกจากนี้ในบางครั้งประเด็นเนื้อหาที่เตรียมไว้เพื่อนำเสนออาจไม่สามารถนำเสนอจนจบรายการได้ เนื่องจากรูปแบบรายการวิทยุชุมชนที่เปิดโอกาสในประชาชนโทรศัพท์เข้ามาในรายการเพื่อสอบถามปัญหาหรือร้องทุกข์ได้ตลอดเวลา ดังนั้นเมื่อมีผู้ฟังโทรศัพท์เข้ามา ทางรายการก็จะโอนสายเข้ามาออกอากาศสดในเวลาของรายการ รวมทั้งประสานงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในทันที จึงทำให้บางครั้งรายการไม่สามารถนำเสนอเนื้อหาได้ทั้งหมด

สำหรับเนื้อหาที่นำเสนอในรายการนั้น มีทั้งที่เกี่ยวกับการเกษตร สถานการณ์ทั่วไปของจังหวัดเชียงราย ทิศทางการเกษตรในอนาคต ซึ่งผู้จัดรายการได้กล่าวถึงขอบเขตประเด็นเนื้อหาที่นำเสนอว่า

“ รายการชุมชนสีเขียวจะให้สาระเกี่ยวกับเกษตรชีวภาพว่ามันคืออะไร มันดีอย่างไร มันจะช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจ เรื่องคุณภาพของพืชผลผลิตและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วย โดยมีหลักการเลือกอยู่ 4 ข้อ คือ เลือกให้มันสอดคล้องกับชื่อรายการ เลือกให้มันเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทั้งในจังหวัดเชียงราย ส่วนกลาง หรือเรื่องการเกษตร การตลาดเกษตรเป็นอย่างไร นอกจากนี้ก็จะเลือกที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของเกษตรกรในปัจจุบัน รวมทั้งการทำนายทิศทางข้อเสนอระบบเกษตรในอนาคต แต่ทั้งนี้ก็ต้องดูให้สอดคล้องไปตามฤดูกาลการเกษตรด้วย ”

(ธนนต์ มณีรัตนชาติ, สัมภาษณ์ 25 มี.ค. 45)

สำหรับแหล่งข้อมูลที่นำเสนอนั้นมาจากหลายแห่งด้วยกัน ทั้งจาก ห.จ.ก. สื่อชุมชนพัฒนา ซึ่งร่วมกับบริษัท กรีนซ้อยส์ ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์เกษตรชีวภาพ มุ่งส่งเสริมการเกษตรไร้สารพิษ

นอกจากนี้ส่วนหนึ่งมาจากสำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ รวมทั้งข้อมูลจาก ประสพการณ์ในการลงพื้นที่ของผู้จัดรายการ ในฐานะเจ้าหน้าที่ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ของบริษัท

รายการชุมชนสีเขียวมีการโฆษณาสินค้าในรายการ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์การเกษตรชีวภาพ และหนังสือสวนเกษตร โดยผู้จัดรายการเป็นผู้อ่านสปอตโฆษณาเอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ ดินไม่มีชีวิต เป็นดินแห้งดินแข็งดินกระด้างเนื่องจากใช้สารเคมีมานาน บริษัท กรีนซ้อยส์ก็อยากเชิญชวนทุกท่านหันมาส่งเสริมเกษตรชีวภาพ หรือเกษตรธรรมชาติ แต่จริงๆเราจะปล่อยเป็นธรรมชาติไม่ได้แล้วดินเราแข็งแล้วตายแล้วไม่มีธาตุอาหาร มีสารปนเปื้อน เพราะฉะนั้นสิ่งเดียวที่จะเพิ่มสารให้กับดิน ให้ดินสมบูรณ์ก็คือเกษตรกรหันมาใช้เกษตรแบบชีวภาพที่สำเร็จรูปแล้ว นักวิชาการเขาได้วิจัยดึงเอาธรรมชาติมาวิจัยผลิตเป็นสารเพื่อการเกษตรและเสริมพืชให้เจริญเติบโต ทาง ห.จ.ก.กรีนซ้อยส์ สื่อชุมชนพัฒนาเป็นตัวแทนแต่ผู้เดียวในจังหวัดเชียรายก็ได้นำผลิตภัณฑ์ตัวนี้มาจำหน่ายโดยตรงกับเกษตรกร สหกรณ์หรือร้านค้าเกษตรที่สนใจอยากจะสมัครเป็นสมาชิกก็สมัครได้ เป็นตัวแทนร้านค้าของอำเภอ ใครสนใจก็ติดต่อได้ที่....”

ประเด็นเนื้อหารายการชุมชนสีเขียวที่ออกอากาศ ในช่วงเดือนมกราคม 2545 สามารถสรุปได้ดังนี้

- ประเด็นที่ 1 แนวทางการเกษตรแบบยั่งยืน ได้แก่
- ตอน ข้อดีของการใช้จุลินทรีย์
 - ตอน หลักการปลูกพืชตามแนวทางของฟูกุโอะกะ
 - ตอน ผลเสียของการใช้ปุ๋ยเคมี / กระบวนการทางธรรมชาติช่วยเพิ่มผลผลิต
 - ตอน เปรียบเทียบการใช้ปุ๋นอินทรีย์และปุ๋ยเคมี
 - ตอน การแก้ปัญหาดินเป็นกรด
 - ตอน แนะนำการปลูกไม้ผลให้เกื้อกูลซึ่งกันและกัน
 - ตอน การป้องกันการสูญเสียจากศัตรูพืชโดยวิธีเกื้อกูลกัน
 - ตอน สาเหตุการขาดความสมบูรณ์ของดิน
 - ตอน ระบบความสัมพันธ์ของธรรมชาติ
 - ตอน การเกื้อกูลกันของระดับของชั้นพืชในธรรมชาติ
 - ตอน การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เม็ดในนาข้าว
 - ตอน เชิญชวนปลูกพืชไร้สาร

- ประเด็นที่ 2 การเพาะเลี้ยง / ดูแล พืช ได้แก่
- ตอน คำแนะนำการปลูกบัว
 - ตอน การปลูก ดูแล เก็บเกี่ยวสตอร์เบอรี่ ของเกษตรกร อ.แม่สาย
 - ตอน การปลูกมะม่วง ใน อ.เวียงป่าเป้า
 - ตอน ธาตุอาหารที่พืชต้องการการดูแลลำไย
 - ตอน การคัดเลือกและเตรียมพันธุ์ข้าว
- ประเด็นที่ 3 ข้าวและสถานการณ์การเกษตร ได้แก่
- ตอน รายงานสถานการณ์ในจังหวัดเชียงราย
 - ตอน สถานการณ์ ใน อ.เวียงชัย
 - ตอน WTO เกี่ยวกับการเกษตรอย่างไร
- ประเด็นที่ 4 นโยบายทางการเกษตร ได้แก่
- ตอน การจัดฝึกอบรมเกษตรกรในโครงการพักชำระหนี้
 - ตอน นโยบายการสนับสนุนการปลูกไม้ผล

ตัวอย่างเนื้อหารายการชุมชนสีเขียว

ตอน สาเหตุการขาดความสมบูรณ์ของดิน

“ จริง ๆ แล้วนักวิชาการได้วิเคราะห์ดินไม้ต้นพืชทั้งหลาย ลำไย มะม่วง ฝักกาด การจะเพิ่มผลผลิตได้เราต้องอาศัยกระบวนการทางธรรมชาติ ทางธรรมชาติที่ว่าก็อันที่ 1 มันจะเพิ่มผลผลิตได้ต้องอาศัยต้นไม้ดูดพลังงานจากดวงอาทิตย์มาใช้ให้มากที่สุด จริง ๆ แล้วจะต้องดูมาใช้ได้ 10 – 20 % แต่เนื่องจากว่าเราเปลี่ยนระบบการเกษตร สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง ต้นไม้ก็สามารถดูดพลังงานแสงอาทิตย์มาใช้ได้แค่ 1 % ไม่เกิน 7 % จากข้อมูลของนักวิชาการ อันที่ 2 ที่จะทำให้ต้นไม้ใบหญ้าเราดงาม ผลตก ใบสีเขียว ลูกกรอบหอมอร่อยก็จะต้องมีสารที่จะช่วยดึงดูดสารจากในดินขึ้นมาใช้ให้มากที่สุด ”

ออกอากาศวันที่ 24 ม.ค.45

จากการศึกษาประเด็นเนื้อหาที่นำเสนอทางรายการชุมชนสีเขียวพบว่า ได้ให้ความสำคัญกับแนวทางการเกษตรแบบยั่งยืน ซึ่งก็สืบเนื่องจากวัตถุประสงค์ของหน่วยงานที่ผลิตรายการก็คือส่งเสริมการทำเกษตรแบบชีวภาพ โดยมีสินค้าที่สนับสนุนคือสารชีวภาพชนิดต่างๆ นั่นเอง

จากการศึกษารายการที่ผลิตโดยบริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด จังหวัดเชียงราย พบว่ามีรูปแบบเป็นรายการข่าว ซึ่งมีทั้งข่าวท้องถิ่นและข่าวทั่วไป ซึ่งในภาครายการร่วมด้วยช่วยกันนั้นจะมีการนำเสนอประเด็นความรู้ด้านต่างๆ ด้วย นอกจากนี้ยังมีรายการความรู้ด้านการเกษตรที่นำเสนอตามแนวทางเกษตรชีวภาพซึ่งสอดคล้องกับสินค้าที่โฆษณาในรายการ รายการ 1 นาทีที่มีสาระกับกรมประมงตามสัญญาสัมปทาน และรายการเพลง

รายการที่ผลิตโดยผู้เช่าเวลารายการย่อย

ผลการศึกษาพบว่าจากสัดส่วนรายการที่ผลิตโดยผู้จัดรายการย่อย จำนวน ร้อยละ 34 นั้น เป็นรายการจำนวน 18 รายการ แต่ละรายการมีรูปแบบเนื้อหาดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 1) รายการก่อนเจ็ดโมง โดยบริษัทเชียงรายมีเดียเฮ้าส์ รูปแบบเป็นรายการข่าว นำเสนอโดยการวิเคราะห์และสรุปข่าวที่เกิดขึ้น ทั้งข่าวทั่วไปและข่าวท้องถิ่น
- 2) รายการสภกรณ์เพื่อคุณ โดยผ้าง พลชัย ผู้จัดการสภกรณ์ออมทรัพย์นครุจังหวัดเชียงราย รูปแบบรายการสนทนาเกี่ยวกับหลักการสภกรณ์
- 3) รายการม่วนใจ๋กับแสงหล้าปะกันยามแลง โดยเพลินพิชญ์ แก้วพาคำ รูปแบบเป็นรายการเพลงสลับโฆษณา
- 4) รายการเจาะอดีตเพลงดัง โดยเมธาวี ยี่ภิญโญ รูปแบบเป็นรายการเพลงสลับโฆษณา
- 5) รายการฟิวเจอร์แอดชั่น โดยบริษัท ฟิวเจอร์เรดิโอ รูปแบบเป็นรายการเพลงสลับโฆษณา
- 6) รายการไอทีดีดินเนอร์ โดยไอทีดีพลาซ่าและมือถือเทพวัลย์ รูปแบบเป็นรายการเพลงสลับโฆษณา
- 7) รายการลูกทุ่งไอทีรับอรุณ โดยไอทีดีพลาซ่าและมือถือเทพวัลย์ รูปแบบเป็นรายการเพลงสลับโฆษณา
- 8) รายการคัมภีร์เพลงลูกทุ่งไอที โดยไอทีดีพลาซ่าและมือถือเทพวัลย์ รูปแบบเป็นรายการเพลงสลับโฆษณา

- 9) รายการเพลงลูกทุ่งไอที โดยไอทีดีพลาซ่าและมือถือเทพวัลย์ รูปแบบเป็นรายการเพลงสลับโฆษณา
- 10) รายการเพลงเพื่อชีวิตยามเย็น โดยไอทีดีพลาซ่าและมือถือเทพวัลย์ รูปแบบเป็นรายการเพลงสลับโฆษณา
- 11) รายการลูกทุ่งไอทีดียวามเย็น โดยไอทีดีพลาซ่าและมือถือเทพวัลย์ รูปแบบเป็นรายการเพลงสลับโฆษณา
- 12) รายการลูกทุ่งเพลินใจกับไอทีดี โดยไอทีดีพลาซ่าและมือถือเทพวัลย์ รูปแบบเป็นรายการเพลงสลับโฆษณา
- 13) รายการลูกทุ่งไอทีดี โดยไอทีดีพลาซ่าและมือถือเทพวัลย์ รูปแบบเป็นรายการเพลงสลับโฆษณา
- 14) รายการมิวสิกใหม่ โดยไอทีดีพลาซ่าและมือถือเทพวัลย์ รูปแบบเป็นรายการเพลงสลับโฆษณา
- 15) รายการไอทีดีมิวสิก โดยไอทีดีพลาซ่าและมือถือเทพวัลย์ รูปแบบเป็นรายการเพลงสลับโฆษณา
- 16) รายการเรียงรายนิวส์ตะลุยก้าว โดยไอทีดีพลาซ่าและมือถือเทพวัลย์ รูปแบบเป็นรายการข่าว นำเสนอโดยการรายงานและวิเคราะห์ข่าวท้องถิ่นและทั่วไป
- 17) รายการ BCC ว่าไรตี้ โดยไอทีดีพลาซ่าและมือถือเทพวัลย์ รูปแบบเป็นรายการเพลง สอดแทรกความรู้สลับโฆษณา
- 18) รายการข่าว / เพลงในอดีต โดยไอทีดีพลาซ่าและมือถือเทพวัลย์ รูปแบบเป็นรายการข่าวสลับเพลงและโฆษณา

ผลการศึกษาพบว่ารายการที่ผลิตโดยผู้เช่าเวลาขายอยู่นั้น ส่วนใหญ่เป็นรายการเพลง นอกจากนี้ยังเป็นรายการข่าวท้องถิ่น และรายการความรู้ทางด้านสหกรณ์

รายการที่ผลิตโดยกรมประมง

ผลการศึกษาพบว่าจากสัดส่วนรายการที่ผลิตโดยกรมประมง จำนวน ร้อยละ 11 นั้น เป็นรายการจำนวน 2 รายการ แต่ละรายการมีรูปแบบเนื้อหารายการดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) รายการรอบทิศประมงไทย ผู้จัดรายการคือพันจ่าตรีไพโรจน์ บุตรเรียง หัวหน้ารายการและข่าว รูปแบบรายการแบ่งเป็น 2 ช่วงหลักคือช่วงแรกความรู้ด้านการประมง ช่วงหลังเป็นข่าวบริการทั่วไป สลับกับการเปิดเพลง

สำหรับเนื้อหารายการนั้น เน้นการนำเสนอข่าว บทความรู้การประมงและข่าวบริการทั่วไป ทำประมงน้ำจืด การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ข่าวกิจกรรม และนโยบายของหน่วยงานซึ่งจำเอกจรรยา ผู้อำนวยการสถานี ได้กล่าวถึงเนื้อหารายการว่า

“ รอบทิศประมงไทยชื่อก็บอกว่ารอบทิศ ดังนั้นก็จะเป็นข่าวทั่ว ๆ ไป แต่อย่างน้อยในรายการ 1 ชั่วโมงต้องมีเนื้อหาเกี่ยวกับประมง 3 เรื่อง นอกนั้นจะเอาข่าวอื่นมาใส่ก็ได้ เช่น ข่าวประชาสัมพันธ์ ข่าวบริการสังคม และข่าวพยากรณ์อากาศ ”

(จำเอกจรรยา เขี่ยมสะอาด, สัมภาษณ์ 25 ก.ย. 44)

ในขณะที่ พ.จ.ต.ไพโรจน์ หัวหน้าฝ่ายรายการและข่าวและผู้จัดรายการรอบทิศประมงไทย ได้กล่าวถึงเนื้อหารายการว่า

“ ข้อมูลที่นำมาใช้ในรายการนั้น ต้องดูด้วยว่ามันเหมาะกับเวลา สถานการณ์ ฤดูกาลหรือเปล่า อย่างถ้ามันมีปัญหาของเกษตรประมงในพื้นที่ ก็ต้องพูดถึงปัญหานั้นก่อน อาจมีการลงพื้นที่ไปกับเจ้าหน้าที่ประมง ไปสอบถามผู้ประสบปัญหา ไปสอบถามเจ้าหน้าที่ว่าจะแก้ไขอย่างไร ”

(พ.จ.ต.ไพโรจน์ บุตรเรียง, สัมภาษณ์ 21 พ.ย. 44)

แหล่งข้อมูลที่ใช้จัดรายการมีทั้งเอกสารวิชาการ จากกองส่งเสริมการประมง จากส่วนกลาง และจากหน่วยงานในสังกัดกรมประมงในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ประมงอำเภอ ประมงจังหวัด สถานีประมงน้ำจืด ศูนย์จักรกลกรมประมงจังหวัด สถานีอุตุนิยมวิทยาจังหวัดเชียงราย

เนื้อหาการรอบทิศประมงไทย ที่ออกอากาศในช่วงเดือน ธันวาคม 2544 มีประเด็นนำเสนอ สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความรู้การประมง ได้แก่

- ความรู้การเพาะเลี้ยง / ดูแลสัตว์น้ำ
 - ตอน กรมประมงเตือนระวังโรคระบาดปลาในช่วงฤดูหนาว
 - ตอน การดูแลสัตว์น้ำในฤดูหนาว
 - ตอน แนะนำเกษตรกรเลี้ยงกุ้งในช่วงฤดูหนาว
 - ตอน อาหารมีชีวิตที่นิยมเลี้ยงปลากัด
 - ตอน ไรแดง ลดความเครียดแพลงตอนของบ่อเลี้ยง
 - ตอน วิธีการหาหัวเชื้อไรแดงที่มีคุณภาพ
 - ตอน โรติเฟอร์ศัตรูของไรแดง
 - ตอน การเตรียมไรแดงก่อนปล่อยลูกกุ้ง
 - ตอน โรคของปลาดุกและการระวังรักษา
 - ตอน เทคนิคการใส่ปุ๋ยบำรุงดิน
 - ตอน ลักษณะของปลาดุกที่ป่วย
 - ตอน การเตรียมบ่อปลาดุก
 - ตอน ปลาแรดเลี้ยงง่ายขายได้ราคา
 - ตอน ปลาตาเหลือก
 - ตอน การเลี้ยงปลาแรด
 - ตอน แหล่งกำเนิด คุปนิสัย และรูปร่างลักษณะปลาแรด
 - ตอน การสืบพันธุ์ ลักษณะเพศ การฟักไข่ของปลาแรด
 - ตอน การเพาะพันธุ์ปลาแรด
 - ตอน วิธีการเลี้ยงปลาแรดในบ่อดิน
 - ตอน วิธีการเลี้ยงปลาแรดในกระชัง
 - ตอน การเลี้ยงปลาตะเพียนขาว
 - ตอน คุปนิสัย รูปร่างลักษณะและการขยายพันธุ์ปลาตะเพียน
 - ตอน การเพาะเลี้ยงปลาสลิด
 - ตอน การนำปลาตะเพียนขาวมาเลี้ยงในบ่อ
 - ตอน ชนิดของบ่อเลี้ยงปลา
 - ตอน การเตรียมบ่อเลี้ยงปลา
 - ตอน การเพาะเลี้ยงปลานู๋
 - ตอน ปลาสะนาท

- ตอน การใช้น้ำยาและสารปฏิชีวนะกำจัดโรคปลาตก
- ตอน การใช้ไรแดงทดแทนอาร์ทีเมียอนุบาลลูกกุ้งและลูกปลา
- ความรู้เรื่องการตลาด ได้แก่
 - ตอน ปลาเงินปลาทอง ปลารันชู ปลาเศรษฐกิจสวยงาม
 - ตอน ตลาดปลาสวยงาม อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี
 - ตอน ศูนย์ส่งออกปลาสวยงามและพรรณไม้น้ำ

ประเด็นที่ 2 นโยบาย / ผลงาน / กิจกรรม ของหน่วยงาน

- ตอน พิธีปล่อยพันธุ์ปลา เนื่องในวันที่ 5 ธันวาคมหาราช
- ตอน การประกวดราคาข้าวหอมมะลิ 105 ของเชียงราย
- ตอน ชาวอธิบดีกรมประมงนำคณะเจรจาการประมงพม่า ฯ
- ตอน กรมประมงไต่ยาปฏิชีวนะในอาหารกุ้ง
- ตอน ไขว้ภาพวาดเขาวงกตอาเซียนและญี่ปุ่นวัฒนธรรมไทยกับสัตว์น้ำ
- ตอน โครงการ 74 พรรษา ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำเฉลิมพระเกียรติ
- ตอน กรมประมงจับมือญี่ปุ่นพัฒนาวิชาการเทคโนโลยีหลังจับสัตว์น้ำ
- ตอน การทำการประมงแบบสัมปทานในน่านน้ำพม่า ปี 2539 - 2542
- ตอน การทำความเข้าใจโครงการร่วมทุนทำการประมงแบบยั่งยืน
- ตอน พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 -
ในส่วนที่เกี่ยวกับกรมประมง
- ตอน โครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกร

ประเด็นที่ 3 ผลงานเกษตรกร ได้แก่

- ตอน เกษตรกรคนเก่งทำฟาร์มเลี้ยงนกกกระทา
- ตอน การเลี้ยงปลานิลในกระชังของเกษตรกรชาวประมง จ. เชียงราย
- ตอน การประชุมของกลุ่มผู้เลี้ยงปลานิล

ประเด็นที่ 4 แนวทางการเกษตรแบบยั่งยืน ได้แก่

- ตอน การเลี้ยงปลาดุกบักอูยปลอดมลพิษ
- ตอน การใช้สมุนไพรในการป้องกันศัตรูพืช
- ตอน การเลี้ยงปลาแบบผสมผสาน

ประเด็นที่ 5 การเพาะปลูก / ดูแลพืช ได้แก่

- ตอน ปลูกคะน้าสร้างรายได้
- ตอน เตือนชาวสวนอย่าฟันสารเคมีช่วงดอกมะม่วงบาน

ประเด็นที่ 6 ชาวพยากรณ์อากาศประจำวัน

ตัวอย่างเนื้อหารายการรอบทิศประมงไทย

ตอน การเพาะเลี้ยงปลานิล

“ เมื่อปี พ.ศ. 2508 มกุฎราชกุมารในสมเด็จพระจักรพรรดิอากิฮิโตะ ได้ทรงถวายพันธุ์ปลานิลจำนวน 50 ตัว แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและต่อมาได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้กรมประมงนำไปศึกษาเพื่อเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์รวม 15 แห่งทั่วประเทศ ปลานิลเป็นปลาน้ำจืดกินพืชเป็นอาหาร เลี้ยงง่าย มีรสชาติดี ถิ่นกำเนิดดั้งเดิมอยู่ในทวีปแอฟริกา รูปร่างของปลานิลมีลักษณะคล้ายปลาหมอเทศ ริมฝีปากล่างและบนเสมอกัน บริเวณแก้มมีเกล็ด 4 แถว ตามลำตัวมีลายพาดขวางจำนวน 9 – 10 แถบ ครีบหลังมีเพียง 1 ครีบประกอบด้วยครีบแข็งและครีบอ่อน มีเกล็ดตามแนวข้างลำตัว 33 เกล็ด ลำตัวสีเขียวปนน้ำตาล ครีบกันและหางจะมีจุดสีขาวและดำตัดขวางแลดูคล้ายข้าวตอก ปลานิลมีด้วยกันหลายชนิดนะครีบ ปลานิลจิตรลดา 1 ปลานิลจิตรลดา 2 และปลานิลจิตรลดา 3 ”

ออกอากาศวันที่ 21 ธ.ค.44

จากการศึกษารายการรอบทิศประมงไทย พบว่า ได้ให้ความสำคัญกับการนำเสนอความรู้ด้านการประมงโดยเฉพาะการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเป็นหลัก รองลงมาคือการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของหน่วยงาน โดยในทุกตอนจะนำเสนอชาวพยากรณ์อากาศประจำวัน

2) รายการประมงสัมพันธ์ ผู้จัดรายการคือจำเริญรัตน์ แสนยศ รูปแบบรายการแบ่งเป็น 2 ช่วงหลัก คือช่วงแรกความรู้ด้านการประมง ช่วงหลังเป็นข่าวบริการทั่วไป สลับกับการเปิดเพลง เช่นเดียวกับรายการรอบทิศประมงไทย

เนื้อหารายการและข้อมูลที่น่าเสนอนั้น มาจากแหล่งเดียวกันกับรายการรอบทิศประมงไทย โดยจำเริญชิตร์ธ สแนยศ ผู้จัดรายการ ได้กล่าวถึงเนื้อหารายการว่า

“ ประมงสัมพันธ์ก็คล้ายรอบทิศประมงไทย แต่รอบทิศจะเน้นข้าว ส่วนรายการนี้เน้นการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การแปรรูปสัตว์น้ำ ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพทางการประมงของเกษตรกร ข้าวพยากรณ์อากาศนี้ต้องมีปิดท้ายทุกวัน ”

(จำเริญชิตร์ธ สแนยศ, สัมภาษณ์ 21 พ.ย. 44)

นอกจากนี้จำเริญชิตร์ธ ผู้อำนวยการสถานีฯ ยังได้กล่าวถึงความแตกต่างของ 2 รายการของกรมประมงอีกด้วยว่า

“ รายการของกรมประมง 2 รายการมีรูปแบบและเนื้อหาคล้ายกัน คือเราใช้ข้อมูลด้วยกันได้ แต่ก็มีความแตกต่างกันตรงกลุ่มเป้าหมาย รายการรอบทิศนั้นตอนเช้ามีดีเป็นผู้ใหญ่ฟัง ส่วนประมงสัมพันธ์ตอนเที่ยงคนฟังก็หลากหลายมากขึ้น ทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่ ”

(จำเริญชิตร์ธ เอี่ยมสะอาด, สัมภาษณ์ 25 ก.ย. 44)

เนื้อหารายการด้านการเกษตรของรายการประมงสัมพันธ์ ที่ออกอากาศในช่วงเดือนธันวาคม 2544 มีประเด็นนำเสนอสามารถสรุปได้ดังนี้

- ประเด็นที่ 1 ความรู้ด้านการประมง ได้แก่
- การเพาะเลี้ยง / ดูแลสัตว์น้ำ ได้แก่
 - ตอน การเพาะพันธุ์กบ
 - ตอน การดูแลลักษณะเพศของกบ
 - ตอน การอนุบาลลูกกบวัยอ่อน
 - ตอน การให้อาหารลูกกบวัยอ่อน
 - ตอน ลักษณะทั่วไปและถิ่นที่อาศัยของปลาตะเพียนทอง
 - ตอน การดูแลและเลี้ยงกบเต็มวัยจนเป็นกบโต
 - ตอน เลี้ยงกบเนื้ออย่างไรจึงสร้างรายได้ให้ครอบครัว
 - ตอน แนวทางแก้ไขสัตว์น้ำในบ่อเลี้ยงเมื่ออากาศเข้าฤดูหนาว

- ตอน โรคของปลาตุกและการระวังรักษา
 - ตอน ลักษณะของปลาที่ป่วยเป็นโรคต่างๆ
 - ตอน ลักษณะทั่วไปและถิ่นอาศัยของปลาจีน
 - ตอน ลักษณะทั่วไปและถิ่นอาศัยของเต่าทะเลและเต่าบก
 - ตอน ลักษณะทั่วไปและถิ่นที่อยู่ของปลายี่สกเทศ
 - ตอน ข้อควรปฏิบัติในการใส่ปุ๋ยในบ่อปลา
 - ตอน ปลานิลแปลงเพศ
 - ตอน ขั้นตอนในการแปลงเพศปลานิล
 - ตอน ควรให้อาหารกึ่งก้ามกรามมากกว่าวันละ 2 มื้อ จริงหรือ
 - ตอน เต็มเกษตรอระวังโรคระบาดปลาในช่วงฤดูหนาว
 - ตอน ลักษณะ การใช้ประโยชน์และการเพาะพันธุ์ปลู่มแซม
 - ตอน การใช้ยาและสารเคมีเพื่อป้องกันและรักษาโรคสัตว์น้ำ
- การแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ ได้แก่
 - ตอน การแปรรูปสัตว์น้ำ “ปลาบู่”
 - ตอน การแปรรูปปลาสด
 - ตอน วิธีทำและการใช้ประโยชน์ในการแปรรูปปลาสด

ประเด็นที่ 2 แนวทางการเกษตรแบบยั่งยืน ได้แก่

- ตอน รายละเอียดการกิจกรรมไร้สารพิษ อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา
- ตอน การเลี้ยงปลาแบบผสมผสาน
- ตอน ข้อดีของการเลี้ยงปลาแบบผสมผสาน
- ตอน ปัญหาและอุปสรรคของการเลี้ยงปลาแบบผสมผสาน

ประเด็นที่ 3 นโยบาย/ผลงาน/กิจกรรม ของหน่วยงาน ได้แก่

- ตอน รายละเอียดแผนฟื้นฟูเกษตรกรหลังพักชำระหนี้
- ตอน กรมประมงคุมเข้มนำเข้ากุ้งขาวมาเลี้ยงในประเทศ
- ตอน โครงการ 74 พรรษาปล่อยพันธุ์ปลาเฉลิมพระเกียรติ
- ตอน ไทยเตรียมตอบโต้มาตรการกีดกันการนำเข้าตะพาน้ำของจีน

- ประเด็นที่ 4 การเพาะปลูก / ดูแลพืช ได้แก่
- ตอน การดูแลไม้ดอกไม้ประดับในฤดูหนาว
 - ตอน วิธีการป้องกันและกำจัดจักจั่นในสวนมะม่วงช่วงฤดูหนาว
 - ตอน วิธีกระตุ้นการออกดอกมะม่วงควรปฏิบัติอย่างไร

ประเด็นที่ 5 ชาวพยากรณ์อากาศ

ตัวอย่างเนื้อหารายการประมงสัมพันธ์

ตอน ไรแดง

“ ไรแดงเป็นอาหารธรรมชาติที่ดีสำหรับการอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน ลูกปลาอายุ 2 – 3 วัน เพราะจะไม่ทำให้คุณภาพของน้ำภายในบ่ออนุบาลเปลี่ยนแปลงไปจนเป็นอันตรายต่อปลาได้ แต่ในท้องตลาดนั้นมีราคาค่อนข้างแพงและความจริงเกษตรกรหรือผู้สนใจก็สามารถเพาะเลี้ยงไรแดงเองได้ วันนี้จึงนำเสนอเรื่องการเพาะเลี้ยงไรแดง ไรแดงเป็นอาหารที่มีคุณค่าอาหารสูง การใช้ไรแดงเลี้ยงสัตว์น้ำวัยอ่อนจะทำให้อัตราการรอดสูง เนื่องจากเป็นอาหารที่มีความเหมาะสมใกล้เคียงกับสภาพธรรมชาติของปลาไรแดงสามารถเร่งการเจริญเติบโตให้กับลูกปลาดังกล่าวได้แต่เดิมผู้เพาะเลี้ยงปลาส่วนใหญ่จะรวบรวมไรแดงจากธรรมชาติ ซึ่งก็ได้แก่แหล่งน้ำโสโครกตามบ้านเรือน โรงงานอุตสาหกรรม โรงฆ่าสัตว์ เป็นต้น ซึ่งก็มีปัญหาว่ามีปริมาณไม่แน่นอนและอาจมีเชื้อโรคติดมากับไรแดง และในธรรมชาติก็มีไรแดงน้อยลง ในขณะที่ความต้องการไรแดงมีมากขึ้น จึงเกิดปัญหาการขาดแคลนไรแดง ด้วยเหตุนี้เองกรมประมงจึงได้ทำการวิจัยจนประสบความสำเร็จในการเพาะเลี้ยงไรแดง ”

ออกอากาศวันที่ 21 ธ.ค.44

จากการศึกษาเนื้อหารายการประมงสัมพันธ์พบว่า มีการนำเสนอความรู้ด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในสัดส่วนที่มากที่สุด โดยทุกตอนจะมีการนำเสนอชาวพยากรณ์อากาศ

ผลการศึกษานี้วิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดเชียงรายพบว่า ดำเนินการโดย บริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด ออกอากาศวันละ 19 ชั่วโมง มีจำนวนรายการทั้งหมด 37 รายการ (ดูตารางที่ 5.6 ประกอบ) รายการส่วนใหญ่ดำเนินการผลิตโดยบริษัทไอเอ็นเอ็น จำกัด ซึ่งเป็นรายการข่าวบริการและสาระความรู้ในระดับท้องถิ่น และรายการข่าวที่รับสัญญาณจากสำนักข่าว ไอเอ็นเอ็น นอกจากนี้ยังมีรายการของผู้ผลิตเอกชนรายย่อยที่เข้าช่วงเวลาในการออกอากาศต่อจากบริษัท ซึ่งนำเสนอรายการเพลงเป็นหลัก ส่วนช่วงเวลาที่เหลือเป็นการเผยแพร่สารคดีสั้นที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตามเงื่อนไขสัญญา สำหรับรายการที่ผลิตโดยกรมประมงนั้นมีจำนวน 2 รายการ ซึ่งมีเนื้อหาด้านการเผยแพร่นโยบายและข่าวบริการ รวมทั้งความรู้ด้านการประมง

สถาบันวิทยุบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการ	ผู้ผลิต	รูปแบบ	ประเด็นเนื้อหาที่พบ	
ร่วมด้วยช่วยกัน	INN	ข่าว	ข่าวท้องถิ่น	
เสริมสร้างวินัยจราจร		ข่าว	ข่าวรายงานจราจร	
แบ่งทุกซิป็นน้ำใจ		ข่าว	รับเรื่องร้องเรียน	
เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง		ข่าว/ความรู้	กิจกรรม / ผลงาน ชุมชน	
น้ำใจคนเมือง		ข่าว/ความรู้	กิจกรรมในท้องถิ่น	
คนใกล้ฟ้า		ข่าว / ความรู้	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	
ท่องเที่ยวสุขใจกับททท.		ข่าว / ความรู้	การท่องเที่ยว	
กางข่วงล้านนาประชาคม		ความรู้	ประเพณีท้องถิ่น	
บันทึกล้านนา		ความรู้	อดีตเชียงราย	
ข่าวสังคมธุรกิจ		ข่าว	ข่าวบริการธุรกิจ	
สภาที่ปรึกษา		ความรู้	เรื่องท้องถิ่น	
เหลียวหลังแลหน้า		ความรู้	วัฒนธรรมท้องถิ่น	
เสียงจากชุมชนรอบทิศฯ		ข่าว / ความรู้	กิจกรรมชุมชน	
หมอกกฎหมายนายชาวบ้าน		ความรู้	กฎหมาย	
สืบสานตำนานเพลงฯ		เพลง	-	
ชุมชนสีเขียว		INN	บทความสลับเพลง	เกษตรธรรมชาติ
1 นาทีมีสาระกับกรมประมง		บ. S.B.	สารคดีสั้น	ความรู้การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
ก่อนเจ็ดโมง	เชียงรายมีเดียเฮาส์	ข่าว	ข่าวทั่วไป	
สหกรณ์เพื่อคุณ	สหกรณ์ออมทรัพย์	ความรู้	การสหกรณ์	
ม่วนใจ๋กับแสงหล้าฯ	เพลินพิชญ์ แก้วพาค่า	เพลง	-	
เจาะอดีตเพลงดัง	เมธาวี ยี่ภิญโญ	เพลง	-	
ฟิวเจอร์แอดชั่น	บ. ฟิวเจอร์เรดิโอ	เพลง	-	
ไอทีดีดินเนอร์	ไอทีดีฟลาซ่า และมือถือเทววัลย์	เพลง	-	
ลูกทุ่งไอทีรับอรุณ		เพลง	-	
คัมภีร์เพลงลูกทุ่งไอที		เพลง	-	
เพลงลูกทุ่งไอที		เพลง	-	
เพลงเพื่อชีวิตยามเย็น		เพลง	-	
ลูกทุ่งไอทีตียามเย็น		เพลง	-	
ลูกทุ่งเพลินใจกับไอทีดี		เพลง	-	
ลูกทุ่งไอทีดี		เพลง	-	
มิวสิกใหม่		ไอทีดีฟลาซ่า	เพลง	-
ไอทีดีมิวสิก		และมือถือเทววัลย์	เพลง	-
เชียงรายนิวส์ตะลุยข่าว	-	ข่าว	-	
BBC ไร่ดี		เพลง	-	
ข่าว/เพลง ในอดีต		ข่าว / เพลง	ข่าวทั่วไป	
รอบทิศประมงไทย	กรมประมง	บทความสลับเพลง ข่าวบริการ	1 ความรู้การเพาะเลี้ยงดูแลสัตว์น้ำ 2 นโยบาย / ผลงานหน่วยงาน	
ประมงสัมพันธ์	กรมประมง	บทความสลับเพลง ข่าวบริการ	1 ความรู้การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ 2 การประมงแบบยั่งยืน	

ตาราง 5.6 รูปแบบและประเด็นเนื้อหารายการที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุ
กระจายเสียงกรมประมงจังหวัดเชียงราย

ผลการศึกษารูปแบบเนื้อหารายการที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง ทั้ง 3 แห่ง พบว่า สัดส่วนรายการที่นำเสนอเป็นไปตามสัญญาข้อตกลงเบื้องต้นที่ได้ทำร่วมกันระหว่างกรมประมงและบริษัทผู้สัมปทาน กล่าวคือ สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงทุกสถานี จะออกอากาศรายการที่ผลิตโดยกรมประมงวันละ 2 ชั่วโมง เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการประมง โดยเฉพาะการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และกิจกรรมของกรมประมง และรายการสารคดีสั้นชื่อรายการ 1 นาทีที่มีสาระกับกรมประมง ระยะเวลา นอกเหนือจากข้อตกลงเป็นอยู่ในความรับผิดชอบของบริษัทผู้ได้รับสัมปทานดำเนินการผลิตรายการ ซึ่งแต่ละสถานีมีการบริหารจัดการรายการและเวลาออกอากาศแตกต่างกันไป ส่งผลให้การดำเนินงานของสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงแต่ละแห่งแตกต่างกันไปด้วย กล่าวคือ สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดระยอง บริษัทผู้ได้รับสัมปทานคือบริษัท เอส . พี. บรอดคาสติ้ง มีเดีย จำกัด ได้กำหนดรูปแบบเป็นสถานีมุ่งผลิตรายการบันเทิงในลักษณะรายการเพลง สอดแทรกความรู้ด้านต่างๆ สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดเขียงราย บริษัทผู้ได้รับสัมปทานคือบริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด ได้กำหนดรูปแบบเป็นสถานีให้บริการข่าวสารท้องถิ่นและความรู้ แต่ที่จังหวัดเขียงรายมีความแตกต่างตรงที่เปิดเช่าช่วงเวลาในการออกอากาศให้ผู้ผลิตเอกชนรายย่อยเข้ามาดำเนินการผลิตรายการเพลงเป็นหลัก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อศักยภาพในการปฏิบัติการกิจการส่งเสริมการเกษตร

จากผลของการศึกษาเป้าหมาย นโยบาย และการบริหารจัดการองค์กร และวิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหารายการ ที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งพบว่า สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตรสามารถดำเนินงานเพื่อเป้าหมายในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรจึงเป็นไปได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น แม้ว่าจะมีโครงสร้างการบริหารตามลักษณะหน่วยงานของราชการ มีเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ปฏิบัติงานหลักของสถานี การดำเนินงานและผลิตรายการเป็นไปตามกรอบนโยบายการพัฒนาการเกษตรในระดับต่างๆ รวมทั้งได้ขอความร่วมมือจากหน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มาร่วมผลิตรายการ เพื่อให้ครอบคลุมการเกษตรในทุกสาขาก็ตาม แต่เนื่องจากสถานีฯ มีนโยบายหารายได้เลี้ยงตัวเองด้วยการให้เช่าเวลา ซึ่งเป็นรายได้ที่สำคัญของสถานี รายการที่ออกอากาศจึงมีรูปแบบที่หลากหลาย นอกเหนือไปจากรายการความรู้ด้านการเกษตร ในขณะที่รูปแบบและเนื้อหารายการด้านการเกษตรนั้นก็ยังมีศักยภาพในระดับการเพิ่มความรู้แก่เกษตรกร แต่ยังไม่สามารถสร้างความเข้าใจจนถึงขั้นนำไปสู่การพัฒนาการเกษตรได้

สำหรับสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง เนื่องจากมีโครงสร้างการดำเนินงานและการควบคุมสถานีอยู่ภายใต้สัญญาที่ได้ตกลงกันไว้ในเบื้องต้นกับบริษัทที่ได้รับสัมปทาน ทำให้กรมประมงไม่สามารถควบคุมให้ปฏิบัติการกิจการส่งเสริมและพัฒนาการประมงได้

จากลักษณะที่ปรากฏของสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่มีศักยภาพในการปฏิบัติการกิจการส่งเสริมการเกษตรแตกต่างกันนั้น มีผลมาจากปัจจัยที่กำหนดหลายประการ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ถึงปัจจัยดังกล่าว ได้ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยด้านองค์กรผู้ผลิต

สถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แต่ละสถานี มีลักษณะการบริหารงานภายในสถานีที่แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติการกิจการส่งเสริมการเกษตรแตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดแต่ละสถานีต่อไปนี้

สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร เป็นหน่วยงานในสังกัดของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินงาน มีการบริหาร จัดการ และดำเนินการในระบบราชการ ซึ่งการดำเนินงานในลักษณะนี้มีผลทั้งในด้านที่เกื้อหนุนและเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติภารกิจส่งเสริมการเกษตร ตามที่สถานีฯ ได้วางเป้าหมายไว้ กล่าวคือ การบริหารและดำเนินงานโดยหน่วยงานของรัฐ จึงทำให้สามารถควบคุมทิศทางการดำเนินงาน และรายการที่ผลิตเพื่อออกอากาศให้เป็นไปตามกรอบแนวทางการพัฒนาการเกษตรที่กำหนดไว้ได้ ประกอบกับจากการที่หน่วยงานราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นมา เพื่อทำหน้าที่ในการบริการเผยแพร่วิชาความรู้เกี่ยวกับการเกษตรและสาขาที่เกี่ยวข้อง ให้เกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิตการเกษตรให้มีปริมาณและคุณภาพ ตรงกับความต้องการของตลาด นำไปสู่การพัฒนาชีวิต ความเป็นอยู่และรายได้ของเกษตรกร ซึ่งเป็นภารกิจที่ปฏิบัติสืบมาจนถึงปัจจุบัน โดยเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ได้อาศัยติดต่อขอความช่วยเหลือและคำปรึกษาด้านการเกษตร รวมทั้งอำนวยความสะดวก ให้บริการประชาชนโดยไม่ได้หวังผลในเรื่องธุรกิจ ข้อมูลหรือข่าวสารมีความน่าเชื่อถือ ทั้งในแง่ของความถูกต้องของข้อมูลและความทันสมัยของข้อมูล เพราะมาจากแหล่งข้อมูลทางวิชาการ จากผู้เชี่ยวชาญหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง

แต่อย่างไรก็ตามขณะเดียวกันการบริหาร จัดการ และการดำเนินงานในลักษณะของราชการ บางครั้งก็ส่งผลที่ไม่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านระบบ ระเบียบของหน่วยงานราชการทำให้เป็นอุปสรรคไม่สามารถทำงานได้เต็มที่หรือเกิดความล่าช้า เช่น ระเบียบเกี่ยวกับการเบิกจ่ายงบประมาณในการพัฒนางานด้านต่างๆ

นอกจากนี้เนื่องจากสถานีเผยแพร่ออกอากาศรายการทุกวัน ตั้งแต่เวลา 04.00–24.00 น. แต่รายการที่ผลิตโดยหน่วยงานราชการนั้นส่วนใหญ่อยู่นอกเวลาราชการ รายการส่วนใหญ่จึงเป็นการบันทึกเทปล่วงหน้า เนื้อหารายการบางครั้งมีความล่าช้า ไม่ทันต่อสถานการณ์ที่อาจเปลี่ยนแปลง สำหรับรายการที่ออกอากาศสดอย่างรายการคลื่นเกษตรกรนั้น ก็ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติงานตามวันและเวลาราชการเช่นกันกล่าวคือ เนื้อหารายการในวันเสาร์ จะไม่มีการรายงานราคาสินค้าเกษตรประจำวัน จากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร รายงานพยากรณ์อากาศเกษตรจากกรมอุตุนิยมวิทยา และราคาสินค้าสัตว์น้ำจากองค์การสะพานปลา เนื่องจากเป็นวันหยุดราชการของทุกหน่วยงาน

รวมทั้งการปฏิบัติงานภายใต้การบริหารงานในระบบราชการ ยังทำให้ขาดปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาและสร้างสรรค์รายการ เนื่องจากผู้บริหารระดับสูงยังไม่ให้ความสำคัญ

กับสื่อวิทยุกระจายเสียงที่มีอยู่เท่าที่ควร ดังที่พร้อมพรรณ รัตนโกเศศ หัวหน้าฝ่ายวิทยุการ
เกษตรกล่าวว่า

“ เขาชอบระบบ F.M.คืออาจเป็นเพราะเขาอยู่กรุงเทพฯมีโอกาสฟังชัดเจน แต่ของ
สถานีเป็น AM ซึ่งความจริงมันกระจายหลายจังหวัดแล้วตรงกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็น
เกษตรกรต่างจังหวัดมากกว่า แต่เขาไม่เข้าใจธรรมชาติของ 2 ระบบเท่าไร ”

(พร้อมพรรณ รัตนโกเศศ,สัมภาษณ์ 25 ส.ค. 44)

ในขณะที่วิทยุสถานี เมฆอรุณทัย ผู้จัดรายการท่านหนึ่ง ได้กล่าวว่า

“ คิดว่าผู้ใหญ่วัยระดับกรมยังไม่ค่อยให้ความสำคัญทางด้านวิทยุเกษตรเท่าไร
เพราะเท่าที่เห็นผู้ใหญ่บางคนยังไม่รู้ว่าวิทยุเกษตรคืออะไร แล้วเวลาเขาอยากใช้สื่อ
เขาจะมองไปที่ทีวีเป็นส่วนใหญ่ มันอาจจะเห็นหน้าเห็นตา ดังกว่า ถ้าเปรียบเทียบ
กันแล้วงบประมาณก็ไปทางทีวีมากกว่า ”

(วิทยุสถานี เมฆอรุณทัย,สัมภาษณ์ 21 มิ.ย. 44)

นอกจากจะไม่ได้รับความสำคัญจากผู้บริหารมากเท่าที่ควรแล้ว ในทางตรงข้ามสำหรับผู้
จัดรายการจากหน่วยงานราชการต่างๆ นั้น การจัดรายการวิทยุถือเป็นภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ
ขอบเพิ่มขึ้น นอกเหนือจากหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามตำแหน่งงานประจำ ทำให้ผู้จัดราย
การมีเวลาค่อนข้างน้อยในการเตรียมความพร้อมของรายการหรือสร้างสรรค์รายการ ส่งผลให้
รายการที่นำเสนอมีรูปแบบที่เรียบง่ายและไม่ดึงดูดความสนใจ

สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง เป็นหน่วยงานในสังกัดของกรมประมง ดำเนินการ
ในรูปแบบการให้สัมปทานกับบริษัทเอกชน ภายใต้เงื่อนไขสัญญา การบริหารและการดำเนิน
งานภายในสถานีทุกแห่งจึงแบ่งเป็น 2 ส่วน คือในส่วนของกรมประมงและในส่วนของบริษัทผู้
ได้สัมปทาน ซึ่งแต่ละหน่วยงานต่างก็มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานที่แตกต่างกัน
ส่งผลให้มีการจัดการที่แตกต่างกัน กล่าวคือ

กรมประมงมีการบริหารจัดการในระบบราชการ ปฏิบัติงานตามคำสั่งสายงาน ทำงานในวันและเวลาราชการ (ยกเว้นผู้จัดรายการช่วงเช้าซึ่งจะได้ค่าปฏิบัติงานล่วงเวลา) ดำเนินงานผลิตรายการเพื่อมุ่งเน้นการตอบสนองเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสถานีฯ กล่าวคือ เผยแพร่ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และนโยบายด้านการประมง รวมทั้งเป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจกรรมและผลงานของกรมประมง ซึ่งรายการที่ผลิตโดยกรมประมงนั้นนับว่ามีข้อได้เปรียบที่มีแหล่งข้อมูลเป็นจำนวนมากและมาจากกรมประมงโดยตรงจึงมีความน่าเชื่อถือและถูกต้อง แต่อย่างไรก็ตามในการปฏิบัติงานจริงผู้ผลิตรายการก็ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากข้อได้เปรียบนี้อย่างเต็มที่ โดยการผลิตรายการส่วนใหญ่จะการนำเสนอความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตามเอกสารเผยแพร่ หรือเผยแพร่กิจกรรมของหน่วยงาน มากกว่าจะให้ความรู้ที่ก่อประโยชน์ในการพัฒนาอาชีพของเกษตรกร

สำหรับการบริหาร จัดการ และดำเนินการของบริษัทผู้ได้รับสัมปทาน ซึ่งกรมประมงไม่สามารถเข้าไปเกี่ยวข้องและกำหนดการดำเนินงานได้ สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง 3 สถานี มีบริษัทผู้ได้รับสัมปทาน 2 บริษัทซึ่งมีวัตถุประสงค์และรูปแบบดำเนินงานที่แตกต่างกัน กล่าวคือ สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดระยอง ดำเนินงานโดยบริษัท เอส. บี. บรอดคาสติ้ง มีเดีย จำกัด ซึ่งมุ่งเน้นผลิตรายการภาคบันเทิงเป็นหลัก ในขณะที่สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ดและสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดเชียงราย ดำเนินงานโดยบริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด จัดรายการในรูปแบบวิทยุชุมชน มุ่งเน้นการบริการข่าวสารในระดับท้องถิ่น จากวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันทำให้การจัดการและการดำเนินงานแตกต่างกัน ประกอบกับสัดส่วนรายการของบริษัทมีเป็นจำนวนมาก ดังนั้น ลักษณะที่ปรากฏของสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงแต่ละสถานีจึงเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของบริษัท

2. ปัจจัยด้านการประกอบธุรกิจหารายได้ของสถานี

แม้สถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อการพัฒนาด้านการเกษตรก็ตาม แต่จากการศึกษาพบว่าทุกสถานีฯ มีการประกอบธุรกิจหารายได้ ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดศักยภาพในการปฏิบัติการกิจการตามเป้าหมายที่วางไว้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร มีนโยบายในการผลิตรายการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐทางด้านเกษตรสาขาต่างๆ มีรายได้จากเงินงบประมาณแผ่นดิน แต่เนื่องจากไม่เพียง

พอต่อการดำเนินงาน จึงได้เปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามาเช่าเวลา เพื่อหารายได้ให้กับสถานีฯ โดย รายได้ดังกล่าวนี้ถือเป็นรายได้หลักในการดำเนินกิจการสถานีฯ ด้วย จากการศึกษาพบว่าแม้สถานี วิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตรจะมีสัดส่วนเวลาในการออกอากาศรายการที่ผลิตโดยภาคเอกชน มาก แต่มีรายการที่มีเนื้อหาเพื่อการส่งเสริมการเกษตรในสัดส่วนที่น้อย จึงส่งผลให้ศักยภาพใน การปฏิบัติภารกิจส่งเสริมการเกษตรเป็นไปอย่างจำกัดเช่นกัน

สำหรับสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง ปัจจัยทางด้านการประกอบธุรกิจหาราย ได้เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อการดำเนินกิจการสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง เป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นสถานีฯ ที่มีภาคเอกชนเข้ามาสัมปทานโดยการลงทุนในการก่อสร้างอาคาร เครื่องมืออุปกรณ์การส่งกระจายเสียง โดยมีเงื่อนไขสัญญากำหนดลักษณะการ ดำเนินงานด้านต่างๆ รวมทั้งข้อกำหนดเรื่องเวลาการออกอากาศรายการของกรมประมงที่มี 2 ชั่วโมง / วัน เท่านั้น โดยเวลาการออกอากาศที่เหลือนั้นบริษัทเป็นผู้รับผิดชอบผลิตรายการให้ เป็นไปตามเป้าหมายของบริษัท ซึ่งกรมประมงไม่สามารถควบคุมรายการที่ออกอากาศในส่วน ของบริษัทผู้ได้รับสัมปทานได้ จึงทำให้กรมประมงไม่สามารถกำหนดลักษณะที่ปรากฏของสถานี ได้ ให้เป็นไปตามทิศทางการพัฒนาที่วางวัตถุประสงค์ไว้ได้

3. ปัจจัยด้านบุคลากรผู้ผลิตรายการ

สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร จากการศึกษาพบว่าผู้ผลิตรายการต่างก็มีทัศนคติ ที่ดีต่อการทำหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของเกษตรกร ซึ่งก็ส่งผลให้ผู้จัดราย การพยายามจะนำเสนอเนื้อหารายการให้มีประโยชน์มากยิ่งขึ้น ดังเช่นที่สมชาย ภู่แก้ว หัวหน้า ฝ่ายรายการ กล่าวว่

“ ความสำคัญคือต้องสร้างความเป็นกันเองกับเขา เหมือนญาติมิตร เปิดโอกาส ให้เขาเขียนจดหมายเข้ามา มีอะไรก็เล่าสู่กันฟัง ไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องการเกษตร ปัญหาอะไรก็เขียนมาได้ ผมตอบให้หมด แต่จะตอบออกอากาศหรือเปล่าเป็นอีกเรื่อง อีกอย่างที่สำคัญที่สุดคือต้องไม่คิดผลประโยชน์ โดยเฉพาะเรื่องการค้า บางที่ชาวบ้าน จดหมายขอเอกสารแถมส่งเงินมาในซองด้วย ผมก็ต้องคอยส่งคืน แสดงความจริงใจกับ เขา สิ่งที่เราต้องการคืออยากให้เขาได้ประโยชน์ เอาไปพัฒนาชีวิตได้ เราภูมิใจแล้ว ”

(สมชาย ภู่แก้ว, สัมภาษณ์ 27 มิ.ย.44)

เช่นเดียวกับที่ผู้จัดรายการเกษตรแบบเศรษฐกิจ ได้กล่าวถึงเป้าหมายในการจัดรายการว่า

“ ตั้งใจจะบอกคนฟังโดยเฉพาะเกษตรกรว่า เกษตรกรบ้านเรามันสามารถทำให้รวยได้ เกษตรกรที่อื่นเขารวยกันทั้งนั้น ทุกวันก็พยายามหาช่องทางที่จะเพิ่มรายได้ในงานเกษตรมาแล้วให้ฟัง ชี้ให้เห็นว่าเกษตรทำให้รวยได้ถ้ารู้วิธี ก็มีตัวอย่างเกษตรกรประสบความสำเร็จมาคุย ก็จะบอกว่าไม่ควรท้อแท้ เพราะแต่ละคนที่ประสบความสำเร็จก็ไม่มีใครได้มาง่ายๆ ต้องย่ำว่าเขารวยเขาล้มเขาหมดตัวก็ครั้งแต่เขาก็ลุกมาได้ อย่าท้อแท้ ”

(วัชรภาพร ปราบทอง ,สัมภาษณ์ 28 พ.ย. 44)

แต่อย่างไรก็ตามจากการที่ผู้จัดรายการส่วนใหญ่ ไม่ใช่ นักวิชาการด้านการเกษตร ซึ่งส่งผลกระทบต่อเนื้อหาเสนอเนื้อหารายการด้วยเช่นกัน ดังเช่นที่ผู้จัดรายการเกษตรแบบเศรษฐกิจกล่าวไว้ว่า

“ ผู้จัดรายการเกษตรมันต้องมี 2 อย่าง คือคนที่มีความรู้โดยตรง กับคนที่รวบรวมข้อมูลไว้เป็นทาน เป็นคนสื่อถ่ายทอดอย่างเดียว เราอยู่ในกลุ่มหลัง ข้อจำกัดคือถาม – ตอบโดยตรงไม่ได้ เพราะเราไม่มีข้อมูลพอ เราไม่ใช่ นักวิชาการ จะเมคข้อมูลเองก็ไม่ได้ บางทีก็มีคำถามเหมือนเกษตรกรมีที่ยังหาคำตอบในทันทีเลยไม่ได้ มันเป็นข้อจำกัดของผู้ผลิตที่เป็นสื่อที่ไม่ใช่ นักวิชาการ ”

(วัชรภาพร ปราบทอง ,สัมภาษณ์ 28 พ.ย. 44)

เช่นเดียวกับที่วรวรรณ อังกสิทธิ์ ผู้จัดรายการจากฝ่ายวิทยุการเกษตร ได้กล่าวว่า

“ มันเป็นปัญหาเหมือนกันกับการที่เราไม่มีความรู้เรื่องการเกษตรเลย บางเรื่องเราไม่เข้าใจ มันก็ทำให้เราไม่อยากจะนำเสนอเรื่องนั้น เพราะพูดไปอย่างไม่เข้าใจมันก็จะทำให้คนฟังสับสนหรือไม่เข้าใจตามไปด้วย ”

(วรวรรณ อังกสิทธิ์,สัมภาษณ์ 21 ธ.ค. 44)

นอกจากความรู้ด้านการเกษตรแล้ว ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งคือความรู้และประสบการณ์ในการจัดรายการวิทยุการเกษตร จากการศึกษาพบว่าผู้จัดรายการที่มีเนื้อหาด้านการเกษตรส่วนใหญ่มีความรู้และประสบการณ์ในการจัดรายการวิทยุการเกษตรไม่มาก ซึ่งส่งผลให้การนำเสนอรายการเป็นไปอย่างกว้าง แต่ไม่ลึก ขาดการวิเคราะห์ที่จะช่วยให้เกษตรกรสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังส่งผลต่อวิธีการนำเสนอที่ไม่ราบรื่น มีลักษณะเหมือนการอ่านให้ฟัง ทำให้ความน่าสนใจของรายการลดน้อยลง

แต่อย่างไรก็ตามผู้จัดรายการก็มีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหา โดยการติดต่อขอสัมภาษณ์นักวิชาการที่มีความรู้ทางการเกษตรหรือเกษตรกรที่มีประสบการณ์ มาเป็นผู้ให้ข้อมูลในรายการ ซึ่งก็สามารถดำเนินรายการลักษณะนี้ได้ในบางครั้งเท่านั้น เนื่องจากข้อติดขัดหลายประการ อาทิ นักวิชาการมีภาระหน้าที่ต้องรับผิดชอบหลัก หรือต้องปฏิบัติงานภาคสนามในพื้นที่ต่างจังหวัด รวมทั้งในส่วนของเกษตรกรซึ่งอยู่ในพื้นที่ต่างจังหวัดเช่นกันทำให้ติดต่อเพื่อสัมภาษณ์ได้ยาก ดังเช่นที่ยุพิน วิวัฒน์ชัยเศรษฐ์ ผู้จัดรายการจากกรมประมง กล่าวถึงปัญหาดังกล่าวว่า

“ เราไม่ได้จับประมงมาโดยตรง เราก็ต้องอาศัยนักวิชาการ บางทีนักวิชาการเขาไม่ได้ใส่ใจตรงจุดนี้ แล้วในหน่วยงานของประมงจะมีอยู่ต่างจังหวัดมาก ในการสัมภาษณ์ก็ค่อนข้างลำบาก ”

(ยุพิน วิวัฒน์ชัยเศรษฐ์, สัมภาษณ์ 19 พ.ย. 44)

สำหรับปัญหาการจัดรายการนั้น ทางสถานีฯ ก็พยายามพัฒนาทักษะการจัดรายการวิทยุให้กับบุคลากรด้วยเช่นกัน ดังที่พร้อมพรรณ รัตนโกเศศ หัวหน้าฝ่ายวิทยุการเกษตรได้กล่าวว่า

“ เราพยายามพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับเรื่องการจัดรายการ ไปผู้ประกาศ ถ้ามีคอร์สอบรมพัฒนาทางด้านนี้เราก็พยายามแจ้งให้ทราบ ถ้าเป็นเจ้าหน้าที่ของกรมของฝ่ายเราเอง ก็ส่งไปอบรม แต่ถ้าเป็นเจ้าหน้าที่ของกรมอื่นๆ เราไปบังคับให้เขาไปอบรมไม่ได้ ก็บอกเขาว่ามีการฝึกนะ สนใจก็ไป ”

(พร้อมพรรณ รัตนโกเศศ , สัมภาษณ์ 25 ส.ค. 44)

จากการศึกษาพบว่า จำนวนบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงของแต่ละหน่วยงานมีจำนวนน้อย รวมทั้งยังต้องรับผิดชอบหน้าที่ด้านอื่นด้วย ทำให้ไม่มีเวลาในการจัดเตรียมหรือสร้างสรรค์รายการได้อย่างเต็มที่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อรูปแบบและเนื้อหาของรายการเช่นกัน

สำหรับสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง บุคลากรที่ปฏิบัติงานในสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงทุกแห่ง แบ่งเป็น 2 ส่วน คือเจ้าหน้าที่กรมประมง และเจ้าหน้าที่บริษัท ซึ่งเจ้าหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ

บุคลากรกรมประมง จากการศึกษาพบว่าในแต่ละสถานีจะมีบุคลากรของกรมประมงจำนวนน้อย ส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นนักวิชาการประมงที่มีความรู้ด้านการประมงโดยตรง หากแต่มีประสบการณ์ในการจัดรายการวิทยุ แต่ก็ไม่ใช้การจัดรายการวิทยุเพื่อการเกษตรดังปัจจุบัน จึงส่งผลให้เนื้อหาสาระส่วนใหญ่ในรายการเป็นการนำเสนอข่าวสาร ความรู้การประมงเบื้องต้น เกษตรกรที่รับฟังยังไม่สามารถนำข้อมูลต่างๆไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาอาชีพได้อย่างเต็มที่

ในขณะที่บุคลากรภาคเอกชนนั้น จะเป็นผู้มีความสามารถในการจัดรายการวิทยุเป็นหลัก ซึ่งศักยภาพของบุคลากรจะมีลักษณะที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของแต่ละบริษัท สำหรับผู้จัดรายการด้านการเกษตรของ บริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด จังหวัดเชียงราย จะเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องการเกษตรที่เผยแพร่ข้อมูลออกไป ดังนั้นจึงสามารถวิเคราะห์คัดเลือกข้อมูลให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปัจจุบัน ทำให้รายการมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นได้ แต่พบว่ารายการลักษณะนี้มีเพียง 1 รายการเท่านั้น

4. ปัจจัยด้านบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

จากการที่บทบัญญัติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 40 ได้กำหนดไว้ว่า

“ คسึนความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติ เพื่อประโยชน์สาธารณะ

ให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ตามวรรคหนึ่ง และกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การดำเนินการตามวรรคสองต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะอื่น รวมทั้งการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม ”

บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวนี้ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ด้วยเช่นกัน กล่าวคือ

สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร ทำให้มีการทบทวนและกำหนดบทบาทเพื่อประโยชน์สาธารณะโดยเฉพาะด้านในการส่งเสริมการเกษตรให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น มีการพัฒนาเนื้อหารายการเกษตรเพิ่มเติม ดังที่หัวหน้าฝ่ายวิทยุการเกษตรได้กล่าวว่า

“ จะต้องเข้ามาตรา 40 ซึ่งจะเป็นอย่างไรก็ไม่รู้ เราก็ทำปัจจุบันให้ดีที่สุด มันยังไม่ชัดเจน แต่ถ้าเราขอในฐานะทำสถานีวิทยุที่ทำรายการเกษตรมากที่สุด เราต้องพัฒนารายการตรงนี้ของเราให้ดี ”

(พร้อมพรรณ รัตนโกเศศ, สัมภาษณ์ 25 ส.ค. 44)

สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงนั้น การประกาศใช้มาตรา 40 มีผลต่อการดำเนินงานของสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง กล่าวคือ ในส่วนของกรมประมงนั้นได้มีการพัฒนาเนื้อหารายการประมงให้มากยิ่งขึ้น ดังเช่นที่สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดเชียงรายที่แต่เดิมช่วงเวลารายการของกรมประมงวันเสาร์ – วันอาทิตย์ นั้นจะจัดสรรให้หน่วยงานราชการอื่นในจังหวัดเชียงรายเข้ามาผลิตรายการออกอากาศเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แต่ละหน่วยงาน แต่ในภายหลังจึงการปรับเปลี่ยนให้เป็นรายการของกรมประมงทั้งหมด

สำหรับการปรับตัวของภาคเอกชนที่มีต่อมาตรา 40 นั้น มีลักษณะแตกต่างกันไป กล่าวคือ บริษัท เอส.บี. บรอดคาสติ้ง มีเดีย จำกัด สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดระยอง ที่เน้นรายการภาคบันเทิงนั้นก็มีการปรับเพิ่มเนื้อหาที่เป็นสาระในรายการมากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามเนื้อหาที่นำเสนอ นั้นจะเป็นเรื่องทั่วไป ที่สอดคล้องกับผู้ฟังกลุ่มเป้าหมายรายการในแต่ละช่วง ซึ่งจากการศึกษาพบว่าไม่มีช่วงใดที่นำเสนอเนื้อหาด้านการเกษตรหรือการประมง ในขณะที่บริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด ที่ดำเนินงานในรูปแบบวิทยุชุมชนนั้น ไม่ได้มีการปรับรูปแบบรายการเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับมาตรา 40 แต่อย่างใด เนื่องจากได้ดำเนินการรูปแบบของวิทยุชุมชนที่

มุ่งเน้นการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอยู่แล้ว นอกจากนี้สุเวศน์ อินสันทราย ผู้จัดการวิทยุชุมชน จังหวัดเชียงราย ยังได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า

“ สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงไม่ได้เป็นของไอเอ็นเอ็น หากมีการคืนคลื่น ความถี่ของกรมประมงเพื่อจัดสรรใหม่ ก็ไม่ได้มีผลโดยตรงกับเรา และบริษัทก็ไม่อยู่ใน สถานะที่ไปจัดการอะไร เพียงแต่เราทำงานของเราในรูปแบบวิทยุชุมชนแบบนี้ ถ้าเขา เห็นว่ามันดีเขาก็คงจะให้ดำเนินการต่อไป ”

(สุเวศน์ อินสันทราย, สัมภาษณ์ 25 มกราคม 45)

5. ปัจจัยด้านแผนและนโยบาย

สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร เป็นสถานีในสังกัดของหน่วยงานราชการจึง นับเป็นช่องทางหนึ่งในการเผยแพร่ นโยบายของรัฐ ซึ่งนโยบายดังกล่าวนอกจากจะสืบเนื่องมา จากนโยบายการเกษตรตามแนวทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่กำหนดโดย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์แล้ว ในการปฏิบัติงานจริงยังมีนโยบายอันเกิดจากการดำริของรัฐบาลในแต่ละยุคอีกด้วย ซึ่งส่งผลให้การส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตรตามแนวทางแผนพัฒนา บรรลุสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้น้อยลง ดังที่บราลี จินดาพล นักวิชาการเผยแพร่ 6 ว. ฝ่ายวางแผน พัฒนาสื่อสารการเกษตร กองเกษตรสัมพันธ์ กรมส่งเสริมการเกษตร ได้กล่าวว่า

“ จะเห็นได้ว่านโยบายและแนวทางปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรของปี 45 จะมีทั้ง ที่เป็นนโยบายของรัฐบาลและนโยบายของกระทรวง ถ้านโยบายของกระทรวงมันจะล้าไป ตามแผนพัฒนา แต่ละยุค แต่ถ้าเป็นนโยบายของรัฐบาลมันจะไม่ได้กำหนดไว้ จะแทรก เข้ามาในแต่ละยุค แต่ว่าเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติตาม ซึ่งความจริงมันก็ส่งผลเหมือนกัน คือ ส่งผลต่อนโยบายของกระทรวงที่กำหนดไว้ที่อาจจะไม่เป็นไปตามแผนได้อย่างเต็มที่ ”

(บราลี จินดาพล, สัมภาษณ์ 27 มี.ค. 45)

เนื่องจากเป็นหน่วยงานของราชการ ทำให้การนำเสนอ นโยบายต่างๆ นั้น ผู้จัดรายการไม่สามารถวิพากษ์วิจารณ์ถึงผลเสียของการดำเนินงานเกี่ยวกับนโยบายเหล่านั้นได้อย่างเต็มที่ หรืออาจทำได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น ดังเช่นที่สมชาย ภูแก้ว หัวหน้าฝ่ายรายการได้กล่าวว่า

“ เราทำงานให้ราชการก็จริง แต่วิญญาณของความเป็นสื่อมวลชนมันต้องมีอยู่ เราต้องเลือก บางที่เราว่าอันนี้เป็น การประชาสัมพันธ์แก่ภาพพจน์ของกรม ก็บอกตรงๆ ไม่นำเสนอ แต่ก็ไม่ได้มาซ้ำเติมลงไป แต่ถ้าอะไรที่พิจารณาแล้วว่าเกษตรกรเข้าใจผิดในเรื่องการปฏิบัติงานของกรม เราก็ต้องช่วยเต็มที่ ”

(สมชาย ภูแก้ว, สัมภาษณ์ 27 มิ.ย. 44)

6. ปัจจัยด้านผู้ฟังกลุ่มเป้าหมาย

เนื่องจากสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร มีเจตนารมณ์ในการจัดตั้งอย่างชัดเจนคือ เพื่อพัฒนาการเกษตรและเกษตรกร ดังนั้นกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายหลักของสถานีก็คือเกษตรกร จากการศึกษาพบว่าผู้จัดรายการต่างก็ได้ให้ความสำคัญแก่เกษตรกรเป็นอย่างมาก ซึ่งมีผลต่อการนำเสนอรูปแบบและเนื้อหารายการ รวมถึงการใช้ภาษา สำนวน ลีลาการจัดรายการด้วย แต่เนื่องจากภายในกลุ่มเกษตรกรนั้นยังมีความแตกต่างและหลากหลายของสมาชิกในกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นระดับอายุ การศึกษา รายได้ ประเภทของเกษตรกรรวม ดังนั้น ผู้จัดรายการจึงต้องคำนึงถึงความแตกต่างเหล่านี้ด้วยเช่นกัน เพื่อที่จะได้นำเสนอรูปแบบและเนื้อหาการให้สอดคล้องกับลักษณะและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายรายการมากที่สุด การประเมินผลการรับฟังรายการจึงเป็นวิธีการหนึ่ง ที่หน่วยงานที่ผลิตรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตรนำมาใช้เพื่อศึกษาข้อมูลของกลุ่มเป้าหมาย

ในระดับของสถานีฯ นั้น ได้ทำการประเมินผลการรับฟังรายการของสถานีฯ เป็นระยะ โดยในปี 2543 ได้ทำการประเมินจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้ฟังที่เคยเขียนจดหมายติดต่อกับสถานีฯ โดยได้ส่งแบบสอบถาม จำนวน 400 ตัวอย่าง ผลการประเมินทำให้ทราบว่าข้อมูลเกี่ยวกับผู้ฟังรายการในหลายด้าน อาทิ การศึกษาของผู้ฟังรายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตรอยู่ในระดับประถมศึกษามากที่สุด รองลงมาคือมัธยมศึกษา สำหรับอาชีพนั้นพบว่าอาชีพทางการเกษตรมากที่สุด รองลงมาคืออาชีพรับจ้าง รับราชการและรัฐวิสาหกิจ แต่อย่างไรก็ตามผลการประเมินส่วนใหญ่จะทำให้ทราบถึงลักษณะทั่วไปของผู้ฟังรายการโดยรวมทั้งสถานี รวมทั้งไม่ได้สอบถามในรายละเอียดเกี่ยวกับความสนใจหรือความต้องการทางด้านเนื้อหาหรือข้อมูลทางการเกษตรโดยเฉพาะ

สำหรับการประเมินผลในระดับรายการนั้น รายการที่ผลิตโดยกรมส่งเสริมการเกษตรไม่ได้จัดทำการประเมินผลของแต่ละรายการโดยตรง เนื่องจากผู้จัดรายการเห็นว่าสถานีฯ ได้ประเมินผลแล้ว ทางด้านรายการที่ผลิตโดยหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์นั้นพบว่าบางรายการได้จัดทำการประเมินผลรายการเช่นกัน แต่ส่วนใหญ่จะได้รับความร่วมมือจากผู้ฟังค่อนข้างน้อย จึงทำให้ผู้จัดรายการที่ผลิตโดยหน่วยงานราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ทราบรายละเอียดและความต้องการของผู้ฟังรายการน้อยมาก ด้วยเหตุนี้เนื้อหารายการที่เผยแพร่ออกอากาศของราชการนั้น จึงให้ความสำคัญกับนโยบายหรือกิจกรรมของหน่วยงานเป็นส่วนใหญ่

ในขณะที่รายการด้านการเกษตรของภาคเอกชนทั้ง 2 รายการ พบว่ามีการประเมินผล การรับฟังและศึกษาลักษณะของกลุ่มผู้ฟังรายการจากจดหมายที่ผู้ฟังติดต่อเข้ามาในรายการ จึงทำให้ทราบความต้องการและความสนใจของผู้ฟัง และจัดรายการที่สอดคล้องกับความต้องการดังกล่าวได้

สำหรับสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงนั้น สืบเนื่องจากมีโครงสร้างในการบริหารงาน ร่วมกันกับบริษัทผู้สัมปทาน ซึ่งเวลาในการออกอากาศของบริษัทนั้นมีจำนวนมากกว่ารายการที่ผลิตโดยกรมประมงเป็นอย่างมาก ดังนั้นกลุ่มผู้ฟังของสถานีฯ จึงเป็นกลุ่มผู้ฟังรายการของบริษัทเป็นหลัก ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นประชาชนทั่วไป ไม่ได้เน้นกลุ่มเป้าหมายที่มีประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลักเหมือนกับที่กรมประมงได้วางเป้าหมายไว้ จากการที่มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันนี้เองส่งผลให้สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงไม่สามารถทำหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจเพื่อการส่งเสริมการเกษตรไปสู่กลุ่มเกษตรกร ชาวประมงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อศักยภาพในการปฏิบัติภารกิจเพื่อการส่งเสริมการเกษตรของสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พบว่า แต่ละสถานีต่างมีปัจจัยที่ส่งผลคล้ายคลึงกัน หากแต่มีปัจจัยสำคัญที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับโครงสร้างการบริหารจัดการของแต่ละสถานี ดังนี้

สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร มีโครงสร้างการบริหาร จัดการในระบบราชการ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลอย่างมากต่อศักยภาพการปฏิบัติงานของสถานี กล่าวคือ ในด้านของการนำเสนอเนื้อหาสาระนั้น ในฐานะที่เป็นสื่อของราชการทำให้ข้อมูลที่น่าเสนอมีความน่าเชื่อถือ

แต่อย่างไรก็ตามข้อมูลที่น่าเสนอนั้นพบว่า มีเนื้อหาที่ตอบสนองต่อนโยบายของหน่วยงานเป็นสำคัญ เนื่องจากรายการส่วนใหญ่ผู้ฟังมีส่วนร่วมในรายการน้อยมาก ผู้จัดรายการจึงไม่ทราบความต้องการของผู้ฟังอย่างแท้จริง ประกอบกับผู้จัดรายการส่วนใหญ่เป็นบุคลากรของทางราชการ จึงต้องให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์นโยบายของหน่วยงาน และจากการที่เป็นผู้จัดรายการจากหน่วยงานราชการเป็นส่วนใหญ่ซึ่งมีลักษณะร่วมที่สำคัญคือ มีภารกิจหน้าที่รับผิดชอบด้านอื่นนอกเหนือจากงานผลิตรายการวิทยุ ทำให้ไม่มีเวลาในการเตรียมวางแผนผลิตรายการ และส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ด้านการเกษตรโดยตรง ผู้จัดรายการที่มีประสบการณ์ในการจัดรายการวิทยุเพื่อการเกษตรมีจำนวนน้อย การนำเสนอรายการส่วนใหญ่จึงมีรูปแบบผู้จัดรายการเพียงคนเดียว พูดคุยเนื้อหาสาระที่เตรียมมา โดยกำหนดประเด็นนำเสนอกว้างๆ มีการวิเคราะห์และเชื่อมโยงให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันน้อย

นอกจากนี้ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งคือปัจจัยทางด้านผลประกอบการทางธุรกิจ ที่ส่งผลให้สถานีฯ ไม่สามารถควบคุมรายการต่างๆ ที่ออกอากาศทางสถานีฯ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้งสถานีฯ ได้ เนื่องจากสถานีฯ ยังต้องพึ่งพารายได้ส่วนนี้เพื่อการพัฒนาสถานีฯ ในด้านต่างๆ รวมทั้งด้านเทคนิคที่ยังมีขอบเขตจำกัด ไม่สอดคล้องกับจำนวนประชาชนในภาคการเกษตรที่มีอยู่ทั่วประเทศ จากปัจจัยที่กล่าวมา ทำให้สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตรสามารถปฏิบัติภารกิจเพื่อการส่งเสริมการเกษตรได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น

ในส่วนของกรมประมง พบว่า ปัจจัยสำคัญที่สุดต่อการกำหนดบทบาทการดำเนินงานของสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงทุกแห่งคือ สัญญาข้อตกลงที่กรมประมงได้ทำร่วมกับบริษัทผู้ได้รับสัมปทาน ซึ่งมีผลต่อการจัดการภายในสถานีฯ สัดส่วนรายการที่ออกอากาศ รวมไปถึงวัตถุประสงค์เป้าหมายในการดำเนินงานสถานีฯ ที่ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขสัญญาสัมปทาน จากปัจจัยที่กล่าวมา ทำให้สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง ยังไม่สามารถปฏิบัติภารกิจเพื่อการส่งเสริมการเกษตรได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 7

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง ประเมินภารกิจการส่งเสริมการเกษตรของสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถสรุปผลได้ดังนี้

สรุป

จากการศึกษาพบว่า โครงสร้างกรรมสิทธิ์การเป็นเจ้าของและการควบคุมสถานี รวมทั้งโครงสร้างด้านการประกอบธุรกิจหารายได้ของสถานี มีผลต่อสถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดนโยบาย การบริหาร ดำเนินงาน รวมถึงศักยภาพการปฏิบัติภารกิจการส่งเสริมการเกษตร

สถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ทุกแห่ง มีนโยบายในการจัดตั้งสถานีเพื่อการพัฒนาและส่งเสริมการเกษตรที่แตกต่างกัน จึงส่งผลให้การบริหารและดำเนินงานนั้นแต่ละสถานีมีศักยภาพในการปฏิบัติภารกิจที่แตกต่างกัน ดังนี้

สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้ควบคุมดูแลและกำหนดนโยบายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ มีบุคลากรของฝ่ายวิทยุการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้ปฏิบัติงานหลัก จึงส่งผลให้สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตรสามารถนำเสนอเนื้อหาตอบสนองต่อแนวทางการพัฒนาการเกษตรตามแผนพัฒนาการเกษตรของประเทศได้

ผลการศึกษารายการที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร พบว่า มีการดำเนินงานโดยกลุ่มผู้ผลิต 2 กลุ่ม ได้แก่ หน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งรายการส่วนใหญ่มุ่งเน้นการเผยแพร่นโยบาย ผลงานของหน่วยงานเป็นสำคัญ อาทิ ประชาสัมพันธ์โครงการของรัฐบาล ได้แก่ โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โครงการจดทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวตามมาตรการรับจำนำข้าวในปี 2544 /2545 รวมทั้งนโยบายการส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ การเกษตรแบบยั่งยืน การเกษตรอินทรีย์ และนโยบายของแต่ละกรมกองต่างๆ สำหรับ

การถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรนั้นพบว่า เป็นความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวกับการเพาะปลูกดูแลพืช การเลี้ยงสัตว์ และความรู้การเกษตรในสาขาต่างๆที่มาจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ทั้งนักวิชาการ และเอกสารงานวิจัยทางการเกษตร นอกจากนี้ยังมีการรายงานข่าวสารสถานการณ์การเกษตร และความรู้ทั่วไปโดยเฉพาะการดูแลสุขภาพ

สำหรับผู้ผลิตอีกกลุ่มหนึ่งนั้นคือผู้เช่าภาคเวลาเอกชน ซึ่งเข้ามาผลิตรายการภายใต้เงื่อนไขข้อกำหนดของสถานี อันได้แก่ ผู้เช่าเวลาต้องเป็นผู้ผลิตรายการเอง โดยถ้าผลิตรายการที่มีเนื้อหาด้านการเกษตรจะได้รับการพิจารณาก่อน รองลงมาคือรายการความรู้ทั่วไป รายการสาระบันเทิง รายการบันเทิง จากการศึกษาพบว่ารายการที่ภาคเอกชนผลิตนั้นเป็นรายการทางด้านการเกษตรที่สถานีให้ความสำคัญมากที่สุดนั้น จำนวน 2 รายการ โดยรายการส่วนใหญ่เป็นรายการข่าว รายการเพลง และรายการสาระบันเทิง

สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงเป็นหน่วยงานในสังกัดของกรมประมง มีฝ่ายวิทยุกระจายเสียง กองสื่อสารโทรคมนาคมเป็นผู้ควบคุมดูแล แต่ในการบริหารและดำเนินงานอยู่ในรูปแบบการให้สัมปทานกับบริษัทเอกชนเข้ามาดำเนินการผลิตรายการ ภายใต้เงื่อนไขว่าจะต้องใช้เวลาในการเผยแพร่และถ่ายทอดข่าวสารความรู้ของกรมประมงในแต่ละสถานีวันละ 2 ชั่วโมง เผยแพร่สารคดีสั้น 1 นาทีมีสาระกับกรมประมงในทุกต้นชั่วโมง จากการศึกษาพบว่า สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดระยองดำเนินการโดยบริษัทผู้ได้รับสัมปทาน คือบริษัท เอส.บี. บรอดคาสติ้ง มีเดีย จำกัด รายการส่วนใหญ่ดำเนินการโดยบริษัทซึ่งเป็นรายการเพลง สอดแทรกเกร็ดความรู้ด้านต่างๆ เช่น ความรู้การดูแลสุขภาพ ความรู้ความสวยความงาม ความรู้การถนอมอาหาร ความรู้เกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายในเชิงธุรกิจที่กำหนดในแต่ละช่วงรายการ นอกจากนี้เป็นรายการข่าวทั่วไป สำหรับรายการที่ผลิตโดยกรมประมงนั้นนำเสนอความรู้การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ กิจกรรมของหน่วยงาน ข่าวอากาศ และคุณภาพน้ำ

จากการศึกษายังพบว่าสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดร้อยเอ็ด ดำเนินการโดยบริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด ซึ่งมีนโยบายในการผลิตรายการของบริษัทเองทั้งหมด โดยพบว่าเป็นรายการที่มุ่งนำเสนอข่าวบริการและสาระความรู้ที่เน้นในระดับท้องถิ่น และข่าวทั่วไปที่รับสัญญาณจากสำนักข่าวไอเอ็นเอ็นในทุกต้นชั่วโมง สำหรับรายการที่ผลิตโดยเจ้าหน้าที่กรมประมงจำนวน 2 รายการนั้นมีเนื้อหาด้านการเผยแพร่นโยบายและข่าวบริการ ทั้งความรู้ด้านการประมง นอกจากนี้ยังมีรายการที่หน่วยงานราชการในท้องถิ่น เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัดร้อยเอ็ด

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง จังหวัดร้อยเอ็ด เข้ามาร่วมผลิตรายการเกี่ยวกับสาระความรู้ และยังให้กลุ่มองค์กรสาธารณประโยชน์คือกลุ่มรักษ์เพื่อน ผลิตรายการให้สาระความรู้ด้านสุขภาพ อนามัย โดยเฉพาะเรื่องโรคเอดส์

สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงจังหวัดเชียงราย ดำเนินงานโดยบริษัท ไอเอ็นเอ็น จำกัด ดำเนินการผลิตรายการข่าวบริการและสาระความรู้ในระดับท้องถิ่น และรายการข่าวที่รับสัญญาณจากสำนักข่าว ไอเอ็นเอ็น นอกจากนี้ยังมีรายการของผู้ผลิตเอกชนรายย่อยที่เช่าช่วงเวลาในการออกอากาศต่อจากบริษัท ซึ่งนำเสนอรายการเพลงเป็นหลัก สำหรับรายการที่ผลิตโดยกรมประมงนั้น มีจำนวน 2 รายการ มีเนื้อหาด้านการเผยแพร่นโยบายและข่าวบริการ รวมทั้งความรู้ด้านการประมงโดยเฉพาะด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

นอกจากนี้การศึกษายังพบว่ากรณีที่สถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แต่ละแห่งมีการบริหารและดำเนินงานเพื่อการปฏิบัติภารกิจเพื่อการส่งเสริมการเกษตรแตกต่างกัน เนื่องจากมีปัจจัยกำหนด ดังนี้

ปัจจัยด้านองค์กรผู้ผลิต เนื่องจากสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตรเป็นหน่วยงานในสังกัดของกรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งมีภารกิจหลักในการอำนวยความสะดวกและเผยแพร่วิชาการหรือความรู้การเกษตร โดยใช้ช่องทางสื่อประเภทต่างๆ สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตรซึ่งเป็นช่องทางสื่อหนึ่งจึงต้องตอบสนองการปฏิบัติภารกิจดังกล่าว โดยมีแหล่งความรู้ด้านการเกษตรที่น่าเชื่อถือซึ่งได้จากบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญโดยตรง

ปัจจัยด้านการประกอบการธุรกิจหารายได้ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินการของสถานี สำหรับสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตรเนื่องจากมีงบประมาณที่จำกัดจึงมีค่าเช่าเวลาเป็นรายได้สำคัญที่ใช้ในดำเนินการและการพัฒนาสถานี ในขณะที่สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมง รายได้จากให้ผู้ประกอบการเอกชนเข้าดำเนินงานภายในสถานีนั่น ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดโครงสร้างและทิศทางการดำเนินงานของสถานี ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้ไม่สามารถปฏิบัติภารกิจเพื่อพัฒนาการเกษตรตามเจตนารมณ์ได้

ปัจจัยด้านบุคลากร เนื่องจากมีบุคลากรที่รับผิดชอบผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงของแต่ละหน่วยงานราชการจำนวนน้อย และต่างมีภาระหน้าที่รับผิดชอบงานราชการด้านอื่นแล้ว จึงทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานการผลิตรายการวิทยุได้อย่างเต็มที่ ประกอบกับผู้จัดรายการส่วนใหญ่

มีประสบการณ์ในการจัดรายการวิทยุการเกษตรไม่มาก ส่งผลให้การนำเสนอรูปแบบและเนื้อหา รายการ นอกจากนี้ผู้จัดรายการจำนวนหนึ่งยังปฏิบัติด้านการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ ดังนั้น จึงมุ่งเน้นการเผยแพร่ข่าวสารเพื่อการส่งเสริมนโยบายการเกษตร ผลงาน และกิจกรรมของหน่วยงาน เป็นสำคัญ

อภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้พบว่า สถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แต่ละแห่งสามารถปฏิบัติภารกิจเพื่อการส่งเสริมการเกษตรได้แตกต่างกัน กล่าวคือ เมื่อพิจารณาจากนโยบาย เป้าหมายของแต่ละสถานี พบว่ามีความแตกต่างกัน กล่าวคือ สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตรสามารถปฏิบัติภารกิจเพื่อการส่งเสริมการเกษตรได้ในระดับหนึ่ง เนื่องจากมีการบริหาร จัดการโดยกรมส่งเสริมการเกษตร แม้การประกอบธุรกิจการหารายได้จากผู้เช่าเวลา จะมีความสำคัญต่อการดำเนินกิจการสถานีก็ตาม แต่การดำเนินงานก็ยังคงอยู่ในกรอบที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดเป้าหมายและทิศทางไว้ ในขณะที่สถานีวิทยุกระจายเสียงกรมประมงยังไม่สามารถปฏิบัติภารกิจดังกล่าวได้ เนื่องจากมีการดำเนินงานสถานีในเชิงธุรกิจโดยได้ให้บริษัท เอกชนสัมปทานเข้ามาดำเนินงานภายใต้เงื่อนไขข้อตกลงตั้งแต่ต้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า ในการดำเนินกิจการสถานีวิทยุกระจายเสียงของหน่วยงานราชการเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะนั้น ต้องมีการเตรียมการในด้านต่างๆ ให้พร้อมมากกว่านี้ กล่าวคือ

ด้านการจัดการ เนื่องจากวิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อมวลชน จึงควรมีความรวดเร็ว ฉับไวในการนำเสนอเนื้อหารายการให้ทันกับความเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ ควรเปิดโอกาสให้ผู้ฟังรายการสามารถติดต่อกับผู้ฟังรายการได้โดยตรงในทันที จากการพัฒนา เครื่องมืออุปกรณ์ในการสื่อสาร ซึ่งจะช่วยให้เนื้อหาที่นำเสนอขึ้นตรงตามความต้องการของผู้ฟังมากยิ่งขึ้น

ด้านบุคลากร เนื่องจากสถานีฯ อยู่ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งมีหน่วยงาน ภาคสนามที่พบปะกับเกษตรกร จึงควรมีการประสานงานกับระหว่างเจ้าหน้าที่ภาคสนามกับผู้

ผลิตรายการให้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากวิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่สามารถให้ความรู้อย่างกว้าง เพื่อกระตุ้นความสนใจเท่านั้น แต่มีผลน้อยที่จะทำให้เกิดการนำไปปฏิบัติหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ดังนั้นจึงต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ภาคสนามที่ปฏิบัติงานในท้องถิ่นด้วย คือนอกจากจะฟังรายการวิทยุกระจายเสียงแล้ว เจ้าหน้าที่ภาคสนามยังต้องเข้าไปอธิบายเสริม เพิ่มเติมจากสิ่งที่ได้ฟังจากรายการวิทยุกระจายเสียงด้วย จึงจะทำให้การเผยแพร่ข่าวสารความรู้การเกษตรได้ผลดียิ่งขึ้น รวมทั้งยังจะช่วยลดข้อจำกัดของผู้จัดรายการส่วนใหญ่ที่ไม่มีความรู้ทางการเกษตรได้ โดยอาศัยทักษะในการนำเสนอและสร้างสรรค์รายการผ่านสื่อจากความรู้ด้านการประชาสัมพันธ์ที่เป็นงานหลักของผู้จัดรายการส่วนใหญ่ นอกจากนี้ผู้จัดรายการควรให้ความสำคัญและใช้เวลาในการจัดเตรียมเนื้อหาที่น่าสนใจในแต่ละตอนให้เหมาะสมต่อความต้องการและประโยชน์ในการพัฒนาอาชีพของเกษตรกรมากยิ่งขึ้น ในขณะที่หน่วยงานต้นสังกัดก็ควรให้ความสนใจ เห็นความสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลความรู้เพื่อการส่งเสริมการเกษตรผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง โดยการกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบในการผลิตรายการวิทยุโดยตรง ซึ่งควรประกอบไปด้วยกลุ่มบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในหลากหลายสาขา ทั้งทางด้านเกษตรและทางด้านนิเทศศาสตร์

ด้านงบประมาณ ซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินกิจการและพัฒนาให้สามารถดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่หน่วยงานตั้งไว้ โดยไม่ต้องหารายได้จากมาให้ภาคเอกชนเช่าเวลา ซึ่งทำให้ไม่สามารถควบคุมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ การพิจารณาให้หน่วยงานราชการดำเนินกิจการสถานีวิทยุกระจายเสียง จึงต้องมีการเตรียมจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอเพื่อสามารถปฏิบัติการกิจตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้

จากปัจจัยต่างๆ เหล่านี้นับว่าเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินกิจการสถานีวิทยุกระจายเสียง ซึ่งหากได้มีการพิจารณาและเห็นความสำคัญก็จะสามารถพัฒนาให้สถานีวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมไปถึงที่สังกัดหน่วยงานราชการทุกแห่งมีคุณภาพและประสิทธิภาพ อำนวยประโยชน์ต่อประชาชน และประเทศชาติต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- เกษตรและสหกรณ์ , กระทรวง . กรอบแผนงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 – 2549). (อัคราเสนา) ขวัญเรือน กิติวัฒน์. วิทยุกระจายเสียงไทย ใน วิวัฒนาการสื่อมวลชนไทย . กรุงเทพฯ : พุทธบูชาการพิมพ์ , 2526.
- ประดิษฐ์ อติวุฒิ . บทบาท แนวทาง และประสิทธิภาพของกรมส่งเสริมการเกษตร ในการใช้การสื่อสารเพื่อพัฒนาการเกษตร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต . สาขาวิชาสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.
- พิกุล ภูมิสุทธินันท์. การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายในการให้ข่าวสารการเกษตรทางสถานีวิทยุ ปชส. 8 กับผลได้ของเกษตรกร . วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต . สาขาวิชา นิเทศศาสตร์พัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2525.
- ลัดดา จิตตคุตตานนท์ . ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากข่าวสารด้านการเกษตรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในเขตภาคเหนือ . วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต . สาขาวิชาสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.
- วิจิตร อวาทกุล. หลักการส่งเสริมการเกษตร . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช , 2535.
- ศิริวรรณ รุจิขจร . การประเมินโครงการโรงเรียนเกษตรทางอากาศประจำหมู่บ้าน . วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต . สาขาวิชาเทคโนโลยีเทคนิคการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ , 2540.
- เศรษฐกิจการเกษตร , สำนักงาน. การคาดประมาณประชากร แรงงานภาคการเกษตร และภาคนอกเกษตรของไทย ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร , 2539.
- เศรษฐกิจการเกษตร , สำนักงาน. 20 ปี สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร 24 มีนาคม 2542 . กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร , 2542.
- เศรษฐกิจการเกษตร , สำนักงาน. การปรับปรุงแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ในช่วงแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 8 ใน รายงานประจำปี 2540. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร , 2540.

- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. หลักสังคมวิทยา . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช , 2523.
ส่งเสริมการเกษตร , กรม . นโยบายและแนวทางการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร ปีงบประมาณ 2545 . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กองเกษตรสัมพันธ์ , 2544.
- โสภณ ทองปาน . นโยบายเกษตรไทย. นนทบุรี : โรงพิมพ์เลิศชัยการพิมพ์ 2 , 2536.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช , มหาวิทยาลัย. เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารงานวิทยุกระจายเสียง . นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช , 2530.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช , มหาวิทยาลัย. เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการวิทยุกระจายเสียง. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช , 2530.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช , มหาวิทยาลัย. เอกสารการสอนชุดวิชาส่งเสริมการเกษตรเปรียบเทียบ . นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช , 2528.
- อุษณีย์ จินาพงษ์ . การศึกษาทัศนคติของสมาชิกที่มีต่อรายการโรงเรียนเกษตรทางอากาศของสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต . สาขาวิชาสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรม
ศาสตร์, 2535.

ภาษาอังกฤษ

- Croteau , David. The business of media : corporate media and the public interest . California : Pine Forge Press , 2001.
- Joseph E. Kivlin . Communication in India Experiments in Introducing Change. Bombay : Thacker & co.LTD. Printing press , 1968.
- Kiranmani A . Dikshit . Rural radio : Programme formats . Vendome :
Imprimerie des Presses Universitaires de France , 1979.
- McQuail , Denis. Mass Communication Theory: an introduction (3 ed) ,
London : Sage , 1994.
- McQuail , Denis. Media Performance : Mass Communication and the public Interest. London : Sage , 1992.
- Schramn , Wilbur. Mass media and nation Development : the role of information in the Developing countries . California : Stanford
University Press , 1964.
- United Nations . Farm Broadcasting : A Trainer's Handbook . Newyork :
United Nations, 1989.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวยุคลธร ไกรวคิน เกิดวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2513 สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์ สาขาวิชาสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในปีการศึกษา 2536 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2542

ปัจจุบันทำงานที่ส่วนผลิตสื่อ สำนักสารนิเทศ กรมป่าไม้ ตำแหน่งนักวิชาการเผยแพร่ 5

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย